VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

TÁRSADALMI SZEMLE

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA

10

XIV. ÉVFOLYAM 1959. OKTÓBER

Szerkesztőség: Budapest, V., Nádor utca 28. Tel.: 124—475.

Kiadja a Kossuth Könyv- és Lapkiadó Vállalat.

Kiadóhivatal: VI., Révay utca 16. Telefon: 116—660*

Terjeszti a Magyar Posta.

Előfizethető minden pártszervezetben, a Kossuth Kiadó megyei és keruleti kirendeltségeinél, csekkszámlaszám 01915003, a Posta Központi Hírlapirodánál (Bp. V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Elofizetési díj: negyed évre 8,— Ft, félévre 16,— Ft, egész évre 32,— Ft. Csekkszámlaszám: egyéni 61218, közuleti 61066, vagy átutalás a MNB. 47. sz. folyószámlájára. Lapunk régebbi példányai kaphatók a Posta Kozponti Hírlapiroda újságboltjában: Budapest, V., József Attila u. 3.

Az utolsó kézirat nyomdába érkezett: 1959. október 2.

Megjelent 34 200 példányban. Felelós kiadó: Vass Henrik.

1468/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest.

TÁRSADALMI SZEMLE
A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA
XIV. ÉVF. 10. SZÁM BUDAPEST 1959. OKTÓBER

Gazdaságpolitika és gazdasági irányítás az ellenforradalom után

Írta **ANTOS ISTVÁN**

A hároméves terv végrehajtásának első másfél éve már letelt. A végrehajtás eddigi eredményei kedvezőek; népgazdaságunk — szilárd egyensúly mellett — a tervezettnél gyorsabb ütemben fejlődik; szocialista alapjai — elsősorban a termelőszövetkezeti mozgalom nagyarányú fellendülése következtében — kiszélesültek; a lakosság életszínvonala emelkedik. Minden feltétel megvan ahhoz, hogy valóra váltsuk pártunk Központi Bizottsága március 6-i határozatának azt a célkitűzését, hogy a hároméves terv legfontosabb mutatóit illetően már ez év végére elérjük az eredetileg 1960-ra tervezett színvonalat.

A hároméves terv eddigi eredményei kétségtelenül igazolják, hogy hazánkban jelenleg sikeres gazdasági tevékenység folyik. Az eredményekben számos tényező hatása jut kifejezésre. A különböző tényezők közül ennek a cikknek a keretében az ellenforradalom után alkalmazott gazdaságpolitikai elvek, és a megváltozott gazdasági irányítási módszerek hatását kívánom elemezni.

Ennek a kérdéskomplexumnak az elemzése indokolt és időszerű. Ismeretes, hogy az ötvenes évek során a gazdaságpolitikában — az általánosan kedvező fejlődés mellett — komoly hibák, és fogyatékosságok is jelentkeztek; szükséges tehát megvizsgálni, hogyan jutottunk előre a fogyatékosságok kiküszöbölésében, a hibák kijavításában. Az elemzés időszerűségét az adja meg, hogy pártunk VII. kongresszusa tárgyalni fogja az új ötéves terv elkészítésének irányelveit. Fel kell tehát mérni, mi volt gazdaságpolitikánkban eredményes, hol szorul munkánk további javításra, hogy az eddiginél is hatékonyabban szolgálja a szocialista építés soron következő feladatainak megoldását.

Bár szorosan összefüggnek, külön tárgyalom a gazdaságpoli-

EÖTVÖS EGYETEM
RÉGÉSZETI INTÉZET
Inv. 499

tikai elvek és a gazdasági irányítás módszereinél az ellenforradalom után bekövetkezett változásokat.

I.

Az ellenforradalmat követően a párt és a kormány kidolgozta azokat a *gazdaságpolitikai irányelveket,* amelyek alkalmasaknak látszottak arra, hogy a korábbi években előfordult hibákat kiküszöbölje, ugyanakkor az eddiginél eredményesebben, nagyobb hatásfokkal szolgálják a szocialista építést.

Ezek közül a gazdaságpolitikai intézkedések közül fontosságban a következők emelhetők ki.

A helyes termelési szerkezet kialakítása

Az ellenforradalmat megelőző években a gazdasági vezetés figyelme elsősorban a termelés mennyiségi növelésére irányult. Az anyagi érdek is a terv mennyiségi túlteljesítésére ösztönzött. Ilyen körülmények között gyakran háttérbe szorult a minőség, a gyártmányok korszerűsége, a belső és a külső piac tényleges szükséglete. Az egyoldalú mennyiségi tervtúlteljesítési szemlélet nem ösztönzött új konstrukciók, fejlettebb technológiai eljárások bevezetésére, nem mozdította elő a műszaki fejlesztést.

Jelenleg gazdaságpolitikánk fontos feladata, hogy a termelés minél nagyobb mértékben alkalmazkodjék a belső piac és a külkereskedelem igényeihez; a termelés igazodjék a változó szükségletekhez; az üzemek azt gyártsák, olyan minőségben és választékban, ahogyan azt a megrendelő kívánja.

Ennek érdekében a népgazdasági terv összeállításánál nagy figyelmet fordítunk arra, hogy a termelési előirányzatok megfeleljenek a belső és külső igényeknek. Közvetlenül az ellenforradalom után terveinkben nem is számoltunk egyes olyan ipari kapacitások kihasználásával, melyeken belföldön és külföldön nem keresett, csak jelentős ráfizetéssel értékesíthető termékeket lehet előállítani. A hároméves terv időszaka alatt viszont jelentős erőfeszítések történnek annak érdekében, hogy az átmenetileg kihasználatlan kapacitásokat a géppark felújításával és más rekonstrukciós jellegű beruházásokkal mielőbb alkalmassá tegyük a szükségleteknek megfelelő, gazdaságosan előállítható termékek gyártására. A termelés és a szükségletek összhangjának biztosítását a népgazdasági tervezés fejlesztése mellett az alábbi módszerek is elősegítik:

a) A bank csak leszerződött áruértékesítésre nyújt hitelt; ha a vállalatnak nincs rendelése, hitelt nem kaphat.

b) A vállalatok csak kisszámú kiemelt termékre kapnak kötelező tervelőírást, így saját feladatukat képezi, hogy az értékesítési

tervet tartalommal, konkrét rendelésekkel megtöltsék. A szállítási szerződéseknek az egész népgazdaságban megnőtt a szerepük. A vállalatok sokkal nagyobb figyelmet fordítanak a rendelő igényeinek kielégítésére, mint korábban.

c) A nyereségrészesedés rendszere is az értékesíthető termékek gyártására ösztönöz, tekintettel arra, hogy az érdekeltség alapját az ún. realizált, tehát az értékesített termékeknél elért nyereség képezi. Ha a vállalat olyan terméket gyárt, amelyet eladni nem tud és az raktáron marad, ezután részesedést nem kap.

Annak a gazdaságpolitikai elvnek az alkalmazása, hogy a termelés igazodjék a belső piac és a külkereskedelem változó igényeihez, változást visz be a termelési struktúrába. Emelkedik az életszínvonal, változik a belföldi kereslet, s hogy a növekvő igényeket az ipar kielégíthesse, növelni kell a tartós fogyasztási cikkek (rádió, televízió, háztartási gépek, bútor stb.) termelését, bővíteni kell az élelmiszerek és ruházati termékek választékát, fokozni kell az értékesebb, a minőségileg jobb termékek gyártását. A külkereskedelem korszerű, magas minőségi követelményeket kielégítő termékeket igényel. Lépést kell tartani a gyorsan fejlődő technikai követelményekkel, ez a feltétele annak, hogy exporttermékeinket nehézség nélkül, és jó áron értékesíthessük a világpiacon. Egymagában az a követelmény, hogy a termelés, a gyártmányok összetétele feleljen meg a változó és fejlődő belföldi és külföldi szükségleteknek, egy sor „minőségi" elemet visz be a termelésirányításba, és megváltoztatja az eddigi egyoldalú mennyiségi szemléletet.

A helyes termelési szerkezet kialakítása természetesen sokkal szélesebb problémakört jelent, mint annak a követelménynek a kielégítését, hogy a termelt áruk összetételben, választékban, minőségben megfeleljenek a belföldi és a külföldi keresletnek. E kérdéskör kifejtése külön tanulmányt igényelne. Itt most csak egyetlen kérdést kívánok ezzel kapcsolatban még érinteni: azt a követelményt, hogy az iparfejlesztésnél vegyük figyelembe hazai sajátos viszonyainkat. Hazánk nyersanyagkincsekben és energiaforrásokban szűkében levő, ugyanakkor komoly ipari termelési hagyományokkal, magas képesítésű munkát végezni tudó szakmunkásokkal és szakemberekkel rendelkező ország.

Ezért az iparfejlesztésnél — amellett, hogy nagy súlyt helyezünk a meglevő nyersanyag- és energiaforrások kihasználására (élelmiszeripar, alumíniumipar, műanyagipar, cellulóze- és fahelyettesítő ipar, építőanyagipar stb.) — előtérbe kell helyezni a kevésbé anyag- és energiaigényes ágakat, ugyanakkor arra kell törekedni, hogy az anyagot minél magasabb értékű termékké dolgozzuk fel. Az iparfejlesztés ilyen iránya kedvező hatással van a lakosság foglalkoztatására, ami mint megoldandó probléma a legközelebbi években azért jelentkezik nagyobb súllyal, mert a szo-

cialista átalakulás következtében a mezőgazdaságból jelentős számú munkaerő vándorol át az iparba. A hazai sajátosságok figyelembevétele ugyancsak jelentős mértékben befolyásolja az ipari termelés struktúráját. Hároméves tervünkben például a gépipar termelésének 35 százalékos növelését irányoztuk elő. A gépiparon belül azonban az átlagosnál sokkal nagyobb mértékben fejlődik azoknak az ágazatoknak a termelése, ahol az anyagot magas értékű késztermékké dolgozzák fel. Így például az erősáramú gépgyártás 40 százalékkal, a híradástechnikai ipar 70 százalékkal, a műszergyártás 60 százalékkal, a gördülőcsapágy gyártása 1,5-szeresére, a dieselmozdonyok és motorkocsik gyártása 2,4-szeresére nő.

Hasonló törekvések jelentkeznek és a jövőben még inkább érvényesülnek a mezőgazdasági termelés fejlesztésénél is, ahol a belterjesség előtérbe állítása, az 1 kh-ról legnagyobb értéket adó termékek termelésének elsődleges fejlesztése ugyancsak kedvező irányban változtatja a termelési struktúrát.

A termelés gazdaságosságának előtérbe állítása

Az ellenforradalom után, mihelyt a termelés elemi rendje helyreállott, a párt és a kormány igen nagy figyelmet fordított a termelés gazdaságosságának fokozására. Pártunk már 1957 elején világosan felvetette, hogy ellentmondás van a bérek jelentős emelése és az alacsony termelékenység, illetve a magas önköltség között. Az ellentmondás feloldásának egyetlen útja: növelni a termelékenységet, csökkenteni az önköltséget, a gazdaságosság javításával támasztani alá a magasabb életszínvonalat. A termelési költségek színvonalának csökkentése a tervteljesítés értékelésénél már 1957-ben az egyik legfontosabb követelménnyé vált. 1958 elején a kormány takarékossági felhívást bocsátott ki, felszólítva a dolgozókat, érjenek el terven felüli megtakarításokat az anyagnál, energiánál és más költségeknél. Minthogy pedig az anyagi érdekeltség — a nyereségrészesedés, a vezetők premizálása — is ilyen irányban hatott, a termelékenység emelésére és az önköltség csökkentésére irányuló tervelőírások túlteljesítése általánossá vált. Az elmúlt évben — a bányászat kivételével — már az egész ipar alacsonyabb költséggel termelt, mint az ellenforradalom előtt, jóllehet azóta a bérek színvonala átlagosan 16 százalékkal emelkedett. Jelenleg tehát teljes mértékben érvényesül a szocialista építésnek az az elve, hogy a magasabb életszínvonalat a termelékenység emelésével, az önköltség csökkentésével kell alátámasztani.

Ugyanígy, amikor pártunk Központi Bizottsága 1959. március 6-i határozatában a hároméves terv fő mutatóit illetően az eredetileg 1960-ra tervezett színvonalnak ez év végére való elérését tűzte ki feladatként, az életszínvonal tervezettnél gyorsabb emelkedésének forrását a termelékenység 2 százalékos terven felüli

emelésében, és az önköltség 1 százalékos terven felüli csökkentésében jelölte meg.

Minthogy a párt és a kormány a gazdasági irányító munkában igen nagy fontosságot tulajdonít a termelékenység emelésének és az önköltség csökkentésének, mindenütt előtérbe került a termelés műszaki színvonalának emelése, a technikai korszerűsítés kérdése. A hároméves terv beruházási programja az ipar több fontos ágában a gépi berendezések nagyarányú felújítását irányozza elő. Jelentős mennyiségben vásárolunk — elsősorban a Szovjetuniótól — modern, nagytermelékenységű gépeket, és széles körben van folyamatban a korszerű gyártástechnológiai eljárások bevezetése. A gépiparban például nő a forgácsolásmentes eljárások: a sajtolás és a kovácsolás szerepe, ami nemcsak a munka termelékenységét fokozza, hanem egyúttal jelentős anyagmegtakarítást is eredményez. A nyersanyagok gazdaságos felhasználását biztosító technológiai folyamatok (például a rostlemez- és forgácslemezgyártás, hazai anyagbázisra épülő cellulózegyártás) már a hároméves terv időszakában tért hódítanak. A fejlett agrotechnikai eljárások elterjesztésére mutat egyebek között a hároméves tervnek az az előírása, mely szerint a hibridkukorica vetőmag használatát a tervidőszak végére általánossá kell tenni.

A műszaki fejlesztés fontos feltétele a tudományos kutatás felkarolása. Az új termelői árakba beépített „műszaki fejlesztési alapok" biztosítják az anyagi fedezetet a fejlődő tudományos munkához; a gyakorlati élettel kiépülő szorosabb kapcsolat és a tudományos munka fokozott megbecsülése ugyanakkor jó feltételeket teremt ahhoz, hogy a tudományos kutatás hatékonyan szolgálja a műszaki színvonal állandó emelését.

A munka termelékenységének rendszeres emelése, a termelés költségeinek csökkentése megköveteli, hogy a technika fejlesztésére, a műszaki színvonal állandó fokozására, a gazdaságos gyártmányösszetétel kialakítására a jövőben még több gondot fordítsunk. A szocialista iparosítás feladatainak megoldásánál el kell érnünk, hogy a termelés növelése mindig együtt járjon a technikai színvonal emelkedésével; ez a feltétele annak, hogy a termelés növekedésével egyidejűleg létrejöjjenek a növekvő felhalmozás és az életszínvonalemelés anyagi forrásai.

Fokozott figyelem a külkereskedelmi és a fizetési mérleg egyensúlyának biztosítására

A párt és a kormány az ellenforradalom utáni időszakban igen nagy figyelmet szentelt a külkereskedelem és a devizagazdálkodás szilárd egyensúlyának. Ennek nemcsak az az oka, hogy az ellenforradalom okozta súlyos károk és termelési kiesések következté-

ben 1957-ben az egyensúlyt csak a baráti országok által nyújtott hitelekkel tudtuk biztosítani, ami természetszerűleg fokozottan irányította a vezetés figyelmét az export növelésének fontosságára. Ezen túlmenően a gazdasági vezetés az ellenforradalom előtti évek nehézségeinek elemzése alapján is arra a megállapításra jutott, hogy sajátos helyzetünkben a zavartalan bővített újratermelés egyik legfontosabb előfeltétele a kiegyensúlyozott külkereskedelem. A magyar népgazdaságban ugyanis a külkereskedelemnek fokozott szerepe van. Számos fontos nyersanyagot csak behozatal útján szerezhetünk be; meglevő és fejlődő termelőkapacitásaink is megkívánják a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódásunkat; így a termelt javak aránylag jelentős részét cseréljük ki a külkereskedelem útján. Terveinket úgy kell összeállítani, és azok teljesítését úgy kell irányítani, hogy a fizetési mérleg egyensúlya mindig biztosítva legyen. Ezért állandó és nagy figyelmet kell fordítani az exporttermelésre, a termékek minőségére, azok korszerűségére, a külföldi rendelők igényeinek figyelembevételére, a gyártmányok világpiaci versenyképességének javítására.

Ide tartozik az a kérdés is, hogy Magyarország milyen módon kapcsolódjék be a szocialista országok között kialakuló nemzetközi munkamegosztásba, milyen elveket kövessen a gyártási profilok nemzetközi megosztásánál és a kooperációnál. Ismeretes, hogy nagy mennyiségben importálunk nyersanyagokat. Ezek ellenértékét export útján kell kiegyenlítenünk. Minthogy csak kevés nyersanyagot vihetünk ki, és a belső fogyasztás gyors növekedése miatt a mezőgazdasági export fejlesztésének lehetőségei is korlátozottak, döntően az ipari késztermékek azok, melyeknek exportjával a növekvő nyersanyagimport ellenértékét kiegyenlítjük. Legjelentősebb ebből a szempontból a gépexport; a külföldre eladott gépek négyötödét a szocialista országokba szállítjuk. Ebből következik, hogy elsősorban olyan iparágaknál, mint a gépipar, a termelés összetételének kialakításánál messzemenően figyelembe kell venni a szocialista tábor országainak igényeit. Az a körülmény, hogy az ipari termelés egyes ágazatainak fejlesztésénél nemcsak a belső szükséglettel, hanem más országok igényeivel is számolhatunk, kedvezően befolyásolja a termelés gazdaságosságát. A nemzetközi munkamegosztásba való helyes beilleszkedés lehetővé teszi a nagy sorozatú technológia alkalmazását, a tömegtermelés előnyeinek kihasználását. Az egyeztetett kölcsönös szállítások hosszúlejáratú szerződésekben kerülnek rögzítésre, ami szilárd alapot teremt a külkereskedelem számára.

Tartalékok biztosítása a tervezésben és a gazdálkodásban

A tartalékok fontossága a szocialista tervgazdálkodásban korábban is közismert volt. A gyakorlat azonban nem követte ezt az elvet. 1951 óta üzemeinkben eléggé általánossá vált a krónikus

anyaghiány. Emiatt a termelés egyenlőtlen volt; sokszor napokig félgőzzel ment a munka; amikor pedig az anyag beérkezett, túlórázással, vasárnapi munkával igyekeztek pótolni a kiesést. Az egyenetlen anyagellátás drágította a termelést.

Az ellenforradalom után a gazdasági vezetés arra törekedett, hogy ne csak az ellenforradalmi károk következtében jelentkező anyag- és árukészlet csökkenést pótolja, hanem — az indokolt törzskészletek erejéig — feltöltse az üzemek raktártartalékait. Ez egyszeri áldozat volt, de olyan áldozat, mely rövid időn belül megtérült a termelés hullámzásainak kikúszöbölésével a költségek csökkenésében.

A tartalékok szerepe nemcsak az iparban, hanem a felvásárló kereskedelemben is nagyfontosságú. Minthogy nálunk megszűnt a beszolgáltatás, és helyébe a piaci felvásárlás és a szerződéses termeltetés lépett, az új rendszer jó működéséhez elengedhetetlenné vált, hogy a kínálat mindig meghaladja valamelyest a keresletet. Jó termésű évben ez már eleve így alakul; de ha rossz a termés, akkor az exportot kell csökkenteni, és esetleg importálni is kell annyit, hogy a kínálat minimális túlsúlya biztosítva legyen. Az ellenforradalom óta tudatosan törekszünk jó termésű évben tartalékképzésre; például évről évre jelentős gabonatartalékot viszünk át az új gazdasági évre.

A tartalékok kérdésével függ össze a tervezés realitása. Ha a terv túlfeszített, minden körülmény kedvező alakulására épül, akkor könnyen lépnek fel zavarok a terv végrehajtása során. Korábban terveink összeállítására eléggé jellemző volt, hogy például a mezőgazdasági termelési terv a körülmények kedvező alakulása feltételezésével készült. Ha a termés rossz volt, vagy nem érte el a tervezettet, akkor gyakran előfordult, hogy ősszel exportáltunk olyan terményt, melyet tavasszal vissza kellett vásárolnunk.

Ma terveink alapvető jellemzője a realitás. A reális terv feszítettsége mellett sem zárja ki a túlteljesítés lehetőségét. Ha menetközben új lehetőségek tárulnak fel, például terven felüli exportértékesítés, úgy ennek alapján nagyobb anyagimport, és az ipari termelés terven felüli növelése lehetséges, vagy ha a tervezettnél kedvezőbb a mezőgazdasági termés, akkor a terv túlteljesítésével a vártnál nagyobb feladatok megoldása válik lehetővé. Ez történt 1957-ben és 1958-ban, és ma már bizonyosra vehető, hogy az idén is — a kongresszusi munkaverseny eredményei és a jó termés alapján — a tervezettnél nagyobb feladatot oldunk meg.

A beruházások hatékonyságának növelése

Komoly reformra szorult egész beruházási tevékenységünk. Korábban nem érvényesült kellő gondosság a beruházási célok kitűzésénél, a célok megvalósításához szükséges eszközök méretezé-

sénél. Beruházási tevékenységünket az jellemezte, hogy viszonylag sokat költöttünk építkezésekre, és a szükségesnél kevesebbet fordítottunk gépekre. Túl sok új létesítménybe kezdtünk bele, az építkezések ezért és más okok miatt elhúzódtak, az üzembehelyezés késett. Magasra duzzadt a befejezetlen beruházások állománya.

Az ellenforradalom után — a gazdasági egyensúly megteremtése érdekében — kénytelenek voltunk radikálisan csökkenteni a népgazdasági beruházások összkeretét. A nemzeti jövedelemből a korábbinál viszonylag jóval kevesebb jutott felhalmozási célokra. Egymagában ez a tényező is olyan irányba hatott, hogy elsősorban a már folyamatban levő beruházásokhoz biztosítsunk eszközöket, és hogy rekonstrukciós jellegű beruházási tevékenységre vegyünk irányt. Először a megkezdett beruházásokat befejezni, és csak azután újakhoz hozzákezdeni; emellett: kevesebb építés — több gép; ezek voltak azok a legfontosabb szempontok, melyek a beruházási tevékenység irányításánál az ellenforradalom után előtérbe kerültek.

Helyesnek bizonyultak az ellenforradalom után hozott azon intézkedések is, melyek a beruházások engedélyezésénél a korábbinál szigorúbb feltételeket írtak elő. A beruházások 80—85 százaléka került központi jóváhagyás alá, ami lehetővé tette a beruházási célkitűzések szükségességének és gazdaságosságának alaposabb elbírálását. Az új beruházásoknál kötelező a gazdaságossági számítások elkészítése, ami lehetővé teszi, hogy a különböző fejlesztési variánsok közül azokat válasszák ki, melyek viszonylag rövid időn belül eredményt adnak, és így a befektetett eszközök leghatékonyabb felhasználását biztosítják. Általában előtérbe kerültek a meglevő épületekben a géppark modernizálásával gyors eredményt adó beruházások. Ugyanakkor több beruházási javaslatról kiderült, hogy a gazdaságossági számítás azért mutat kedvezőtlen eredményt, mert túlméretezett épületeket, elavult technológiát terveztek. Az ilyen elképzelések ma már fennakadnak a felülvizsgálat rostáján.

Továbbra is indokolt, ha a rendelkezésre álló kivitelezési kapacitásokat elsősorban a már folyamatban levő beruházások céljaira bocsátjuk rendelkezésre. Továbbra is ügyelnünk kell arra, hogy csak olyan beruházásokat kezdjünk meg, melyeknél a kezdés feltételei — tervdokumentáció, organizációs terv, kivitelezési kapacitás — már teljes mértékben rendelkezésre állnak. Javulást kell elérni a beruházások koncentrálásában, az üzembehelyezési határidők rövidítésében, valamint az építési és szerelési munkák költségeinek csökkentésében. Biztosítani kell, hogy a beruházási tevékenység hatékonyságának növelésére kidolgozott helyes elvek a gyakorlati végrehajtásban következetesen érvényesüljenek.

A lakosság életszínvonalának rendszeres emelése

A szocialista építés akkor eredményes, ha együtt jár a lakosság életszínvonalának rendszeres és állandó emelkedésével. Ez az elv pártunk gazdaságpolitikájában a felszabadulás óta — két esztendő kivételével — mindig érvényesült. 1951-ben és 1952-ben az életszínvonal átmenetileg nem emelkedett, sőt visszaesett, minthogy az iparosítási program túlméretezése következtében a nemzeti jövedelem aránytalanul nagy részét kötötte le a felhalmozás, és így a lakosság fogyasztására a szükségesnél kevesebb jutott.

Az ellenforradalom után hazánk súlyos gazdasági helyzetbe került: a termelés átmeneti nagyarányú visszaesése következtében a nemzeti jövedelem nem fedezhette a növekvő felhalmozási és fogyasztási szükségleteket. Ilyen helyzetben pártunk helyesen mégis úgy határozott, hogy a bérek felemelésével javít a munkásosztály anyagi helyzetén, a beszolgáltatási árak helyébe lépett magasabb felvásárlási árakkal pedig növeli a parasztság pénzbevételeit.

Ezek az életszínvonalat növelő intézkedések is hozzájárultak a konszolidáció meggyorsításához. A munkásosztály pártunk felhívására a termelés és a termelékenység gyors növelésével, a parasztság pedig a mezőgazdasági termelés fellendítésével és a hozamok fokozásával járult hozzá a nemzeti jövedelem terven felüli emeléséhez, a magasabb életszínvonal anyagi fedezetének megteremtéséhez.

1958-ban, a hároméves terv első évében is realizálódott a tervezett — viszonylag szerény — további életszínvonalemelkedés. Ebben az évben fogyasztási célokra már nem vettünk igénybe külföldi hitelt; a magasabb életszínvonal tehát teljes egészében saját munkánkra, a belső erőforrásokra épült.

1959-ben az életszínvonal előreláthatólag a tervezettnél nagyobb mértékben emelkedik. Széleskörű nyugdíjrendezésre, a családi pótlékok felemelésére, pedagógus- és egészségügyi bérrendezésre került sor már az év elején; emellett a foglalkoztatottság és az átlagbérek emelkedése az év folyamán a tervezettnél nagyobb mértékben növeli a bérből és fizetésből élők pénzbevételeit. A jó termés következtében a mezőgazdasági lakosság jövedelmei is terven felül emelkednek. Így már most bizonyosra vehető, hogy az életszínvonal is a hároméves terv olyan kiemelt mutatói közé tartozik, melynél az év végére elérjük, sőt túlhaladjuk az eredetileg 1960-ra tervezett szintet.

Az emelkedő életszínvonal, a növekvő fogyasztás az eredményes szocialista építés szükségszerű velejárója, ugyanakkor nagyjelentőségű lendítőerő is a termelés és a termelékenység magasabb színvonalának elérésében.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésének meggyorsítása

Az MSZMP 1957 júniusi országos értekezlete a szocialista építés központi kérdéseként jelölte meg a mezőgazdaság szocialista átalakítását. „Most, amikor az ellenforradalmat szétvertük, a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztését zavaró régi hibákat jórészt kijavítottuk, megteremtődtek a kedvező feltételek ahhoz, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom egészségesen haladjon előre. Ehhez a pártnak és az államnak minden segítséget meg kell adnia."*

Az ellenforradalom után a párt és a kormány nagy figyelmet fordított a munkás-paraszt szövetség megszilárdítására. Megszüntettük a kötelező beszolgáltatást, és ennek helyébe a szabadfelvásárlás rendszerét és a szerződéses termelést állítottuk. Az állam által megállapított felvásárlási árak biztosították a termelőszövetkezetek és az egyénileg gazdálkodó parasztok érdekeltségét a termelés növelésében. A felvásárlás új rendszere előnyös volt a városi dolgozóknak, mert ellátásukat a korábbinál jobban biztosította, és előnyös volt a parasztságnak, mert aki többet termelt, aki kihasználta a nagyüzemi termelés és értékesítés kedvező feltételeit, jól megtalálta számítását. Olyan adó- és árpolitikát folytattunk, mely ösztönzőleg hatott a mezőgazdasági termelés növelésére és belterjesebbé tételére. Pártunk élesen elítélte a termelőszövetkezetek szervezésénél korábban előfordult helytelen adminisztratív módszereket. Megszűnt a termelőszövetkezetek feletti indokolatlan gyámkodás, a beleszólás az operatív vezetésbe. Mindezek az intézkedések — a párt általános politikájának hatásával együtt — azt eredményezték, hogy megerősödött a munkás-paraszt szövetség, nagymértékben megnőtt a parasztság bizalma a párt és a kormány iránt.

A politikai légkör így mindinkább kedvezővé vált a mezőgazdaság szocialista átszervezésének meggyorsítására.

Azoknak az intézkedéseknek a hatására, melyeket a kormány az állami gazdaságoknál és a termelőszövetkezeteknél a fejlett agro- és zootechnikai eljárások alkalmazása érdekében foganatosított, mindinkább kibontakozott a szocialista mezőgazdasági nagyüzem fölénye. Ez a parasztság széles rétegeinél megváltoztatta az elképzeléseket a jövőt illetően, és közel hozta őket a szövetkezeti nagyüzem gondolatához.

1958 elején jelent meg a 3004-es kormányrendelet, mely a termelőszövetkezetek számára sokoldalú állami támogatást biztosított, hogy fejleszthessék gazdaságukat, növelhessék árutermelésüket, kialakíthassák a nagyüzemi gazdálkodáshoz szükséges feltételeket. A 3004-es, majd az 1959 elején kiadott 3004/1-es kormányrendeletek hangsúlyozzák, hogy a termelőszövetkezetek

* Az MSZMP Országos Értekezletének határozata.

jól jövedelmező nagyüzemi gazdaságokká való fejlesztése csakis akkor sikeres, ha ez a tevékenység a saját eszközök mozgósításán és a tagok szorgalmas munkáján alapszik. Az állami támogatás csak kiegészítheti a tagok saját erőforrásait.

Az új állami támogatási rendszer — mely a nagyüzemi gazdaság kialakítását és megszilárdítását segíti, és nem a tagok jövedelmének kiegészítését szolgálja — felöleli a beruházási hiteleket, a gépállomási díjkedvezményeket, a kedvezményes vetőmag- és műtrágyaellátást, és meghatározott mértékű hitelelengedést biztosít, amennyiben az árutermelés az átlagosnál kedvezőbben alakul.

A termelőszövetkezetek új támogatási rendszere, továbbá a termelőszövetkezeti nyugdíj- és társadalombiztosítás, valamint a földjáradék fizetésének elrendelése, mindez kedvező gazdasági feltételeket teremtett a termelőszövetkezeti fejlődés meggyorsításához.

A politikai és gazdasági feltételek megteremtése után 1958 decemberében pártunk Központi Bizottsága megalapozottan tűzhette ki a mezőgazdaság szocialista átszervezése meggyorsításának feladatát. A dolgozó parasztság, és ezen belül a középparasztság jelentős része, megértette és magáévá tette pártunk politikáját. 1959 első hónapjaiban jelentősen fellendült a termelőszövetkezeti mozgalom. A tavaszi munkák megindulásakor már az ország szántóterületének mintegy 36 százaléka termelőszövetkezeti földterület volt; az állami gazdaságokkal, kísérleti gazdaságokkal együtt pedig a szocialista szektor az összes szántóterületnek kb. a felét tette ki.

Eredményesen halad előre az MSZMP Központi Bizottsága 1959 március 6.-i határozatának megfelelően az újonnan alakult és a területileg megnövekedett termelőszövetkezetek megszilárdítása; a szakemberektől az építkezésekig, a vetőmagtól a gépekig minden segítséget megkaptak ahhoz, hogy mielőbb kihasználhassák a szövetkezeti összefogás előnyeit.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését és ezáltal a termelés további növelését illetően mind a politikai, mind a gazdasági feltételek kedvezőek a további előrehaladáshoz.

II.

A másik kérdéskomplexum, amelynek vizsgálata beletartozik e cikk kereteibe: az ellenforradalom után végrehajtott változtatások a gazdasági *irányítás módszerei* tekintetében.

Már az ellenforradalmat megelőzőleg is történtek intézkedések a bürokratizmus csökkentésére, a vállalati önállóság fokozására, és az anyagi ösztönzés felhasználására. Az ellenforradalom után — továbbfolytatva a már megkezdett munkát — a korábbi-

nál hatékonyabb rendszabályokat foganatosítottunk a túlzott centralizmus megszüntetésére, valamint az anyagi ösztönzés eredményesebb alkalmazására.

A tervirányítás egyszerűsítése

A gazdasági irányítás legfontosabb eszköze a népgazdasági terv, mely azáltal, hogy meghatározza a gazdasági építés konkrét feladatait, megszabja a népgazdaság fejlődésének irányát és ütemét, a párt gazdaságpolitikai programja szerepét tölti be. A terv előírásai utasítások, melyek kötelező erejűek a vezető szervek számára.

A gazdasági irányítás egyik fontos kérdése, hogy mennyire részletesek a tervutasítások. Amennyiben ugyanis a központi utasítások részletekbe menően szabályozzák a vállalati tevékenységet, úgy a vállalatok önállósága csak alacsony fokú lehet, kezdeményezési lehetőségük szűk keretek közé szorul.

A korábbi években irányítási módszereinket az jellemezte, hogy túlzott volt a központosítás, és ezért bürokratikus volt az irányítás. Már az ellenforradalmat megelőző években is hoztak rendelkezéseket a kötelező, a központilag jóváhagyott tervmutatók számának csökkentése érdekében. Ezek a rendelkezések hoztak ugyan bizonyos egyszerűsítést, de minőségi változást nem eredményeztek.

Az ellenforradalom után a kormány által jóváhagyott tervmutatók számának erőteljes csökkentése következett be. Egyidejűleg a miniszterek felhatalmazást kaptak arra, hogy a maguk területén — a szakmai sajátosságok messzemenő figyelembevételével — viszonylag kevés számú mutató jóváhagyásával biztosítsák a népgazdasági terv teljesítését. A minisztériumok tehát a szakmai adottságoknak megfelelően saját hatáskörükben állapítják meg, hogy a vállalatok részére milyen kötelező tervmutatókat hagynak jóvá. Ezzel a joggal egyes minisztériumok nagyobb, mások kisebb mértékben éltek.

Jelenleg a legkevesebb mutatóval a könnyűipari minisztérium dolgozik. A könnyűiparban négy alapvető mutatószámrendszert hagynak jóvá, mégpedig:

1. az áruértékesítést a belkereskedelmi, a külkereskedelmi és más minisztériumok felé,
2. az anyagellátást a kiemelt anyagokra,
3. az átlagbért,
4. a beruházási és felújítási kereteket.

A többi minisztériumnál ezeken kívül még 2—3 további kötelező mutatót írnak elő. A legáltalánosabb az ismertetett négy mutatón kívül a 100 forint termelési értékre eső költségek tervezett színvonala.

Az ellenforradalom után kialakult tervirányítás szerint a központi utasítások csak a tervgazdalkodás szempontjából feltétlenül szükséges legfontosabb mutatókra terjednek ki. Ez a korábbihoz képest minőségi változást hozott, mert megszüntette az irányítás túlbürokratizált jellegét, és a vállalatok részére széleskörű önállóságot biztosított. Kétéves tapasztalat alapján ma már megállapítható, hogy a végrehajtott változtatások eredményesek voltak. A nagyobb vállalati önállóság a népgazdasági tervek igen kedvező teljesítésével, és a gazdaságosság gyors javulásával járt együtt. Egyáltalán nem igazolódtak be azok az aggályok, melyek a tervirányítás egyszerűsítésétől a központi célkitűzések megvalósítását féltették.

Az ellenforradalom után változások következtek be a bérgazdálkodásban is, ami ugyancsak növelte a vállalatok önállóságát. Vállalati hatáskörbe került a bérezési formák megválasztása. A vállalatok maguk dönti el, hogy milyen bérrendszert alkalmaznak feladataik eredményes végrehajtása érdekében. A teljesítménybérezés olyan új formái honosodtak meg, melyek fokozottan ösztönöznek a termelés minőségének javítására. És hogy a bérezési rendszer megválasztásában biztosított önállóság nem vezetett semmiféle lazaságra, hogy az átlagbérek ellenőrzése eredményes eszköznek bizonyult, az is igazolja, hogy az új rendszer alkalmazása óta nem volt szükség általános normarendezésre.

A hatáskörök decentralizálása ment végbe a tanácsok gazdálkodásában is. Az ellenforradalom után tett intézkedések eredményeképpen tovább nőtt a tanácsok pénzügyi önállósága. Költségvetési kiadásaik keretét nem központi előírások, hanem bevételi forrásaik határozzák meg. A költségvetés végrehajtásánál széleskörű átcsoportosítási joggal rendelkeznek. Amennyiben többletbevételeket érnek el, azt az általuk meghatározott célokra fordíthatják, és az év végi maradványokat átvihetik a következő évre.

Jelentősen növelték a tanácsok gazdasági hatáskörét a községpolitikai munka elősegítésére tett intézkedések is. A községfejlesztési alap keretében rendelkezésre álló eszközök értéke az ellenforradalom óta kétszeresére emelkedett, és ezekből a tanácsok a költségvetésben előirányzott beruházásokat és felújításokat mintegy 50 százalékkal növelhetik.

Jelentősen bővült a tanácsok alá rendelt intézmények és vállalatok száma. Jelenleg 10 000 kulturális és 1400 egészségügyi intézmény, továbbá 1100 vállalat tartozik tanácsi irányítás alá. A kommunális ellátás 100 százalékban, a kiskereskedelem és vendéglátóipar 90 százalékban, az építőipar 11 százalékban, az ipar 9 százalékban áll tanácsi irányítás alatt.

Az eddig elmondottak azt bizonyítják, hogy az ellenforradalom

óta a gazdasági irányítás módszereiben végrehajtott változások a demokratikus centralizmus elvének a korábbinál eredményesebb alkalmazását biztosították. A tervirányítás alapvető kérdéseinél erősödött a centralizmus (pl. beruházások), ugyanakkor számos területen a hatáskörök decentralizálása ment végbe; megnövekedett a tanácsok és az állami vállalatok önállósága, lényegesen csökkent az irányítás túlcentralizált jellege.

Az anyagi ösztönzés hatékonyabb alkalmazása

A tervutasítások mellett a tervgazdálkodási módszerek szerves részét képezi az anyagi ösztönzés rendszere. Régi tapasztalat, hogy azoknak a tervutasításoknak van komoly szervező erejük, melyekhez a vállalatok vezető dolgozóit személyükben is érintő anyagi következmények fűződnek. Még eredményesebb az anyagi ösztönzés, ha a vezetőkön kívül a dolgozók széles kollektívájára is kiterjed. Az anyagi ösztönzés, ha helyes irányba hat, sok utasítást tehet feleslegessé, jelentősen csökkentheti a bürokratizmust.

Az ellenforradalom után változások következtek be a bérgazdálkodásban, a prémiumgazdálkodásban, és az igazgatói alap rendszerében.

A leglényegesebb változást a *nyereségrészesedés* rendszerének bevezetése hozta, amely a vállalatok egész kollektíváját érdekeltté teszi a jövedelmezőség javításában. A nyereségrészesedés a vállalatokat arra ösztönzi, hogy minél nagyobb nyereséget érjenek el. Ugyanakkor nem fékezi azt a törekvést, hogy a vállalatok minél feszítettebb terveket készítsenek. Az anyagi érdekeltség ugyanis nem a *tervezett* költségszintcsökkentés túlteljesítéséhez, hanem az előző évben már *elért* eredmény túlteljesítéséhez fűződik.

A nyereségrészedesedés — meglevő fogyatékosságai és negatív hatásai ellenére — célját elérte. Amióta alkalmazzuk, a költségszintcsökkentési tervmutatóknál nagyarányú túlteljesítés jelentkezik.

A nyereségrészesedés számos előnnyel jár. A vállalatok vezetői most már nemcsak az irányító szervek felé, hanem a dolgozók kollektívájával szemben is felelősek a termelékenység növeléséért, az önköltség csökkentéséért. Ez a felelősség a vállalati vezetőket a korábbinál jobban ösztönzi a gazdaságosság vizsgálatára, a jövedelmezőséget javító intézkedések megtételére. És — amióta az elért többleteredményben a dolgozók is anyagilag érdekeltek — a termelési tanácskozásokon, a párt- és szakszervezeti gyűléseken a korábbinál eredményesebben lehet mozgósítani őket takarékossági intézkedések megtételére. Emellett a nyereségrészesedési rendszer a jó vállalatokhoz hozzákapcsolja a dolgozókat, elősegíti a törzsgárda kialakítását.

Az anyagi ösztönzés alkalmazására eredményes kísérlet történt a külkereskedelmi vállalatoknál is. Itt az ösztönzés a kulkereskedelem gazdaságossága fokozása érdekében arra irányul, hogy a vállalatok minél kedvezőbb export- és importárakat érjenek el. Az elért többletekből, illetve megtakarításokból a külkereskedelmi vállalatok premizálási és exportfejlesztési alapot képezhetnek.

Hogy a párt és a kormány az értéktörvény hatékony felhasználásának, az anyagi ösztönzés eredményes alkalmazásának milyen nagy fontosságot tulajdonít, azt mutatja az 1959. január 1-én végrehajtott *termelői árrendezés* is.

Miért volt szükség az új termelői árrendszer bevezetésére? Elsősorban azért, mert a régi árrendszer egyre kevésbé fejezte ki a termelési költségek tényleges arányait, és így egyre inkább alkalmatlanná vált arra, hogy helyesen tájékoztassa a gazdaságosság fokozására törekvő vezetőket és dolgozókat. Miközben a vállalati vezetők és dolgozók — a nyereségrészesedés ösztönző hatására — a költségek csökkentésének helyes módszereit keresték, az árrendszer fogyatékosságai következtében nem mindig találtak rá a népgazdasági szempontból legfontosabb területre, ahol a takarékossági intézkedések különösen hatékonyak lettek volna. A régi árrendszer nem biztosította a népgazdasági és a vállalati érdek közötti összhangot. Például a szén, a hengerelt áru, a tégla és sok más nyersanyag ára alacsonyabb volt az önköltségnél. Miután pedig anyagot és energiát minden termelési ágban felhasználnak, a helytelen alapanyag- és energiaárak eltorzították a költségszámítást. A vállalatok nem sok gondot fordítottak az anyag- és energiatakarékosságra, holott a népgazdaságnak ez alapvetően érdeke lett volna.

A régi termelői árrendszer további fogyatékossága az volt, hogy a külföldről importált gépek és műszerek ára — a helytelen átszámítási kulcsok következtében — alacsonyabb volt, mint a belföldön gyártott hasonló termékek ára. Általában viszonylag alacsony volt az importtermékek ára. A vállalati érdek ezért az import fokozása irányába hatott, holott a népgazdaság érdekét az importtal való fokozott takarékosság szolgálta volna.

Fokozódó ellentmondás jelentkeztet abban, hogy a nyereségrészesedési rendszer a költségszínvonal csökkentésére ösztönzött, a termelői árak azonban nem tükrözték a tényleges költségarányokat. Az ellentmondás feloldása érdekében szükségessé vált a termelői árrendszer reformja.

A kétévi alapos munkával előkészített, és ez év január 1-én életbeléptetett új termelői árrendszer megszünteti az említett fogyatékosságokat. A termelői árak most már az utóbbi években kialakult önköltséghez igazodnak. Közelebb került egymáshoz a társadalmi és a vállalati érdek. Az új árak alkalmazásánál az

eddiginél sokkal inkább biztosítva van, hogy a vállalati megtakarítások népgazdasági szinten is hasonló értékű megtakarítást jelentsenek.

Az új termelői árrendszer feltehetőleg további lendületet ad a termelési költségek csökkentésére irányuló törekvéseknek. Az új termelői árrendszer legfontosabb következménye az, hogy a legtöbb iparágban emelkedett az anyag- és energiaköltségek súlya az önköltségen belül. A fajlagos anyag- és energiamegtakarítás tehát most sokkal hatékonyabb, mint korábban volt. Ha kédereink széles körben megtanulják a költségszámítást az új árak alapján, megismerkednek azzal, hogy az egyes költségelemek milyen súlyt képviselnek az árakban, és annak alapján teszik meg a takarékossági intézkedéseket, akkor nem kétséges, hogy a termelés gazdaságossága fokozásának jelentős új tartalékai tárulnak fel és válnak hasznosíthatókká.

Az új termelői árrendszer nagy előnye, hogy a nyereségrészesedést hatékonyabbá teszi, és egyúttal szilárd alapot teremt az anyagi ösztönzés rendszerének továbbfejlesztéséhez.

Az irányító szervezet munkájának megjavítása

Az ellenforradalom után a gazdasági irányító szervekben jelentősen csökkent az igazgatási létszám. A minisztériumoknál és az iparigazgatóságoknál átlagosan 45 százalékos, a megyei tanácsoknál 35 százalékos, a járási és községi tanácsoknál 8 százalékos volt a létszámcsökkentés. Lényegesebb *szervezeti változások* azonban nem történtek: csökkent létszámmal, új módszerekkel, de változatlan szervezeti formában látják el feladataikat az irányító szervek.

Ismeretes, hogy az elmúlt években több szocialista országban: a Szovjetunióban, Csehszlovákiában, a Német Demokratikus Köztársaságban, Bulgáriában, Lengyelországban a gazdasági irányító szervezetben jelentős változások történtek. A reformokat a fejlődés objektív szükségletei hozták létre. Nyilvánvaló, hogy nálunk is időszerű az irányító szervezet munkájának alapos elemzése, hogy feleletet adhassunk arra kérdésre, szükségesek-e szervezeti változások a munka további javítása érdekében. Annyit már most meg lehet állapítani, hogy bár lényegesebb szervezeti változások nálunk nem történtek, végrehajtott intézkedéseink nyomán jelentősen javult és fejlődött a gazdasági irányító munka. A szervezeti változások alapos elemző és előkészítő munkát igényelnek; a hevenyészett intézkedések komoly károkat okozhatnak. Az ellenforradalom után tudatosan érvényesített szervezeti stabilitás a gyors konszolidációnak és a hároméves terv sikeres végrehajtásának nem lebecsülendő tényezője volt. Ugyanakkor azok a jelentős változások, melyek hazánkban a mezőgazdaság szocia-

lista átalakulása folytán a tulajdonviszonyokban beállanak, valamint az új ötéves terv nagy feladatai jelenleg már időszerűvé teszik, hogy hozzáfogjunk a gazdasági irányító szervezet munkája alapos tanulmányozásához, és az esetleg szükséges változások kidolgozásához.

Hogy milyen irányban kell a mi sajátos körülményeink között a megoldást keresni, arra nézve néhány szempontot már most le lehet szögezni:

1. Szükség van arra, hogy az irányító szervezetben a jelenleginél nagyobb súlyt kapjon az egyes gazdasági ágak perspektivikus fejlesztésének problémája. A közvetlen irányítást csak akkor lehet eredményessé tenni, ha a perspektíva világos. Az elmúlt években irányító szerveink — az ellenforradalmat követő konszolidációs időszak jellegének megfelelően — főként a napi problémákkal voltak elfoglalva. Figyelmüket most már egyre inkább a perspektivikus fejlődés kérdéseire kell irányítani.

2. Intézményesen biztosítani kell, hogy az irányító munkában nagy súlyt kapjon az iparági műszaki fejlesztés. Az iparirányító szervezetben ezért lényegesen csökkenteni kell az operatív feladatokat és egyik fő feladatként kell megjelölni a technikai, technológiai, gyártmányfejlesztési és más hasonló kérdésekben az irányító munka gyökeres megjavítását.

3. Az irányító szervezet kialakításánál nagy súlyt kell helyezni arra, és biztosítékokat kell alkalmazni annak érdekében, hogy lokális, vállalati vagy iparági érdekek ne keresztezzék a népgazdaság alapvető érdekeit. Az irányítást minden fokon a népgazdasági szintű szemlélet jellemezze.

4. Arra kell törekedni, hogy az irányító szervezet elvibbé váljon. Az operatív kérdéseket a vállalatok hatáskörébe kell adni, illetőleg a járási és városi tanácsokhoz levinni.

5. Végül egyszerűsíteni kell az irányítást. Ahol csak lehet, meg kell szüntetni az ügyintézésben a bürokratikus lépcsőket és a felesleges párhuzamosságokat. Arra kell törekedni, hogy az ügyek intézése minél közelebb kerüljön a gyakorlathoz.

*

Összefoglalóan megállapítható, hogy az ellenforradalom után a gazdaságpolitika számos területén végrehajtott változtatások alkalmasaknak bizonyultak arra, hogy nagyban és egészében kiküszöböljük az ellenforradalmat megelőző években előfordult hibákat és megteremtsük az eredményesebb, a korábbinál kedvezőbb hatásfokú gazdasági építőmunka feltételeit.

Ahhoz, hogy a szocialista építés során következő feladatait is sikeresen oldhassuk meg, mindenekelőtt arra van szükség, hogy az eredmények által igazolt helyes elveket és módszereket a gyakorlatban az eddiginél következetesebben valósítsuk meg, és ne

tűrjük el a helyes intézkedések eltorzítását a gyakorlati végrehajtás során. Szükség van továbbá arra, hogy állandóan figyelemmel kísérjük a termelési viszonyokban bekövetkező fejlődést, valamint a termelőerők mindenkori fejlettségi fokát, és időben megtegyük a szükséges változtatásokat, rendszeresen továbbfejlesztve a gazdasági munka hatékonyságát, és azokat a módszereket, melyek segítségével a tervekben testet öltött feladatokat a gyakorlatban megvalósítjuk.

Ha így járunk el, ha kádereink minden szinten elsajátítják a gazdasági munka hatékonyságát növelő elvek és módszerek hozzáértő alkalmazását, akkor eredményesen fejezzük be a feladataiban jelentősen kibővült hároméves tervet, és kedvező feltételeket teremtünk a szocializmus alapjainak lerakását biztosító új ötéves tervünk sikeres megvalósításához.

Köznevelésünk néhány időszerű problémája

Írta LUGOSSY JENŐ

Az utóbbi időben mind több szó esik köznevelésünk helyzetéről, s iskolaügyünk problémái nemcsak a közoktatás hivatásos munkásai között tarthatnak számot érdeklődésre, hanem élénk visszhangra találnak a dolgozók széles tömegei — mindenekelőtt természetesen a közvetlenül érdekelt szülők — körében is. Ma már aligha szónoki túlzás azt állítani, hogy az ifjú nemzedék nevelésének ügye a társadalmi érdeklődés „homlokterébe" került.

Ez az egyre növekvő társadalmi érdeklődés mindinkább annak a ténynek a felismeréséből fakad, hogy az élet követelményei s az iskola nevelő-oktató munkája között szakadék keletkezett, amely — ha nem teszünk ellene — idővel csak szélesedik és mélyül. A szocializmust építő társadalomban ez a probléma *különleges* hangsúllyal jelentkezik.

A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikai irányelveiben az alábbi megállapítást olvashatjuk:

„Sokoldalú és tervszerű erőfeszítést kell kifejtenünk egész népünk műveltségi színvonalának emelésére, hogy fokozatosan megszüntethessük azt az ellentmondást, amely korunk, a szocialista építés követelményei és a jelenlegi helyzet között fennáll... Ezért halaszthatatlan teendőink között is a legfontosabb egész oktatási rendszerünknek a korszerű tudományosság színvonalára emelése."

Vajon miféle ellentmondásra céloz és miért tulajdonít ez a fontos pártdokumentum ilyen *különleges* jelentőséget iskolaügyünk fejlesztésének?

Ismeretes az a lenini tanítás, hogy a szocializmus teljes győzelméhez elengedhetetlen az emberek tudatának szocialista átalakítása. Az ember élete során rendkívül sok, és sokféle hatás éri, s ezek, tartalmukat és intenzitásukat tekintve, igen különbözőek: egyike-másika éppen csak megérinti, mások olykor egész jellemére, felfogására, világnézetére kiható mély nyomokat hagynak. Vitathatatlan, hogy a legmélyebb, legmaradandóbb nyoma rendszerint éppen azoknak a hatásoknak van, amelyek az ember élete legfogékonyabb szakaszában, fiatal korában érik, különösen ha ezek az élmények és hatások tudományosan megter-

vezett, célszerű folyamat rendszerében, szervezetten és fokozatosan következnek be.

Ilyenformán azt mondhatjuk, hogy az *iskolában folyó nevelő-oktató munka* a tanulóifjúság szocialista tudatának kialakításában ha nem is az egyetlen, de mindenesetre a legjelentősebb tényező. Már csak ezért sem túlzás azt állítani, hogy az iskolai nevelés minél hatékonyabbá, eredményesebbé tételéhez dolgozó népünknek *különös* érdekei fűződnek.

Nevelésügyünk hatékonyságát, eredményeit vizsgálva azonban mindenekelőtt az a probléma merül fel, hogy mi az a *mérce*, amellyel e bonyolult, tervszerűségében is rendkívül szerteágazó hatásrendszer összegezett eredménye mérhető? Ilyen mértéket nem könnyű megállapítani. Mégis, ha igaz, márpedig ma sokkal igazabb, mint bármikor, hogy „non scolae sed vitae discimus", (nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk) —, akkor az is igaz, hogy köznevelésünk eredményességét mérlegelve mindenekelőtt azt a kérdést kell feltennünk, mit kíván az *élet*, milyen mértékben elégíti ki az iskola *új* életünk igényeit, mennyire szolgálja a szocialista jövőt, az egyén és a társadalom egybehangolt, s mindinkább egységbe forró érdekeit. Az egyén igazi érdekét is kifejező *társadalmi igény* kielégítése, ez és csakis ez a megbízható mérce és egyben a nevelő-oktatás célja is.

Ahhoz tehát, hogy a nevelő-oktatás célját helyesen határozhassuk meg, elengedhetetlen előfeltétel, hogy helyesen ismerjük fel a társadalom *valódi* igényeit, amelyeket a neveléssel szemben támaszt. Milyen emberré kell gyermekeinket nevelnünk? Ez az az alapvető kérdés, amelyet mindenekelőtt, és a lehető legpontosabban kell megválaszolnunk ahhoz, hogy kitűzhessük az iskolai nevelő-oktató munka *célját*, megválaszthassuk *eszközeit*, kialakíthassuk *módszereit*.

Milyen embert akarunk hát nevelni? Nyilvánvalóan olyat, aki őszintén akarja a szocializmust, kész és képes részt venni annak felépítésében, s olyan szellemi értékekkel, gyakorlati készségekkel és jellembeli tulajdonságokkal rendelkezik, amelyek birtokában egyéni boldogulását — a közösség érdekeivel teljes harmóniában — a szocializmusban, és csakis a szocializmusban képes megtalálni, kiteljesíteni.

Hogy ezt az általános követelményt a gyakorlatban konkrétan is realizálhassuk, mindenekelőtt azt kell vizsgálni, hogy az épülő új társadalom igényei szempontjából, melyek azok az *alapvető* tulajdonságok, amelyeket a felnövekvő nemzedékben különös gonddal kell kialakítani. E vizsgálódás iránya szinte önként adódik, ha figyelembe vesszük, hogy társadalmunk alapja a *munka*.

A szocialista társadalom gazdasági és kulturális célkitűzései

azt kívánják, hogy a termelés különböző ágaiban és általában az egész társadalmi élet ezernyi helyén dolgozó emberek széles tömegei művelt, sokoldalúan képzett állampolgárok legyenek, akik képesek alkotó módon tevékenykedni. A mi társadalmunk eszményе tehát a sokoldalúan képzett *művelt ember*, aki egyszersmind igen *jó szakember* is. Az általános műveltség, amit régebben csak egyes rétegek számára tartottak fontosnak, ma az *egész* dolgozó nép számára életbevágóan fontos és szükséges.

A múltban a szellemi és a fizikai munka szétválasztásának folyamatában, és annak következményeképpen kialakultak a termelőmunkát, a fizikai munkát lekicsinylő nézetek, s e nézeteket hordozó emberek egész rétegei. Ez az örökség ma is kísért; ifjúságunk körében még elég jelentős idegenkedés tapasztalható a fizikai munkától, s iskoláink még keveset tesznek e tarthatatlan helyzet megváltoztatására. Pedig a szocialista társadalom építésének betetőzése, illetve a kommunizmus felépítése már jórészt arra a generációra vár, amely ma még az iskola padjaiban készül az életre. Miféle reményekkel tehetné le majdan a *ma* nemzedéke a *jövő* sorsát az ifjúság kezébe, ha nem biztosítaná minden eszközzel, hogy ez az új generáció nagy többségében valóban szocialista nemzedékké nevelődjék?

Nagy a *ma* felelőssége a *holnapért*, s ennek konzekvenciái a *nevelés* területén is tudatos, tervszerű és eredményes erőfeszítéseket követelnek meg.

Mindezeket egybevetve a *mi* korunk, a *mi* társadalmunk igénye olyan köznevelési koncepció kialakítása és megvalósítása, amely lényegében a következő alapelvekre épül:

1. A legszélesebb tömegek számára biztosítani kell *korszerű általános műveltség* megszerzését;

2. fel kell készíteni az ifjúságot az életre, a *termelőmunkában* való részvételre, és

3. a nevelő-oktatás egész folyamatában tudatosan, tervszerűen és következetesen törekedni kell a *kommunista embertípus* kialakítására.

Felmerül ezek után a kérdés, vajon iskolarendszerünk a *mai* tartalmi és szerkezeti állapotában milyen mértékben alkalmas a fenti alapelveken nyugvó köznevelési koncepció sikeres megvalósítására, és mit kell tennünk annak érdekében, hogy még alkalmasabbá váljék? E kérdéskomplexum rendkívül szerteágazó — e helyen csak néhány alapvető s különösen időszerű problémájára térhetünk ki, inkább csak jelezve, mint kifejtve a lényeget. Nem szólunk itt külön a felsőoktatásról sem, bár az alapelvek, s így részben a cikk további része is — értelemszerűen — vonatkoznak erre a területre is.

I.

Atekintetben teljes az egyetértés, hogy az ifjúságnak *korszerű alapműveltséget* kell elsajátítania. Érdemes azonban néhány szót szólni arról, hogy is állunk ezzel a „korszerű" általános műveltséggel. Előre lehet bocsátani, hogy ez *egyetemes* probléma, vagyis úgyszólván az egész világon gondot okoz, és azt a kérdést veti fel, hogy egyrészt mit tekintsünk *ma* korszerű műveltségnek, s másrészt, hogy ebből *mit* és *mennyit* tanítsunk az iskolai oktatás különböző fokain.

A probléma sokkal bonyolultabb, mint azt az első hallásra gondolnánk, mivel éppen most, a mi korunkban szorul alapos felülvizsgálatra az általános műveltségről alkotott (helyesebben: örökölt) felfogásunk. Jellemző, s egyáltalán nem megnyugtató, hogy arra a kérdésre: mit tekinthetünk *ma* általános műveltségnek, mi ennek a tartalma, keretei, mélysége (stb.), a tudományok képviselői igen bizonytalan, s nem ritkán egymásnak ellentmondó válaszokat adnak, — vagy ami még gyakoribb: — nem is adnak. E kérdés tudományos alapossággal történő vizsgálata és megválaszolása — legjobb ismereteink szerint — ma még az egész világon várat magára, s a tudományok művelőinek „adósságai" közé tartozik. A probléma megközelítésére inkább a gyakorlat emberei vállalkoznak, tapasztalati oldalról kísérelve meg feleletet adni rá. Miről van itt szó tulajdonképpen?

Az általános műveltség tartalma az elmúlt száz év alatt alaposan megváltozott; a korábbi hagyományos, úgynevezett *„humánus"* ismeretanyag a XIX. század folyamán jelentős mennyiségű természettudományos (fizikai, kémiai, biológiai) ismeretelemmel egészül ki, míg napjainkban egyre inkább helyet követelnek benne a technikai, közgazdaságtani, politikai, állampolgári ismeretek, továbbá bizonyos gyakorlati készségek is.

A mai művelt embertől már joggal elvárjuk, hogy — egyéb általános ismereteken kívül — legyen tudatában állampolgári jogainak és kötelességeinek, tudjon tájékozódni a politikai életben, alkosson fogalmat a termelés szerkezetéről és szervezéséről, a főbb termelési ágakról, ismerje a legfontosabb szerszámokat és gépeket, és így tovább.

Az általános műveltség *ilyen* korszerűbb felfogása elég sok vitára ad alkalmat, és gyakori aggodalmaskodással találkozik. Az aggodalmaskodók rendszerint a „humánumot" féltik az új idők igényeitől, s gyakran — leegyszerűsítve és kiélezve — így teszik fel a kérdést: nem szorítja-e háttérbe ez a „modern" műveltség a „humanisztikus" műveltséget?

Nyilvánvaló, hogy aki a humanisztikus műveltséget egy korszerűbb műveltség fogalmával így állítja szembe, az a humanisz-

tikus műveltség fogalmát is túlhaladott, vagy legalábbis szűk értelemben fogja fel. E felfogás hívei ugyanis csupán a nyelvet, az irodalmat és a művészetet tekintik „emberinek" (humánusnak), s megfeledkeznek arról, hogy mielőtt az ember irodalommal, művészettel foglalkozhatna, gondoskodnia kell anyagi létéről. A szocialista pedagógia — nem kisebbítve a nyelv, az irodalom, a művészet nagy fontosságát — a természettudományos, a műszaki, valamint a politikai és gazdasági képzettséget *is* az egyetemes emberi („humánus") műveltséghez tartozónak tekinti.

Ilyenformán tehát, köznevelésünk időszerű problémáiról szólva, előttünk áll az első és nem is egyszerű feladat: kutatni kell az *általános műveltség* ma, és nálunk érvényes elemeit, s ennek megfelelően kell kiválasztani és el-, illetve átrendezni az ismeretanyagot az iskolai oktatás minden fokán. E feladat végrehajtása nagy gondosságot és körültekintést, ugyanakkor nem kevés elvi bátorságot és határozottságot is igényel. A tananyag helyes kiválasztása és célszerű elrendezése ugyanis nehéz és bonyolult feladat: egyrészt a „hagyományos" műveltségi anyag alapos és gyökeres felülvizsgálatát és szelektálását, másrészt az élet, a termelés által megkívánt új ismeretek beiktatását igényli. Ugyanakkor meg kell szüntetni a tanulók ma is meglevő túlterhelését, meg kell keresni a tananyag összeállításának, elrendezésének és feldolgozásának olyan célszerű módját, amely — alkalmazkodva a tanulók teherbíró képességéhez — *az anyagot mennyiségileg csökkenti,* de ugyanakkor *az oktatás minőségét emeli,* és *tudatosan szolgálja a világnézeti nevelést.*

Érvényt kell szerezni annak az alapvető elvnek, hogy a világnézeti nevelés igénye elsődleges „szempont" az össztananyag tervezésében, kiválasztásában és elrendezésében.

A leghatározottabban meg kell szüntetni a tanterv készítésében azt a gyakorlatot, hogy minden tárgy külön-külön (egymásról jóformán tudomást sem véve) a maximumot akarja nyújtani.

Könnyen belátható, hogy jóval több eredményt érhetnek el, ha szerényebb ismeretanyagot *alaposabban* és sokoldalúbban dolgoznak fel a tanulók.

A maximalizmus elleni harcban azonban — mintegy ellenhatásképpen — már jelentkezik a másik véglet is: a „formális képzés".

Az *enciklopédikus* (anyagi) és a *formális* (alaki) képzés az oktatás egy-egy oldalának kiemelése és általánossá tétele. Az enciklopédizmus, mint oktatási irányzat, a műveltség megszerzését egyszerűen egy bő tanulmányi anyag elsajátításával véli elérhetőnek.

A „formális" képzés hívei viszont az ún. *„értelmi erők"* (megfigyelés, emlékezés, gondolkodás) fejlesztését tartják elsőd-

legesnek. A szocialista pedagógia feloldotta az anyagi és alaki képzés metafizikus ellentétét, s így a mi tanterveinkben még mindig fellelhető enciklopédikus tendenciák ellen sem lehet orvosság a pusztán formális képzés. Szakembereinkre vár az a feladat, hogy a kettő helyes *arányait* s a közlés és feldolgozás legeredményesebb *módszereit* kialakítsák.

A korszerű tananyag kiválasztásának és elrendezésének munkálatai egyébként folyamatban vannak, s jó eredményt elsősorban akkor remélhetünk, ha sikerül a szaktudományok és a pedagógia munkásainak *elvi* elképzeléseit a gyakorlat embereinek *tapasztalataival* szerencsés ötvözetté olvasztani országos viták kohójában.

A művelődési anyag kiválasztása, tantervi feldolgozása, tankönyvekbe foglalása, s a pedagógusok felkészítése sem oldja meg önmagában azt a feladatot, hogy a *„legszélesebb tömegek számára* biztosítani kell a korszerű általános műveltség megszerzését".

Népi demokráciánknak kulturális téren talán a legnagyobb alkotása a nyolcosztályos általános iskola létrehozása. Ma általános iskoláink tanulóinak száma kb. 200 000-rel több, mint 1938-ban a népiskoláké (hozzávéve a megfelelő középiskolai osztályokat), a VIII. osztályt végzők száma pedig háromszor annyi, mint 1938-ban volt.

E nagyszerű eredmények mellett sem lehetünk azonban ma már elégedettek a fejlődés *ütemével.*

Bár a tanulók *lemorzsolódásának* aránya a felszabadulás előtti helyzethez képest lényeges javulást mutat, s azóta is évről évre jobb, mégis ma is jelentős azoknak a száma, akik a nyolc osztály elvégzése nélkül érik el a tankötelezettség korhatárát, s így befejezetlenül hagyják el az általános iskolát. Ebben több ok is közrejátszik, részben a tankötelezettségről szóló törvény végrehajtásának fogyatékosságai, részben — a korszerű tananyag tárgyalásánál már említett — maximalizmus s ebből is eredően a bukások elég nagy száma.

Az Elnöki Tanács ez évben emelte fel egy évvel (15 éves korig) azok tankötelezettségi idejét, akik rendes időre nem végzik el a VIII. osztályt. Ez a rendelkezés nyilván éreztetni fogja üdvös hatását, de önmagában még nem oldja meg a lemorzsolódás problémáját. Ezen felül (valamint a tananyag s az oktatás módszereinek korszerűsítésén kívül) múlhatatlanul szükség van arra is, hogy folyamatos és *tervszerű felvilágosító munkával* alakítsuk ki az érdekelt *szülők* körében az iskolával, a művelődéssel kapcsolatos helyes nézetet. Széleskörű pedagógiai propagandára van szükség, s e tekintetben is igen sokat tehetnek a jól irányított Szülői Munkaközösségek.

Az általános műveltség széleskörű elterjesztésének feladata nem merülhet ki a rendes korúak iskoláztatásában. Kultúrforradalmunk egyik legkiemelkedőbb eredménye éppen az, hogy létrehoztuk iskolai rendszerű *felnőtt-oktatásunkat* is, mind az általános, mind pedig a középfokú oktatás valamennyi iskola-típusára. Ma már hazánkban igen jelentős azoknak a dolgozóknak a száma, akik munkájuk mellett iskolába is járnak, gyarapítják műveltségüket, s ezzel egész népünk kulturális színvonalát emelik. Felnőttoktatásunk eredményeire joggal lehetünk büszkék: az elmúlt másfél évtizedben kb. félmillió felnőtt ember tanult a legkülönbözőbb iskola-típusokban, s csak az 1958—59-es tanévben is mintegy 60 000 dolgozó járt felnőtt-oktatási intézményeinkbe.

E kétségbevonhatatlan jelentős eredmények sem fedhetik el azonban felnőtt oktatásunk fogyatékosságait. Már maga az oktatás eddigi *alapelve* is hibás volt, ugyanis valamennyi felnőtt-oktatási intézményben a rendes korúak iskoláinak tananyagát tanítottuk, azok könyveit használtuk, s ennek megfelelően eddig az alapelv és cél is az volt, hogy a felnőttek tanulják meg a rendes korúak iskolai anyagát és érjék el azok tanulmányi színvonalát.

A nappali iskolák tananyagának kötelező elvégzése azonban irreális követelmény, s ennek következtében a pedagógusok ezt gyakorlatilag nem is hajtották végre. A tananyag itt is túlméretezett, s olyan anyagrészeket is tartalmaz, amelyre a felnőtteknek még az általános műveltség követelményeit is figyelembe véve sincs szükségük.

A túlméretezettségen kívül egy másik súlyos hibája a felnőttek tananyagának az is, hogy *elszakadt a gyakorlati élettől,* nem veszi figyelembe a dolgozók igényeit, nem segíti gyakorlati munkájukat, s így sokan úgy érzik, hogy a tanulásnak nem veszik hasznát. A következmények elég nagyfokú lemorzsolódásban jelentkeznek.

A múlt tanévben a lemorzsolódási százalék ugyan már kedvezőbben alakult, azonban még nem lehetünk elégedettek. Mindenekelőtt tovább kell javítani a tanulás *propagálását,* s ebben a munkában jelentős szerepet kell juttatni a SZOT-nak, a Hazafias Népfrontnak, a Nőtanácsnak és a KISZ-nek, biztosítva a sajtó, a rádió és a film — eddiginél sokkal intenzívebb — segítségét is.

Már az iskolareform előtt is hozzá kell látni a legjelentősebb *tartalmi* és *szervezeti* fogyatékosságok kiküszöböléséhez. Mindenekelőtt át kell dolgozni a felnőtt oktatás tantervét. Valamennyi iskolatípusban az alapműveltség szempontjából legfontosabb anyagot kell tanítani, és el kell hagyni azokat az anyagrészeket, amelyek csupán az emlékezetet terhelik. Inkább kevesebbet, de alaposabban!

Gondoskodni kell arról, hogy a felnőtt oktatás *sajátos mód-*

szertana — a legkiemelkedőbb eredményeket elért pedagógusok tapasztalataira építve — mielőbb kimunkálásra kerüljön.

Végül gondolni kell arra is, hogy a felnőttek iskoláiba már egyre többen kerültek a fiatalabb korosztályokból is, s ez a körülmény fokozottabban rá kell terelje a figyelmet a *nevelés* kéréseire, arra, hogy a világnézeti, állampolgári, politikai nevelés a felnőttek iskoláiban is elsőrendű követelmény.

II.

A szocialista termelés — amelynek az a feladata, hogy a lehetőségekhez képest a legteljesebb mértékben elégítse ki az egész társadalom szükségleteit — megköveteli a technika szakadatlan fejlesztését, tökéletesítését.

A technika fejlődésének ütemét és kihasználásának fokát azonban döntően az *ember* tudása és gyakorlati készsége szabja meg, s így *az egész társadalom elsőrendű érdeke olyan fiatalok nevelése, akik az új termelési eszközök képzett és tudatos uraivá válnak, s azokat a társadalom javára alkalmazzák.*

Szocializmust építő országunkban az új termelési viszonyok alapján meggyorsult a társadalmi fejlődés, korszerűbbé vált az ipari és mezőgazdasági termelés, szinte ugrásszerűen fejlődnek a tudományok, mind szélesebb körben kerül alkalmazásra a legújabb technika és technológia. Mindezek egyre magasabb követelményeket támasztanak a termelésben dolgozó emberrel szemben nemcsak az ismeretek, hanem a gyakorlati készségek és képességek tekintetében is.

Ebben az összefüggésben tagadhatatlan, hogy az iskolai nevelésünk és oktatásunk — tartalmát és módszereit tekintve — ma már elmaradt a társadalmi fejlődés igényeitől. Ez az elmaradás több vonatkozásban is szembetűnik. Mindenekelőtt abban a nagyfokú idegenkedésben, amely már az általános iskolát, de főként a középiskolát végzett ifjúság között eléggé széles körben tapasztalható a fizikai munkával szemben. Még ma is eléggé általános a termelőmunka lebecsülése, s ez élesen megmutatkozik, ha a tanulók pályaválasztását vizsgáljuk. A középiskolai tanulók körében végzett felmérések során bebizonyosodott, hogy közel 66 százalékuk egyetemi és főiskolai végzettséget igénylő pályán szeretne elhelyezkedni, és csak mintegy 12 százalékuk választotta a termelőmunkát. Különösen szembetűnő a mezőgazdasági munkától való idegenkedés.

A társadalmi fejlődés által napirendre került feladatok, a társadalom igényei és az iskolai nevelő-oktató munka jelenlegi helyzete között *ilyen* vonatkozásban is ellentmondás támadt, s

ennek az ellentmondásnak a feloldása csak egyetlen módon képzelhető el: *össze kell kapcsolni az oktatást a termelőmunkával.*

Lenin tanítása szerint: „... A jövő társadalom eszményét nem képzelhetjük el az ifjú nemzedék oktatásának és termelőmunkájának egybekapcsolása nélkül: sem az oktatást és a művelődést termelőmunka nélkül, sem a termelőmunkát párhuzamos oktatás és művelődés nélkül nem tudnánk arra a fokra emelni, amelyet a technika mai színvonala és a tudományos ismeretek mai állapota megkövetel."

Az oktatás és a termelőmunka összekapcsolása ma nálunk a társadalmi fejlődésből fakadó, *törvényszerűen jelentkező szükségesség,* amely egyben az egyén minden oldalú fejlődésének célját is szolgálja, úgy, hogy e tekintetben is teljes egység van a társadalmi közösség és az egyén érdekei között.

A termelőmunka nevelő értéke szinte felbecsülhetetlen. Mindenekelőtt ráeszmélnek a tanulók arra, hogy az oktatás folyamán szerzett ismereteik mennyire hasznosak, szükségesek, sőt nélkülözhetetlenek a gyakorlati életben. Ez egyrészt bővíti és elevenebbé teszi érdeklődési körüket, másrészt további önálló tanulmányokra serkenti őket. Egyáltalában nem igazolódtak azok a kezdeti aggályok, amelyek szerint a termelőmunkába való bekapcsolás károsan fogja majd befolyásolni a tanulók tanulmányi eredményeit. Ellenkezőleg, a tanulók tanulmányi átlaga a legtöbb esetben emelkedett.

Tapasztalataink vannak arra, hogy a gyakorlati munkába bevont tanulók általában megkedvelik a termelőmunkát. A megvizsgált növendékek 70 százaléka úgy nyilatkozott, hogy érettségi után szívesen elhelyezkedne a megismert szakmában. Feltehető, hogy így egyre csökken majd azoknak a száma is, akik tragédiának érzik, ha nem kerülhetnek egyetemre, vagy főiskolára.

Azt talán felesleges is hangsúlyozni, hogy a munkaoktatás megszervezésénél messzemenően figyelembe kell venni a tanulók életkorát, egészségi állapotát, sőt hajlamait, érdeklődési körét is. Nyilvánvaló hogy a 6—10 éves korú tanulókkal még nem végeztethetünk termelőmunkát, de felkészítésüket erre a munkára már el kell kezdeni. Mivel pedig *munkára csak munkával lehet hatásosan nevelni,* ezért már az előkészítés szakaszában is fokozottabban és tervszerűen kell bekapcsolni az úgynevezett „kézimunkát" és egyéb társadalmilag hasznos apró munkák végzését. A 10—14 éves szakaszban műhelyekben, gyakorló kertekben ismerkednek meg a tanulók a különböző fajtájú munkával, elsajátítják az egyszerűbb kéziszerszámok, esetleg gépek kezelését, egyes fontos anyagok (fa, fém, papír) megmunkálásának egyszerűbb módjait stb. A meghatározott időközönként végzett *üzemlátogatásokon* kiegészítik az iskolai műhelyben szerzett tapaszta-

lataikat és némi fogalmat alkotnak a termelés szerkezetéről és szervezéséről. A 15—16 életévtől kezdve pedig a növendékek már konkrét termelőmunkába is bekapcsolódnak.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az oktatást *nem akármiféle* munkával kell összekapcsolni. A munkához való helyes viszony alakulása szempontjából rendkívül fontos feltétel a munkahely szervezettsége, a munka termelékenysége, az ott dolgozók munkamorálja, viszonya a társadalmi tulajdonhoz stb. Alapos helyzettanulmány s a dolgozók felkészítése kell, hogy megelőzze a tanulók munkába állítását.

Igen figyelemre méltó Makarenkó megállapítása a munka, mint nevelési tényező hatékonyságának feltételére vonatkozóan: „A munka a vele párhuzamosan haladó oktatás, valamint politikai és társadalmi nevelés nélkül semmiféle nevelési eredménnyel nem jár, hanem semleges folyamat marad." Világos, hogy az olyan termelőmunkának van igazán nevelő értéke, amelynek eredményeképpen kialakul a fiatalokban a munkához való helyes viszony, a termeléssel kapcsolatos helyes nézetek és az a tudat, hogy munkájukkal ők is részt vesznek a szocialista társadalom építésében.

Több száz iskolánkban sok ezer tanuló ismerkedik már az úgynevezett „gyakorlati foglalkozások" oráin (politechnizáció) a munka, a termelés alapelemeivel. Ez a politechnikai képzés nélkülözhetetlen *előfeltétele* a termelőmunkába való sikeres bekapcsolódásnak. Számos középiskolánkban — kísérletképpen — már folyik a termelőmunkával összekapcsolt oktatás is, az úgynevezett *„öt plusz egy"*-es variációban (5 nap tanulás az iskolában, 1 nap termelés az üzemben, illetve mezőgazdaságban), s már az eddigi rendkívül pozitív tapasztalatok is arra figyelmeztetnek, hogy *az iskola és az élet, az oktatás és a termelőmunka közelítését, majd szerves összekapcsolódását a készülő oktatási reformunk tengelyébe kell állítani.* Ez ma törvényszerűen jelentkező társadalmi igény.

III.

A *kommunista embertípus* kialakítása, mint köznevelési koncepciónk egyik alapelve és legfőbb célja, tulajdonképpen alig tárgyalható a másik két alapelvtől (korszerű műveltség, munkára nevelés) elkülönítve. Sem szilárd tárgyi ismeretek nélkül nem lehet eljutni a kommunista világnézethez, sem kommunista erkölcsöt és magatartást nem lehet sikerrel kialakítani a tanulóifjúságban anélkül, hogy a munkásosztály és a nagyüzemi gazdálkodást folytató parasztság termelőközösségének emberformáló hatása alá ne vonnánk őket.

A korszerű művelődési anyag helyes kiválasztása és célszerű elrendezése, az elmélet és a gyakorlat szerves összekapcsolása, a

fizikai munkára való nevelés egyenként és kölcsönhatásukban mind-mind a kommunista embertípus fokozatos megközelítését, kialakítását szolgálják.

Az oktatás tudományosságától, tartalmi színvonalától független világnézeti nevelés nehezen képzelhető el, s az úgynevezett „direkt" világnézeti vonatkozásoknak is csak akkor van vitathatatlan eredményük a nevelő-oktató munkában, ha szervesen ráépülnek az oktatás egész tudományos tartalmára, ha annak végső következtetéseiként fogalmazódnak meg. Szigorúan el kell utasítani az olyan gyakorlatot, amely erőltetett külsőleges aktualizálásokkal, odavetett megjegyzésekkel óhajtja pótolni a világnézeti nevelést, — de ugyanakkor azt a gyakorlatot is, amely a szaktárgyat ugyan megtanítja, de az abból természetesen adódó világnézeti következtetéseket nem vonja le. *A világnézeti nevelés az iskolában sohasem volt és sohasem lehet magánügy.*

A pedagógus személyiségéről szólva nyilvánvaló, hogy a világnézeti nevelés egész követelményrendszerének csak az tud igazán megfelelni, aki *maga is* olyan világnézetű, mint amilyen világnézetre nevelnie kell. E tekintetben ma még sokaknál ellentmondás van, amelyet azonban — tekintettel a pedagógusok túlnyomó többségének jóhiszeműségére és derekas munkájára — az esetek többségében előbb-utóbb fel lehet oldani. Ehhez pedagógusaink már eddig is sok segítséget kaptak. s a jövőben még többet kell kapniok, azonban egyénileg is fokozott erőfeszítésre van szükség, mivel a nevelőtől a hivatása nevelést *követel,* s ez alól felmentés senkinek sem adható. Van a nevelésben egy olyan momentum, amely még külön nyomatékkal is megköveteli a nevelő belső meggyőződésének szilárdságát, ámbár erről a fontos körülményről az utóbbi időben — enyhén szólva — kissé megfeledkeztünk.

Az *érzelmi* nevelésről van szó. A világnézet formálása, kialakítása ugyanis nemcsak értelmi kérdés. A múltban az uralkodó osztályok nagyon jól értettek bizonyos érzelmek felkeltéséhez és szításához, s ez nemegyszer hatásosabbnak bizonyult a legésszerűbb tudományos érveknél is. Mi viszont eléggé elhanyagoltuk az érzelmi nevelés kérdéseit. Ritkán gondoltunk arra, hogy bizonyos életkorokhoz illő ismereteket úgy válogassunk össze és úgy tanítsunk, hogy azok érzelmileg akkor is a kívánt irányba befolyásolják a tanulót, amikor a mögötte levő világnézeti tartalmat még értelmileg nem képes felfogni.

Itt merül fel az *esztétikai nevelés* kérdése is, amely az elmúlt évek gyakorlatában nem egyszer háttérbe szorult, sokszor éppen a világnézeti nevelés. vagy a politechnikai nevelés „érdekeire" való hivatkozással. Elvileg le kell szögeznünk, hogy *a nevelés különböző „területei". oldalai nem rangsorolhatók, és nem állíthatók fontossági sorrendbe, mert csak egységükben, kölcsön-*

hatásukban van valóságos nevelő jelentőségük. Esztétikai hatások nélkul, ha a tudományos belátást nem erősíti az érzelmi átélés, ugy nem érhetünk el teljes eredményt. A meggyőzés alapjait a tudományos ismeretek adják, de a meggyőződés kialakítására irányuló hatások nem korlátozódhatnak csupán az értelem területére.

A nagyszámú külföldi — elsősorban szovjet — példán túl rendkívül figyelemre méltó hazai tapasztalatok bizonyítják az oktatás és a termelőmunka összekapcsolásának kiemelkedő *erkölcsi* nevelőhatását is. Tapasztalataink szerint a céltudatos termelőmunka rendkívül kedvezően befolyásolja a tanulók nézeteit a társadalom, a természet tényeire, jelenségeire, és azok összefüggéseire vonatkozóan, s általában egész világnézetük alakulására igen kedvezően hat az a tény, hogy a munka során eleven kapcsolatba kerülnek az élettel.

A közösségben végzett munka felelőssége csakhamar ráébreszti a fiatalokat arra, hogy munkájuk eredményessége szorosan összefügg mások munkájának eredményével és viszont — igy tehát nem lehetnek közömbösek a mások munkája iránt. A közösségben, közös felelősséggel végzett munka tehát igen nagy jelentőségű tényező a *közösségi ember* formálásában.

Egyéb értékes jellemvonások kialakítását is hathatósan segíti a termelőmunka. A tanulókban pl. fokozottan kialakul a munkával létrehozott társadalmi értékek s a *köztulajdon* megbecsülése. A szocialista *haza* iránti szeretetet erősíti, fejleszti a termelő tevékenységben való részvétel, különösen ha a munka-oktatáshoz szorosan hozzákapcsolódik az ilyen nagy összefüggések helyes tudatosítása is.

Mindent egybevetve azt lehetne mondani, hogy a termelőmunkában való részvétel egyszerűen nélkülözhetetlen a tanulók szocialista erkölcsi tudatának és magatartásának eredményes formálása szempontjából.

IV.

Az iskola iránt mutatkozó és egyre növekvő társadalmi érdeklődés már önmagában is rendkívül pozitív jelenség, s nagy nyeresége a magyar köznevelés ügyének, mivel jelentős társadalmi energiák mozgósítását teszi lehetővé. Ennek közhasznáról máris jónéhány társadalmi erőből épült tanterem, politechnikai műhely, óvoda, napközi otthon tanúskodik, s remélhetőleg a jövőben még több lelkesedés válik „kézzelfoghatóvá".

A közvélemény tájékozottsága azonban nincs arányban az érdeklődés mértékével, s innen adódik, hogy már egy távolabbi jövőben bekövetkezhető *iskolareform* puszta híre is alkalmat adott megalapozatlan találgatásokra, sőt szórványosan felelőtlen

híresztelésekre is, amelyek hiszékeny szülők s olykor még pedagógusok körében is bizonyos nyugtalanságot keltenek.

Nem sok értelme lenne ezen a helyen e találgatásokkal és híresztelésekkel foglalkozni. Ezek már csak azért is komolytalanok, mivel a közoktatás helyzetének tanulmányozására a kormány által felkért társadalmi bizottság még csak nemrég kezdett munkához, holott annak megállapításai és javaslatai is csupán *alapot* szolgáltatnak majd egy széleskörű *országos vitához,* ahol minden érdekelt kifejtheti véleményét, megteheti javaslatait. Akik ma — elébevágva az országos vitának — „biztos" értesülésekre hivatkozva már elhatározott „tényeket" híresztelnek, azok bizony csak amolyan felelőtlen fecsegők, akik szeretnek a jólértesült benfentes mezében tetszelegni.

A társadalom minden érdekelt tagja teljes megnyugvással veheti tudomásul, hogy pártunk és kormányunk *hazai* viszonyokból kiinduló alapos elemzést és *reális* lehetőségeinkre épített javaslatok kimunkálását tette az Iskolai Reformbizottság feladatává.

Ami pedig a reform várható időpontját illeti, az nyilván nem *időpont* lesz, hanem hosszabb, fokozatos *folyamat,* olyan ütemezésben, ahogy a körülmények megkívánják s a lehetőségek engedik. Már az idei tanévben is elkezdődnek bizonyos kísérletek meghatározott számú iskolában. Ezek azt a célt szolgálják, hogy az országos vitákhoz még több hazai tapasztalat álljon rendelkezésre.

Kétségtelen, hogy a szocializmus felé tartó társadalmunk, fejlődő életünk jelentős újabb igényeket támaszt köznevelésünkkel szemben is, ugyanakkor azonban szó sincs arról, mintha nevelésügyünk olyan elmaradott, korszerűtlen állapotban volna, amely valamiféle kapkodó, eléggé át nem gondolt, meg nem érlelt és főként meg nem vitatott reform azonnali végrehajtását tenné indokolttá.

Ellenkezőleg. Fogyatékosságaink ismeretében is állíthatjuk, hogy köznevelésügyünk bízvást kibírja az összehasonlítást a nagy nyugati országokéval, s barátaink körében sincs okunk szégyenkezni. Ez a cikk már csak terjedelme miatt sem vállalkozhatott közoktatásügyünk felszabadulás utáni fejlődésének méltatására, azonban úgy véljük, hogy a közismert eredmények elegendő alapot adnak e megállapításokra.

Ha ma mégis a magyar közoktatás reformjáról beszélünk, senkinek sincs oka azt gondolni, hogy valamiféle elavult tákolmány lebontására készülünk, hanem sokkal inkább arra, hogy egy jól megalapozott, szilárdan épített és időtállónak bizonyult építményt tovább bővítünk, s korszerűen berendezünk fejlődő társadalmunk örvendetesen növekvő igényeinek megfelelően.

Ehhez kell párt- és állami szerveinknek egész dolgozó népünket segítségül hívni.

A munkásosztály vezető szerepének néhány elvi kérdése

ÍRTA SÁNTA ILONA

I.

A fordulat évével hazánkban a hatalom birtokosa a munkásosztály lett, szövetségben a dolgozó parasztsággal. A munkásosztály vezető szerepe ettől kezdve minőségileg új módon valósult meg, amennyiben a hatalommal immár osztatlanul rendelkező proletariátus, a *szocializmus* építésének platformján tömörítette maga köré a dolgozó tömegeket. Az objektív feltételek mellett ezt mindenekelőtt az tette lehetővé, hogy a munkásosztálynak volt forradalmi pártja, amely időben és helyesen szabta meg a proletárdiktatúra stratégiai célkitűzéseit, képes volt vezetni a hatalom meghódításáért vívott harcot, és a szocializmus építését. A munkásosztály vezető szerepe ekkor elsősorban és mindenekfelett a párt osztatlan vezetésén, marxista—leninista ideológiájának, forradalmi célkitűzéseinek érvényesülésén keresztül vált valóra.

A munkásosztály politikai hatalmának, vezető szerepének gazdasági bázisa az alapvető termelőeszközök szocialista tulajdonbavétele volt. Vezető szerepe nyilvánult meg abban is, hogy a politikai és a gazdasági élet különböző kulcspozícióit munkások és más, a munkásosztály, a nép érdekeit helyesen képviselő dolgozók foglalták el.

A szocialista iparosítás eredményeként a munkások száma jelentősen megnövekedett: 1949—52-ig 53,9 százalékkal. Nőtt a munkásságnak az összkeresőkhöz viszonyított aránya is. Míg 1949-ben a munkások az összes keresők 23,6 százalékát alkották — addig 1953-ban már 28,6 százalékát. E nagyarányú növekedés oly módon valósult meg, hogy a népgazdaság szocialista átalakítása következtében a munkáslétszám a *szocialista szektorban* emelkedett; ugyanakkor a magánszektorban alkalmazott munkások száma csökkent. Ezzel párhuzamosan növekedett a munkásosztály nagyüzemekben való koncentráltságának foka is, ami kihatott tudatára és ezzel együtt vezető szerepének érvényesülésére. Míg a felszabadulás előtt csak mintegy 50 százaléka dolgozott nagyüzemekben, addig 1953-ban már 69,6 százaléka 500 főnél több terme-

lőt foglalkoztató üzemben volt alkalmazva. A szocializmus építése során az ország különböző vidékein létrejött új ipari települések, továbbá a gépállomások és az állami gazdaságok, ugyancsak kiterjesztették és erősítették a munkásosztály vezető szerepét, közelebb hozták hozzá a dolgozó parasztságot.

A szocialista iparosítás, a szocializmus építése folyamán a munkásosztály összetételében származási szempontból jelentős változás ment végbe. Tömegesen kerültek soraiba dolgozó parasztok, kispolgári rétegek, sőt burzsoá elemek is, ugyanakkor nagy számban áramlottak ki belőle tősgyökeres munkások: ily módon csökkent a munkásosztály törzsökös rétegének aránya. E bizonyos mérvű felhígulás következtében természetesen megnőtt a burzsoá ideológia és erkölcs hatása a munkásokra. Ez leginkább az ellenforradalom idején mutatkozott meg, amikor az üzemekben főleg deklasszált reakciós és huligán elemek voltak a hangadók. A munkásosztály tudatának és politikai arculatának alakulását azonban végső soron mégsem felhígulása határozta meg, hanem az a tény, hogy hatalomra került, elfoglalta a döntő politikai és gazdasági hadállásokat, hogy nagy lehetőségeket nyert politikai, kulturális, szakmai színvonalának emelésére. Annál is inkább így van ez, mivel növekedésének lényege — szélesebb, történelmi távlatban tekintve — az, hogy fokozatosan asszimilálja, a maga képére formálja a soraiba beáramló rétegeket, és ezzel végső soron erősíti a szocializmus bázisát.

A munkásosztály vezető szerepe lehetővé tette a hatalom meghódítása után a munkások életkörülményeinek nagymérvű megjavulását is. Bár a munkásosztály életszínvonalának növekedése 1953-ig nem volt kielégítő — sőt 1951—53 között átmenetileg csökkent is —, 1956-ra a gyári munkások egy keresőre jutó reálbére — ami az életszínvonal egyik fő mutatója — nemcsak a háború előtti színvonalhoz viszonyítva, hanem 1949-hez képest is nőtt. (Ha az 1949-es színvonalat 100-nak vesszük, úgy 1956-ra 115,8-t tett ki. A fizetéses szabadság, a társadalombiztosítás, a kedvezményes üdültetés és étkeztetés, az olcsó kommunális szolgáltatások stb. ugyancsak javították életkörülményeit. A munkanélküliség végleges felszámolása, amit csakis a társadalom gyökeres szocialista átalakítása tett lehetővé, — lényegesen hozzájárult helyzetének megváltozásához. A szélesen kibontakozó kultúrforradalommal pedig a munkásosztály megindult a kultúra magaslatainak meghódítására is.

A munkásosztály a proletárdiktatúra éveiben politikai öntudatban, szervezettségben is sokat fejlődött. Ebből a szempontból is döntő volt a két munkáspárt marxista—leninista alapon való egyesülése. Bár az egyesülést követően a régi pártvezetés egyes helytelen módszerekkel sok kárt okozott a párt- és a munkásegy-

ségnek, mégis az egyesülés maga kétségtelenül fokozta a munkásosztály vezető szerepét, enélkül nem valósulhatott volna meg a proletárdiktatúra.

E vezetőszerep érvényesülését kezdetben mindenekelőtt a pártnak a szocializmus építésére irányuló helyes politikai irányvonala és gyakorlati tevékenysége biztosította. 1950-től kezdve azonban a párt politikájában és gyakorlatában megnyilvánuló súlyos hibák már mindinkább gátolták e vezetés hatékonyságát. A munkásvezetést 1953-tól kezdve mind nagyobb mértékben akadályozta Nagy Imrének és a körülötte fokozatosan kialakuló revizionista csoportnak a proletárdiktatúra ellen egyre szélesebben kibontakozó támadása.

Nagy Imre elméletileg már 1948—49-ben tagadta a munkásosztály vezető szerepét; a munkás-paraszt szövetségnek kispolgári értelmezést adott, le akarta szűkíteni azt az árukapcsolatokra, arra akarta kárhoztatni a munkáshatalmat, hogy engedje a mezőgazdaságot a kispolgári ösztönösség útján haladni. Nagy Imre 1955—56-os téziseiben pedig már rendszerbefoglalta a proletárhatalom, a munkásosztály vezetése elleni *általános* támadás ideológiai platformját. Ennek logikus folyománya volt, hogy 1956 októberében a Nagy Imre csoport többé nem elsősorban ideológiai, politikai eszközökkel, hanem fegyveres erőszakkal lépett fel a munkásvezetés, a munkáshatalom ellen.

Az ellenforradalom idején a párt dezorganizáltsága következtében a munkásosztály átmenetileg defenzívába szorult; néhány napig reneszánszukat élték a nyíltan a burzsoázia vezetését követelő jelszavak mellett a népi, és urbánus kispolgári nézetek a parasztság és az értelmiség vezetőszerepéről. Az ellenforradalom azonban — amely világosan megmutatta, hogy a harc a vezetésért, a harc a hatalomért végsősoron a proletariátus és a burzsoázia között folyik —, egyben kimutatta a paraszti, értelmiségi vezetésről szőtt reakciós kispolgári tervek teljes csődjét is.

Bár az ellenforradalom a munkások egy részének gondolkodásában is súlyos károkat okozott — mégis a forradalmi fegyveres, politikai és eszmei ellentámadás alapvető osztályerejét a munkásság adta. Az ellenforradalom feletti katonai győzelem után a párt sikerrel vette fel a harcot azokkal az ellenforradalmi kísérletekkel szemben, amelyek arra irányultak, hogy az ún. munkástanácsok segítségével ássák alá a munkáshatalmat. Ugyanazok, akik az ellenforradalom napjaiban nyíltan tagadták a munkásosztály vezetőképességét, ekkor már arra a taktikára kényszerültek, hogy formálisan a munkásosztály vezető szerepére hivatkozva, a „munkások" nevében követeljenek kormányhatalmat az ellenforradalmi budapesti munkástanácsnak. „Munkásvezetés — proletárdiktatúra

és kommunista párt nélkül" — a „spontán" és „demokratikusan" létrejött munkástanácsokon keresztul — ez volt a jelszavuk.

A forradalmi munkás-paraszt kormány és a párt leleplezte a munkástanácsok ellenforradalmi, az imperialisták érdekét szolgáló politikáját. Bebizonyította, hogy szocializmus nincs proletárdiktatúra nélkül, proletárdiktatúra pedig nincs kommunista párt nélkül. Kimutatta, hogy a munkásosztály vezető szerepe bármennyire objektív okokból ered is — nem érvényesülhet spontán, csak forradalmi pártjának vezetésével, a párt helyes politikájának realizálása útján —, mivel csak a munkásosztály forradalmi, marxista—leninista pártjának politikája fejezi ki helyesen a dolgozó tömegek objektív gazdasági, politikai érdekeit.

A párt harcolt azokkal az ellenforradalmi törekvésekkel szemben is, amelyek a munkásosztály vezető szerepét a többpártrendszer visszaállításával akarták aláásni. Megértette a tömegekkel, hogy bár 1949-ben a népi hatalom iránt lojálissá vált, baloldali vezetés alá került pártok megszüntetése korai, helytelen intézkedés volt — 1956-ban a pártok újjászervezése, a koalíciós kormányzatra való visszatérés, szükségszerűen a proletárhatalomról való lemondás lenne. Leleplezte, hogy e pártok nem voltak, szükségképpen nem lehettek azonosak az 1949-ben megszűnt, a szocializmus platformját elfogadó pártokkal, hogy e szervezetek — ellenforradalmiak voltak; — a proletárdiktatúrával szemben a burzsoá restaurációt, a munkásosztály vezető szerepével szemben a burzsoázia vezetését képviselték.

Ez a küzdelem szerves része volt az ellenforradalommal szembeni politikai, ideológiai harcnak, és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy rövid idő alatt nemcsak helyreállt, hanem az előző évekhez képest fokozatosan meg is szilárdult a munkásosztály vezető szerepe.

II.

A munkásvezetés megerősödését az ellenforradalom után mindenekelőtt a párt marxista—leninista politikai irányvonala tette lehetővé, az, hogy jobban, következetesebben sikerült biztosítani a párt politikájának és szervezetének proletárjellegét, kiküszöbölni a pártból a burzsoá és kispolgári behatásokat, mindenekelőtt a revizionizmust, de a szektás dogmatizmust is.

Az ellenforradalmi erők katonai megsemmisítése után a párt politikája arra irányult, hogy a proletárdiktatúra valamennyi funkcióját minél hatékonyabban érvényesítse. Az államhatalom diktatúra oldalát a megrögzött ellenforradalmárok ártalmatlanná tételével, az ellenséges elemeknek a bizalmi állásokból való eltávolításával, és egyéb rendszabályokkal erősítette. Ugyanakkor helyes

szövetségi politikával kiszélesítette a proletárdiktatúra tömegbázisát, a munkásosztály mögé sorakoztatta fel a dolgozó tömegeket. A népi hatalom megszilárdítása, a föld megvédése minden ellenforradalmi kísérlettel szemben, a termelés biztonságosabbá és jövedelmezőbbé tétele — mindez együttvéve megteremtette a feltételét annak, hogy a dolgozó parasztság a munkásosztály vezetésével most már gyorsabb ütemben, de ugyanakkor minden kényszer nélkül haladjon a szocializmus útján. Ezt bizonyítják a mezőgazdaság szocialista átépítésének ez évi nagy sikerei is.

Az értelmiség és a városi kispolgárság is egyre inkább megérti és követi a munkásosztályt, a munkásosztály pártját. Ezt jelzik az 1958. évi választási eredmények, e rétegek állampolgári fegyelmének megszilárdulása, aktivizálódásuk a társadalmi munkában, mindenekelőtt a népfrontmozgalomban. Mindezek alapján a Központi Bizottság 1958-as határozata a munkásosztály helyzetéről joggal szögezhette le: „Népköztársaságunkban hatékonyan érvényesulnek a proletárdiktatúra funkciói, a párt vezető szerepe. A párt politikája híven fejezi ki a munkásosztály érdekeit. Mindezen keresztül érvényesül a munkásosztály vezető szerepe."

A munkásvezetés megszilárdulását a párt szociális összetételének javulása is előmozdította. Míg 1954—56 között — bár nem nagy mértékben, de csökkent, addig 1957-től egyenletesen nőtt a munkások aránya a pártban. 1957. június 1-én a munkások, a munkáseredetű alkalmazottak, a fegyveres erők munkásszármazású tagjai, továbbá a nyugdíjas munkások együttvéve a tagság 57,9%-át, 1959. január 1-én pedig már 60,9%-át képviselték. A tagjelöltfelvételi statisztika ugyancsak bizonyítja, hogy a munkások és ezen belül az üzemi munkások aránya is nő a pártba belépők között. 1959 első öt hónapjában átlagosan a tagjelöltek 55,2%-a volt munkás; az ipari megyék többségében ugyanebben az időszakban a munkás- és ezen belul az uzemi munkás-tagjelöltek aránya meghaladta az országos átlagot.

1956 végétől kezdve a párttagság politikai színvonala a szociális összetételnél is jobban javult. (A kettő persze összefügg egymással, de a párt politikai arculata szociális összetételén túl más tényezőktől is fugg.) 1956 októbere előtt nemcsak a kispolgári és az értelmiségi származású, de még a munkás párttagok között is volt sok nem elég öntudatos, a pártba nem való elem. A mostani tagság, amely kijárta az ellenforradalom iskoláját, edzettebb, tapasztaltabb, harcrakészebb, mint a régi volt.

A munkásosztály vezető szerepét biztosítja továbbá, hogy a döntő hatalmi posztokon ma méginkább mint az ellenforradalom előtt, általában olyan munkások vagy más dolgozók vannak, akik szívvel-lélekkel szolgálják a proletariátus hatalmát. Jó általában a

munkások számaránya is a kulcspozíciókban. Az 1958-ban megválasztott országgyűlési képviselők eredeti foglalkozását tekintve 49,7% üzemi, 16,3% mezőgazdasági munkás; a tanácstagok között pedig a nagyüzemi, kisipari és mezőgazdasági munkások együttes aránya 40,3%. Az ipari minisztériumokhoz tartozó ipari és vállalati igazgatóknak is mintegy 60—65%-a munkás. Az Óbudai Hajógyárban 110 vezető beosztásból 67-et, a Csepel Autógyárban 142-ből 71-et munkások töltenek be. Budapest III. kerületében 11 megvizsgált üzemben a kulcspozíciók 56%-ban, Szabolcs-Szatmár megyében a megyei tanács alá tartozó vállalatok vezető beosztásainak 55%-ában munkások vannak.

Maga a munkásosztály mindjobban felismeri felelősségét a szocializmus építésében. Az üzemi tanácsokban munkások sok kitűnő javaslattal segítik a tervfeladatok megoldását, a műszaki fejlesztést, a nyereségrészesedés helyes elosztását, a társadalmi tulajdon védelmét. Erre mutat a kongresszusi verseny széleskörű kibontakozása, a nagy számú munkabrigád, a verseny a „szocialista munkabrigád" cím elnyeréséért, a „becsületbrigádok" alakulása stb. A munkásosztály megnövekedett felelősségtudata lemérhető azon a segítségen is, amit különösen ebben az évben az üzemi munkások a termelőszövetkezetek szervezéséhez adtak. Veszprém megyében a tavasszal ezrével jártak ki az üzemi munkások a községekbe, hogy meggyőzzék a parasztokat a szövetkezés előnyeiről. Szolnok megyében mintegy 450 üzemi munkás rendszeresen részt vett a tsz-agitációban — ez év júniusáig pedig a megye 120 üzemében alakultak önkéntes munkásbrigádok, amelyek több ezer munkaórát ajánlottak fel a termelőszövetkezetek építkezéseihez. Kommunista üzemi munkások most is rendszeresen látogatnak községeket, ahol pártnapokat, gyűléseket tartanak, elbeszélgetnek, jótanácsokkal segítik a parasztokat, közreműködnek a pártszervezet megerősítésében, vagy ahol még nincs, annak létrehozásában. Mindez jelzi, hogy a munkások egyre inkább felismerik: a parasztság átvezetése a szocializmus útjára az ő legsajátosabb ügyük, ezen a téren is az övék a kezdeményezés, a vezetés felelőssége. Bár tovább kell növelni a munkások felelősségtudatát — nem utolsósorban a tekintetben, hogy megértsék, nemcsak a szocialista gazdaság felépítésében, de a szocialista kultúra létrehozásában is a munkásosztályra hárul a vezető szerep —, mégis ma már az a helyzet, hogy egyes párt- és állami szervek nem eléggé apellálnak a munkásosztály öntudatára.

III

A munkásvezetés további még hatékonyabb érvényesítése megköveteli, hogy necsak az állami és pártszervek, hanem a munká-

sok és általában a dolgozó tömegek is helyesen, minden torzítástól mentesen értelmezzék a munkásvezetés lényegét.

Értelmiségi, kispolgári körökben pl. nem egyszer még ma is találkozhatunk olyan felfogással, amely szerint a párt fetisizálja, emberfeletti tulajdonságokkal ruházza fel a munkásosztályt és jogtalan előnyöket követel számára. A munkások között is akadnak, akik rosszul értelmezett büszkeségből, proletárgőgből úgy fogják fel a munkásosztály vezető szerepét, mint valami nekik személy szerint, szuletési jogon kijáró kiváltságot.

A párttól azonban távol áll ez a szemlélet. A párt, a marxizmus tanítása alapján abból indul ki, hogy a munkásosztályt nem valamiféle emberfeletti, misztikus képesség teszi korunk demokratikus és szocialista mozgalmainak vezető erejévé, hanem objektív gazdasági, politikai, társadalmi helyzete.

Marx Károly már „A szent család"-ban megfogalmazta ezt, a Kommunista Kiáltvány pedig a munkásosztály vezetőszerepének már kiforrott, sokoldalú elemzését tartalmazta. A marxizmus azt tanítja, hogy bár a munkásosztályon kívül más dolgozók is sokat szenvednek a kapitalizmus politikai és gazdasági nyomása alatt — sőt a tőke a szegényparasztokat nemegyszer még jobban kiszipolyozza és elnyomja, mint a munkásokat —, mégis gazdasági helyzete következtében a munkásosztály az egyedüli osztály, amely egyáltalában nem érdekelt a kapitalizmus gazdasági alapjainak megőrzésében, ezért érdekei szükségképpen a legteljesebben egybeesnek a társadalmi fejlődés objektív menetével, irányával. A munkásosztály emellett az egyetlen dolgozó osztály, amelyet a kapitalizmus nem forgácsol szét, nem bomlaszt fel, hanem egyesít, megszervez, fegyelmez, amely nemcsak számbelileg, hanem műveltségben, kollektív tapasztalatokban, öntudatban egyre fejlődik. A munkásosztály ugyanakkor a kapitalizmusban elfoglalt helye következtében szükségképpen híven képviseli nemcsak saját osztályérdekeit, hanem minden más kizsákmányolt dolgozó osztály érdekeit is, mi több, csakis úgy szabadíthatja fel önmagát, ha egyszersmind *minden* más dolgozót is megszabadít a kizsákmányolástól. A proletariátus „nem szabadíthatja fel önmagát anélkul, hogy meg ne szüntetné saját életfeltételeit. Nem szüntetheti meg saját életfeltételeit anélkül, hogy meg ne szüntetné a mai társadalom *összes* embertelen életfeltételeit, amelyek az ő helyzetében összpontosulnak. (Marx—Engels Művei. 2. köt. 35. o. Kossuth 1958.)

A munkásosztály — bár objektív helyzetéből fakadóan „ösztönösen, spontánul" szocialista —, nem egycsapásra válik képessé vezető szerepének betöltésére. Létszámának, koncentráltságának növekedésével, a földhöz való bizonyos kötöttségeitől megszabadulva, az osztályharcban szerveződve, nevelődve, öntudatban nö-

vékedve válik mindinkább képessé hivatása gyakorlására. Forradalmi, marxista pártjának megteremtése döntő lépés volt ezen az úton, mivel vezető szerepe csak forradalmi pártjának helyes politikáján keresztül érvényesülhet. A góthai program kritikájában Marx, megállapítva, hogy a kapitalista és a kommunista társadalom között van egy átmeneti időszak, amelynek állama nem lehet más, mint a proletariátus forradalmi diktatúrája, magasabb fokra fejlesztette, betetőzte a munkásosztály vezető szerepéről szóló tanítást.

E tanítás a marxizmus—leninizmus sarkalatos elméleti tételévé vált. Az álmodozásból — mint Lenin mondotta —, a szocializmus akkor válhatott milliók harcává, amikor a tudományos szocializmus a társadalom szocialista átalakítására irányuló törekvéseket egy meghatározott osztály, a munkásosztály harcával kapcsolta össze, amikor felfedte, hogy nincs osztályok feletti szocializmus, hogy a proletariátusra hárul és csakis a proletariátusra hárulhat a szocializmusért való harc vezetésének világtörténelmi küldetése.

A marxizmus tanítását a munkásosztály vezető szerepéről Lenin alkalmazta az imperializmus és a proletárforradalmak korára. Már Marx és Engels is rámutattak arra — elsősorban az 1848-as német forradalom tanulságai alapján —, hogy a nagyburzsoázia ellenforradalmi szárnya a néptől, azaz a munkásosztálytól és a demokratikus polgárságtól, mindenekelőtt a parasztságtól való félelmében szövetségre léphet és a történelem folyamán nem egyszer lépett is a feudális reakció erőivel. Lenin rámutatott, hogy az imperializmus korszakában már a polgári demokratikus forradalomban is a proletariátusé a vezető szerep, mert csak a proletariátus képes — magával vonva a parasztságot — következetesen, a döntésig végigvinni azt.

Még inkább áll ez a szocialista forradalomban. Lenin újólag bebizonyította, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetet végrehajtó állam osztályalapja csak a proletariátus lehet: „... csak az az osztály képes megszüntetni diktatúrájával az osztályokat, amely a tőke elleni sztrájkok és politikai harcok évtizedei folyamán iskolázódott, tömörült, kinevelődött, megedződött — csak az az osztály, amely elsajátította az egész városi, ipari nagykapitalista kultúrát, amely el van szánva arra, hogy ezt a kultúrát megvédje, minden vívmányát megőrizze, és továbbfejlessze, és az egész nép, minden dolgozó számára hozzáférhetővé tegye, ... csak az az osztály, amely képes elviselni mindazokat a nehézségeket, megpróbáltatásokat, viszontagságokat és nagy áldozatokat, amelyeket a történelem elkerülhetetlenül ráró arra, aki szakít a múlttal és merészen utat tör az új jövő felé — csak az az osztály, amelynek legjobbjait gyűlölet és megvetés tölti el minden

iránt, ami nyárspolgári és filiszteri, csak az az osztály, amely végigjárta a munka megacélosító iskoláját, s amely munkaképességével minden dolgozóban, minden becsületes emberben tiszteletet tud kelteni maga iránt." (Lenin Művei. 29. 396. o. Szikra 1953.)

Lenin kimunkálta a munkásosztálynak a szocialista forradalomban való vezető szerepéről szóló marxista tanítást. — Hirdette, hogy a proletárdiktatúra, mindenekelőtt a társadalom, a gazdaság, a kultúra állami vezetését jelenti a munkásosztály által; hogy ez a diktatúra egyfelől kíméletlen erőszak a kizsákmányolók ellenállásának megtörésére, másfelől sajátos osztályszövetség a proletariátus, mint vezető erő és a nemproletár dolgozó tömegek, elsősorban a parasztság között. Lenin nagy érdeme —, hogy Marx tanítását a munkásosztály vezető szerepéről „kiszélesítette a proletariátus hegemóniájának harmonikus rendszerévé, ahogyan a város és falu dolgozó tömegeit vezeti, ... a proletariátus diktatúrája alatt és a szocializmus építése művében is", — a szocialista államszervezet, a szocialista gazdaság, a szocialista kultúra építésének művében (Lenin Válogatott Művek, I. 40. old.) Lenin rendkívül nagy nyomatékkal hangsúlyozta, hogy ez szívós, hallatlanul nehéz, bonyolult osztályharc műve, amelynek élén csak a szigorú fegyelem által összetartott, szervezett proletariátus haladhat, továbbá, hogy a proletariátus vezető szerepe *mindenekelőtt* forradalmi pártjának vezető tevékenységében valósul meg.

E lenini tanításnak óriási része volt abban, hogy az oroszországi munkásosztály kommunista pártja irányításával képes volt betölteni történelmi küldetését, hogy győzött a Szovjetunióban és számos más országban a szocialista forradalom, hogy az egész nemzetközi munkásosztályban mindinkább tudatossá válik joga és felelőssége a szocializmusért folyó harchoz.

Napjainkban a modern revizionisták új életet igyekeznek lehelni a Lenin által már régen szétzúzott azon anarchista, szindikalista elméletekbe, amelyek ellentmondást láttak a munkásosztály forradalmi pártjának vezetőszerepe és a munkáshatalom, a szocialista demokrácia között. „Tarthatatlan dogmának" minősítik a marxizmus—leninizmus tanítását a kommunista pártok vezetőszerepéről, azt hirdetik, hogy „a termelőknek" (sic!) *közvetlen* befolyást kell gyakorolniok a politikai rendszerre, a gazdasági életre, mivel a párt vezetőszerepe nem egyeztethető össze a „termelők" vezetőszerepével. Eltekintve attól, hogy ez az elmélet a „termelő" fogalmával, nyárspolgári módon elmossa a különbségeket a munkásosztály, a félproletár elemek és a kisárutermelők között, — szembehelyezkedik a proletárdiktatúra egyik alapvető elvével. A marxizmus azt tanítja, — és ezt a Szovjetunió és a népi demokráciák forradalmi gyakorlata egyöntetűen igazolta, hogy „csak a munkásosztály politikai pártja, vagyis a kommunista

párt képes egyesíteni, nevelni és szervezni a proletariátusnak és az egész dolgozó tömegnek olyan élcsapatát, amely egyedül képes arra, hogy ellenálljon e tömeg elkerulhetetlen kispolgári ingadozásainak, a proletariátus soraiban fellelhető szakmai szűkkeblűség, vagy szakmai előítéletek elkerülhetetlen hagyományainak és az ezekbe való visszaeséseknek és hogy vezesse az egész proletariátus egész egyesített tevékenységét, vagyis politikailag vezesse a proletariátust, a proletariátus révén pedig a dolgozók tömegeit. E nélkül a proletariátus diktatúrája megvalósíthatatlan" (Lenin Művei 32. 256. old. Szikra, 1953.). Aki a párt vezető szerepét tagadja, — lemond a munkásosztály vezető szerepéről, a munkásosztály forradalmi diktatúrájáról.

A proletariátus hegemóniája azonban nem valamiféle kiváltságot, hanem mindenekelőtt fokozott felelősséget, a vezetés gondját, terhét, nem egyszer anyagi áldozatot is jelent a munkásosztály számára. Ismeretes, hogy például Oroszországban a győztes munkásosztály saját diktatúrájának első 3—4 évében, minden más osztálynál többet nyomorgott, mert a „terhek elosztásában" nem jogaiból és nem valamiféle elvont igazságosságból indult ki, hanem abból, hogy a diktatúra legfőbb elve — a proletariátus és a parasztság szövetségének fenntartása, hogy a proletariátus megtarthassa a vezető szerepet és az államhatalmat. Az, hogy a proletárdiktatúra idején elsősorban a munkásosztály legjobbjai kerülnek a legfontosabb vezető funkciókba, nem privilégium. Jog is persze — bizonyos értelemben —, de kizárólag arra, hogy híven teljesítsék osztálykötelességüket. A hatalomra került munkásosztály állama a munkások és gyermekeik számára azért biztosít előnyöket a művelődésre (bár általában minden dolgozónak nagy lehetőségeket biztosít, lényegesen nagyobbakat a kapitalizmusnál), hogy a proletariátus, mint *osztály* minél felkészültebben tölthesse be hivatását — hisz a munkásosztály a burzsoázia államától nem kapott alkalmat és eszközöket a magasabb műveltség elnyerésére, és ezért óriási lemaradást kell behoznia. Jelenleg nálunk nem az a probléma, hogy a munkások gyermekei túlságosan sok helyet foglalnának el a középiskolákban és az egyetemeken, ellenkezőleg; az utóbbi években a közép- és főiskolai hallgatók között csökkent a munkás-származású fiatalok száma, nem utolsósorban azért, mivel párt- és állami szerveink elbizakodva a korábbi eredményektől, nem ösztönözték eléggé a munkásfiatalokat a továbbtanulásra. Pedig a munkásoknak a párt vezetésével meg kell tanulniuk, harc és munka közben az állami, gazdasági, társadalmi élet irányításának tudományát és egyidejűleg létre kell hozniok — a kínai elvtársak kifejezésével élve — a maguk „értelmiségi csapatát".

A vezető funkcióba került munkások többsége hazánkban is megállta a helyét. Egyes területeken tovább kell törekednünk a

munkások számarányának növelésére is, de ezentúl, ma már egyre inkább az a fontos követelmény, hogy necsak osztályhűség, hanem tehetség, vezetőképesség, műveltség dolgában is a legjobbak kerüljenek a vezető posztokra.

Ezzel kapcsolatban ki kell térnünk arra a helytelen nézetre is, amely a proletariátus vezető szerepét vagy csak a funkcionáriusok, vagy csak a termelésben részt vevő fizikai dolgozók vezető szerepével azonosítja. Pedig a munkásvezetésnek egyaránt hordozói a funkcióba kiemelt munkások, a munkásokból lett értelmiségiek és a termelésben foglalkoztatott munkások, sőt azok a nem munkásszármazású kommunisták és pártonkívüliek is, akik a párt politikájának, a munkásosztály politikájának érvényesítéséért lankadatlanul kuzdenek. A funkcióba kiemelt munkások, és a munkásokból lett értelmiségiek, bár jelenlegi foglalkozásukat tekintve nem munkások, politikai értelemben mégis a munkásosztály részét alkotják, s a szocialista építés előrehaladásával párhuzamosan, abban a mértékben, ahogy a munkásosztály tért hódít az egyetemeken, a főiskolákon — természetszerűleg nő a munkásszármazású új értelmiség súlya a munkásosztály diktatúrájának realizálásában. De ugyanakkor igen lényeges, hogy a termelésben közvetlenul részívevő munkások minél hatékonyabban kivegyék részüket a hatalom gyakorlásából, hogy gazda módjára törődjenek az ország sorsával, hogy mélyen átérezzék politikai felelősségüket mindazért, ami hazánkban történik, hogy necsak szűk egyéni és helyi érdekek, hanem az egész munkásosztály, az egész dolgozó nép java szempontjából ítéljék meg a dolgokat. Az üzemi tanácsokban, a népi ellenőrzési bizottságokban, a Népfrontban és egyebütt számos lehetőség van arra, hogy a munkások legszélesebb tömegei éljenek a népi demokrácia adta jogaikkal és eközben mindjobban megtanulják a vezetés felelősségét és tudományát.

Fontos azt is hangsúlyozni, hogy a proletárdiktatúra nem jelenti az egyes munkások mennyiségi értelemben vett összességének diktatúráját, hisz a munkásosztály soraiban is él még a burzsoázia befolyása. A proletárdiktatúra abban az értelemben az egész munkásosztály hatalma, hogy az *egész* munkásosztály alapvető érdekeit szolgálja. A forradalmi munkásoknak egyik legfontosabb feladatuk, hogy saját elmaradottabb társaikat a munkásosztály történelmi hivatásának tudatára ébresszék. Ezt a leckét a magyar munkásosztály az ellenforradalom ellen és a konszolidációért vívott harc során jól megtanulta —, amikor az öntudatos munkásoknak bizony nem egyszer saját társaikkal is vitatkozni és harcolni kellett —, hogy kivonják őket az ellenforradalmi demagógia hatása alól.

*

Egyes értelmiségi, kispolgári körökben még ma is vitatott, hogy

a munkásosztály miért nem osztja meg a hatalmat más osztályokkal a szocializmus építése idején.

Ismeretes, hogy Nagy Imre már 1947-ben azt állította, hogy a népi demokrácia egyik fő jellegzetessége a hatalom megoszlása a munkásosztály és a dolgozó parasztság között. Látszólag Nagy Imre ekkor nem akart egyebet, mint konzerválni a munkás-paraszt demokratikus diktatúrát; a valóságban azonban már ekkor is másról volt szó. A munkás-paraszt demokratikus diktatúra ugyanis olyan átmeneti államtípus, amely vagy tovább fejlődik proletárdiktatúrává, vagy vissza a burzsoázia diktatúrájává. Az ellenforradalom a gyakorlatban mutatta meg, mi a végső következménye annak a koncepciónak, amit Nagy Imre 1947-ben hirdetett. Az ellenforradalom idején Nagy Imre revizionista csoportja már nemcsak arra törekedett, hogy a munkáshatalmat a munkás-paraszt demokratikus diktatúra egyébként ugyancsak túlhaladott formájával váltsa fel, hanem kész volt arra, hogy átjátssza a hatalmat a burzsoázia, sőt a Mindszenty által képviselt félfeudális keresztény-fasiszta reakció kezére.

A történelmi fejlődés bebizonyította — szemben a népi demokrácia sajátosságának revizionista értelmezésével —, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet állama a népi demokráciákban sem lehet más, mint a proletariátus diktatúrája, azaz olyan állam, amelyben a munkásosztályé a vezető szerep, amelyben a munkásosztály nem osztja meg a hatalmat. Ismeretes, hogy a kispolgárság, a parasztság mint árutermelő, kötve van a magántulajdonhoz — egyedül a hatalomrajutott munkásosztály lehet az össznépi szocialista tulajdon következetes hordozója. Az egyénileg dolgozó parasztság spontán, a munkásosztály vezetése nélkül nem mond le a kisárutermelésről, nem lenne képes megváltoztatni saját tulajdonviszonyait, a kisárutermelés nem „nő bele" a szocializmusba. A szocialista társadalom azonban nem épülhet túl hosszú ideig két különböző, egymással ellentétes gazdasági alapra. A nagyüzemi szocialista gazdaság létrehozása, a falusi tulajdonviszonyok gyökeres megváltoztatása alapvető feltétele a szocializmus győzelmének. Ennek kezdeményezője, következetes élharcosa objektív helyzeténél fogva csak a munkásosztály lehet. A kispolgárságot — ha mint dolgozó réteget, alapvető érdekei a proletariátushoz fűzik is —, kistermelői mivolta, a kapitalizmusból visszamaradt szokásai, tradíciói, erkölcse, a magántulajdon fenntartásában is érdekeltté teszi. „A kispolgárság ... az egész társadalmi légkört át meg áthatja kistulajdonosi tendenciákkal — olyan törekvésekkel, amelyek egyszerűen abban fejezhetők ki: a gazdagoktól elveszem, a többiekhez pedig semmi közöm." (Lenin Művei. 27. k. 292. o. Szikra 1952.) A kispolgárság magától nem ismeri fel, hogy a föld

„legigazságosabb" felosztása sem szünteti meg a kapitalizmust. A kispolgárság ugyanakkor, kettős arculata következtében, egyfelől meg akar szabadulni a tőke nyomásától, másfelől meg kívánja szilárdítani kistulajdonosi helyzetét — ingadozik a proletariátus és a burzsoázia, a forradalom és ellenforradalom erői között is, és mindig az erősebbhez húz.

Hasonló a helyzet az értelmiséggel is. A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idején bár az értelmiség túlnyomó többsége fokozatosan áttér a proletariátus oldalára — de ez a folyamat nem egyenletes: az értelmiség az erőviszonyok alakulásától függően ingadozik a letűnt kapitalista osztály és a szocializmus alapvető erői között.

Ingadozásra a munkásosztály soraiban is sor kerülhet, és nem egyszer sor is kerül — kispolgári szokásoknak, nézeteknek munkások is lehetnek hordozói. Ez azonban a munkásosztály alapvető természetének ellentmondó jelenség, amely mindig a kispolgárság, a burzsoázia befolyását tükrözi. A középrétegeknél azonban ez jellegzetes osztálytulajdonság, amely objektív gazdasági, társadalmi helyzetükből fakad — ami persze nem jelenti azt, hogy belőlük nem kerülhetnek és kerülnek is ki kiváló forradalmárok, akik a forradalmi harc során megszabadulnak osztálykorlátaiktól.

A hatalomra jutott proletariátusnak — mint Lenin mondotta „ecetet és epét kell öntenie" a kispolgárságot átható demokratikus illúziók és frázisok „cukros vízébe" —, szívós politikai ideológiai felvilágosító munkával vezetnie kell a kispolgári tömegeket ahhoz, hogy lehetőleg minél fájdalommentesebb módon megszabaduljanak kistulajdonosi beállítottságuktól és a szocializmus platformjára helyezkedjenek. A hatalom megosztása a kispolgársággal azt jelentené, hogy a proletariátus engedne a kispolgári ösztönösségnek, anarchiának és a kistermelésből szükségképpen kinövő kapitalizmusnak, lemondana a szocializmus építésének forradalmi programjáról. A proletariátus osztatlan uralma ezzel szemben azt jelenti, hogy az állam a *proletariátus* pártjának vezetésével, *a proletariátus* ideológiája lapján, a *proletariátus* forradalmi célkitűzéseit valósítja meg. A proletariátus bevonja, de *saját* hatalmának gyakorlásába vonja be a többi dolgozókat. Ez pedig azért lehetséges, mert *saját* hatalma a *legszélesebb* dolgozó tömegek érdekében való.

A munkásosztály hatalmát nem veszélyezteti, ha minél szélesebb tömegeket von be a hatalom gyakorlásába. Ellenkezőleg: a kispolgárság és mindenekelőtt a parasztság, továbbá az értelmiség támogatása sorsdöntő a munkásosztály számára; mindenekelőtt a munkásság és parasztság megegyezésén vagy harcán múlik a szocialista forradalom egész sorsa, jövője. E tömegek ugyanis fontos szerepet játszanak a társadalmi termelésben és általában a tár-

sadalmi életben; közreműködésük nélkül nem épülhet fel a szocialista társadalom. Igen sok országban a falusi és városi kispolgárság számbelileg a legjelentősebb réteg. Magyarországon pl. 1949-ben a munkások és mezőgazdasági munkások együttes száma 1 152 000 volt, a kisárutermelők pedig egymagukban — nem számítva az alkalmazottakat és az értelmiséget, 1 953 000 főt tettek ki. 1953-ban pedig a parasztság aránya az összlakosságban 37,2 százalék volt.

A dolgozó parasztság és általában a nem proletár dolgozó tömegek bevonására a hatalom gyakorlásába számos lehetőség van. Egyes népi demokráciákban ez részben a paraszti és más kispolgári pártok útján is történik. Nálunk ez a forma nem felel meg a szocialista építés követelményeinek —, de az országgyűléstől és a kormánytól kezdve a helyi tanácsokig a dolgozó parasztok és más nem proletár elemek résztvesznek a hatalom gyakorlásában. Az 1958-as országgyűlési és tanácsválasztásokon eredeti foglalkozását tekintve a képviselők 34 százaléka került ki a dolgozó parasztság, az értelmiség és az alkalmazottak soraiból —, a tanácstagoknak pedig mintegy 44 százaléka a dolgozó parasztságból.

Ezzel kapcsolatban vetődhet fel a kérdés, hogy mi biztosítja a munkásosztály vezető szerepének érvényesülését, amikor a munkásság általában és nálunk Magyarországon is csupán kisebbségét teszi ki a lakosságnak, sőt sok országban jelentős mértékben kisebbségben van. (Még olyan iparilag fejlett országban is, mint pl. a Német Demokratikus Köztarsaság, ahol nagy a munkáslétszám, a munkások az aktív keresőknek csupán kb. 52%-át teszik ki.)

Szemben a II. Internacionálé opportunistáival, akik azt hirdették, hogy a proletariátus csak akkor győzhet, ha a társadalom abszolút többségét teszi majd ki — Lenin kimutatta —, amit az élet egyébként igazolt, hogy a munkásosztály erejét, vezetőképességét, nem létszáma, nem az összlakossághoz viszonyított számaránya határozza meg. A munkásosztály számbeli növekedése persze fontos tényező, de a munkásosztály ereje, mindig összehasonlíthatatlanul nagyobb létszámánál, számarányánál. Ez azért van így, tanítja Lenin, mert a proletariátus gazdaságilag bizonyos értelemben uralkodik a kapitalizmus egész gazdasági rendszerének központja és idegei felett (különösen áll ez a hatalom meghódítása után, amikor a proletariátus már rendelkezik a termelőeszközökkel és az állami irányítás, befolyásolás eszközeivel is), továbbá azért, mert a proletariátus gazdaságilag és politikailag a lakosság óriási többségének *valódi* érdekeit fejezi ki. A munkásosztály vezetésének tényleges érvényesülését igen nagymértékben öntudatának színvonala, harci tapasztalata, szervezettségének foka, forradalmi pártjának az objektív fejlődés szükségleteit helyesen

tükröző marxista—leninista politikája határozza meg. Mindez persze nem független a munkásosztály objektív helyzetétől (létszáma, koncentráltságának foka, összetétele stb.), de nem is mechanikus függvénye annak. A szubjektív elemnek, a munkásosztály pártjának döntő szerepe van a munkásosztály vezetésének realizálásában.

Oroszországban 1913-ban a 3,5 millió ipari munkás az összlakosság 2,5 százaléka volt. Ez a részarány 1917-ig lényegesen nem változott —, mégis az orosz proletariátus maga mögé sorakoztatta az elnyomott milliókat, kivívta hatalmát, és vezetésével épült fel a hatalmas szocialista Szovjetunió. A 680 milliós Kínában is, ahol a lakosság túlnyomó többsége, mintegy 560 millió a falun él —, és ahol hozzávetőleges adatok szerint a modern nagyipari munkások létszáma 19—20 millió —, a munkásosztály vezető szerepe, a párt vezetésével érvényesül. Ezt mutatják saját tapasztalataink is — bár nálunk a munkásosztály jóval nagyobb részét — (1957-es adatok szerint az összkeresők 29%-át) — teszi ki a lakosságnak. Amikor a munkásosztály vezető szerepe veszélybe került, mint ismeretes, — az nem számarányán, hanem más okokon múlott.

Végül le kell szögezni, hogy a munkásosztály vezető szerepe olyan követelmény, amely fennmarad egészen az osztályok megszűnéséig — bár természetesen érvényesülésének feltétele, módja a felépült szocializmusban más, mint az átmeneti korszakban. Nálunk e kérdésfeltevésnek az ad aktualitást, hogy egyes termelőszövetkezeti községekben arról vitáztak: vajon a szocializmus útjára tért parasztoknak szükségük van-e továbbra is a munkásosztály vezetésére.

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a szövetkezeti parasztság jövője — csakúgy mint az egyéni parasztságé —, a proletárdiktatúra sorsától, attól függ, érvényesül-e következetesen a munkásvezetés, képes-e a proletariátus állama megvédeni önmagát és ezzel együtt a parasztságot is a külső és belső reakció támadásaitól. Ezt igazolta az ellenforradalom nagy tanulsága is. Továbbá: csak a szocializmus következetes építése, a munkásosztály forradalmi pártja által vezetett állam helyes politikája, sokoldalú politikai, anyagi, technikai segítsége képes a szövetkezetek létét biztosítani, gazdálkodásukat tökéletesíteni, elősegíteni, hogy a szövetkezeti parasztok végérvényesen megszabaduljanak kistulajdonosi múltjuk visszahúzó erejétől, hogy következetesen szocialistává váljanak. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a munkásosztály végső célja az osztályok megszüntetése, a kommunizmus megvalósítása; ez azonban ugyancsak a munkásosztály vezetésével történhet, annál is inkább, mivel az átmeneti időszakban és a felépült szocializmus idején is a munkásosztály képviseli a társa-

dalmi tulajdon legmagasabb, következetesen szocialista formáját, az össznépi tulajdont.

*

A munkásosztály vezető szerepének további megszilárdítása érdekében párt- és állami szerveink a KB 1958 szeptemberi határozata szellemében jelentős erőfeszítéseket tettek. A KB határozatában megjelölt feladatok azonban ma is időszerűek és érvényesek. Bár pártunk politikai irányvonalát általában helyesen ültetik át a gyakorlatba — továbbra is szüntelenül harcolni kell e politika torzításoktól mentes érvényesítéséért. Változatlanul törekedni kell a párt befolyásának növelésére általában, és különösen a munkásosztály soraiban; harcolni kell a munkások körében is fellelhető nacionalista nézetek, értelmiségellenes, parasztellenes hangulatok ellen. Szüntelenül érvényesíteni kell azt az elvet, hogy pártunk nemcsak célkitűzésében, ideológiájában, hanem a tekintetben is proletárpárt legyen, hogy tagjait mindenekelőtt a munkásosztály legjobbjaiból válassza ki. Most elsősorban az üzemi és ezen belül is a szakmunkások legjobbjainak céltudatos nevelése, és a pártba való felvétele időszerű feladat. Tervszerűbben kell foglalkozni a munkáskáderek kinevelésével, biztosítani kell a vezető munkakörben levő munkások politikai és szakmai továbbképzését, bátrabban előléptetni a tehetséges, vezetőképes munkásokat, még több gondot fordítani a munkástömegek szakmai, politikai és kulturális nevelésére. Még jobban tudatosítani kell a munkásosztályban történelmi feladatának nagyszerűségét, annak nemzeti és nemzetközi jellegét, de ugyanakkor életkörülményeinek további javításával közvetlenül is, mind jobban érdekeltté kell tenni a szocialista építésben vállalt feladatainak teljesítésében. Mindez együttvéve biztosítja, hogy munkásosztályunk mind biztosabb kézzel vezeti népünket a szocializmus felé.

A pártmunka stílusáról

— Zala megyei tapasztalatok —

Írta **DARABOS IVÁN**

Pártunk nagy győzelmeket aratott az ellenforradalom leverése óta; a politikai és gazdasági konszolidáció után meggyorsult a szocializmus építése hazánkban. A Központi Bizottság márciusi határozata és a nyomában kibontakozó kongresszusi munkaverseny nagyszerű eredményei, a mezőgazdaság szocialista szektorának jelentős megnövekedése nemcsak a jelen sikere, hanem biztató a jövőre is.

Ilyen körülmények között készül pártunk VII. kongresszusára, amely számba veszi és elemzi majd az ellenforradalom óta megtett utunkat, és megjelöli egész dolgozó népünk számára a következő évek, a szocializmus gyors ütemű építésének feladatait. Ez a számvetés, amelyet a Központi Bizottság irányelvei alapján minden pártszervezet most végez el, gazdag eredményekről ad képet országos, megyei és helyi vonatkozásban egyaránt.

Az eredmények mindenekelőtt a párt következetes, tudományos politikájának köszönhetők, amely összhangban a szocialista országok politikájával — soha le nem térve hazánk reális adottságainak talajáról, helyesen fejezi ki dolgozó népünk alapvető érdekeit.

A helyes politika mellett az elért sikerekben nagy része volt a pártmunka helyes formáinak és módszereinek. Egészséges, a tömegek közreműködésével kidolgozott politika és a tömegek közreműködését biztosító, jó munkastílus kialakulása — ez eredményeink legfőbb forrása.

A politikai vonal és a munkastílus dialektikus kölcsönhatásban vannak egymással. A helyes munkastílus harcban alakul ki, mint ahogy harcban vívja ki a párt a helyes politikai irányvonalat. A párt helyes politikai vonala a revizionista és szektás nézetek elleni küzdelemben kovácsolódik ki, és a helyes gyakorlati módszereket is a dogmatizmus, a felszínesség, a sablon, a merevség stb. elleni harcban munkáljuk ki.

Pártunk helyes irányvonala és a felső pártvezetés jó munkastílusa fő forrása a helyi pártmunka sikereinek az egész országban — így nálunk Zala megyében is. Mivel azonban a pártmun-

kának nincsenek mindenütt és mindenkor érvényes módszerei, a pártszervezeteknek helyileg is szuntelenül tanulmányozniuk, elemezniük kell munkamódszereiket, általánosítani és tökéletesíteni kell azokat, amelyek jóknak bizonyulnak.

I.

A párt politikájának megvalósításához alapvetően fontos tömegkapcsolataink erősítése.

Az MSZMP Országos Értekezletének határozata így fogalmazza ezt meg: „A párt és a tömegek kapcsolata a proletárdiktatúra viszonyai között a proletárdiktatúra erejének legfontosabb kérdése. Ha a párt és a tömegek kapcsolata gyengül, gyengül a proletárdiktatúra is. A párt az eszmei és politikai meggyőzes eszközével, valamint harcának, munkájának tényleges eredményeivel nyeri meg és erősíti a tömegek bizalmát és mozgósítja a tömegeket a szocialista építés feladatainak megoldására."

A párt és a tömegek kapcsolatát ma a kölcsönös őszinte bizalom jellemzi. Az 1958 novemberi országgyűlési és tanácsválasztásokon a Hazafias Népfront győzelme a párt és a tömegek jó kapcsolatának demonstrációja volt. A termelőszövetkezeti mozgalom nagyarányú előrelépése, a kongresszus tiszteletére kibontakozott munkaverseny méretei és eddigi eredményei is a párt és a nép egységéről tanúskodik. Ezt mutatja a tömegeknek a közügyek intézésében megnyilvánuló fokozódó aktivitása is.

Pártunk sikerei kétfrontos harcban születtek meg, de a legfőbb veszélyt a revizionizmus jelentette és jelenti. A párt és a tömegek egészséges kapcsolatának fejlődését azonban a szektás dogmatizmus maradványai akadályozzák leginkább.

Megyénkben szívós harcot folytatunk azért, hogy eltávolítsuk az ilyen szektás korlátokat, amelyek még ma is kísértenek nem egy alapszervezetünkben, nem egy kommunista tevékenységében, bár a párt és a tömegek kapcsolata alapjában Zala megyében is egészséges.

A gyors konszolidáció, politikai és gazdasági sikereink egyes elvtársainkkal elfeledtették, hogy 1956. november 4. után milyen szívósan és türelmesen kellett nap mint nap harcolnunk a tömegek bizalmáért. Pedig a tömegek megnyeréséért szüntelenül munkálkodnunk kell, mihelyt megszédülünk a sikerektől — a tömegek lebecsüléséhez jutunk el. Nem egy alapszervezetünkben kísért az *önteltség, önelégültség* veszélye, és ez fékezi a tömegek közötti türelmes, okos, felvilágosító munkát. Arra törekszünk, hogy a hibáknak még a nyomát is kiirtsuk párttagságunk szemléletéből, pártszervezeteink gyakorlatából.

Az önteltséggel rokon, többnyire belőle fakad a pártszerveze-

tek *befeléfordulása.* Az élet, a munka sokkal szélesebb, semhogy beleférne egy pártszervezet tevékenységének szoros gyűrűjébe. Mégis, a pártszervezeteknek területük életével a maga gazdagságában és sokszínűségében kell foglalkozniuk. Az elmerülés a belső problémákba, a pártélet misztifikálása elzárja a pártot a tömegektől, „titokzatossággal" veszi körül, az ilyen pártszervezetet nem becsülik, nem szeretik a pártonkívüliek, félnek tőle. Az ilyen szervezet menthetetlenül szűk „szektává" válik. Az ilyen befeléfordulás abból a hibás szemléletből fakad, mely szerint van egy nagy felvilágosulatlan, reakciós pártonkívüli tömeg, amellyel nem érdemes törődni, — másfelől vannak párttagok, akinek kizárólagos privilégiumuk a felvilágosultság, a becsületesség, a fejlett öntudat. A csak önmaguk belső életével foglalkozó szervezetekben a párttagok előbb-utóbb kicsinyes, olykor személyeskedő vitákban merülnek el.

Egyes kislétszámú falusi pártszervezeteknél az öncélú befeléfordulás, — amely általában politikai képzetlenségből is fakad — oda vezetett, hogy a legutóbbi időkig egyetlen dolgozó paraszt párttagjuk sem volt. A zalaszentiváni szervezet hasonló okokból nem tudott eredményeket elérni a termelőszövetkezetek szervezésében. A zalaboldogfai, kányavári falusi kislétszámú pártszervezetünk életét hosszú időn át megbénította a személyi torzsalkodás, az intrika, ennek következtében két éven át semmit nem fejlődtek. Amikor véget vetettek a személyeskedéseknek, eltávolították az összeférhetetleneket, a maguk pecsenyéjét sütögető embereket, — a pártonkívüliek bizalma a párt iránt megnőtt.

Megyénkben az egészséges tömegkapcsolatoknak még ma is több helyen akadálya a szívós, türelmes felvilágosító munka lebecsülése, az *adminisztratív* módszerek, intézkedések túlzott alkalmazása. Ez a szemlélet nyilvánult meg a termelőszövetkezetek tavaszi szervezésekor, amikor egyes párttagjaink türelmüket veszítve, törvényt igényeltek: „minek vesződünk, udvarolunk, mondja ki a kormány, hogy minden parasztnak be kell lépnie a termelőszövetkezetbe." Ezek az elvtársak nem értették meg pártunk falusi politikájának lényegét, az önkéntesség elvét. Nem értették meg, hogy hatalmi eszközökkel „könnyű" a feladatokat megoldani, de abban nem sok köszönet lesz. Az adminisztratív intézkedések soha nem pótolhatják a felvilágosító munkát, legfeljebb bizonyos esetekben kiegészíthetik azt. A termelőszövetkezetek szervezésénél pedig egyáltalán nem lehet és nem szabad adminisztratív módszerekkel eljárni.

A szórványosan jelentkező hibák mellett ma már pártszervezeteink munkáját a türelmes, okos, rendszeres felvilágosító munka jellemzi. Zalaszentbalázson például egy időre megtorpant

a termelőszövetkezetek szervezése. A kommunisták mégsem vesztették kedvüket, sem a türelmüket, új és új érvekkel gazdagították agitációjukat. A pártonkívüli dolgozó parasztok ekkor így vélekedtek: „csodáljuk a kommunisták türelmét". A higgadtság, a józan türelem, a szívós, tervszerű meggyőző munka végül győzött, — a község termelőszövetkezeti község lett. Ez évi gazdálkodásuk például szolgál az egész környék dolgozó parasztjainak.

A céltudatos, a tömegek megnyeréséért folytatott türelmes felvilágosító munka szép példáját szolgáltatta Zalaszentmihály községi pártszervezete. Amikor itt megindult a termelőszövetkezet szervezése, a pártszervezet tagsága szenvedélyes vitákban először önmaga győződött meg e feladat helyességéről, fontosságáról, majd okos, őszinte érveléssel meggyőzte a Népfront Bizottság tagjait. Egészséges vita, és őszinte vívódás után a Népfront Bizottság elnöke, a helyi iskola igazgatója és más, a Népfrontban tevékenykedő, tekintélyes dolgozó parasztok is megértették: a falu, és személyes érdekük is azt diktálja, hogy a felemelkedésüket biztosító szövetkezeti gazdálkodás útjára lépjenek. Így váltak csak igazán a község valóban tekintélyes, igazi vezetőivé. Együtt a pártszervezettel egyik családot a másik után győzték meg, — míg végül a jó politikai munka nyomán létrejött a megye legnagyobb, jólműködő termelőszövetkezete.

Igyekszünk kiküszöbölni a párt és a tömegek kapcsolatában még itt-ott jelentkező *formalizmust* is. Mindjobban megértik pártmunkásaink, hogy nem elég szavakban elismerni e kapcsolat jelentőségét, nem elég „kirándulni a tömegek közé" alkalmi barátkozás céljából, hanem közöttük kell élni, együttérezni velük, tényleges segítséget nyújtani nekik.

Pártmunkásaink, pártszervezeteink legfontosabbnak tartják kialakítani a kölcsönös bizalmat, és az őszinteség légkörét. Csak úgy kívánhatunk bizalmat politikánk iránt, ha pártszervezeteink is bíznak a tömegekben.

A múltban Zala megyében is sok bajnak volt a forrása az a helytelen szemlélet, hogy a tömegeknek nincs más kötelességük, mint végrehajtani a párt akaratát. Nem egyszer csak mechanikusan, jól, rosszul *közöltük* a dolgozókkal a párt politikáját. Egy kicsit úgy voltunk, mintha nekünk csak szánk, azoknak csak fülük lenne. Ez már a múlté. Ma a kölcsönös bizalom alapján állunk. Ez a bizalom azt jelenti, hogy megbecsüljük őket, elismerjük, de ha kell, bíráljuk munkájukat, tanulmányozzuk véleményüket, figyelembe vesszük javaslataikat, és őszinte véleményt, bírálatot kérünk a mi munkánkról is. Bátran beszélünk nehézségeinkről, rendszeresen tájékoztatjuk őket helyzetünkről, álláspontunkról — van bátorságunk vállalni a „népszerűtlen" feladatokat is, amelyek,

bár a tömegek érdekében valók, pillanatnyilag esetleg nem egyeznek meg óhajaikkal.

Ily módon a dolgozók megismerik a párt célkitűzéseit, határozatait, velük megvitatva alakítjuk ki e politika helyi megvalósításának tervét, s a végrehajtás során ellenőrizni tudjuk, hogy a helyes politikai vonalat senki el ne torzítsa. A párt politikájának helyi megvalósulását ugyanis nemcsak a felsőbb pártszervek ellenőrzik, hanem egyre hatékonyabb a dolgozók ellenőrzése is.

A bizalom megteremtésében, a kapcsolat elmélyítésében nem kis része van a dolgozók személyes, mindennapi ügyes-bajos dolgaival való foglalkozásnak, mert nagyrészüket elsősorban nem a „nagypolitika" általános kérdései érdeklik, hanem mindennapi életük apró baja, gondja. A pártszervezeteinkhez érkező egyéni panaszok, levelek gyors és jó elintézése növelte a közérdekű javaslatokat, véleményeket tartalmazó levelek számát.

A munkásosztály helyzetének megyei vizsgálatánál munkásaink teljes egyetértésüket fejezték ki a párt országos politikájával, de sok apró, gyorsan megoldható problémára hívták fel figyelmünket, amelyek hosszú idő óta bosszantották, keserítették őket. Például elmondották, hogy a Zalaegerszegi Ruhagyárban a második műszak ebédje gyengébb, mint az elsőé, hogy az olajvidéken az autóbuszok menetrendje miatt órákat kell a műszak után várakozni, a jó kenyérért kilométereket kerékpároznak, rossz Zalaegerszeg zöldség- és gyümölcsellátása stb. E viszonylag könnyen orvosolható panaszok elintézése fontos része volt politikai tömegmunkánknak.

A párt és a tömegek kapcsolatának erősítésében nagy szerepe van a dolgozók alkotókészségére, kezdeményezésére épülő községpolitika kialakításának. A lakosságot közvetlenül érintő tervek, feladatok kidolgozása, vagy végrehajtásuk felkarolása, növeli a párt tekintélyét, sok helyi kezdeményező erőt szabadít fel, egységbe kovácsolja a pártot és a tömegeket, s ez előmozdítja a nagyobb politikai feladatok végrehajtását is. Pártszervezeteink élénk tevékenységet fejtenek ki a községfejlesztési tervek összeállításában és végrehajtásában. (Villanybevezetés, iskola, művelődési otthon, egészségház, út stb. építése.) Ennek köszönhető, hogy a községfejlesztési hozzájárulás az 1957-es évi 6,8 százalékról 1959-ben 13,05 százalékra emelkedett. Az MSZMP művelődéspolitikai irányelveinek megvitatása, a helyi művelődési tervek kidolgozása és végrehajtása során is jelentősen megnőtt a társadalmi aktivitás, így megyénkben 72 tanterem és 20 művelődési ház létesült.

A pártszervezetek vezetői és tagjai naponta érintkeznek a dolgozókkal. A élet teremtette alkalmakon túl, a gyűlések, ünnepé-

lyek, nyilvános taggyűlések és pártnapok is a párt és a tömegek közvetlen kapcsolatainak építését és erősítését szolgálják.

A gyűlések, ünnepélyek megyénkben igen látogatottak. De gyümölcsözőek a családoknál tett látogatások, a családi körben lefolytatott beszélgetések is. A választásokat előkészítő jelölőgyűlések nagy részét a községekben egy-egy családnál tartottuk. A vendéglátó család ezt megtiszteltetésnek vette, s ünneplőben, terített asztallal várta a szomszédokat és a helyi, járási vezetőket. Ezeken a gyűléseken őszinte, baráti légkör alakult ki. Az agitációnak ezt a bevált formáját azóta is gyakran alkalmazzuk.

A párt azonban nem juthat el rendszeresen, közvetlenül mindenkihez. Egy-egy párttagra ma átlag 15—17, a kisközségekben pedig még több pártonkívüli jut. A közvetlen kapcsolatok mellett ezért egyre nagyobb szerepe van a tömegszervezetek és tömegmozgalmak útján történő közvetett befolyásolásnak.

Pártszervezeteinknek tehát mind nagyobb figyelmet kell fordítaniok a tömegszervezetek pártirányítására, segítésére. A Hazafias Népfront, a KISZ, a szakszervezetek, a tanácsok, a nőmozgalom, a földművesszövetkezetek, a párt és a tömegek egyetértésének megteremtésében jelentős politikai tényezők megyénkben is.

Falun elmaradtunk a tömegszervezetek irányításában; pártszervezeteink csak most kezdenek veluk megfelelően foglalkozni. Hosszú ideig a párttagok szinte „száműzetésnek" tekintették a tömegszervezetekben végzett munkát, és ez azzal függött össze, hogy egyes pártszervezetek sem tekintették ezt a munkát politikai feladatnak, igazi pártmunkának. Úgy bírálták a tömegszervezetek fogyatékosságait, mintha az nem függne össze a pártirányítás elégtelenségével.

Ma már lényegesen javult a helyzet. Pártszervezeteink a legjobb, a legtapasztaltabb kommunistákat kuldik a tömegszervezetekbe. Az ott dolgozó elvtársaink megértik, hogy rajtuk keresztül valósul meg a szervezet pártirányítása, tehát munkájuk jelentős politikai munka. A tömegszervezetekben működő pártcsoportok egyre aktivabbak, a pártszervezetek taggyűlésen, vezetőségi ülésen beszámoltatják őket a végzett munkájukról.

Számottevően fejlődött megyénkben a szakszervezetek munkája, eltűnőben vannak régi sablonos, burokratikus vonásai, élettel telnek meg keretei. Ezt a dolgozók nevelésének, szervezésének, a termelési feladatokkal való rendszeres foglalkozásnak köszönhetjuk. Míg régen a bizalmiak tevékenysége bélyegeladásban, vagy apró érdekvédelmi ügyek elintézésében merült ki, most egyre inkább termelést segítő politikai munkát végeznek; a munkások anyagi érdekeinek védelme mellett a párt politikájának szószólóivá, a munkások nevelőivé, a termelés ösztönzőivé és ellenőreivé válnak. Azelőtt a bizalmi értekezletek száraz beszámolók

voltak a felajánlások teljesítéséről, ma elemzőbbek — és az értekezleteken megvitatják a párthatározatok fontos politikai kérdéseit. A szakszervezetekben dolgozó párttagok és pártonkívüli bizalmaik munkája is hozzájárul ahhoz, hogy a munkások jobban megértik a politikai összefüggéseket, a munkaverseny, a termelés fokozásának politikai jelentőségét. Helyes pártirányítással egyre több pártonkívülit aktivizálnak a szakszervezetekben. Így például megyénkben a bizalmiak több mint kétharmada pártonkívüli.

Míg a múltban a termelési értekezletek nagy része érdektelenségbe fulladt, most más a helyzet: ez év első felében a megye üzemeiben megtartott 219 termelési értekezletet az aktivitás, az üzem termeléséért érzett nagyfokú felelősség jellemezte; a viták-ban sok kitűnő javaslat, tanács hangzott el.

A választások óta pártszervezeteink irányításával megélénkült és politikai súlyt kapott a Hazafias Népfront bizottságainak munkája is. Ez — kislétszámú falusi pártszervezeteink helyzetét figyelembe véve — különösen fontos. Ugyanis ezekben kevés a paraszt párttag, a Népfront Bizottságok viszont be tudják vonni és aktivizálják a falu legtekintélyesebb parasztjait. Városainkban pedig közvetítésükkel széles értelmiségi és kispolgári rétegekhez jutunk el.

A választások után a Népfront-Bizottságok első politikai erőpróbája volt a termelőszövetkezeti mozgalom szervezésében való részvételük. Néhány községben, például Padáron, ők hívták létre az új termelőszövetkezeteket. Községi pártszervezeteink fejlesztési terveket készítettek, s ezeket 50 község Népfront Bizottsága vitatta meg. Ezzel e politikai tömegszervezet tekintélye jelentősen emelkedett. Megnövekedett szerepük a községfejlesztési tervek előkészítésében és végrehajtásában, az országos tervek helyi alkalmazásában, a művelődési alkalmak (a megyénkben kedveltté vált művelődési középiskolák) szervezésében is. Biztatóan fejlődik érdeklődésük az országos problémák iránt is. Több Népfront Bizottság tagjai saját költségükön tanulmányozták megyénkben és másutt a jól működő termelőszövetkezeteket, a nagykapornaki Népfront Bizottság tagjai egy Baranya megyei községben tanulmányozták a helybeli biogáz telep munkáját stb.

A KISZ lelkes tagsága egyre nagyobb befolyást nyer az ifjúság körében. Mind nagyobb szerephez jut a munkaversenyben, a kulturális és sportéletben. Az ellenforradalom utáni első munkaverseny kezdeményezői a nagylengyeli olajmezők KISZ-esei voltak. Évről évre magasabb színvonalon, nagyobb tömegeket megmozgatva rendezik meg a „Ságvári kulturális seregszemlét", a szpartakiád versenyeket. Sok jó kezdeményezés születik a KISZ-szervezetekben, kiemelendők azok, amelyek középiskoláinkban a fizikai munka megkedveltetését célozzák. Több száz fiatalt mozgó-

sítottak a zalai Kis Hanság táborban, a Principális csatorna területének vízrendezési munkáira. A becsületes munkára, a szocialista hazaszeretetre nevelés közel hozza ifjúságunkat a párthoz. Pártszervezeteinknek az eddiginél jóval többet és színvonalasabban kell foglalkozniok a nőmozgalom irányításával, különösen falun. Nem lehet eléggé helyteleníteni azt a sok előítéletet, megnemértést, amellyel pártszervezeteinkben e téren néha még ma is találkozunk. Bár növekedett megyénkben a női tanácstagok száma, a szakszervezeti bizalmiak 26 százaléka is nő, a termelőszövetkezetek szervezése során külön rendeztünk az asszonyoknak előadásokat, külön elbeszélgettünk velük, — mégis mindez kevés. Ahhoz, hogy a nők közötti politikai munkát jelentősen megjavítsuk, mindenekelőtt a nők és a nőmozgalom megbecsüléséért kell harcolnunk.

A párt és a tömegek szoros kapcsolata a szocialista építés kiapadhatatlan erőforrása. A legutóbbi időben is jelentős tényező volt abban, hogy pártunk célul tűzhette ki a szocializmus építése ütemének meggyorsítását.

A párt és a nép egymás iránti bizalma meggyorsítja a tömegek politikai fejlődését. Így van ez megyénkben is, mindenekelőtt a munkásoknál. Zala megye a felszabadulás idején mezőgazdasági jellegű volt. A nagyarányú iparfejlesztéssel jelentősen megnőtt munkáslétszáma. És bár az üzemekbe bekerült parasztok és kispolgári tömegek jócskán hoztak magukkal individualizmust, kistulajdonosi szemléletet, vallásos előítéleteket, mégis e rétegek megváltozott tulajdonviszonyai, az üzemi élet szervezettsége és kollektivitása, továbbá a régi öntudatos munkások, a párt és a KISZ nevelőmunkájának hatása alatt komoly fejlődésen mentek át. Néhány évvel ezelőtt a Zalaegerszegi Ruhagyár fiatal, faluról jött munkásgárdájának több mint fele a nyári nagy mezőgazdasági munkák idején egyszerűen kimaradt az üzemből, mert visszahúzta őket a családi kisparcella — az utóbbi két évben szinte teljesen megszűnt az üzemben a nyári fluktuáció. Megnőtt a fiatal munkások tanulási kedve is. Egyre többen jelentkeznek különféle szakmai tanfolyamokra. Az építőipari munkásszállásokon az ismeretterjesztő előadások során maguk a munkások javasolták, hogy munkásakadémiát, és az építőipari technikumon esti tagozatot létesítsenek. A munkásosztály helyzetéről szóló határozat, és az ezzel kapcsolatos megyei feladatok megvitatása során is a munkások sok kitűnő javaslatot tettek, amelyeknek megvalósítása javította a munkafegyelmet, emelte a termelést, növelte a munkások kulturális ellátottságát, csökkentette a társadalmi tulajdon elleni vétségeket. (Ez évben a társadalmi tulajdon ellen vétők száma egynegyede az 1957. évinek.) Üzemeinkben, elsősorban az olajiparban, a munkások maguk kezdeményezték kongresszusi vállalásuk felülvizsgálatát és túlteljesítését.

Meggyorsult megyénkben a parasztság, különösen a középparasztság fejlődése is. A téli és a tavaszi termelőszövetkezeti fejlesztés idején jelentősen megnőtt a szövetkezetekben a középparasztok aránya. Mindez annak tudható be, hogy a begyűjtés megszüntetése a szerződéses termelés, a jó felvásárlási árak nemcsak a jelenlegi helyzetukkel való elégedettségüket fokozta, hanem megerősítette bizalmukat a pártnak a szocialista mezőgazdaság felépítésére irányuló politikájában, az ország szocialista jövőjében is. Ezt a bizalmat elmélyítette pártszervezeteink differencialt, a középparasztok sajátos helyzetét józanul figyelembe vevő politika nevelőmunkája. A középparasztot ma már a szövetkezetekben nem nézik sanda szemmel, elismerik szaktudását, átveszik termelési tapasztalatait, megbecsülik munkáját, emberi értékeit.

Megyénk értelmisége is sokat fejlődött. Az ellenforradalom ugyan meglehetősen nagy ideológiai és politikai zűrzavart okozott soraiban, de a többség ma már bízik a pártban, és becsületesen helytáll a szocializmus építésének különböző frontszakaszain. Megyei értelmiségünk java mind többet és jobbat nyújt az önként vállalt társadalmi munkában is. Szerepet vállalt a munkaverseny műszaki megalapozásában. Az olajbányászat lelkes fiatal mérnökeinek odaadó munkája nyomán az utóbbi időben ugrásszerűen megnőtt a kutak fúrási sebessége. Nagy segítséget nyújtanak szakembereink a termelőszövetkezeti mozgalomnak is. A Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia dolgozói részt vettek a megye mezőgazdasági fejlesztési tervének kidolgozásában, a terv tudományos színvonalának biztosításában. A talajerő javításával kapcsolatos tanácsaik, javaslataik, kísérleti eredményeik segítik a dolgozó parasztok gazdálkodását és egyben népszerűsítik a nagyüzemi tudományos termelés eszméjét.

II.

A párt helyes, egészséges politikai irányvonala a pártvezetés jó módszerei, munkastílusa, a vezetők és a vezetettek szoros kapcsolata elevenebbé, sokrétűbbé, politikusabbá tették a pártéletet, mint bármikor a múltban. A párttagság felelőssége és aktivitása országosan jelentősen megnövekedett. Ebben nagy szerepe van annak, hogy egyre inkább kibontakozik a pártmunka *társadalmi* jellege.

A múltban jóval nagyobb volt a függetlenített pártmunkások száma, mint ma. Rájuk hárult a munka dandárja és a felelősség legnagyobb terhe. Ez nem kedvezett a társadalmi pártmunka megbecsülésének, szélesebb kibontakoztatásának. A függetlenített pártmunkások megyei, de főleg járási szinten nagyon sokat dolgoztak, és ugyanakkor nem jutott idejük a feladatok alapos, gondos megoldására, a politikai munka legtöbbször szervezési feladattá szűkült. Így egy-egy fontos párthatározat, vagy országos

politikai feladat, mire a községi alapszervezetekig eljutott, pusztán bürokratikus feladattá vált. A sok szervezés közben elsikkadt a politikai, ideológiai tartalom.

A függetlenített pártmunkások szerepének eltúlzása háttérbe szorította a választott kollektív szervek, és bennük a nem függetlenített pártmunkások munkáját.

Ma már megyénkben is helyreállt a pártélet helyes szervezeti rendje. A választott pártszervek jól ismerik a konkrét kérdéseket, felelősségük tudatában foglalnak állást és hoznak határozatot, emellett részt vesznek a határozatok végrehajtásában és ellenőrzésében is.

A választott pártszervek munkájának színvonalát emeli a köréjük kiépített aktíva hálózat, amely a legfejlettebb, legöntudatosabb elvtársakat fogja össze. A választott szervek mellett különböző szakbizottságok működnek, — különbizottságok, csoportok segítik a pártbizottságok egyes osztályainak munkáját is. A bizottságokban ott vannak a terület legjobb pártonkívüli szakemberei is. A végrehajtó bizottsági ülések elé kerülő anyagokat, vizsgálatokat, javaslatokat a társadalmi bizottságok készítik elő. Így a választott szerv jól tájékozott, az előterjesztett anyagok szakszerűek, a hozott határozatok jól meg vannak alapozva.

A különböző bizottságokon kívül a pártszervek munkájában is nagy számban vesznek részt társadalmi pártmunkások. Egyesek állandóan a pártmunka azonos területén dolgoznak (propaganda, pártépítés, alapszervezetek általános segítése, patronálás stb.), másokat egy-egy időszaki feladat végrehajtásába vonunk be (előadások tartása, taggyűlések ellenőrzése, brigádvizsgálat, fegyelmi vizsgálatok stb.).

A pártmunkának ilyen mértékű társadalmasítása új, egészséges vonása pártéletünknek, amelyet tovább kell fejleszteni.

A társadalmi munkásokkal kapcsolatos eddigi megyei tapasztalatok néhány fontos dologra figyelmeztetnek bennünket.

Először: arra, hogy még jobban meg kell becsülnünk a társadalmi munkásokat. Ezek az elvtársak őszintén, minden szépítgetés nélkül tolmácsolják a dolgozók véleményét, ugyanakkor határozottan kiállnak a párt politikája mellett a dolgozók körében, részt vesznek a párt helyi politikájának alakításában és végrehajtásában. Nem egyszerűen „szempontok postázói", hanem a párt áldozatkész harcosai, akik alkotó módon segítik az egészséges pártélet kibontakozását, erősítik a párt és a tömegek kapcsolatát. Megbecsülésüket azzal is kifejezésre juttathatjuk, hogy megbízatásukat az illetékes pártszerv hagyja jóvá és munkájukról időnként beszámoltatjuk őket. Növeli felelősségérzetüket az is, ha patronált területük ügyében a pártvezetők rendszeresen kikérik tanácsaikat.

A társadalmi aktívák munkájának jelentősége megkívánja, hogy alaposabban foglalkozzunk velük, rendszeresen tájékoztassuk őket az általános politikai kérdésekről, a területükre vonatkozó határozatokról és elgondolásokról. Tájékoztatásuk legyen egyben alapos véleménycsere is, javaslataikat nagy gonddal vizsgáljuk meg és használjuk fel. Ezek a tájékoztató véleménycserék egyben a társadalmi munkások ellenőrzését és segítését is szolgálják.

Többet kell foglalkoznunk a társadalmi pártmunkások személyes problémáival, ügyelni kell mindenekelőtt arra, hogy túl ne terheljük őket.

El kell érnünk, hogy minden párttag végezzen egyéni képességeinek, képzettségének megfelelő pártmunkát alapszervezetében, pártcsoportjában, vagy valamely tömegszervezetben, esetleg a pártszervezet által vállalt csoportos patronálásban stb.

A pártmegbízatások tervszerű, arányos elosztása és ellenőrzése — a pártszervezetek vezetőségének gondja. A pártmegbízatások célszerű elosztását elősegíti a pártszervezetek önállósága is.

A választott szervek felelősségének növekedésével, a pártmunka társadalmi jellegének kibontakozásával jelentőségének megfelelő helyre került a pártapparátus is. A pártapparátusra fokozottabban állnak azok a követelmények, amelyeket a párt és a tömegek kapcsolatának erősítése, a párt politikájának megvalósítása a kommunisták elé állít. A dolgozó tömegek megbecsülése, eltéphetetlen kapcsolat a néppel, szerénység, kommunista emberség a közéletben, magánéletben, fogékonyság az új iránt, igényesség önmagunkkal szemben, készség a hibák kijavítására — hiszen minden hiba a párt és a tömegek kapcsolatán ejt csorbát —, az apparátus dolgozóinak kötelessége.

III.

Fontos követelménye a jó pártmunkának, a helyes munkastílusnak, hogy alkalmazni tudjuk a Központi Bizottság által kidolgozott politikai irányvonalat a helyi viszonyokra, azaz, hogy képesek legyünk önálló helyi politika kialakítására. E politika kialakítása viszont a megye konkrét gazdasági és politikai helyzetének, a tömegek fejlettségi fokának pontos, tudományos ismeretén alapszik. Régebben pártszervezeteink munkájába sok szubjektív elem vegyült, a tényeket, a helyzeteket, a tömegek véleményét nem mindig mérték fel reálisan, vágyaikat összekeverték a valósággal. Ez helytelen általánosításokhoz vezetett, vagy pesszimisztikusan, vagy túlzott derűlátással ítélték meg az adott viszonyokat, alábecsülték vagy túlbecsülték az előrehaladás lehetőségeit, a tömegek öntudatának színvonalát, az ellenség erejét stb. A nagylengyeli olajterület felbecsülésében például hosszú ideig sok volt

a tudománytalan, szubjektív elem, és ez a termelésben komoly zökkenőket okozott. Az utóbbi években a párt és a kormány megteremtette a pontos felmérés politikai, tudományos és műszaki feltételeit. A zalaegerszegi Járási VB. is széleskörű felmérés alapján, a legjobb kommunista és pártonkívüli munkások és szakemberek bevonásával tárgyalta meg a nagylengyeli olajterület problémáit és határozatokat hozott azoknak a nehézségeknek a kiküszöbölésére, amelyek az olajtermelési terv teljesítését akadályozták. De a szubjektivizmus még ma is kísért. Ma is előfordul egy-egy eredményünk „felsőfokú" értékelése, egyes pártmunkásainkat néha elönti az „ilyen még nem volt" hangulat. A szubjektivizmus megszüntetésének alapvető feltétele pártszervezeteinkben a kollektív vezetés és a tömegekkel való szoros kapcsolat biztosítása. Ez véd meg a helytelen általánosításoktól, elősegíti a helyi reálpolitika kialakítását.

Az utóbbi időben pártszervezeteink mindinkább megtanulják a konkrét tények és helyzetek objektív elemzését és helyes általánosítását. A Központi Bizottság határozatai (például a munkásosztály helyzetéről, a mezőgazdaság szocialista átszervezéséről stb.) és a határozatok végrehajtásának módszerei kitűnő példát adnak számunkra. Megyei és járási pártbizottságaink ma már rendszeres, széleskörű tudományos vizsgálatok alapján hozzák meg határozataikat és ellenőrzik azok végrehajtását. Falusi alapszervezeteink is többségükben reálisan mérték fel a termelőszövetkezeti fejlesztés helyi adottságait és általában reális, azóta már megvalósított terveket dolgoztak ki. A helyi sajátosságok, körülmények figyelembevételével készülünk a VII. kongresszusra. Erről tanúskodnak a vezetőségválasztó taggyűlések, beszámolók és az azokkal kapcsolatos viták. Pártszervezeteink jellegüknek megfelelően területük legfőbb termelési, kulturális problémáit, terveit tárgyalták meg, reálisan értékelték az eredményeket és a hibákat egyaránt. Mindez azt mutatja, hogy a felsőbb szervek utasításait mechanikusan tudomásul vevő, önállótlan munkát mindinkább felváltja pártszervezeteinkben az önálló helyi politika kialakítására irányuló törekvés. Leggyorsabb a fejlődés ezen a téren üzemi pártszervezeteinknél, lassúbb a területi szervezeteknél. Pártmunkánknak ezt az egészséges vonását következetesen fejlesztenünk kell.

Pártszervezeteink ma már kezdik megtalálni a gazdasági szervezőmunka irányításának jó módszereit is. Munkájukat a szocialista építés *gyakorlati* problémáinak megoldására fordítják. Harcolnak a termelési kérdések puszta mennyiségi szemlélete ellen, — a gazdaságosság biztosítására, az önköltség csökkentésére, a termelékenység emelésére, a műszaki fejlesztésre, a mezőgazdaságban a modern agrotechnika alkalmazására, a belterjesség feltételeinek megteremtésére stb. irányítják a fő figyelmet. Segítik

az újító és ésszerűsítő mozgalmakat, a munkaversenyek kibontakozását, a szocialista brigádokat. A pártszervezeteket ebben a törekvésükben nemcsak a célok kitűzésével, hanem a módszert illetően is segíti a Központi Bizottság 1959 márciusi határozata.

A nagykanizsai Dunántúli Kőolajipari Gépgyár pártszervezete, — mivel az üzem az előző évben ráfizetéssel dolgozott —, 1958 elején megvizsgálta az üzem tervteljesítésének feltételeit, termelési problémáit. A legjobb dolgozók bevonásával üzemrészenként határozatot dolgoztak ki a munka megjavítására, továbbá üzemrészi pártcsoportokat hoztak létre, azzal a feladattal, hogy a dolgozókat e határozatok végrehajtására ösztönözzék. A pártcsoportok a pártonkívüliek bevonásával üzemrészenként termelési ellenőrző bizottságokat alakítottak. A pártcsoportok minden tagja konkrét pártmegbízatást kapott, ily módon valóban a termelés eleven mozgatóivá, ellenőreivé, a munkások nevelőivé, a munkafegyelem őreivé váltak, s munkájuk nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az üzem túlteljesítette 1958-as tervét. A kongresszusi munkaversenyben 3 millió forint értékű felajánlást tettek, később a pártcsoportok felülvizsgálták vállalásukat és teljesítésének feltételeit és újabb 1 millió 300 ezer forint értekű felajánlás teljesítésére kötelezték magukat. A gyár az 1959. első félévi tervét 107,1 százalékra teljesítette.

A pártszervezetek munkája természetesen nem válhat egyszerű termelési agitációvá. Politikai szervező és nevelő munkát kell végezniök és ezen belül kell a termeléssel, mint központi problémával nem általánosságban, hanem konkrétan foglalkozniok. Ki kell választani azt a döntő láncszemet, a fő gazdasági feladatot, amelyre az egész pártmunkát (agitációt, propagandát stb.) irányítani kell. De óvakodni kell a praktícizmustól a pártmunkában. A konkrét problémák alapos tanulmányozása, a gazdasági feladatok politikai jelentőségének megértetése a dolgozó tömegekkel, a mozgósítás a feladatok végrehajtására, sokoldalú és alkotó elméleti és politikai munkát igényel. Ez a módszer — konkrétsága mellett és éppen ezáltal — a pártmunkával szemben nagyobb tudományos igényt támaszt és politikusabbá teszi azt. Fontos további feladatunk, hogy a termelés pártellenőrzésébe elvtársaink mind szélesebb körét vonjuk be. Ezen a téren megyénk üzemi pártszervezetei még aránylag gyengén állnak.

E cikk nem lép fel azzal az igénnyel, hogy a pártmunka stílusának minden kérdését, akárcsak megyei viszonylatban is — elemezze —, néhány fontos vonását igyekszik ismertetni. Munkamódszereink elemzése, a hasznos módszerek általánosítása, a rosszak elvetése állandó feladata pártszervezeteinknek, és méltó része a VII. kongresszusra való felkészülésünknek.

A gazdasági építés hatalmas eredményei Kínában

A Társadalmi Szemle számára írta:

AN ZHI-WEN

a Kínai Népköztársaság Tervhivatalának elnökhelyettese

„Kína sorsának irányítását a nép már saját kezébe vette. Kína a jövőben úgy fogja ragyogó fényével elárasztani e nagy világot, mint a keleten felkelő nap." — Ezeket a szavakat Mao Ce-tung elvtárs mondotta a Kínai Népköztársaság megalakulásának kikiáltásakor. A tízéves kínai gazdasági építés ragyogó eredményei teljes mértékben igazolják e nagyszerű jóslatot.

A felszabadulás előtt Kína ipara fejletlen volt, mezőgazdasága elmaradott, s alig volt valamelyes korszerű közlekedési eszköze. A mezőgazdaság termelési értéke többszöröse volt az iparénak, a könnyűipar messze meghaladta a nehézipart. A nehézipar nem válhatott egységes összefüggő rendszerré, mivel döntő része Északkelet-Kínában és néhány tengerparti nagyvárosban összpontosult, ahol az imperialisták számára a legkedvezőbb feltételek voltak a nyersanyag- és fűtőanyagellátás, valamint az olcsó munkaerő szempontjából. A gépgyártó ipar csaknem teljesen hiányzott, ami volt az csak néhány egyszerűbb géptípus, gépalkatrész gyártására és összeszerelésére volt alkalmas. Azonban még ez a fejletlen ipar is az imperializmus, feudalizmus és a négy nagy család által vezetett bürokratikus kapitalizmus kezében volt, amely azt a nép kirablásának és kizsákmányolásának eszközeként kezelte. A mezőgazdaságban a középkori kisparaszti gazdaság volt az uralkodó, a lakosság kb. 10 százalékát kitevő földesurak és kulákok birtokolták a föld 70 százalékát. A mezőgazdasági termékek termelésének mennyisége rendkívül alacsony színvonalon mozgott. A gabonatermés mennyisége még a felszabadulás előtt legmagasabb terméső 1936-os évben is csak 138,7 millió tonna volt, a gyapottermés pedig alig 850 000 tonna. A parasztok évente mintegy 30 millió tonna gabonát kitevő földbért fizettek a földesuraknak. A döntően mezőgazdasági jellegű ország még a nép megélhetésének a legalacsonyabb szinten való biztosításához is gabonaimportra szorult.

A tíz évig tartó háború rombolásai következtében, 1949-re az

ipar termelésének összértéke kb. felére csökkent, ezen belül a nehézipar termelése 70 százalékkal, a könnyűipar termelése pedig 30 százalékkal; a gabonatermés mennyisége negyedére, a gyapottermelés közel felére esett vissza.

Mindezek következtében a népgazdaság rendkívül nehéz helyzetbe került. Hozzászámítva ehhez a Kuomintang reakciósok kegyetlen kizsákmányolását, a Kuomintang uralma alatt levő területeken pusztító inflációt, amelyeknek következtében az árak 1937 júniusától 1948 augusztusáig, azaz 11 év alatt, hatmilliószorosukra növekedtek, — a nép élete a teljes létbizonytalanság állapotára süllyedt.

1949-ben az egész ország felszabadítása, a kínai népi demokratikus forradalom hatalmas győzelme ledöntötte a kínai népre nehezedő három nagy hegyet — az imperializmus, a feudalizmus és a bürokratikus kapitalizmus uralmát, létrehozta a Kínai Népköztársaságot, s széles ragyogó utat nyitott a kínai gazdasági építésnek.

*

A kínai gazdasági fejlődés tíz esztendeje három szakaszból áll.

1950-től 1952-ig tartott a gazdasági helyreállítás szakasza. Ebben az időben a régi Kínából ránkmaradt gazdasági nehézségek és a többféle gazdasági szektor egyidejű fennállása miatt az állam „a termelés fejlesztésére, a gazdaság felvirágoztatására, az állami és magánérdek együttes figyelembevételére, és a munka és tőke kölcsönös hasznára" irányuló politikát folytatott. A falvakban nagy erővel folyt a földreform végrehajtása, 700 millió mu (közel 47 millió ha) földesúri földet osztottak szét minden ellenszolgáltatás nélkül a föld nélkuli vagy kisföldú parasztoknak, végérvényesen felszámolva ezzel a falusi feudális rendszert és nagymértékben fokozva a parasztok termelési aktivitását. A városokban, a magántőkés ipar és kereskedelem irányában a nyersanyagellátás, feldolgoztatás, árurendelés, kötelező állami felvásárlás, árulekötés, valamint a közvetítő és bizományi értékesítés módszereit alkalmazták, fokozatosan az államkapitalizmus vágányára vezetve a magánipart és magánkereskedelmet. Az állami ipari és bányavállalatoknál demokratikus és termelési reformokat hajtottak végre, azaz megfelelő szervezéssel és irányítással mozgósították a tömegeket és demokratikus formák felhasználásával gyökeresen átalakították az ipari és bányavállalatokban mindazokat a régi igazgatási rendszereket és termelési módszereket, amelyek nem feleltek meg a szocialista gazdasági fejlődésnek. Olyan új rendszert és olyan új termelési módszereket vezettek be, amelyek előmozdítják a termelést. Ezzel egyidejűleg az ésszerűsítési javas-

latok mozgalma és egyéb mozgalmak segítségével növelték a tömegek öntudatát, fokozták a munka termelékenységét, ami előrevitte a népgazdaság gyors helyreállítását.

1952-re az ország ipari termelésének összértéke elérte a 27 milliárd yüant, azaz 1949-hez képest két és félszeresére nőtt, a japánokkal szemben vívott Ellenállási Háború előtti 1936-os szinthez képest pedig 32 százalékkal emelkedett. A mezőgazdasági termelés összértéke 48,4 milliárd yüan volt, 48,5 százalékkal magasabb az 1949 évinél és 18,5 százalékkal haladva meg az 1936-os színvonalat. Ezzel párhuzamosan, a különböző fontosabb ipari és mezőgazdasági termékek termelésének mennyisége már mind elérte, sőt meg is haladta a felszabadulás előtti legmagasabb színvonalat. Mindez azt mutatta, hogy a tíz évig tartó háború rombolásai és a több mint húsz évig tartó Kuomintang-uralom okozta sebeket a forradalom győzelme után rövid három év alatt begyógyították. A népgazdaság helyreállításával egyidejűleg a szocialista állami szektor súlya az iparban és a kereskedelemben szemmel láthatóan növekedett, a mezőgazdaságban és a kézműiparban azonban az egyéni gazdasági szektor továbbra is megőrizte fölényét. Kína Kommunista Pártja az akkori konkrét helyzetnek megfelelően, 1952-ben, a gazdasági helyreállítás szakaszának összefoglaló értékelése idején kijelölte az átmeneti időszak általános irányvonalát, azzal a feladattal, hogy viszonylag hosszú időszakon belül el kell érni a szocialista iparosítás fokozatos megvalósítását, megoldani a mezőgazdaság, a kézműipar, valamint a kapitalista ipar és kereskedelem fokozatos átalakítását. Ezzel országunk belépett a népgazdaság építésének második szakaszába, az első ötéves terv időszakába.

1953-tól kezdődően Kína nagyméretű és tervszerű gazdasági építésbe fogott: megkezdte grandiózus első ötéves népgazdaságfejlesztési tervének végrehajtását. Az első ötéves terv alapvető feladata a következő volt: a fő erőt annak a 694 limiten felüli létesítményből álló ipari építkezés végrehajtására összpontosítva, amelynek középpontjában a Szovjetunió segítségével tervezett 156 objektum áll, a szocialista iparosítás kezdeti alapjainak megteremtése; a kollektív tulajdonon alapuló mezőgazdasági és kézműipari termelőszövetkezetek fejlesztése; a kapitalista ipar és kereskedelem rairányítása az állami terv vágányaira. Ezek dicsőséges, de egyben bonyolult és nehéz feladatok voltak, amelyeket azonban feltétlenül végre kellett hajtani.

Az első ötéves terv előírásainak megfelelően öt év alatt az állam gazdasági, kulturális és oktatási célokra 76 milliárd yüant irányzott elő. Ebből az alapvető építkezésekre 42,7 milliárd yüant. A tervidőszak utolsó évére az ipari termelés összértékét 53,6 milliárd yüanban, a mezőgazdasági termelés összértékét pedig

59,7 milliárd yüanban állapították meg. A vasúti áruszállítás előirányzott mennyisége 245,5 millió tonna volt. Abban az időben az imperialisták tervunkon gúnyolódva azt mondották, hogy az „szájhősködés", „megvalósíthatatlan", „utópisztikus terv". A tények azonban az ő várakozásukkal teljesen ellentétes képet mutatnak. Az első ötéves tervet nemcsak teljesítették, de jelentősen túlteljesítették.

1957-re az alapvető építkezésekre fordított beruházások területén 15,3 százalékkal, az ipari termelés összértéke vonalán 21 százalékkal, a mezőgazdasági termelés összértéke terén 1 százalékkal, a vasúti áruszállítás volumenének tekintetében pedig 11,7 százalékkal teljesítették túl az eredeti tervelőirányzatot.

Ebben a szakaszban sikeresen végrehajtották a mezőgazdaság, a kézműipar, valamint a kapitalista ipar és kereskedelem szocialista átalakítását. E három nagy átalakítás megfelelő előkészítés után fokozatosan ment végbe, s ugyanakkor egymással kölcsönös összefüggésben, egybehangoltan. 1955 nyara előtt a három nagy átalakítás előrehaladása viszonylag lassú volt. Abban az időben az ország parasztgazdaságainak csak 15 százaléka egyesült mezőgazdasági termelőszövetkezetekben. Még ugyanannak az évnek júliusában Mao Ce-tung elvtárs elmondotta „A mezőgazdaság szövetkezetesítésének kérdéseiről" szóló beszámolóját, amelyben megbírálta a mezőgazdasági szövetkezeti mozgalomban mutatkozó jobboldali konzervatív nézeteket, s amely után országszerte a mezőgazdasági és kézműipari szövetkezeti mozgalom gyors fejlődése bontakozott ki. 1955 utolsó hónapjaiban a mezőgazdaság és kézműipar szövetkezetesítése elérte a tetőfokát. Az 1956 végére vonatkozó statisztikai adatok szerint a mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe tömörült parasztgazdaságok az ország összes parasztgazdaságainak 96,6%-át tették ki, a kézműipari termelőszövetkezetekben az ország összes kézműiparosainak mintegy 90 százaléka tömörült. 1956 tavaszán az ország különböző nagyvárosaiban a kapitalista ipar és kereskedelem egymással versengve követelte az állami-magán vegyes igazgatás iparáganként, illetve kereskedelmi áganként megvalósítását. 1956 végére, az országszerte állami-magán vegyes igazgatásra áttért ipar, az eredetileg kapitalista jellegű ipar termelési összértékének 99,8 százalékát adta; a kapitalista kereskedelem szintén alapjában teljesen állami-magán vegyes igazgatásra tért át. E három nagy átalakítás győzelme rendkívül kedvező feltételeket teremtett Kína szocialista gazdasági építése számára. Ehhez kapcsolódott az 1957. évi országos méretű munkastílus-javító mozgalom és a jobboldal-ellenes harc győzelme, amely növelte az egész ország népének politikai és eszmei öntudatát, s a szocialista építés újabb fellendülését vonta maga után.

1958 kezdetén a kínai szocialista építés újabb szakaszhoz, a

nagy ugrás szakaszához érkezett el. 1958 májusában Kína Kommunista Pártja VIII. kongresszusának második plénuma összegezte a kínai nép legutóbbi néhány éves harcának tapasztalatait, és kitűzte azt az általános irányvonalat, amelynek értelmében „buzdítva a kezdeményezést, minden erő megfeszítésével előretörve, nagyobb méretekben, gyorsabban, jobban és gazdaságosabban kell építeni a szocializmust". A fő irányelvek a következők: „az ipar és mezőgazdaság együttes fejlesztése a nehézipar elsődleges fejlesztésével; a központi és helyi ipar együttes fejlesztése a központosított irányítás, sokoldalú tervezés és az összehangolt munkamegosztás feltételei között; a nagyüzemek, valamint a közép- és kisüzemek együttes fejlesztése". Ez a Kínai Kommunista Párt tömegvonalának a szocialista építés gyakorlatában való felhasználása és továbbfejlesztése, az ún. „két lábon járás" komplex irányvonala.

Ennek az általános irányvonalnak következetes végrehajtása 1958-tól kezdődően megteremtette a nagy ugrás feltételeit az ország népgazdaságában, s nagy méretekben bontakoztatta ki a széles tömegeknek az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és szállítás fejlesztésére irányuló aktivitását. Több tízmillió munkás, paraszt, káder, katona, diák és városi lakos vesz részt a nagyarányú iparosításban, a vas- és acélolvasztásban; országszerte hatalmas méretű geológiai kutatásokat végeznek, amelyek jelentős mennyiségű ásványi kincset tártak fel. Az ország különböző részein nagy számban létesítettek vasolvasztó kiskohókat és acélolvasztókat, szénégető és kokszoló kemencéket, kisméretű műtrágyagyártó és gépgyártó üzemeket. A modern nagyüzemekben szintén mozgósították a tömegeket, nagyszabású technikai forradalmat bontakoztattak ki, felszínre hozva a termelés rejtett tartalékait. A mezőgazdaság vonalán a parasztság egeket ostromló forradalmi energiája a legszembetűnőbb, s az a harci kedv és elszántság, amellyel a nyolc pontból álló többtermelési tapasztalataikat kimunkálták. Ezek a pontok a következők: 1. a talaj megjavítása; 2. több trágyázó anyag felhasználása; 3. a vízgazdálkodás széleskörű fejlesztése; 4. a vetőmag nemesítése; 5. a sűrűvetés; 6. növényvédelem; 7. a munkaeszközök korszerűsítése; 8. a földek igazgatása. A női munkaerő széles tömegeit falun felszabadították a házimunka alól, s ezek részt vesznek a mezőgazdasági termelésben.

Ennek következtében a mezőgazdasági termelés és építés gyors fejlődést ért el. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek szervezeti formája már nem volt képes megfelelni azoknak a követelményeknek, amelyeket a mezőgazdaság nagy ugrása támasztott. Már 1958 tavaszán és nyarán sok helyen felbukkant a népi kommunák szervezeti formája. Még ugyanez év augusztusában Kína

Kommunista Pártja Központi Bizottságának politikai irodája a széles paraszti tömegek lelkes követelésének megfelelően elfogadta „a falusi népi kommunák létesítésének kérdéseivel kapcsolatos határozatot". Ezt követően néhány hónap alatt országunk falvaiban megvalósult a termelőszövetkezetek népi kommunákba való összevonása és átszervezése, országos méretekben több mint 740 000 mezőgazdasági termelőszövetkezet egyesült több mint 26 000 népi kommunában. A következő félévben a kommunák megszilárdítása céljából hozott különféle intézkedések és az ezekkel kapcsolatos munkák elvégzése napról napra nyilvánvalóbbá tette a népi kommunák fölényét. Ez a fölény megmutatkozott a szervezeti méretek nagyságában, a tevékenységi kör szélességében, az egész kommunára érvényes egységes tervezés alapján szervezett termelés és elosztás lehetőségében, a falusi munkaerőnek a mezőgazdasági termelőszövetkezeteknél sokkal hatékonyabb mozgósításában és sokkal ésszerűbb elosztásában. A kommunák képesek nagyszabású építkezéseket elvégezni, amelyek a mezőgazdasági termelőszövetkezetek számára megvalósíthatatlanok, kedvező feltételeket biztosítanak a földművelés, erdészet, állattenyésztés, a különféle mellékfoglalkozások és a halászat, továbbá az ipar, a mezőgazdaság, a kereskedelem, a közoktatás és a honvédelem komplex fejlesztése számára. A népi kommuna szervezeti formája országunk konkrét feltételei között a gazdasági és politikai fejlődés gyümölcse, a szocialista építés 1958. évi nagy ugrásának terméke, amely ugyanakkor maga is fontos szerepet játszott a múlt évi nagy ugrásban. Hatalmas szerepét a jövő történelmi fejlődése még inkább igazolni fogja. Az egész országban következetesen alkalmazták mindazokat a módszereket, amelyek a vezetők és a tömegek, a káderek, a tömegek és a műszakiak kölcsönös összefonódását hivatottak megvalósítani. Ide tartozik a kádereknek a fizikai munkában, kísérleti parcellák művelésében való részvétele, a káderek falura és az alsó szervekhez való kiküldése olyan feltételek között, hogy a káderek együtt esznek, együtt laknak és együtt dolgoznak a tömegekkel. Ezek a módszerek nagymértékben fokozták a tömegek munkalelkesedését. Ezzel egyidejűleg a különböző frontokon a politika vezetőszerepét, a pártbizottságok irányító szerepét juttatták érvényre, és intézkedéseket hoztak a maradiság leküzdésére, a babonák és az összes tudománytalan nézetek felszámolására, a kommunista jellemvonások, a merész gondolkodás, merész beszéd és merész tett, a bátor alkotókészség kifejlesztésére, a termelési egységek közötti bíráló összehasonlítást célzó látogatások, valamint a szocialista verseny és együttműködés kibontakoztatására. Ezek együttvéve a népgazdaság múlt évi nagy ugrásának, és ez évi további ugrásának biztosítékai.

A GAZDASÁGI ÉPÍTÉS HATALMAS EREDMÉNYEI KÍNÁBAN

1958-ban a minden vonalon végbement nagy ugrás eredményeképpen, az ország ipari és mezőgazdasági termelésének együttes értéke 1957-hez képest 48 százalékkal emelkedett. Ezen belül az ipari termelés értéke 66 százalékos, a mezőgazdasági termelés értéke pedig 25 százalékos növekedést ért el. Ez év első felében a múlt év azonos időszakához viszonyítva az ipari termelés értéke további 65 százalékkal növekedett. A nemzetgazdaságnak ehhez hasonló nagy ugrása kapitalista országban sohasem fordult elő, és el sem képzelhető. Éppen ezért terjesztik az imperialisták széltében-hosszában az olyanfajta rémhíreket, hogy Kína múlt évi nagy ugrása és az idei további ugrása „nem felel meg a valóságnak". Ez azonban éppolyan, mint amikor egy vak, aki nem látja a napot, azt állítja, hogy a nap nem létezik.

*

A tízéves kínai gazdasági építés hatalmas eredményei konkréten az alábbi területeken mutatkoznak meg:

Tíz év alatt az országban az alapvető építkezések beruházásaira 114,3 milliárd yüant fordítottak, ami átszámítva 1,150 millió uncia* aranynak felel meg. E nagyarányú beruházások nyomán megkezdődött a múltban elmaradott ipar és közlekedés arculatának átalakulása, sok korszerű ipari üzem már régen bekapcsolódott a termelésbe. Így például a Szovjetunió segítségével kibővített és újjáépített ansani acélkombinát, a csangcsuni autógyár, a csilini műtrágyagyár és festékanyaggyár, a vuhani nehézszerszámgépgyár, a hönani traktorgyár stb. mind olyan üzemek, amelyek világviszonylatban is az élenjáró technika színvonalán állanak. A Jangce folyón épített kétemeletes vasúti és közúti hídról kínai és külföldi személyiségek egyaránt elismerően nyilatkoznak. A nagyméretű beruházások és a sok új üzem termelésbe való bekapcsolódása lehetővé tette sok olyan cikk gyártását, amelyet a múltban képtelenek voltak Kínában előállítani. Míg például a gépgyártóipar a múltban csak egyszerű alkatrészeket tudott termelni, ma már Kína képes saját erejéből kohászati, bányászati, áramfejlesztő, vegyipari és hidraulikus komplett gépi berendezéseket gyártani. Régen még motorkerékpárt sem tudtak előállítani, ezzel szemben jelenleg új típusú lökhajtásos repülőgépek, gépkocsik, traktorok, modern szerszámgépek, elektroncsövek sorozatgyártása folyik. A tervszerű és nagyméretű alapvető építkezések beruházásai eredményeképpen javulás állt be az ipar korábbi ésszerűtlen területi elhelyezését illetően. A múltban Kína ipara és vasúthálózata a tengerparti körzetekben összpontosult. Ez a helyzet szintén változóban van, fokozatosan rátértek az ésszerű ipartelepítésre. Sok olyan belső területeken fekvő vá-

* *1 uncia (Ázsiában használatos) = 31,25 gramm (szerk. megjegyz.)*

rosban, ahol a múltban nem volt korszerű ipar, ma már fokozatosan kiépül a modern ipar. Mindez még jobban elősegíti az egész ország iparának, mezőgazdaságának, közlekedésének és szállításának, valamint áruforgalmának gyors fejlődését.

Az ipari termelés rendkívül gyors fejlődési üteme a tízéves kínai gazdasági építés hatalmas eredményeinek egyik konkrét megjelenési formája. 1958-ban az ország iparának és kézműiparának termelési összértéke 117 milliárd yüan volt, azaz 1949-hez képest 9,3-szorosára nőtt. Az évi átlagos növekedés 28,1 százalék volt. Tíz év alatt, a nyersvastermelés mennyisége 54-szeresére, az acéltermelésé 700-szorosára, a villamos energia termelésé 6,4-szeresére, a széntermelésé 8,4-szeresére, a nyersolajtermelésé 19-szeresére, a műtrágyatermelésé 30-szorosára, a fémforgácsoló szerszámgépek termelésé 32-szeresére, a fakitermelésé 6,3-szeresére, a cementtermelésé 14-szeresére, a pamutfonaltermelésé 3,4-szeresére, a pamutszövettermelésé 3-szorosára, a cukortermelésé pedig 4,5-szeresére emelkedett.

Ezek a számok azt mutatják, hogy a nehézipar fejlődési üteme sokkal gyorsabb a könnyűiparénál, ami részben annak következménye, hogy Kína eredetileg rendkívul gyenge nehézipari bázissal rendelkezett, részben pedig a nehézipar elsődleges fejlesztésére vonatkozó politika következetes végrehajtásának az eredménye. Az ipari termelés ilyen viharos ütemű fejlődésétől, a kapitalista országok jelentősen elmaradnak. Ezt a fejlődési ütemet a régi Kína ipari termelésével összehasonlítva, a kérdés még világosabbá válik. A régi Kínában a felszabadulást megelőző 49 év alatt összesen 7,6 millió tonna acélt termeltek. Ezzel szemben az új Kínában 9 év alatt 30,6 millió tonnát, azaz az átlagos évi acéltermelés a régi Kína 22 éves termelésének felel meg. 9 év alatt 952 millió tonna szenet termeltek ki, ami a régi Kína 49 évi együttes széntermelésével egyenlő, azaz a felszabadulás utáni évi átlagos széntermelés a régi Kína átlagos évi termelésének 6-szorosa volt.

Az ipar gyors fejlődése következtében nagyszámú olyan káder nevelődött ki, akik elsajátították az új technikát. Ma már sok olyan nagyméretű és technikailag bonyolult ipari üzemet tudunk saját erőnkből megtervezni, amelynek tervezésére korábban képtelenek voltunk.

Mindez szilárd bázist teremtett országunk szocialista iparosítása számára.

Tíz év alatt a mezőgazdaság területén is ragyogó eredmények születtek, amelyek mindenekelőtt a fontosabb mezőgazdasági termékek mennyiségének nagyarányú növekedésében jutnak kifejezésre. 1958-ban a gabonatermés mennyisége 250 millió tonna volt, azaz 1949-hez képest 2,3-szorosára növekedett, a gyapottermés mennyisége 2,1 millió tonna volt, 4,7-szerese az 1949. évi termés-

nek. A többi ipari növény, így például a rostnövények, az olajos növények, a dohány és a cukortartalmú növények stb. termelése igen jelentős növekedést ért el. Az állattenyésztés fejlődését tekintve: a sertésállomány több mint 3-szorosra, a juh- és kecskeállomány 2,6-szeresére, az igavonó állatállomány (szarvasmarha, ló, szamár, öszvér) pedig több mint 40 százalékkal nőtt. Nagyarányú a fejlődés az erdősítés vonalán. Az 1950-től 1958-ig erdősített terület eléri a 490 millió mu-t (közel 33 millió ha-t), ezen belul az 1958 folyamán erdősített területek nagysága meghaladja a megelőző 5 év alatt erdősített területek egyuttes nagyságát. A történelemben példátlan méretűek a kínai vízgazdálkodási építkezések. Egyrészt az állam 7 év alatt több mint 5 milliárd yüant fordított olyan nagyméretű vízgazdálkodási építkezések beruházásaira, mint például a Sárga-folyó Szan-men-szorosi duzzasztó gátja, másrészt a párt vezetése alatt a tömegek saját erejükből számtalan közepes és kisméretű vízgazdálkodási objektumot építettek. Az 1950-től 1958-ig eltelt 9 év alatt a vízgazdálkodási építkezések során 67 milliárd köbméter földet és követ mozgattak meg, s ennek több mint 90 százalékát a tömegek saját erejükből. Ezzel nemcsak a természeti csapásokkal (árvíz, aszály) szembeni ellenállóképességet fokozták, hanem nagymértékben kiszélesítették az öntözheto földek teruletét, s ezzel is biztosították a mezőgazdasági termelés növekedését. 1958 végéig az öntözhető földek területe országszerte már közel 100 millió mu (csaknem 67 millió ha) volt, azaz a megművelt területnek mintegy 60 százaléka. A tíz év alatt öntözhetővé tett területek kiterjedése több mint négyszeresével haladja meg a felszabadulás előtti Kína több évezred alatt öntözhetővé tett szántóterületeinek egészét.

Tíz év alatt a közlekedés és szállítás vonalán is ugrásszerű fejlődés következett be. Az 1950-től 1958-ig eltelt 9 év alatt az újonnan épített, vagy átépített fővonali, mellékvonali vasúti pályatestek, valamint iparvágányok hossza 15 800 km-rel növekedett, aminek következtében 44 százalékkal nőtt az ország használható vasútvonalainak hossza. A vasúti áruszállítás mennyisége közel 7-szeresére emelkedett. Az ország közutainak hossza több mint 5-szörösére, hajózható folyami útvonalainak hossza pedig több mint 2-szeresére nőtt. A polgári légiforgalom légi útvonalainak hossza közel 3-szorosa az 1950. évinek. Ezzel egyidejűleg növekedett a különböző szállítóberendezések száma, s kihasználásuk foka különösen jelentős emelkedést ért el. 1958-ra 1950-hez képest a vasúti teherkocsik fordulóinak ideje 3,34 napról 2,75 napra csökkent; a mozdonyok átlagos vontatási terhe 68 százalékkal emelkedett. A közlekedés és szállítás fejlődése következtében, a múltban vasútvonalakkal nem rendelkező délnyugati és északnyugati tartományokban is van már vasúti közlekedés; sok olyan hegy-

vidéki körzetben, ahova korábban közutak nem vezettek, jelenleg már rendszeres gépkocsiforgalom van; hajózhatóvá tettek számos, a múltban hajózásra alkalmatlan folyót.

Az ipari termelés gyorsütemű fejlődése, a mezőgazdasági termelés ragyogó eredményei, valamint a közlekedés és szállítás ugrásszerű fejlődése következtében, gyorsan bővül az országon belüli áruforgalom mennyisége. 1958-ban a kiskereskedelmi áruforgalom 54,8 milliárd yüanra rúgott, azaz 1950-hez képest 3,2-szeresére nőtt. Ebben az időszakban az árak lényegében megőrizték stabilitásukat. Ez azt jelenti, hogy ebben az időszakban az egy főre eső átlagos árufogyasztás mennyisége mintegy 3-szorosára növekedett.

Az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és szállítás, valamint a kereskedelem fejlődése következtében, nagymértékben emelkedett az országban a munkások és alkalmazottak száma. 1958-ban a bérből és fizetésből élők létszáma több mint 32 millió fő volt, azaz négyszerese az 1949 évinek. Megszűnt a régi Kínától örökségbe kapott munkanélküliség. Ez éles ellentétben áll a kapitalista országokban meglevő ipari tartaléksereg, tömeges munkanélküliség jelenségével. 1957-re az ország ipari munkásainak és alkalmazottainak átlagbére 1950-hez képest több mint 2-szeresére emelkedett. 1952-től 1958-ig eltelt 7 év alatt az állam által a munkások és alkalmazottak jólétének növelése céljából munkásbiztosításra, gyógykezelésre, kulturális és oktatási kiadásokra, prémiumokra és egyéb jóléti intézkedésekre fordított összeg összesen 14,1 milliárd yüant tesz ki, ami az ebben az időben kifizetett bérösszeg 17 százaléka. Mindezek rávilágítanak a munkások anyagi életszínvonalának emelkedésére. 1949-től 1957-ig terjedő időszakban az ország parasztjainak jövedelme mintegy 90 százalékkal nőtt. 1958-ban a mezőgazdasági termelés nagy ugrása nyomán a parasztok életében még számottevőbb javulás következett be.

A munkások és parasztok anyagi életkörülményeinek megjavulását követően emelkedett az ország népének kulturális színvonala is. A legfigyelemreméltóbb az oktatásügy soha nem látott fejlődése. Tíz év alatt az országban a főiskolai hallgatók száma 5,7-szeresére, a középiskolai tanulók száma 9,5-szeresére, az elemi iskolai tanulók száma pedig 3,5-szeresére nőtt. Sok megyében alapjában már általánossá vált az elemi iskolai oktatás, országszerte az iskoláskorba lépő gyermekek 85 százaléka kerül beiskolázásra. Tíz év alatt igen nagy fejlődést ért el a széles tömegek munka utáni kulturális nevelése is. Különösen az 1958. évi nagy ugrás óta sok üzem és bányavállalat, hivatal és falusi népi kommuna létesített különféle munkautáni iskolákat, amelyek igen nagy szerepet játszanak a dolgozó tömegek kulturális színvonalának emelésében.

Összefoglalva: a tízéves kínai gazdasági építés eredményei hatalmasak, a gazdasági élet bármely területét tekintjük is. A kínai nép azonban nem elégszik meg ezekkel az eredményekkel, hanem a jövőben még többet, még nagyobbat kíván elérni.

A sikerek forrásai közül a legfontosabb a Kínai Kommunista Párt Mao Ce-tung elvtárs köré tömörülő Központi Bizottságának helyes vezetése, amely nemcsak minden egyes fontos szakasznál jelöli ki a helyes irányvonalat és politikát, hanem minden egyes szakasz különböző láncszemeinél is idejében rámutat e politika végrehajtása során felmerülő problémákra, és egyúttal meg is határozza e problémák megoldásának módját és útját. Ezért halad pártunk lépésről lépésre: győzelemről győzelemre.

Országunk gazdasági építésében elért ragyogó eredményeink fő biztosítéka a 650 milliós bátor és munkaszerető népünknek a különböző területeken végzett szorgalmas munkája. A kínai nép tíz éven át támogatást nyújtott Kína gazdasági építéséhez, s nemsokára ez a támogatás feltétlenül még nagyobb lesz.

Országunk területe hatalmas, földje termékeny, természeti kincsekben gazdag. Mindez rendkívül kedvező a gazdasági építés számára. Igen fontos az a segítség, amelyet a Szovjetunió vezette szocialista tábor országai nyujtanak gazdasági építésünkhöz, különösen az a hatalmas segítség, amelyet a Szovjetunió kormánya nyújt országunknak. A gazdasági helyreállítás szakaszában a Szovjetunió nagyszámú műszaki szakembert küldött országunkba a népgazdaság helyreállításában való segítés céljából, hatalmas összegű kölcsönben részesített, s fontos gépi berendezésekkel, élenjáró műszaki dokumentációval látott el bennünket. Az első ötéves terv időszakában a Szovjetunió 166 hatalmas létesítmény felépítésében segített, és sokfajta gépet és gépi berendezést szállított Kínának. A múlt év óta újabb három egyezményt kötött országunkkal a Kínában folytatott nagy fontosságú műszaki és tudományos kutatásokra vonatkozólag, valamint előbb 47, majd további 78 nagy ipari létesítmény felépítéséhez nyújtandó segítségről. Ezek az egyezmények hatalmas szerepet játszanak majd országunk jövőbeni gazdasági építésében.

Nemrég a Kínai Kommunista Párt VIII. kongresszusán választott Központi Bizottság 8. plénuma, az 1959. évi népgazdasági terv teljesítésének helyzetére támaszkodva, a jobboldali elhajlás elleni harcot, a forradalmi lendület buzdítását és a többtermelési és takarékossági mozgalom fokozatos kibontakoztatását tűzte ki feladatul. Továbbá javaslatot tett a kormánynak az 1959. évi terv mutatóinak olyan módosításáról, amely az ipari és mezőgazdasági termelés együttes értékét 220,8 milliárd yüanban, tehát az 1958. évi színvonalnál 20 százalékkal magasabban állapítja meg. Ezen belül az ipari termelés összértékének növekedése 25,6 százalék,

a mezőgazdasági termelésé pedig 10 százalék. E terv végrehajtásával Kína a fontosabb ipari és mezőgazdasági termékek termelési mennyisége tekintetében még ebben az évben — azaz a kitűzött határidőnél három évvel korábban — eléri a második ötéves tervnek a Kínai Kommunista Párt VIII. kongresszusa első ülésén, 1956-ban előterjesztett mutatóit. Így lehetségessé válik az is, hogy kb. tíz év alatt alapjában megvalósítsuk azt a jelszót, hogy „15 éven belül a fontosabb ipari termékek termelési mennyisége vonalán érjük el Anglia színvonalát", továbbá, hogy határidő előtt túlteljesítsük azt a 12 éves mezőgazdaságfejlesztési programot, amelynek megvalósítása eredetileg 1967-re volt előirányozva. Akkorra országunk „szegény" és „fehér papírlaphoz hasonlatos" arculata jelentősen megváltozik. Ezért országunk népére a gazdasági fronton most az a feladat vár, hogy szemben mindenfajta jobboldali hangulattal, ideológiával és tevékenységgel, buzdítsuk a tömegek forradalmi kezdeményezéseit, bontakoztassuk ki a többtermelési és takarékossági mozgalmat, s küzdjünk az idei hatalmas győzelem eléréséért, a második ötéves terv főbb mutatóinak három évvel korábbi teljesítéséért. Az elmúlt hetekben országunk népe lelkesen kapcsolódott be a hatalmas méretű többtermelési és takarékossági mozgalomba, hogy még nagyobb győzelmekkel köszöntse a Kínai Népköztársaság megalakulásának 10 éves évfordulóját!

A párt utat és célt mutat

A Német Demokratikus Köztársaság tíz esztendeje

Írta **HERMANN MATERN,**
a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága
Politikai Irodájának tagja

Tíz esztendővel ezelőtt alakult meg a német történelem első békés állama, a Német Demokratikus Köztársaság. A munkások és a parasztok, az értelmiség és népünk valamennyi rétege államunknak ezt a születésnapját a német nép életének fordulópontjaként ünnepli meg.

1949 október 7-én, a bonni különállam megalakulására adott válaszként létrejött az az állam, amely harcos marxista—leninista pártunk vezetésével megszívlelte a német történelem tanulságait, és figyelembe vette a nemzetközi munkásosztály harcának tapasztalatait.

A Német Demokratikus Köztársaság fejlődése bizonyítja, hogy pártunk mindig a marxizmus—leninizmus tanításait követte, és figyelembe vette a társadalmi fejlődés törvényszerűségeit. Pártunk a marxizmus—leninizmus általános érvényű tanításait és a nemzetközi munkásosztály nagy tapasztalatait, különösen a Szovjetunió történetének tanulságait Németország konkrét feltételeire alkalmazta.

Tudjuk, hogy Lenin az imperializmus történelmi feltételei között tovább fejlesztette a marxizmust és kidolgozta a proletariátus forradalmi pártjáról, az új típusú pártról szóló tanítást. A történelem tényei bebizonyították, hogy Marxnak és Engelsnek, a tudományos szocializmus megalapítóinak igazuk volt, amikor megállapították, hogy meg kell teremteni a munkásosztály pártját, és ennek a pártnak a felépítését megkezdték.

Marxista—leninista harci párt nélkül a munkásosztály nem képes meghódítani a politikai hatalmat, véghezvinni a társadalom átalakítását, és felépíteni a szocializmust.

Az egyesült munkásosztály a Német Demokratikus Köztársaság területén már 1945-ben megteremtette a szocializmus sikeres építésének előfeltételeit. A demokratikus reformok, a monopóliumok, a nagybirtokok kisajátítása, és a gazdagok művelődési előjogainak megszüntetése új szakaszt nyitott a német nép történetében

Nálunk kitépték a fasizmus és a militarizmus gyökereit, s a munkásosztály, pártjának vezetésével valóban antifasiszta, demokratikus viszonyokat teremtett. Az antifasiszta demokratikus rend minden erőt összefogott, amely a békéért, a demokratikus újjáépítésért, a népek közötti megértésért küzd.

A második világháború tapasztalatai megtanították népünket arra, hogy az imperialista hódító politikának, a fajgyűlölet szításának és a „kelet felé törésnek" („Drang nach Osten") továbbfolytatása a német nép és Európa minden népe számára csak végzetes következményekkel járhat.

A munkásosztály pártja megmutatta az egész népnek, hogy a Szovjetunió felszabadította a német népet a fasiszta iga alól, és állandóan segítette az új élet felépítésében. A párt a történelmi tapasztalatok elemzésével bebizonyította, hogy a Szovjetunióhoz fűződő szilárd barátság életkérdés nemzetünk számára. Németország Szocialista Egységpártja megmutatja az utat, amely a boldogsághoz és a jóléthez vezet, s amely biztosítja a német nép jövőjét.

A párt vezetésével jött létre először a történelemben olyan német állam, amelyben a munkások, parasztok és más dolgozó rétegek gyakorolják a hatalmat és ma sikeresen építik a szocializmust.

Miután az elmúlt évek során a nép pártunk vezetésével lerakta a szocializmus alapjait, a Német Szocialista Egységpárt V. kongresszusával államunk számára új történelmi szakasz vette kezdetét.

Az V. kongresszus tudományos előrelátással kijelölte azt az utat, amelyen a munkásosztálynak és valamennyi dolgozónak tovább kell haladnia, hogy a szocializmus az NDK-ban győzelmet aratson. Jelszavunk: „A szocializmus győz!" konkrét tartalmat nyert azzal, hogy a pártkongresszus elfogadta a népgazdaság és a kultúra 1965-ig megvalósítandó fejlődésének ellenőrző számait, amelyek megadják a nagy hétéves terv irányvonalait.

A szocializmust ma a szocialista világrendszer fennállásának és növekedésének kedvező feltételei között visszük győzelemre. Nagy nemzetközi jelentősége van annak a ténynek, hogy a Szovjetunió sikeresen valósítja meg a kommunizmusba való átmenetet. Ebből látszik, hogy *a mi ügyünk legyőzhetetlen* és hogy a világnak a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenete korában élünk.

Az SZKP XXI kongresszusának eredményei mutatják, hogy a Szovjetunió és a többi szocialista állam fejlődésük felsőbb szakaszába léptek A közös tervezés és a kooperáció, a szocialista munkamegosztás és a szocializmus építése döntő biztosítékokat

nyújt minden népi demokratikus ország fejlődéséhez. Ezt különösen kidomborítja a Szovjetunió nagyszerű hétéves terve.

Köztársaságunk, s különösen munkásosztályunk és annak pártja tisztán látja, hogy az NDK-ra nagy felelősség hárul a szocializmus és a kapitalizmus között folyó békés gazdasági versenyben. Azért hárul reánk ez a felelősség, mert mi a szocialista tábornak nyugat felé legmesszebbre előretolt országa vagyunk.

Nekünk, mint erősen iparosított szocialista országnak, a két nagy tábor versenyében az egész szocialista tábor érdekében megfelelő teljesítményt kell kimutatnunk. A szocializmus győzelméért folyó harc Németország szétszakítottságának bonyolult körülményei között folyik.

Ezért mondotta Walter Ulbricht az V. pártkongresszuson:

> *„Németországban a béke fenntartásának nemzetközi kérdése különös élességgel jelentkezik. A két német állam rendjében élesen szemben áll egymással a háború politikája és a békepolitika. A béke biztosítása a német kérdés fő tartalmává vált."*

Az V. pártkongresszuson kifejtett békeprogram és különösen a békeszerződésre vonatkozó alapelvek mindenki számára megmutatják, hogy a német nép nemzeti problémáinak a megoldására jelenleg csak a munkásosztály pártja, az NSZEP rendelkezik valóban reális programmal.

Egyedül mi vagyunk abban a helyzetben, hogy választ adhatunk a német népnek arra a kérdésére, mit várhat a jövőtől.

Ezért határozta meg az V. kongresszus a gazdasági fő feladatot abban, hogy a népgazdaságot rövid néhány év alatt úgy kell fejleszteni, hogy a szocialista társadalmi rend fölénye a kapitalizmussal szemben félreérthetetlenül bebizonyosodjék.

Azóta köztársaságunk dolgozói a népgazdaság valamennyi területén nagy erőfeszítéseket tettek és kimagasló teljesítményeket értek el. Utunkon nagy lépésekkel jutottunk előbbre és sikeresen teljesítjük az V. pártkongresszuson kitűzött feladatokat.

A maximális időnyereségért folytatott harcban fontos mérték az ipari termelés növekedésének üteme. Míg Nyugat-Németországban az eladatlan széntömegek hegyekké nőnek, a rövidített munkaidő egyre jobban elterjedt és a létfenntartási költségek emelkednek, nálunk ez év első öt hónapjában a termelés növekedése 11,8 százalékot ért el. Így vált lehetővé, hogy csökkentsük az árakat, emeljük a béreket, és sok más intézkedést tegyünk az életszínvonal megjavítására.

A mezőgazdaságban jelenleg teljes erővel folyik a szocialista

átalakítás. A szocialista szektor részesedése az egész mezőgazdaságban állandóan nő és jelenleg meghaladja az 50 százalékot.

Az V. pártkongresszus óta a középparasztok is nagyobb számban lépnek be a mezőgazdasági termelőszovetkezetekbe, és mezőgazdaságunk eredményei révén egyre jobban meggyőződnek ennek az útnak a helyességéről.

Marxista—leninista pártunk egységes, egybeforrott, és szétzúzza az ellenség minden arra irányuló kísérletét, hogy megzavarja a szocialista építést.

A munkásosztály, és minden dolgozó az NSZEP vezetésével szilárdabban, mint valaha halad előre a szocializmus építésében. Ezt mutatják a kulturális és ideologiai területen végbement nagy átalakulások is.

A szocialista etika és morál tízparancsolata élettel telítődött és a szocialista közösségek fejlődésében jut kifejeződésre.

Fejlődik a szocialista iskolaugy. Bevezettuk a tízosztályos politechnikai középiskolát, amely szoros kapcsolatot teremt az elmélet és a gyakorlat között, és új oktatasi módszereket próbál ki.

Ugyanakkor a dolgozok a szocialista brigádok tízezreiben versenyeznek a magasabb termelési eredményekért, és a párt fő vonalának megvalósításáért.

A tudomány és a technika területén is mérnökok, technikusok és kutatók dolgoznak a párt által kitűzött célok megvalósításán.

A vegyiparı program és a szocialista újjáépítés nagy terve bizonyítja, hogy a párt a szocialista epités minden teruleten a kezdeményező és szervező.

Kovetkezetes békepolitikánk és gazdasági eredményeink révén nő államunk nemzetkozi tekintelye is.

Az a tény, hogy a nyugati hatalmak a genfi kulugyminiszteri konferencián való részvételünkkel tenylegesen elismerték köztársaságunkat, egyértelmüen bizonyítja, hogy helyes az a külpolitikai vonal, melyet az V. pártkongresszus kijelolt.

Nyugat-Németországban ezzel pontosan ellenkező fejlődés megy végbe. Adenauer klerikális, militarista diktatúrája rombolja a nép demokratikus jogait és szabadságát. Igyekszik gátolni a feszultség bármilyen enyhulését és a népek kozotti megértést Nyugat-Németország a NATO-politika, a német militarizmus és a revansizmus újjáélesztése révén a háborus veszély legfobb hordozójává vált. Azonban a hidegháború kezdeményezői és a melegháború előkészítői ott is vereséget fognak szenvedni.

A Német Demokratikus Koztársaságban viszont feltartóztathatatlanul halad előre a szocializmus építése.

A Szovjetunió vezette egész szocialista táborral együtt megyünk előre egy jobb jovő felé.

A Német Szocialista Egységpárt Politikai Bizottságának a Német Demokratikus Köztársaság 10 éves fennállása alkalmából kiadott téziseiből*

A német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának Politikai Bizottsága tizenhat tézisből álló dokumentumba foglalta össze az NDK létrejöttének, fejlődésének és perspektíváinak elemzését. Ebből a dokumentumból a IX., XIV. és XVI. tézist az alábbiakban közöljük:

IX.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusa a nemzetközi erőviszonyokban a béke, a demokrácia, és a szocializmus javára történt változásoknak, valamint a szocialista világrendszer kibontakozásának megfelelően, s a marxizmus—leninizmus általános érvényű elveire támaszkodva, alapvető fontosságú végkövetkeztetéseket vont le minden ország munkásosztályának és népi tömegeinek harcára vonatkozóan. A XX. kongresszus határozatai minden nép előtt feltárták a békéért, a demokráciáért, és a szocializmusért vívott harc újabb sikereinek átfogó, lelkesítő perspektíváját. Az összes kommunista- és munkáspártok jelentős ösztönzést adtak ahhoz, hogy országaikban alkotóan alkalmazzák a marxizmus—leninizmust. Az SZKP XX. kongresszusa új szakaszt nyitott a nemzeközi forradalmi mozgalom fejlődésében. Az SZKP XX. kongresszusának határozatai nagy segítséget nyújtottak a Német Szocialista Egységpártnak, és minden dolgozónak az NDK-ban fennálló népi demokratikus rend további megszilárdításáért és a nemzeti kérdés megoldásáért vívott harcához.

Tekintettel a szocialista világrendszer, és az összes országok kommunista- és munkáspártjainak növekvő erejére, az imperialista világreakció átfogó támadást indított a szocialista tábor egysége ellen, hogy azt megbontsa, aláássa a Szovjetunió és a Szovjetunió Kommunista Pártjának vezető szerepét, s hogy az egyes országokban gyengítse, majd sorjában megdöntse a népi demokratikus rendet. Ez a támadás ugyanakkor a kapitalista országok marxista—leninista pártjai és dolgozói, a nemzeti és gyarmati felszabadító mozgalom ellen is irányult. Az imperializmus terveinek végrehajtásához eszközül használta a modern revizionizmust, amely a „nemzeti kommunizmusról" vallott nézetével el akarja szigetelni egymástól a szocialista országokat és a kommunista pártokat, le akarja téríteni azokat a marxizmus—leninizmus kipróbált útjáról, és az imperializmus mocsarába akarja azokat taszítani.

Az imperialista támadás céljai és a revizionizmus veszélyes volta a legvilágosabban a magyarországi nyílt ellenforradalomban mutat-

* Megjelent a Neues Deutschland 1959. augusztus 25.-i számában.

koztak meg. Az ellenforradalom meghiúsult a Szovjetunió vezette egész szocialisa tábor elszánt ellenállásán.

A kommunista- és munkáspártok visszautasították a marxizmus—leninizmus felülvizsgálatát célzó összes kísérleteket, megerősítették soraik forradalmi egységét, és megszilárdították az SZKP-vezette nemzetközi forradalmi munkásmozgalom egységét. A nemzetközi ellenforradalom ellen vívott harcban a szocialista tábor még szorosabbra fűzte sorait.

A legádázabb osztályharcnak ez idejében úgy nyilvánult meg a német munkásosztály és az NDK-ban fennálló munkás-paraszt hatalom történelmi jelentősége, nemzetközi köteleztetsége, mint még soha. Az imperialisták különböző keleti irodái (CDU, FDP, SPD, DGB),* és más ügynöki központok segítségével, a személyi kultusz és a dogmatizmus ellen vívott harc zászlaja alatt próbálták bemocskolni a marxizmus—leninizmust, felhigítani és felszámolni a pártot — a munkásosztály legfontosabb fegyverét —, valamint a munkás-paraszt hatalmat. (Harich-csoprot.)

Ebben az elkeseredett küzdelemben megmutatkozott a Német Szocialista Egységpárt politikájának helyessége, alkotó ereje és marxista—leninista Központi Bizottságának állhatatossága. A munkásosztály és a lakosság minden rétege, válaszul a reakció támadásaira, még szorosabban felzárkózott a párt mögé és megvédte az NDK vívmányait, a szocialista tábor egységét. Az ellenségnek nem sikerült áttörnie a szocializmus és az imperializmus közötti határon. Az NDK dolgozói a Német Szocialista Egységpárt vezetésével kiállták a történelmi próbát és jelentősen hozzájárultak Európa békéjének megőrzéséhez. Ez nagy történelmi győzelem volt, amelyet a Német Szocialista Egységpárt körültekintő, elvileg szilárd, és taktikailag rugalmas politikájával értek el. E politika jutott kifejezésre a 3. pártkonferencia határozataiban. A Német Szocialista Egységpárt határozottan visszavert minden támadást, amelyet a marxizmus—leninizmus elvei, az SZKP-nak a nemzetközi munkásmozgalomban betöltött vezető szerepe és a szocialista tábor egysége ellen intéztek.

Az NDK munkásosztályának tapasztalata világosan mutatja, hogy a kapitalizmusnak a munkásosztály jogai és vívmányai ellen intézett támadásait a legjobban és a legeredményesebben akkor lehet visszaverni, ha a munkásosztály van hatalmon. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szocialista Egységpárt ebben az időben nagy nemzetközi tekintélyt vívott ki magának. A párt, a munkásosztály és államhatalma az imperializmus dühöngő tüzében becsülettel teljesítette kötelességeit a nemzetközi proletariátussal szemben. A Német Demokratikus Köztársaság munkásosztálya, kiválóan beváltotta V. I. Leninnek hozzá fűzött reményét amelyet a Búcsúlevél a svájci munkásokhoz"-ban (1917 tavasza) fejezett ki. Eszerint a „német prole-

* CDU = Keresztény Demokrata Unió
FDP = Szabad Demokrata Párt
SPP = Német Szociáldemokrata Párt
DGB = Német Szakszervezeti Szövetség

tariátus az orosz forradalom és a proletár világforradalom leghűségesebb, és legmegbízhatóbb szovetségese". (Lenin Muvei. 23. kotet, 404. old. Szikra 1951.)

XIV.

A Német Demokratikus Köztársaság a német történelemben az az első állam, amely méltányolja az értelmiség kimagasló szerepét, és az őt megillető helyet biztosítja számára. A nemet értelmiségnek nagy humanista és tudományos hagyományai vannak. Kiváló tudósokkal, költőkkel és művészekkel ajándékozta meg a világot, akiknek nevét nem lehet kitörölni az emberiség szellemi történelméből.

Az uralkodó osztály a múltban visszaélt a német értelmiséggel, és legjobb szellemei közül sokat száműztek hazájából. Marx Károly, Engels Frigyes, Albert Einstein, Thomas és Heinrich Mann, Johannes R. Becher, Bertold Brecht, és sokan mások kénytelenek voltak elhagyni Németországot. Ma a klerikális-militarista Adenauer-kormány folytatja ezt az átkos politikát. Durván sértegetik azokat a tudósokat és tudományos dolgozókat, például atomfizikusokat, akik szembehelyezkedtek az atomfelfegyverzéssel, és síkraszálltak a békéért.

Az értelmiségnek csak a Német Demokratikus Köztársaságban, a munkások és parasztok államában van igazi otthona. Az értelmiség az uralkodó munkásosztályban erős szövetségesre, az egyéni szabadság, a munkahely, továbbá szellemi képességei és egyéni alkotóereje teljes mértékű kibontakoztatásának kezesére talál. Az értelmiség nagyszerű teljesítményei első ízben szolgálják teljes mértékben a nép javát. Új viszony bontakozott ki a munkásosztály és az értelmiség között. A népi tulajdonban levő üzemekben és a tudományos intézményekben a munkásosztály és az értelmiség szövetségének új formája, a szocialista közösségi munka jön létre. Ez a szocialista társadalmi rendünknek megfelelő, a tudósok, munkások és mérnökök olyan önkéntes és tudatos együttműködése, amely egy és ugyanazon célért, a szocializmus győzelméért fáradozik. A bajtársi segítség, a fizikai és szellemi munka kölcsönös megbecsülése hozzájárul a köztük még fennálló különbségek csökkentéséhez.

A Német Demokratikus Köztársaságban messzemenően felszámoltuk a kapitalista kizsákmányolási viszonyokat. A dolgozó embereknek ezáltal első ízben nyílik alkalmuk arra, hogy szabadon kibontakoztassák képességeiket és tehetségüket. Csak a szocializmusban lehetséges az ember igazi szabadsága. Míg a kapitalizmus pusztán a gép egyik függelékévé alacsonyítja le a lakosság tömegét, addig a szocializmusban az ember a termelési folyamat ura, történelmének tudatos alakítója lesz. „Saját társadalmi tevékenységük törvényeit, melyek idáig idegen, rajtuk uralkodó természeti törvényekként állottak velük szemben, az emberek majd teljes szaktudással alkalmazzák s ezzel uralmuk alá vetik. Az emberek saját társadalmasítása, amely eddig, a természet és történelem által rájuk erőszakoltan, velük szemben állott, most saját szabad tettük lesz. Az objektív, idegen hatalmak, melyek eddig a történelmen uralkodtak, maguknak az embereknek ellenőrzése alá kerülnek. Csak ettől kezdve fogják majd az emberek

teljes tudatossággal maguk csinálni történelmüket, csak ettől kezdve lesznek meg az általuk mozgásba hozott társadalmi okoknak túlnyomólag, s állandóan növekvő mértékben, az általuk elérni kívánt hatásaik is. Ez az emberiség ugrása a szükségszerűség birodalmából a szabadság birodalmába." (Engels Frigyes: Anti-Duhring, 268. old. Szikra 1948.)

A Német Demokratikus Köztársaságban a szocialista demokrácia állandó fejlesztésének folyamatában történik a népi demokratikus államhatalom megszilárdítása. Jellegzetes vonása az, hogy a dolgozók egyre tudatosabban, egyre tevékenyebben vesznek részt az állam és a gazdasági élet irányításában. A munkások és parasztok államhatalma a lakosság nagy többségének önkéntes társadalmi közreműködésére támaszkodik. A demokratikus Németország Nemzeti Frontjának tevékenysége, továbbá az összes pártok és szervezetek bajtársi együttműködése a demokratikus tömbben és a Népi Kamarában, a körzeti és keruleti gyűléseken, valamint a helyi népképviseletekben — kimagasló szerepet játszik a lakosság minden rétegének a szocialista átalakulásba való bevonásánál, és a nép erkölcsi-politikai egységének megteremtésénél. „Tervezz velünk, dolgozz velunk, kormányozz velünk!" — ez a teljes társadalmi és egyéni szabadság megvalósítása. A valóban szabad elhatározások alapja az, hogy a munkásosztály és az összes dolgozók mind jobban bepillantást nyerjenek a társadalmi fejlődés objektív törvényszerűségeibe. Az uralkodó munkásosztály ideológiája, a marxizmus—leninizmus tudományos világnézete mindinkább az egész társadalom ideológiájává válik. A társadalom többi rétege csak a munkásosztállyal szövetségben, és a munkásosztály pártjának vezetése alatt tudja szabadon kibontakoztatni erejét saját és az egész társadalom érdekében.

Így jön létre a szocializmus győzelméért vívott harcban az új szocialista ember. A szocialista morálnak az V. kongresszuson meghirdetett tíz alapelve alkotja azokat az etikai normákat, amelyeket az új szocialista ember szocialista munkával és szocialista életmóddal harcolt ki magának, ezek a mi társadalmi együttélésünknek a normái. A szocialista szakasz új emberének megformálása a munkásosztály legnagyobb történelmi teljesítménye.

XVI.

Németországban különösen élesen mutatkoznak meg a kapitalizmus és a szoicalizmus ellenkező fejlődési tendenciái.

A tízéves Német Demokratikus Köztársaság megszabadulást jelent az imperializmustól és a militarizmustól, a válságoktól és a háborúktól, a nyomortól és a munkanélküliségtől. A tízéves Német Demokratikus Köztársaság minden dolgozó számára békét és biztonságot, jólétet és boldogságot jelent. Történelmünkben először áll fenn olyan német állam, amely minden békeszerető nép tiszteletének és megbecsülésének örvend, mint egyenjogú fél él a szocialista népek családjának körében, és szoros kapcsolatban áll a Föld legerősebb államaival. Első alkalommal létezik olyan német állam, amelynek külpolitikája nem idegen

népek kirablásának és terrorizálásának imperialista elvein, hanem a proletár internacionalizmus, és a békés egyuttélés elvein alapszik. Első ízben van olyan német állam, amely nem folytat gyarmati politikát, hanem támogatja az elnyomott és fuggo országok nemzeti és gyarmati felszabadító harcát, amely ápolja a barátı kapcsolatokat az imperialistaellenes nemzeti államokkal.

Ezzel szemben az imperializmus és a militarizmus tízéves uralma a bonni államban elmélyíti Németország megosztottságát, megújítja a fasiszta veszélyt, és atomháborúval fenyeget. A tízéves nyugati övezetbeli állam egyet jelent a népi tömegek jogfosztottságával és elnyomásával, a dolgozók fokozott kızsákmányolásával. Az Adenauerklikk II. Vilmos és Hitler terjeszkedési politikáját folytatja. A bonni állam Európában az egyetlen állam, amely revansista követeléseket támaszt a szomszédos országokkal szemben. Az atomfelfegyverzésre, agresszióra és újabb gyarmatosításra irányuló politikájával mind nagyobb ellentmondásba kerül az összes többi néppel, s ugyanakkor politikailag elszigetelődik jelenlegi kormánya.

Németországban mindkét fejlődési irányzat szemléltetően mutatja, hogy úgynevezett harmadik út nincs.

A világon nincs olyan erő, amely érvényteleníthetné a Német Demokratikus Köztársaság vívmányait, amelyek az egész német nép vívmányai.

A Német Demokratikus Köztársaság tízéves fennállása bizonyítja a felszabadult nép hatalmas alkotó erejét, a marxizmus—leninizmus eszméinek a történelmet formáló hatékonyságát, és a Német Szocialista Egységpárt, a demokratikus Németország Nemzeti Frontja vezető ereje politikájának helyességét.

Előre újabb sikerek felé a szocialista átalakulásban!

Előre az 1959. évi népgazdasági tervnek, a Német Demokratikus Köztársaság nagyszerű hétéves terve győzelme feltételének és alapjának teljesítéséért!

A népi tömegek alkotó erejével történelmi törvényszerűséggel való sítjuk meg a béke, a demokrácia és a szocializmus győzelmét!

DOKUMENTUMOK

AZ MSZMP Központi Bizottságának határozata a pártkongresszus képviseleti rendjéről és napirendjéről

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága határozatot hozott a párttagság kongresszusi képviseletéről. Eszerint a kongresszuson minden 600 párttagot egy szavazati joggal, minden 600 tagjelöltet egy tanácskozási joggal rendelkező küldött képvisel. A Központi Bizottság határozata kimondja, hogy a küldötteket éppúgy, mint a vezetőségek tagjait, minden fokon titkosan kell megválasztani.

A Központi Bizottság elhatározta, hogy a következő napirendi javaslatot terjeszti a november 30-ra összehívott kongresszus elé:

1. **A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának beszámolója és a párt feladatai.**
2. **Irányelvek a gazdasági feladatok megoldásához és a második ötéves népgazdasági terv elkészítéséhez.**
3. **A párt Szervezeti Szabályzatának módosítása.**
4. **A Központi Revíziós Bizottság beszámolója.**
5. **A Fellebbviteli Bizottság jelentése.**
6. **A Központi Bizottság és a Központi Revíziós Bizottság megválasztása.**

Az első napirendi pont előadója Kádár János elvtárs, a második napirendi pont előadója Fock Jenő elvtárs, a harmadik napirendi pont előadója Marosán György elvtárs, a negyedik napirendi pont előadója Fodor Gyula elvtárs.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának irányelvei a párt VII. kongresszusára

A párt olyan időben készül kongresszusára, amikor a nemzetközi helyzetet mindenekelőtt az jellemzi, hogy a Szovjetunió, az egész szocialista tábor, a nemzetközi kommunista mozgalom,

az imperializmus ellen küzdő népek mozgalma, a béke erői gyorsan és szakadatlanul növekednek. Az imperializmus erői gyengülnek, bomlanak. A hidegháború, az „erőpolitika" kudarca és tarthatatlansága mind nyilvánvalóbb.

Hazánkban ma a párt, a népi demokratikus rendszer, a szocializmus erői szilárdak és növekedőben vannak. A párt egységes, erős, nagy tekintéllyel rendelkezik a nép körében, összeforrott a tömegekkel, eredményesen vezeti a szocialista társadalom építésének történelmi jelentőségű munkáját. A népi hatalom belső ellenségei súlyos vereséget szenvedtek, elszigetelődtek, ma már nem képeznek komoly szervezett erőt.

A magyar és a nemzetközi helyzet fejlődése és az eredmények igazolják és erősítik pártunk kül- és belpolitikáját, gazdasági és kulturális tevékenységét. Ezek alapján javasolja a Központi Bizottság a kongresszusnak, hogy hagyja jóvá és erősítse meg az 1956 novembere óta folytatott politikát; adjon megbízást a Központi Bizottságnak e politika továbbfolytatására. Jelölje ki a kongresszus a szocializmus építésének további feladatait, tárgyalja meg és hagyja jóvá népgazdaságunk fejlesztése új ötéves tervének irányelveit.

Pártunk a dolgozó tömegekkel összeforrva az előttünk álló években a következő alapvető feladatok megoldásáért kuzd:

Befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását, meggyorsítjuk a szocializmus építését hazánkban.

A hároméves terv túlteljesítésével teremtsünk magasabb indulási alapot új ötéves tervünkhöz. Készítsük el új ötéves tervünket, aminek megvalósításával érjük el, hogy az ország ipari termelése az 1958 végéig elért színvonalhoz képest 1965 végére legalább 65—70 százalékkal, a mezőgazdasági termelés az 1954—58. évek átlagához viszonyítva 30—32 százalékkal növekedjék. A termelés növelését az iparban elsősorban a termelékenység 37—40 százalékos emelésével érjük el. A nemzeti jövedelmet legalább másfélszeresére növeljük és annak helyes elosztásával is biztosítjuk a termelőerők gyorsabb fejlesztését, az egy főre eső reáljövedelemnek legalább 26—29 százalékkal, a lakosság fogyasztási alapjának pedig 40—45 százalékkal való emelését.

Meg kell teremteni minden szükséges feltételét annak hogy a még egyénileg dolgozó parasztokat meggyőzve, velük együttműködve, a következő években befejezzük a mezőgazdaság szocialista átszervezését.

A szocializmus alapjainak teljes lerakása és lendületesebb építésével közelebb hozzuk azt a napot, amikor a szocialista társadalmi rend teljes győzelmet arat hazánkban. Megteremtjük a dolgozó nép anyagi és kulturális színvonal

további és állandó emelésének, a népi hatalom további erősödésének, nemzeti függetlenségünk védelmének, hazánk felvirágoztatásának biztos alapjait. Ez lesz népünk újabb hozzájárulása a béke védelméhez és a szocialista társadalmi rend győzelméhez a két világrendszer közötti békés versenyben.

*

A Központi Bizottság a párttagság és az ország dolgozó népe elé terjeszti azokat az okmányokat, amelyek a kongresszus munkájának alapját képezik: 1. a Központi Bizottság kongresszusi irányelveit; 2. irányelveket a népgazdasági feladatok megoldásához és az új ötéves terv kidolgozásához.

A kommunisták és pártonkívüli dolgozók nagy tömegei az országos méretűvé vált kongresszusi munkaversennyel is készülnek a kongresszusra, üdvözlik azt és bizalomteli várakozással tekintenek munkája elé. Már a kongresszusra való lelkes felkészülés, a munkásosztály növekvő szocialista tudata is közvetlenül jól szolgálja és gyorsítja a szocialista építés, a magyar nép gazdasági és kulturális felemelkedése ügyét.

I.

A PÁRT TÖRTÉNELMI ÚTJA

A Magyar Szocialista Munkáspárt marxista–leninista, kommunista párt, a munkásosztály élcsapata, a dolgozó nép pártja, társadalmunk vezető ereje, a nemzetközi kommunista mozgalom része. A párt magáénak vallja a magyar munkásmozgalom forradalmi hagyományait, utóda a Magyar Kommunista Pártnak s a két munkáspárt egyesüléséből létrejött Magyar Dolgozók Pártjának. E történelmi folytonosságnak megfelelően a Magyar Szocialista Munkáspárt 1959 novemberében összeülő kongresszusa a hetedik kongresszus a magyar kommunista munkásmozgalom történetében.

A párt négy évtizedes harcával bebizonyította, hogy a magyar munkásosztály, a dolgozók érdekeinek hű képviselője, a nép nemzeti felemelkedésének hivatott vezetője. A párt négy évtizedes harca során sok győzelmes csatát nyert; átélt átmeneti kudarcokat is; de mindig, minden akadályon át utat tört magának előre a történelmileg immár a láthatáron levő végső cél: a kommunista társadalom megteremtéséhez.

1. A párt negyven esztendővel ezelőtt maga köré tömörítette a magyar munkásosztály és szegényparasztság többségét, az értelmiség legjobbjait. Elsőnek követve a Nagy Októberi Szo-

cialista Forradalom példáját, népünk 1919-ben megteremtette a dicső Magyar Tanácskoztársaságot. Az első magyar proletárdiktatúrát imperialista csapatok külső fegyveres erőinek beavatkozásával verték le. A Tanácskoztársaság a magyar nép legértékesebb forradalmi, nemzeti öroksége, mai kuzdelmeinknek és az ifjúsági nevelésnek nagy erőforrása.

2. A magyar nép nyakára ültetett ellenforradalmi Horthy-rendszer véres fehérterrorral állt bosszút a magyar dolgozó népen és mindent elvett tőle, amit a Tanácskoztársaság adott. Nyomort és munkanélkuliséget hozott a munkásoknak, a szegényparasztoknak, megalázta az értelmiséget, megfosztotta alapvető szabadságjogaitól a dolgozó népet és eladta az országot a külföldi imperialistáknak. A kommunista párt a mártírok ezreit adva, minden veszéllyel és uldozéssel dacolva küzdott a Horthy-fasizmus ellen, a dolgozok kenyeréért és jogaiért, a társadalmi haladásért, a nemzeti fuggetlenségért. A második világháború idején a kommunisták szervezték és vezették az összes antifasiszta erők harcát a katasztrófába sodró hitleri háború ellen, a békéért, a függetlenségért, a demokratikus nemzeti újjászuletésért.

3. A Szovjetunió győzelmes harca, amely hazánkat is felszabadította a hitleri megszállás alol, kedvező lehetőségeket nyújtott a magyar népnek arra, hogy megteremtse a népi hatalmat, s végleg megszabaduljon a kapitalizmustól. A munkásosztály, a kommunistak pártja vezetésével, a nemzet haladó erőinek elén felszámolta a nagybirtokrendszert, diadalra vitte a népi demokratikus forradalmat, kivívta a proletárdiktatúrát. A munkásosztály kisajátította a burzsoáziát, s az iparban, a kozlekedésben, a kereskedelemben, a hiteléletben uralkodová tette a szocialista termelési viszonyokat. A magyar faluban megjelent és mély gyökeret eresztett a szocialista társadalmi tulajdon és termelési forma. Megszüntettuk a kiváltságos osztályok kulturális monopóliumát, a kultúrát a tömegek kozkincsévé tettuk. Nagy eredményeket értunk el a szocializmus építésében.

A felszabadulás után a magyar nép az évszázados feudális és félgyarmati viszonyokból eredően elmaradott ipart és mezőgazdaságot kapott örokul. A 15 év alatt gyors utemben fejlesztettük az ipart, mindenekelott a nehézipart, amelynek dontő szerepe volt a népgazdaság fellendítésében. Az ipari termelés a korábbi elmaradottság, a szornyű háborús károk és az ellenforradalom pusztítása ellenére 1938-hoz képest 1958-ra három és félszeresére emelkedett. Fejlődött, bár korántsem kielégítő mértékben a mezőgazdaság is; az 1934—38-as évek átlagához képest a mezőgazdasági termelés 1954—1958-ra mintegy 15 százalékkal emelkedett. A népgazdaság fejlődése megteremtette az anyagi alapo-

kat a dolgozó nép életszínvonalának, kultúrájának jelentős emeléséhez.

4. A párt eredményes harcának és az ország újjáépítésében végzett jó munkájának évei után, a szocializmus építésének menetében 1949-től kezdődően kialakult Rákosi Mátyás körül a személyi kultusz. Rákosi Mátyás a korábbi években sok jó szolgálatot tett a magyar munkásosztálynak, a magyar nép forradalmi harcainak. A proletárdiktatúra kivívása után a hatalomtól megszédulve azonban Rákosi és szűk csoportja a pártélet lenini szabályainak félredobásával, a törvényesség megsértésével eltorzította a párt irányvonalát és egyre súlyosabb károkat okozott a szocializmus ügyének. A gazdaságpolitikában elkövetett hibák, az iparosítás túlfeszített üteme következtében 1951–52-ben már nem emelkedett, sőt átmenetileg visszaesett a dolgozók életszínvonala. Ez rontotta a párt és a munkásosztály kapcsolatait. Súlyos hibák jelentkeztek az agrárpolitikában és azok lazították a munkás-paraszt szövetséget.

Mindezek a párt által azóta már feltárt és kijavított hibák súlyosan ártottak a szocializmus építése ügyének, de nem változtattak azon az alapvető, történelmi tényen, hogy a felszabadulás óta eltelt másfél évtized a párt vezetésével elért nagyszerű demokratikus és szocialista vívmányok korszaka volt népünk életében.

5. A szocializmus építésében elkövetett hibákat a Magyar Dolgozók Pártja elvileg már 1953 júniusi határozatában feltárta. A hibák gyökeres kijavítása azonban csak 1956 novemberében és az azt követő időkben történt meg. Ennek a késésnek döntő oka az volt, hogy a korábbi pártvezetés, elsősorban Rákosi Mátyás nem tudott és nem akart őszintén szakítani a dogmatikus, szektás hibákkal, és hogy ebben az időben lépett fel és jutott döntő szerephez a hibák kijavítása ürügyén a párt bomlasztására törő és az osztályellenséggel megalkuvó, Nagy Imre által vezetett revizionista csoport is. A szektás vezetés és a revizionista csoport egymással szemben folytatott elvtelen harca miatt nem érvényesülhetett a párttagság helyes politikát követelő akarata. A revizionista frakció a párton belul indított támadásában különféle pártellenes külső erőkre támaszkodott és a reakciós erők szövetségét kereste.

A helyzet kritikussá vált 1956 márciusában. Az akkori párt vezetés képtelennek bizonyult arra, hogy éljen azzal a hatalmas eszmei segítséggel, amit a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XX. kongresszusa nyújtott az egész nemzetközi kommunista mozgalom, azon belül a magyar kommunisták számára is.

6. 1956 júliusában a következetes marxista–leninista politikáért harcoló erők győzelmeként, megszületett a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének az a határozata, amely építve saját forradalmi tapasztalatainkra, felhasználva a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusának útmutatásait, megmutatta a válságból kivezető utat. E határozat alkalmas volt arra, hogy kedvező változást hozzon a párt és az ország életébe. A revizionista elemek azonban, hogy megakadályozzák a párt válságának leküzdését, szervezetten és teljes erővel a párt és a rendszer ellen támadtak és mindent megtettek, hogy meggátolják a júliusi határozat végrehajtását.

7. 1956 nyarán a hazai ellenforradalmi erőknek már a revizionista összeesküvők csoportjától a horthystákig és a nyilasokig terjedő, széleskörű politikai blokkot sikerült összekovácsolniuk a proletárdiktatúra ellen. Bomlasztották a párt sorait, zavart idéztek elő a kormányzati szervekben, megosztották a néphatalom híveinek táborát s ily módon előkészítették a talajt a néphatalom elleni fegyveres felkelés kirobbantásához.

Az amerikai monopoltőkések agresszív körei által vezetett nemzetközi reakció, amely támogat minden népelnyomó erőt az egész világon, a felszabadulás óta folytatja aknamunkáját hazánk ellen. Az imperializmus vissza akarta állítani hazánkban a burzsoá földesúri rendszert, a Magyar Népköztársaságot ki akarta szakítani a szocialista táborból és ugródeszkaként felhasználni a Szovjetunió és az egész szocialista tábor ellen. Ezért nyíltan és titokban, a diplomácia és a propaganda fegyverével, az aknamunka különféle módszereivel, pénzzel, fegyvercsempészéssel és minden lehetséges eszközzel szította, szervezte s támogatta a fegyveres felkelést.

Az 1956. október 23-án kirobbantott magyarországi ellenforradalmi felkelés nemcsak a magyar nép szocialista vívmányait, nemzeti függetlenségét fenyegette, hanem támadás volt az egész szocialista világ, Európa és az egész emberiség békéje ellen. A harc nemcsak a magyarországi forradalmi és reakciós erők ütközete, hanem egyben a haladás és a reakció, a szocializmus és az imperializmus, a háború és a béke nemzetközi erőinek összecsapása is volt.

A súlyos helyzet, népünk szocialista vívmányainak, népköztársaságunknak és a békének védelme új forradalmi központ létrehozását követelte, amely tömöríti a szocializmus erőit és megalkuvás nélküli szervezett harcot indít az ellenforradalom szétzúzásáért. A magyar kommunisták megteremtették az új forradalmi központot, a párt új Központi Bizottságát, a forradalmi munkás-paraszt kormányt. A Központi Bizottság megkezdte a párt újjászervezését, a dolgozó tömegek új forradalmi tömörité-

set, irányította a kormányt, amely megtette a szükséges állami intézkedéseket az ellenforradalom leverésére, a népi demokratikus rend helyreállítására és megerősítésére. A forradalmi munkás-paraszt kormány segítséget kért a szövetséges Szovjetunió fegyveres erőitől, hogy elhárítsa a nyugati imperialisták fegyveres beavatkozását és elkerülje a hosszabb polgárháborút.

A Szovjetunió testvéri segítsége, a szövetségi hűség és a proletár internacionalizmus nagyszerű tette volt, amely megakadályozta a fehérterror további vérengzéseit, hozzásegítette a szocializmus erőit az ellenforradalom katonai leveréséhez és elhárította a háború veszélyét.

A magyar nép támogatására megmozdult a szocialista tábor minden országa, hogy politikai, erkölcsi és anyagi segítséget nyújtson népi államunknak.

8. A forradalmi ellentámadás nehéz körülmények között bontakozott ki. Az ellenforradalom ádáz utóvédharcokat folytatott és terrorral, sztrájkkal, gazdasági kártevéssel, szervezkedéssel és propagandával gátolta a törvényes rend megszilárdítását, a termelőmunka megindítását. Kísérleteik azonban megtörtek a szocializmushoz hű dolgozó tömegek ellenállásán, amelyek magukévá tették és követték a párt helyes politikáját.

A Magyar Szocialista Munkáspárt szervezése az ellenforradalom elleni katonai és politikai harc közepette történt. A párt Központi Bizottsága 1956 decemberi határozatában egyértelműen, marxista—leninista módon tisztázta az események osztályjellegét és okait, helyesen állapította meg, hogy az ellenforradalmat négy együttesen ható tényező: a Magyar Dolgozók Pártja régi szektás vezetőinek hibái, a Nagy Imre-féle revizionista csoport áruló tevékenysége, a belső burzsoá ellenforradalmi erők és döntően a nemzetközi imperializmus aknamunkája idézte elő. A határozat hatásos eszmei-politikai fegyver volt abban a harcban, amelyet a párt az ellenforradalom leveréséért, az eszmei tisztázódásért, a szocializmus erőinek tömörítéséért, a revizionizmus leleplezéséért és elszigeteléséért, a dogmatikus és a szektás hibák kiküszöböléséért — két fronton vívott.

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1957 júliusi országos értekezlete már az ellenforradalom leveréséről és a szocialista konszolidáció gyors és nagy sikereiről számolt be. A pártértekezlet megszilárdította az újjászervezett párt marxi—lenini egységét, elméletileg és politikailag megalapozta a párt tevékenységét, megszüntette a pártban az ideiglenesség állapotát.

Az ellenforradalom leküzdéséért folytatott harc a kommunisták, a munkásosztály, a dolgozó tömegek nagy eszmei-politikai nevelő iskolája volt. Az ellenforradalom még a fegyveres lázadás előtt bázist épített magának az értelmiség, főképp az iroda-

lom, a sajtó munkásainak soraiban és megfertőzte a tapasztalatlan fiatalok, elsősorban az egyetemi ifjúság egy részét. A konszolidáció azért lehetett gyors és sikeres, mert a párt megvilágította az ellenforradalom igazi arculatát és cselekedeteit, leküzdötte az ellenforradalom által felszított eszmei-politikai zűrzavart, feltárva az ellenforradalmi eszmék népellenes tartalmát, felszabadította a félrevezetett rétegeket az ellenség eszmei hatása alól.

9. A politikai konszolidációhoz a termelőmunka megindítása, a népgazdaság helyreállítása adott szilárd alapot. Az ellenforradalom szétzilálta az ország gazdasági életét, súlyos anyagi károkat okozott a magyar népnek és átmenetileg visszavetette a szocializmus építését hazánkban. Az ellenforradalom leverése után helyreállítottuk az ország népgazdaságát és a nehéz gazdasági helyzet ellenére jelentős reálbéremelést hajtottunk végre. Ez év elején ismét emeltük a pedagógusoknak és az egészségügyi dolgozóknak a fizetését. Rendeztük és felemeltük lehetőségeink szerint a nyugdíjakat és a családi pótlékot. Az elmúlt három évben történt bérrendezésekkel nemcsak felszámoltuk az életszínvonal terén azt az elmaradást, amit az 1953 előtt elkövetett hibák átmenetileg előidéztek, hanem azon túlmenően jelentősen emeltük is az életszínvonalat.

A kormány intézkedéseket hozott a népgazdaság irányításának javítására. A központi irányítás hatékonyabbá tételével egyidejűleg megkezdte a túlzott központosítás megszüntetését; növelte a vállalatok önállóságát; javította a bér- és normarendszert; bevezette a nyereségvisszatérítési rendszert a termelőüzemekben. Bővült a szakszervezetek jogköre és irányításuk alatt létrehoztuk az üzemi tanácsokat. Fejlesztettük a gazdasági irányítás demokratizmusát.

A párt és a kormány megszüntette a parasztok beszolgáltatási kötelezettségét, áttért a szerződéses termeltetés és a szabad felvásárlás rendszerére. Az új rendszer bevált, nagyban hozzájárult a munkás-paraszt szövetség megerősítéséhez és a mezőgazdasági termelés növekedéséhez.

Adó- és árpolitikánk elősegítette a mezőgazdaság fejlődését. Termelőszövetkezeteinket védelmeztük és hatékonyan támogattuk. Javítottuk az állami gazdaságok vezetését. Mindezek nyomán a mezőgazdasági termelés kedvezően fejlődött és szerkezete megfelelően változott. Az ipar és a lakosság mezőgazdasági termékekkel való ellátása kielégítő volt.

10. A gyors és sikeres konszolidáció lehetővé tette a szocializmus építésének folytatását. Erről tanúskodnak hároméves tervünk eddigi sikerei. Az 1958. év és az 1959. év első félévi tervét az ipar jelentősen túlteljesítette. A mezőgazdaság

1958. évi tervét a gyengébb gabona- és takarmánytermés ellenére is teljesítette, az idei termés pedig az eddigi eredmények és kilátások szerint felülmúlja az előirányzatot. Viszonylag alacsony beruházási tervünket felemeltük, az életszínvonalat a tervezettnél jobban növeltük és csökkentettük az ország külföldi adósságait.

A népköztársaság politikai és gazdasági konszolidációja, népünk politikai fejlődése, a parasztság megnövekedett bizalma pártunk és kormányunk iránt és a termelőszövetkezetek megerősödése lehetővé tették, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1958 decemberi határozatával új lendületet adjon a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének. A dolgozó parasztság, benne a középparasztság jelentős része megértette és magáévá tette a párt politikáját, ez év elején nagy lépést tett a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek kialakításában. Ma már az ország szántóterületének felén szocialista gazdálkodás folyik. A falu szocialista átalakításának fontos és jelentős vonása, hogy több mint 1300 termelőszövetkezeti községünk van.

Gazdasági és politikai eredményeink, a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusának nagyszerű célkitűzései és a szocialista tábor többi országainak gyors fejlődése növelték a dolgozók lelkesedését és öntudatát. Helyesléssel fogadták a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1959 márciusi határozatát, amelyben ajánlotta a népnek, hogy gyorsítsa meg a szocializmus építését és 1959-ben érjük el főbb vonatkozásokban azt a színvonalat, amelyet a hároméves terv 1960-ra irányoz elő. A párt kezdeményezésére széleskörű, országos munkaverseny bontakozott ki a kongresszus tiszteletére. A munkaverseny eddigi eredményei arra mutatnak, hogy a lendület fokozásával elérjük a kitűzött célokat.

A magyar nép az ellenforradalom leverése óta eltelt három év alatt saját tapasztalatai alapján győződött meg arról, hogy a párt, a forradalmi munkás-paraszt kormány politikája a nép érdekeit eredményesen és jól szolgálja.

II.

TÖRTÉNELMI TAPASZTALATOK ÉS A PÁRT TEVÉKENYSÉGÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSE

Pártunk, amely tevékenységéért felelős népünknek és a nemzetközi munkásosztálynak, köteles állandóan számba venni és elemezni harcainak tapasztalatait. Most különösen fontosak és időszerűek az 1956-ban kirobbantott ellenforradalom és az ellene vívott harc tapasztalatai, amelyeket a párt Központi Bizottságá-

nak 1956 november eleje óta hozott határozatai feltárnak. Pártunk tevékenységéhez vezérfonalat adnak e határozatok, valamint a szocialista országok kommunista és munkáspártjainak 1957 novemberi moszkvai nyilatkozata, amely a kommunista világmozgalom nemzetközi érvényességű tapasztalatait foglalja magában.

Kongresszusunknak is számba kell vennie mind a hazánkban folyó osztályharc, mind a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom, különösen az első lenini párt, a Szovjetunió Kommunista Pártja tapasztalatait, hogy a párt további munkájában megfelelően felhasználhassuk azokat népünk és szocialista ügyünk javára.

11. Az 1956-os ellenforradalom és az ellene folyó harc alapvető tanulsága annak a lenini tanításnak vitathatatlan igazsága, hogy a munkásosztály, a dolgozó nép csak egy egységes, szervezett élcsapat, a marxizmus elméletével felfegyverzett, a tömegekkel összeforrott és azokat vezető párt irányításával győzhet. A munkásosztály csak forradalmi pártja vezetésével győzheti le a burzsoáziát, csak a párt vezetésével tarthatja meg kivívott hatalmát és építheti fel a kizsákmányolástól mentes szocialista társadalmat.

A munkásosztály fegyvertelenné válik a dolgozó nép erőit egyesítő és a helyes irányba vezető párt nélkül. A revizionisták hamis nézeteivel ellentétben a munkásosztály forradalmi pártja, a párt vezető szerepének jelentősége a proletárdiktatúra kivívása után nem csökken, ellenkezően: növekszik. A szocializmusba s majd a kommunizmusba való átmenet időszakában a pártra hárul az egész ország életének irányítása, a gazdasági és kulturális munka, a szocialista társadalom építése bonyolult folyamatának vezetése.

A munkásosztály tudatában van a forradalmi munkáspárt jelentőségének, de tisztában vannak ezzel a munkásosztály ellenségei is. A reakciós burzsoázia, a szocializmus minden rendű és rangú ellensége a munkásosztály és az egész dolgozó nép elleni harcban a fő tüzet minden országban a munkásosztály pártjára, a kommunistákra összpontosítja: harcol a párt és a kommunisták ellen rágalommal, provokációkkal és ahol teheti, betiltással, börtönnel, gyilkossággal.

A magyar munkásosztály négy évtizeddel ezelőtt megteremtette forradalmi pártját és mindenkor legjobb, legáldozatkészebb fiait küldte soraiba. A párt tagjai mindenütt hirdették a kommunizmus eszméit és szervezték a tömegeket az eszme győzelemre viteléért. A dicső Tanácsköztársaság idején a párt hívó szavára a munkások, dolgozók tízezrei ragadtak fegyvert Tanács-Magyarország védelméért. A horthysta ellenforradalom idején a kom-

munista mártírok ezrei a fasiszta hóhérok előtt is hirdették a párt igazát, védték a nép ügyét. A kommunista párt vezette ki népünket a nemzeti katasztrófából, amelybe a horthysta uralom taszította. A felszabadulást követő években pártunk vezetésével vitte másodszor diadalra a magyar munkásosztály a szocialista forradalom ügyét.

A kegyetlen ellenforradalmi tőkés-földbirtokos hatalom súlyos csapásokat mért a pártra, de megsemmisíteni nem tudta, mert a munkásosztály, a nép — amely létrehozta — védte és kitartott mellette.

Negyven év alatt sokan meghaltak a pártért, a kommunizmus ügyéért, de ma még többen élnek, dolgoznak, harcolnak érte.

12. A pártot 1956 végén, 1957 elején az ellenforradalommal, az osztályellenséggel vívott harc súlyos körülményei között szerveztük újjá. A pártnak ma mintegy fele akkora taglétszáma van, mint az ellenforradalom előtt volt, de összetételében szilárdabb, egységesebb, ennek eredményeképpen erősebb.

A párt nagy erőforrása a helyes politika, amelyet a pártonkívüli tömegek is magukévá tesznek. A helyes politika mellett pártunk erejét más tényezők is növelik. Ezek közül a legelső: a párt ma sokkal inkább, mint korábban, az azonos elveket valló emberek önkéntes harci szövetsége. Olyan emberek vették kezükbe a párt újjászervezésének munkáját és tömörültek a pártban, akik bátran, önzetlenül és áldozatkészen védték a népi demokráciát, a párt, a szocializmus eszméit a vadul támadó ellenséggel és az ellenség által átmenetileg félrevezetett rétegekkel, emberekkel szemben is.

A párt lényegében megszabadult a karrierista, a kommunizmustól idegen és az ellenséges elemektől. Az ellenséggel szemben vívott kemény harcok és a revizionistáknak a párt újjászervezése ellen folytatott küzdelme idején ezek az elemek támadták a pártot, vagy távol tartották magukat tőle. Később, a kellő politikai tapasztalatot szerzett szilárd kommunisták ébersége megakadályozta, hogy az ilyen elemek behatoljanak a pártba.

Nem került vissza a párt tagjai közé néhány százezer olyan becsületes dolgozó sem, akik ugyan rokonszenveztek és ma is rokonszenveznek a szocializmussal, a párt céljaival, de nem váltak állhatatos kommunistákká és a régi hibák vagy a revizionista demagógia és az ellenforradalom támadásainak hatása alatt bizonytalanokká, tétovázókká váltak. Több százezer jóhiszemű, együttérző, de nem elég szilárd volt párttagnak a párton kívül maradása eszmeileg-politikailag erősíti a pártot, mert mentesíti az ingadozásuktól. Ugyanakkor a párton kívül maradt ilyen em-

berek rokonszenvét és becsületes munkáját a párt ma is értékeli és harcában támaszkodik a segítségükre.

A párttagság politikai és szociális összetétele egészséges. A tagság mintegy 60 százaléka eredeti foglalkozás szerint munkás. A pártban tömörülnek a politikailag legöntudatosabb parasztok és értelmiségiek is. A párttagság megerősödött és tapasztalatokban gazdagodott az elmúlt esztendők harcaiban. A párt élcsapat jellegének erősödése következtében vezető szerepe hatékonyabban érvényesül a társadalmi és politikai életben. A kommunisták áldozatos munkája bizalmat és tekintélyt vívott ki a pártnak.

13. A párt feladatát csak úgy töltheti be és csak úgy fejlődhet egészségesen, ha a pártban a demokratikus centralizmus elvei és a pártélet lenini szabályai minden fokon érvényesulnek. Ez a párt egységének is, cselekvőképességének is elengedhetetlen feltétele.

A Központi Bizottság, a párt felső-, közép- és alsófokú irányító szervei az utóbbi években sokat tettek a pártélet lenini szabályainak, a demokratikus centralizmus elvének következetes érvényesítéséért, a kollektív vezetés elvének megvalósításáért. A párt eszmei-politikai és szervezeti egysége feltételezi a bírálatot és a vitaszellemet. A Központi Bizottság és általában a párt szervei fontos kérdéseket döntés előtt megvitatnak a kérdéssel foglalkozó párttagokkal és pártonkívüliekkel is. Ösztönzik a kommunista bírálatot és a pártszerű elvi vitát, amely erősíti a párt egységét, ugyanakkor elutasítják a demagógiát, amely eszmei és politikai zavart kelt s bomlasztja a párt sorait. A pártszerű elvi vita fontos feltétele, hogy ne az emberek, hanem a hibák ellen harcoljunk; a hibát vétő párttagokat neveljük és vezessük vissza a helyes útra.

A párt munkastílusának fontos, új vonása az, hogy növekedett a helyi pártszervek és a pártmunkások önállósága, csökkent a felesleges gyámkodás, a tömeges utasítgatás. Az egészséges öntevékenység feltételezi a szigorú központosítás tiszteletben tartását, az alsó szervek állandó irányítását, rendszeres ellenőrzését és segítését. A helyi szervek önállóságát fejleszteni kell, de nem szabad megengedni, hogy az önállóság címén eltérjenek a párt határozataitól és irányvonalától vagy megsértsék a pártfegyelmet.

14. A párt eszmei, politikai és szervezeti egységének védelme pártunk fejlődésének, a szocializmus felépítésének alapkérdése. A párt tevékenységének vezérfonala az elmélet. A forradalmi elmélet elvi alapjain létrejött eszmei és politikai egység pedig a párt egységének első és elengedhetetlen feltétele. A marxizmus—leninizmus legyőzhetetlen eszme, élő, fejlődő tudo-

mány, több mint száz éve a munkásosztály fegyvere, amelynek segítségével formálja az új világot, alakítja az emberiség történetét. A marxizmus—leninizmus eszméi a Szovjetunió, az első szocialista állam megteremtése óta, majd azt követően a szocialista országok egész sorában valóra váltak. Erre az eszmei alapra épül a kommunista és forradalmi munkáspártok proletár internacionalizmusa, a szocialista világrendszer egysége.

A munkásosztály eszmei fegyverét csorbítják a párton belül jelentkező dogmatikus és revizionista irányzatok. Ezek közül mind Magyarországon, mind nemzetkozileg a fő veszély a revizionizmus. A modern revizionizmus azért veszélyesebb, mert feleleveníti a még le nem győzött régi, burzsoá eszméket; a nemzetközi imperializmus és a belső reakció kezére játszik, azokra támaszkodik, miközben a tömegek előtt marxista—leninista mezben jelentkezik.

15. A revizionizmus társadalmi alapja a kispolgárság, mégpedig a városi és falusi kispolgárság, az értelmiség kispolgári része. A revizionizmus elveti a proletárdiktatúrát, mint a szocializmus felépítésének szükséges feltételét, tagadja a szocialista forradalom és a szocializmus építésének nemzetközi törvényszerűségeit, tagadja a kommunista párt vezető szerepét és elveti a proletár internacionalizmust, szemben áll a szocialista táborral. A revizionizmus a nemzetközi munkásmozgalomban és egyes pártokon belül fellépő ellenséges irányzat. A burzsoázia a revizonizmust az egész világon a munkásmozgalmon belüli támaszának, szövetségesének tekinti, ezért támogatja, ösztönzi és felhasználja.

Mind a magyarországi, mind a nemzetközi tapasztalatok megmutatták, hogy a revizionizmus törvényszerűen osztályáruláshoz, szocialista országokban osztály- és hazaáruláshoz vezet. Az 1956-os ellenforradalom bebizonyította, hogy egy szocialista országban az imperializmus és a belső ellenforradalom csak akkor tudja komolyan veszélyeztetni a munkásosztály hatalmát, ha revizionista szövetségeseket talál magának a kommunista párton belül.

A revizionizmus az ellenforradalom idején politikailag lelepleződött, majd eszmei harcban szétzúztuk. Újjáéledésének veszélye azonban mindaddig fennáll, amíg kapitalizmus lesz a világon. A hazai revizionizmus — amelyet táplál a nemzetközi revizionizmus és burzsoá propaganda — bár általában burkoltabban, de folytatja zavartkeltő kísérleteit. Továbbra is tagadja a munkásosztály vezető szerepét, uszít a Szovjetunióval való szövetség és a szocialista tábor egysége ellen, álhumanista jelszavakkal támadja rendszerünk szocialista demokratizmusát és burzsoá-nacionalista jelszavakkal lép fel. A párt és a nép érdeke, hogy még következe-

tesebben folytassuk a revizionizmus elleni harcot és kiverjük utolsó menedékeiből is.

16. A szektásság, a dogmatizmus a kommunista mozgalmon belul jelentkező olyan irányzat, amely a politikai gyakorlatban turelmetlen, áliradikális. Az irányzat hordozóit kispolgári türelmetlenség jellemzi. Általában becsületes szándékú emberek, akik nem értik és nem tudják alkotó módon alkalmazni a marxista—leninista elméletet. Ezek a „baloldali" túlzásokra és ugyanakkor pánikra hajlamos emberek szubjektivista módon s ezért tévesen ítélik meg a nemzetközi és a belső helyzetet. Szemléletuk lényeges vonása a tömegek lebecsulése, a nemzetközi sajátosságok elhanyagolása, az osztályharc éleződésének mechanikus értelmezése, a sablonosság, az adminisztratív intézkedések túlbecsülése, ami valójában meghátrálás a nehezebb feladat, a tömegek megnyerése elől. A dogmatikus-szektás irányzat képviselői mérhetetlen károkat okoznak a szocializmus ügyének, mert magatartásukkal gyengítik a párt egységét, lazítják a párt és a tömegek kapcsolatát, a munkás-paraszt szovetséget, nehezítik a munkásosztály és az értelmiség együttműködését.

A Magyar Szocialista Munkáspárt harcolt és harcol a szektarianizmus, a dogmatizmus ellen. A Központi Bizottság fontos politikai és személyi konzekvenciákat vont le a Magyar Dolgozók Pártja vezetőségének „baloldali" tévedéseiből. A dogmatikus nézetek, a szektás munkamódszerek maradványait még nem számoltuk fel teljesen. Kiújulásuk veszélye is mindaddig fennáll, amíg kispolgári elemek, kispolgári gondolkodásmód és olyan emberek lesznek, akik hajlamosak arra, hogy a hatalomtól megszédüljenek. Ma is vannak, akiket az ellenforradalom legyőzése és a sikeres konszolidáció arra csábít, hogy megint a parancsolgatáshoz, az adminisztratív módszerek túlhajtásához folyamodjanak. A dogmatizmus és szektásság helyenként újra jelentkezik a politikai meggyőző munka lekicsinylésében, szövetségi politikánk meg nem értésében, az új kérdések alkotó megválaszolásától való félelemben, a pártonkívüliekkel szembeni indokolatlan bizalmatlanságban, értelmiségellenességben.

A Magyar Szocialista Munkáspárt eszmei és szervezeti egysége kétfrontos küzdelemben jött létre. A párt lekuzdotte a revizionizmus iránti békülékenységet és nem engedett a „baloldali" szektás befolyásnak.

17. A párt akkor küzd céljaiért eredményesen, mikor széles dolgozó tömegek bizalmát, cselekvő támogatását élvezi. Az elmúlt három év eredményei is elsősorban a párt és a nép növekvő egységének, a párt és a tömegek közötti kölcsönös bizalomnak és döntően a dolgozók alkotó munkájának köszönhetők.

A párt és a pártonkívüli tömegek jó kapcsolatának alapvető feltétele a párt helyes politikája. E politika lényeges vonása az elvi következetesség, szilárdság és a tomegek iránti mély bizalom. A Magyar Szocialista Munkáspárt a Központi Bizottság vezetésével, ennek megfelelően, az 1956 november-decemberi nehéz helyzetben is következetesen harcolt és nem tett elvi engedményeket: fegyverrel védte a munkáshatalmat az ellenforradalmárokkal szemben, visszaverte a revizionista követeléseket, ingadozás nélkül képviselte a proletár internacionalizmust. Ugyanakkor elvetette azt a „baloldali" felfogást is, mely figyelmen kívül hagyta, hogy a tömegek megnyerése, támogatása nélkül nincs népi hatalom és nincs szocialista építés. Teljes nyíltsággal és bizalommal fordult a tömegekhez, de visszautasította a megtévesztett dolgozók helytelen követeléseit. A párt a munkásosztály és a nép valódi érdekeiért küzd, s ha ezek megkívánják, az ár ellen is úszik, azonban sohasem mond le a tömegek megnyeréséről.

A párt és a tömegek kapcsolatát ma mindinkább a kölcsönös bizalom, a légkör őszintesége, a tömegek növekvő alkotó kedve és aktivitása jellemzi. A pártot ezernyi szál köti a néphez. Növekedett a pártonkívüliek megbecsülése s közülük egyre többen vesznek részt a közügyek intézésében. Jelentkezik azonban a párttagság soraiban elbizakodottság is, amely ismét veszélyeztetheti a párt és a tömegek közötti jó kapcsolatokat. Az elbizakodottságot részben a jó hazai és nemzetközi eredmények szülik, amelyek elfeledtetik a párt egyes harcosaival Lenin tanítását: a tömegekért folyó harc állandó feladat, a tömegeket napról napra meg kell győzni a párt igazáról.

Minthogy a párt ma létszámban kisebb, lényegesen megnőtt a tömegszervezetek, különösen a szakszervezetek és a Kommunista Ifjúsági Szövetség jelentősége. A tömegszervezeteknek ma különösen fontos szerepe, hogy sajátos feladataik jó végrehajtásával is közvetítsék a párt politikáját a pártonkívüliekhez, neveljék, szervezzék, mozgósítsák a dolgozókat a szocialista építés feladatainak megoldására.

18. Az elmúlt három évben a szakszervezetek, az ifjúsági szövetség, a nőmozgalom, a Hazafias Népfront, általában a tömegszervezetek és tömegmozgalmak munkája eredményes volt és sokat fejlődött.

A szakszervezetek, a munkások és alkalmazottak legnagyobb szervezetei, legyőzték az ellenforradalom alatt és után jelentkezett jobboldali törekvéseket, amelyek arra irányultak, hogy a függetlenség jelszavával szembefordítsák a szakszervezeteket a párttal. A párt helyes politikájának és a szakszervezetekben dolgozó kommunisták meggyőző munkájának eredménye, hogy a szakszerve-

zetek milliós tagsága követi a pártot és a szakszervezetek sok tízezer pártonkívüli funkcionáriusa is igen aktívan segíti e politika megvalósítását.

Helyesnek bizonyult, hogy a párt létrehozta a Kommunista Ifjúsági Szövetséget, amelynek taglétszáma ma már meghaladja a 350 ezret. A Kommunista Ifjúsági Szövetség jól közvetíti a párt szavát a magyar ifjúság tömegeihez. A Kommunista Ifjúsági Szövetség legfőbb feladata, hogy egészségesen növelje sorait, fejlessze munkáját, segítse nevelni a fiatalokat a szocializmus lelkes építőivé, népi államunk hű és művelt polgáraivá, szocialista hazafiakká. Segítse kiküszöbölni ifjúságunk gondolkodásából az ellenforradalom és revizionizmus maradványait, mindenekelőtt a nacionalizmust és sovinizmust. Hirdesse a Kommunista Ifjúsági Szövetség a kommunizmus eszméit és készítse elő a párttagságra a kommunisták új, ifjú nemzedékét.

Népköztársaságunkban a nők politikai és gazdasági egyenjogúságát törvényeink biztosítják. Állampolgári egyenlőségük teljes. Gazdasági és társadalmi egyenjogúságuk teljességéért azonban még hosszú, szívós harcot kell vívnunk a maradi, konzervatív nézetek ellen.

E nagy fontosságú társadalmi feladat megoldását segíti a nőmozgalom, melynek szervei, a nőtanácsok megérdemelt közmegbecsülésnek örvendenek. Folytassák sokoldalú nevelő, szociális, politikai tevékenységüket, mellyel hozzájárulnak ahhoz, hogy a nők szélesebb rétegeit vonják be a közéletbe, fokozzák azok politikai érdeklődését, társadalmi aktivitását.

A párt vezetésével megélénkült és fejlődik a Hazafias Népfront-mozgalom, amelyben helyet találnak a kommunisták vezetése alatt azok a különböző nézetű pártonkívüliek, akik támogatják a szocialista építőmunkát és a nemzeti függetlenség védelmét, a békéért vívott harcot. Az elmúlt három esztendő során a népfrontpolitika segítségével széles pártonkívüli tömegek váltak az ország politikai életének cselekvő részeseivé, találták meg helyüket az ország közéletében. A népfront-mozgalomban is kifejezésre jut az az igazság, hogy a szocializmus felépítése nemcsak a kommunisták ügye. A nemzet felemelkedése, az ország békéjének védelme az egész társadalom ügye, amelyért pártállásra való tekintet nélkül össze kell fogni minden hazafias erőnek.

A tömegszervezetek és mozgalmak alapjában eredményes munkát végeznek, tevékenységükben azonban még ma is sok a párhuzamosság, gyakran szűk körben munkálkodnak, az aktív közéleti emberek egy része túlterhelt. A tömegszervezetek vonjanak be friss erőket tevékenységükbe, növeljék tovább társadalmi-politikai befolyásukat.

19. A szocializmus építésének egyik alapvető, általános s nemzetközi törvénye és feltétele a proletariátus diktatúrája. A szocializmusért folyó harcban a párt legfőbb feladata a proletárdiktatúra érvényesítése és szuntelen erősítése.

A proletárdiktatúra legfőbb politikai alapja a munkásosztály által vezetett munkás-paraszt szövetség. Leglényegesebb vonása, hogy széles demokráciát biztosít a dolgozóknak és elnyomja a volt uralkodó osztályok, a nép ellenségeinek ellenállását. Nálunk 1956 őszén lett nyilvánvalóvá, hogy a következetes harc elmulasztása az osztályellenséggel szemben és a szocialista demokratizmus csorbítása, a munkás-paraszt szövetség megsértése, milyen súlyos következményekkel jár.

Az ellenforradalom elleni harcban a párt és a nép megvédte és megerősítette a proletárdiktatúrát, annak államát, a Magyar Népköztársaságot. Ez a dolgozók jogos sérelmeinek orvoslása, a munkás-paraszt szovetség szilárdítása, a rendszer demokratikus vonásainak erősítése és a rendszer ellen támadó ellenség ingadozás nélkuli, következetes elnyomása útján ment végbe.

A párt hívó szavára fegyvert ragadtak a kommunisták, a szocializmushoz hú, egyszerű emberek, harcoltak az állambiztonság, a néphadsereg katonái és folytatták a harcot sokszor elszigetelt csoportokban is. Ezekből a szocializmushoz hűséges, érte fegyverrel is harcoló kommunista és pártonkívuli erőkből született a forradalmi karhatalom, újjáalakult a honvédség, a határőrség, a rendőrség, és szerveződott a nép új fegyveres ereje, a munkásőrség. Fegyveres erőink ma megbízható vedelmezői társadalmi rendunknek, nemzeti fuggetlenségunknek és a békének a belső és kulső ellenséggel szemben.

Az ellenforradalom elleni harc kezdetén törvényszerűen előtérbe kerult a munkáshatalom diktatórikus oldala. Mivel a rendszerre támadó ellenségre mért kemény csapások idején maradéktalanul helyreállítottuk a törvényességet és a szukséges szigort csak az ellenforradalom szervezőivel és vezetőivel, a főbűnösökkel és nem a megtévesztettekkel szemben alkalmaztuk, intézkedéseink megfeleltek a tömegek igazságérzetének, megnyerték támogatásukat.

20. Pártunk mindig híven képviselte a marxizmus—leninizmusnak azt a tanítását, hogy a munkásosztály érdekei a tőkés elnyomás elleni harcban a világon mindenutt azonosak. A nemzetközi imperializmust csak a munkásosztály nemzetközi erőinek egysége, proletárszolidarítása tarthatja féken és győzheti le. Az egyes országok munkásosztályai csak akkor vívhatnak sikeres harcot a tőke ellen, ha kuzdelmukben az egész nemzetközi munkásosztály harcára támaszkodnak. Pártunk négy évtizedes harcai

és az ellenforradalom ellen vívott harc tapasztalatai is a proletár internacionalizmus legyőzhetetlen erejét bizonyítják.

A szocialista tábor országai szoros egységbe tömörülve, egymást segítve és védve építik a szocializmust. A tábor szilárd egysége, növekvő gazdasági, politikai, katonai súlya, a tudományok és a műszaki haladás terén elért hatalmas eredmények biztosítják a táborhoz tartozó országok függetlenségét, népeik szabadságát. A szocialista tábor segíti a haladás erőit az egész világon, szolidáris ezekkel az erőkkel s egyben támaszkodik ezek együttérzésére a haladásért és a békéért folyó harcban.

Hazánk a szocialista tábor tagjaként, mindenekelőtt e tábor legelső és leghatalmasabb országának, a Szovjetuniónak mindenre kiterjedő, önzetlen, internacionalista segítségével érte el eredményeit a szocializmus építésében. Amikor a nemzetközi imperializmus erői a belső ellenforradalmi erőkkel szövetkezve meg akarták dönteni népünk szocialista társadalmi rendjét, a Szovjetunió sietett segítségünkre, hogy leverhessük az ellenforradalmi lázadást. Ugyanakkor élveztük a többi szocialista ország politikai és gazdasági segítségét is. Mellettünk álltak, harcoltak igazunkért a kapitalista országokban kuzdő kommunista és forradalmi munkáspártok.

A nemzetközi burzsoázia és a revizionisták különféle rágalmakkal, nacionalista uszítással gyűlöletet próbáltak szítani a Szovjetunióval szemben. Az ellenségnek ez a kísérlete kudarcba fulladt, népünkben megerősödött a Szovjetunió iránti tisztelet és megbecsülés, a Szovjetunió népei iránti szeretet, megerősödött a szocialista táborhoz tartozás érzése, a proletár internacionalizmus eszméje. A proletár internacionalista nevelés folytatása, a magyar—szovjet barátság gondos ápolása és erősítése továbbra is elsőrendű kötelességünk. Az embereknek a Szovjetunióhoz való viszonya immár 42 esztendeje biztos mutatója annak, hogy ki a haladó és ki az ellensége a haladásnak. A magyar nép a maga tapasztalatain okulva tudja már, hogy legjobb barátja, szabadságának és hazája függetlenségének legbiztosabb támasza a világ első szocialista állama, a Szovjetunió.

Önbizalmat és erőt ad, ugyanakkor büszkeséggel tölti el a magyar népet az a tudat, hogy a szocialista tábor tagjaként az emberi haladás élén járók közé tartozik.

III.

GAZDASÁGI ÉPÍTŐMUNKÁNK FŐBB KÉRDÉSEI

Az ellenforradalom leverése, népgazdaságunk helyreállítása után mindinkább előtérbe került és ma már döntő szerephez jutott

pártunk tevékenységében a gazdasági és kulturális építőmunka. Szocialista társadalmi rendünk csak akkor lehet szilárd, népünk csak akkor élhet bőségben, ha országunk népgazdasága fejlett, korszerű technikával, magas munkatermelékenységgel, gazdaságosan termelő iparunk és mezőgazdaságunk van.

A párt gazdaságpolitikája az utóbbi három év alatt jelentős eredményeket hozott. A népgazdaság egészségesen fejlődik, a dolgozók életszínvonala emelkedik. Terveink reálisak, megalapozottak. Megnőtt a munkások, parasztok és értelmiségiek munka- és alkotókedve, fellendult a szocialista munkaverseny. Támaszkodva az eddigi eredményekre, építve a dolgozó tömegek öntudatára és lelkesedésére, új, nagyobb feladatokat tűzhettünk magunk elé.

Erőnket a hároméves terv, majd pedig új ötéves tervunk teljesítésére és túlteljesítésére kell összpontosítani, hogy gyorsabban elérjük nemzetünk felvirágzását szolgáló céljainkat, a szocializmus győzelmét. Népgazdaságunk fejlesztésével el kell érnünk, hogy:

a) A munka termelékenysége, a műszaki színvonal emelkedése meggyorsuljon a népgazdaságban, hogy jobban megközelítsük az élenjáró országok színvonalát.

b) Az ipar szerkezetének további javításával, a hazai nyersanyag- és energiabázisunk bővítésével szilárd alapot teremtünk mind a termelőeszközöket, mind a fogyasztási cikkeket gyártó iparágak erőteljes fejlesztéséhez.

c) A mezőgazdaság szocialista átlakításával egy időben a szocialista mezőgazdasági nagyüzemekre támaszkodva lekuzdjuk mezőgazdaságunk viszonylagos elmaradottságát.

d) A termelés és a munka termelékenysége emelkedése eredményeként 1965-ig legalább másfélszeresére növeljük a nemzeti jövedelmet és emeljuk dolgozó népünk anyagi és kulturális színvonalát.

e) A népgazdaság fejlesztésének tervezésénél figyelembe kell venni a népgazdaság egyetemes érdekeivel együtt az ország egyes vidékeinek helyzetét is. Helyes ipartelepítéssel az iparilag elmaradott területeket, mindenekelőtt az Alföldet, fokozottan iparosítjuk. Ipartelepítési politikánkkal csökkenteni kell Budapest túlzsúfoltságát.

f) Gazdasági feladataink megvalosításánál, új ötéves tervünk kidolgozásánál az eddiginél is nagyobb mértékben hasznosítjuk azt a felbecsülhetetlen segítséget, melyet a szocialista tábor országainak gazdasági-műszaki együttműkodése minden szocializmust építő országnak, így a Magyar Népköztársaságnak is nyújt.

A Központi Bizottság külön okmányban hozza nyilvánosságra a népgazdasági feladatok megoldásának irányelveit. Jelen okmányban a gazdasági építésnek csak néhány fontosabb elvi vonatkozását és célját jelezzük.

21. A népgazdaság fejlődésében, az ország társadalmi viszonyainak átlakításában, mint minden szocializmust építő országban, nálunk is döntő tényező az ipar. Az ipar fejlődése, a termelőeszközök gyártásának gyorsabb utemű növelése az alapja a műszaki-technikai színvonal emelkedésének, a termelés növelésének és a dolgozó nép jóléte fokozásának. A szocialista ipar termelését 1958—65 között 65—70 százalékkal emelve, az ipari termelés részarányát népgazdaságunkban tovább növeljük.

Az ipari termelés növekedése, a falu villamosításának befejezése, általában a népgazdaság gyorsabb fejlődése egyre magasabb energiaigényeket támaszt. Uj erőműveket építünk és áramtermelésünket az 1958. évi 6,5 milliárd kw-óráról 1965-re több mint 10 milliárd kw-órára növeljük. Az olajtermelést kétszeresére, a földgáz termelését mintegy háromszorosára emeljük.

Népgazdasági céljaink valóra váltásának továbbra is elsőrendű feltétele, hogy fejlesszük a bányászat legfontosabb ágazatait, valamint a vas- és acélkohászatot. A széntermelést az 1958. évi 24 millió tonnáról 1965-ig 27—29 millió tonnára, a nyersacéltermelést az 1958. évi 1,6 millió tonnáról 1965-ben legalább 2,4 millió tonnára növeljük.

A gépipar termelését 1965-ig 80—90 százalékkal emeljük, továbbra is előnyben részesítve azokat az ágazatokat és gyártmányokat, melyek iparunk szerkezetének javítása szempontjából fontosak.

A lakosság ellátásának javításáért, a népgazdaság műszaki kultúrájának emeléséért gyorsított ütemben kell fejleszteni vegyiparunkat; termelését 1958-hoz viszonyítva 1965-ig közel kétszeresére kell emelni.

Építőiparunk és építőanyagiparunk termelését ugyanezen idő alatt — a korszerű építési anyagok termelésével és építési módszerek alkalmazásával — legalább 75, illetve 85 százalékkal kell növelni.

A lakosság jobb ellátása céljából könnyű- és élelmiszeriparunkat jelentősen fejlesztjük: a textil- és cipőipar termelését legalább 32 százalékkal, az élelmiszeripart 36—40 százalékkal emeljük. Bővítjük a termékek választékát, javítjuk a gyártmányok minőségét is.

Az egyre növekvő szállítási és hírközlési igények hatékony kielégítéséért emeljük közlekedésünk és hírközlésünk teljesítőképességét, műszaki színvonalát, műszaki és anyagi ellátottságát.

A közlekedés műszaki színvonalának emelésével takarékosabb energiafelhasználást érünk el.

22. A következő években megteremtjük a politikai és gazdasági feltételeit annak, hogy a dolgozó parasztsággal egyetértésben befejezzük a falu szocialista átalakítását és egyidejűleg növeljük a mezőgazdasági termelést. Elérjük, hogy a termelés 1961—65. évi átlaga 30—32 százalékkal magasabb legyen az 1954—58. évi átlagnál. Ezért a műtrágya-felhasználást az ötéves terv végére a jelenleginek mintegy háromszorosára, traktorállományunkat két és félszeresére növeljük, kiterjesztjük a belvízrendezést, az öntözést, a talajjavítást, jelentősen fokozzuk a nemesített vetőmagellátást.

23. A népgazdaság gyorsabb fejlesztése, az életszínvonal rendszeres emelese azt követeli, hogy a nemzeti jövedelemből az eddiginél nagyobb részt fordítsunk termelő beruházásokra. Ezért a következő ötéves terv időszakában — 1959. évi árakon számítva* — 170—175 milliárd forintot fordítunk beruházásokra, másfélszer annyit, mint 1955—60-ban.

Érvényre juttatjuk a további esztendőkben is gazdaságpolitikánk megmásíthatatlan alapelvét, amely szerint a szocialista építés célja a dolgozók életszínvonalának állandó és rendszeres emelése a termelés és a termelékenység állandó növelése útján. A terv termelési előirányzatainak végrehajtásával, a termelékenység 37—40 százalékos emelésével teremtjuk meg az alapot ahhoz, hogy a bérek emelésével, a béraránytalanságok csökkentésével, árleszállítással, a nagycsaládos dolgozók és a munkából kiöregedettek anyagi helyzetének javításával, a munkaképes lakosság újabb rétegeinek munkába állításával az egy főre eső reáljövedelmet 1965-ig 26—29 százalékkal növeljük. A 15 éves lakásépítési programunk megkezdésével a második ötéves terv időszakában 250 ezer lakást építünk.

24. Népgazdasági feladataink megvalósításának egyik legfontosabb feltétele a vezetés színvonalának további javítása. Az ellenforradalom után kialakított gazdaságvezetési módszerek kiállták a próbát. Egyszerűbb és kozvetlenebb lett az irányítás a gazdasági élet minden teruletén. Csokkent az igazgatási szervekben dolgozók száma. Elérkezett azonban az idő, amikor a gazdasági élet minden szintjén az eddiginél hatékonyabb, tudományosabb, magasabb színvonalú vezetésre van szükség. Ennek szervezeti formáit kidolgozni fontos feladat. A munkát annak tudatában kell végezni, hogy a dolgozók joggal elvárják a vezetés egyszerűsítését, a közbeiktatott felesleges szervek kikapcsolását, a bürok-

* (Szerk. megj.)

rácia csökkentését, a vezetés felelősségének növelését, az alsóbb szervek hatáskörének bővítését, a tervszerű vezetés és a demokratikus centralizmus lenini elveinek következetesebb érvényesülését.

Ezeknek a feladatoknak megolása azt követeli, hogy minden pártszerv — a Központi Bizottságtól az alapszervi vezetőségekig — és minden pártszervezet jobban hangolja össze politikai és és gazdasági irányító munkáját. A pártmunkások tobbet és szakszerűbben foglalkozzanak gazdasági kérdésekkel, ismerjék, és rendszeresen elemezzék a termelés problémáit, tegyék hatékonyabbá a pártellenőrzést minden termelőüzemben, a közlekedési, a szolgáltató és kereskedelmi vállalatoknál. A párt- és a gazdasági vezetők mindig tartsák szem előtt az egész ország politikai és gazdasági érdekeit és következetesen kuzdjenek a társadalmi érdekek érvényesítéséért a gazdasági élet minden teruletén. Harcoljanak a szakmai vakság ellen, ne tűrjék, hogy a szukebb minisztériumi, helyi vagy vállalati érdekek a társadalmi érdek fölé kerekedjenek.

Népgazdaságunk jelenlegi adottságai, a kibontakozó kongresszusi szocialista munkaverseny lendulete reális alapot ad ahhoz, hogy hároméves tervunket határidő előtt teljesítsuk, illetve túlteljesítsük. Ezzel jó alapot teremtünk ötéves tervunk sikeres megvalósításához, a tervben kitűzott nagy országépítő célok eléréséhez.

IV.

KULTURÁLIS FEJLŐDÉSÜNK EGYES KÉRDÉSEI

25. Az ellenforradalom leverése óta kulturális életünkben is megerősödtek a szocializmus erői. A kibontakozó nyílt eszmei harc az antimarxista irányzatokat meghátrálásra kényszerítette. Az elvi bírálat egybekapcsolása az őszinte segítő készséggel megkönnyítette az eszmei tisztázódást mindazoknak a téveszmékkel kuzdő, de jóhiszemű embereknek, akik a szocialista építés ügyet őszintén segíteni akarják.

Iskoláink és egyetemeink leküzdötték az ellenforradalom okozta súlyos megrázkódtatást. Pedagógusaink túlnyomó része készségesen vállalja a feladatokat, melyeket pártunk és a Magyar Népköztársaság kormányzata az ifjúság nevelésében eléjük állít. Az értelmiség mind nagyobb része eleven érdeklődést tanúsít a marxizmus—leninizmus iránt.

Az ellenforradalom óta jelentős új eredmények születtek hazánkban a tudomány különböző ágaiban. Új lendületet vett iro-

dalmunk fejlődése, melynek fontos jellemvonása, hogy egyre több mai tárgyú mű jelenik meg. Különösen értékes új alkotások születtek a drámairásában és a filmművészetben. Új fejlődés indult meg színházaink munkájában, biztató új kezdeményezések vannak a képzőművészetben és más művészeti ágakban.

26. Kulturális forradalmunkban új fellendülés bontakozott ki, ezt azonban még sok tényező akadályozza. Ideológiai és kulturális életünknek még ma is az a fő gyengesége, hogy az értelmiség jelentős része, a tudomány és kultúra sok művelője a marxista—leninista világnézetet még nem tette magáévá. Ideológiai és kulturális életünk egyes területein, még az irányító középszervekben is gyakran tapasztalható következetlenség, elvi bizonytalanság a párt művelődéspolitikai irányelveinek érvényesítésében.

Eszmei és kulturális munkánk legfőbb célja, hogy a munkásosztály, a dolgozó parasztság és az értelmiség egésze szocialista módon éljen és gondolkozzék. Előrehaladásunk egyik fő akadálya a kapitalista szemlélet maradványa, a nacionalizmus, a kistulajdonosi gondolkodás a parasztság soraiban, a városi kispolgárságban, az értelmiség egy részében. Még a munkásosztály elmaradottabb rétegeiben is hat a kispolgári gondolkodás, az individualizmus, a társadalmi érdekkel szembeni közömbösség. Folytatnunk kell az eszmei harcot ezek ellen a maradi nézetek ellen, hogy társadalmi és kulturális életünk minden területén uralkodóvá tegyük a marxizmus—leninizmus világnézetét.

27. Kulturális forradalmunk lényeges eleme köznevelésünk továbbfejlesztése, oktatásügyünk mélyreható javítása. Iskoláink neveljék következetesebben szocialista világnézetre a tanulókat. Ehhez szükséges, hogy megszűnjön az az ellentét, amely köznevelésünk szocialista céljai és pedagógusaink jelentős részének világnézeti elmaradottsága között ma még fennáll.

Köznevelésünk továbbfejlesztése gondosan előkészített iskolareformot tesz szükségessé. A reform legfőbb célkitűzése: közelebb hozni iskoláinkat az élethez, a termeléshez. Ugyanakkor biztosítani kell, hogy minden fiatal befejezze a 8 osztályos általános iskolát. Általános iskoláink felső tagozataiban bevezetjük a politechnikai képzést. Középiskoláinkat úgy alakítjuk át, hogy a fiatalok az általános műveltség mellett elsajátítsanak egy-egy szakmát is. Bővítjük a termelőmunkában már elhelyezkedett fiatalok és a felnőtt dolgozók továbbtanulási lehetőségeit.

Szükséges, hogy felsőoktatási intézményeink mind nagyobb számban világnézetileg tiszta látó, jó szakembereket neveljenek a gazdasági és kulturális élet számára. Ezért egyrészt emelni kell mind a marxista—leninista, mind a szakmai tudományos képzés

színvonalát. Ugyanakkor az egyetemi és főiskolai hallgatóknak a tanulmányi idejuk alatt meg kell ismerkedniok hivatásuk gyakorlati tapasztalataival. A felsőoktatási intézmények növekvő mértékben vegyenek fel olyan tehetséges fiatal hallgatókat, akik a termelésben, a gyakorlati munkában már részt vettek. Nagyobb gondot kell fordítani a kellő színvonalú levelező oktatásra a munka megszakítása nélkül tanulók számára.

28. A szocialista építés nagy feladatokat állít a tudományok elé. Szükség van arra, hogy kidolgozzuk a tudományos kutatómunka hosszabb távlati tervét. Népgazdasági céljainkat az iparban és a mezőgazdaságban csak akkor érhetjuk el, ha megfelelő tudományos bázist teremtünk, ha eredményes kutatások folynak, tudósaink és tudományos munkásaink vizsgálják, elemzik és magasabb szinten általánosítják a gyakorlat során, a termelésben szerzett tapasztalatokat. Fejlődésünk jelenlegi szakaszában különös fontosságú a fizika, a kémia, a műszaki tudományok művelése.

A társadalomtudományok, különösen a filozófia, a közgazdasági és történettudományok és a pedagógiai tudomány művelői a polgári és kispolgári áramlatok elleni harcban védelmezzék, alkalmazzák és fejlesszék a marxizmust, elemezzék és általánosítsák legújabbkori fejlődésünket, szocialista építésünk tapasztalatait.

29. Íróinkat, művészeinket a marxista—leninista világnézet és a szocializmust építő népünk életének alaposabb ismerete, a szocializmus ügyének következetes és hű szolgálata teheti képessé nagy alkotásokra. Pártunk kívánja és a nép elvárja, hogy az írók, művészek alkotásaikban helyesen ábrázolják korunkat, az új társadalmat építő embert, a szocializmus győzelemre viteléért kuzdő népet, és tehetségüket szabadon kibontva, híven szolgálják hazánkat.

Az irodalom és a művészetek további előrehaladásának feltétele a marxista bírálat fejlődése. A marxista bírálat segítse írók és művészek világnézeti és művészi fejlődését. A művészeti szövetségek és az újjászervezett Írószövetség a szocialista építés odaadó támogatásával, pártunk politikájának szellemében munkálkodjanak irodalmi és művészeti életünk eszmei és művészi színvonalának emelésén.

A színház, a film, a rádió, a televízió, a sajtó, a könyvtárak és a művelődési otthonok szolgálják céltudatosabban a szocialista kultúra terjesztését, küzdjenek a polgári dekadencia, az eszmei és a művészi igénytelenség s a tudatlanság ellen. A tudományos fevilágosítás és eszmei meggyőződés eszközeivel, szívós és türelmes munkával kell a vallásos világnézet gátló hatásait fokról fokra leküzdeni.

Pártszervezeteink tekintsék mindennapi munkájuk fontos részének a kulturális munka segítését, irányítását és ellenőrzését minden szinten.

Kulturális intézményeink fordítsák fő figyelmüket társadalmunk vezető osztályára, a munkásosztályra. Javítsák az üzemek, a munkáslakta telepek és a munkásszállások kulturális ellátását. Ugyanakkor segítsek a dolgozó parasztság látókörének szélesítését, műveltségének gyarapítását, hogy leküzdhesse a társadalmi haladást fékező előítéleteket és érzelmi gátakat, segítsék egész népünk gyorsabb kulturális felemelkedését, kulturális forradalmunk győzelmét.

V.

TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMI RENDÜNK TOVÁBBI ERŐSÍTÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

Az előttünk álló nagy nemzeti feladatok mielőbbi és jó megoldása megköveteli, hogy tovább szélesítsük a szocializmus társadalmi bázisát, összefogjunk minden építő társadalmi erőt. Vegyük számba ezért társadalmi fejlődésünk néhány alapvető eredményét, társadalmunk egyes osztályainak és rétegeinek politikai fejlődését.

30. Társadalmunk vezető osztalya a munkásosztály. A szocialista építés előrehaladásával egyre jobban kidomborodik társadalmi-politikai vezető szerepe, az ezzel egyuttjáró felelőssége, emelkedik politikai ontudata, szakmai tudása, kulturális igénye és életszinvonala. Az elmult évek harcaiban a szocialista építőmunkában is bebizonyosodott, hogy a munkásosztály épülő, új társadalmunk hivatott vezetője, vállalja a szocializmus építésével járo áldozatokat es felelosséget.

31. A proletárdiktatúra politikai alapja a munkásosztály és a dolgozo parasztság szovetsége. E szovetség tartalma és célja: a szocialista hatalom vedelme és erősítése, hazánk függetlenségének, békéjének oltalmazása, a szocialista társadalom felépítése Az ellenforradalom elleni kozos harc, a párt helyes falusi politikája eredményeképpen megerősodott a dolgozó parasztságnak a munkásosztály és a munkáshatalom iránti bizalma, megerősödott a munkás-paraszt szövetség.

A falu szocialista fejlődése növeli a munkásosztály feladatait és felelősségét. A munkásság minden erejével támogatja a szövetkezeti parasztságot, és a holnap szovetkezeti parasztjának, szövetségesének tekinti a még egyénileg dolgozókat is, segíti a nagy elhatározás: a szocialista utra térés végrehajtásában.

A falu termelőszövetkezeti fejlődése feloldja a munkásosztály és a kisárutermelő parasztság közötti ellentmondásokat és tovább erősíti a munkás-paraszt szövetséget. A falu e nagy átalakulása megváltoztatja a parasztság belső rétegeződését és új, egységes szocialista szövetkezeti parasztságot teremt. A szövetkezetbe lépés az egyes embereknél még nem azonos a maradi nézetek azonnali, teljes és végleges feladásával. A tegnap még egyénileg gazdálkodó termelőszövetkezeti tagok csak fokozatosan vetkőzik le a kistulajdonosi vonásokat. Ezért a termelőszövetkezetek gazdasági megerősítése mellett fáradhatatlanul kell munkálkodnunk a termelőszövetkezeti parasztság politikai nevelésén.

32. Növekedett és megerősödött a párt befolyása és tekintélye az értelmiség soraiban. A pártonkívüli értelmiség többsége lojális a rendszer iránt és munkájával segíti a szocializmus építését. A technika, a tudomány, a kultúra fejlődése napról napra növeli az értelmiség társadalmi szerepét a szocializmus építésében. A párt növekvő bizalommal és megbecsüléssel tekint az értelmiség munkájára, alkotó tevékenységére: elveti az értelmiség magatartására vonatkozó hamis általánosításokat, a szektás elzárkózást és bizalmatlanságot. Meg akarjuk nyerni a ma még közömbös értelmiségieket is, ezért küzdünk ingadozásaik és az értelmiség „vezető szerepéről" szóló revizionista ideológia maradványai ellen.

33. A párt és a kormányzat a szocializmus építésébe bevonja a városi kispolgárságot. Támogatja a társadalom szempontjából szükséges és hasznos tevékenységüket, de korlátozza a kapitalista tendenciákat, szembeszáll a spekulációval, a jogtalan jövedelemszerzéssel. Arra törekszik, hogy a kispolgárságot átnevelje és számára is elfogadható módon vezesse rá a szocializmus útjára.

34. Pártunk a teljes politikai, társadalmi és állampolgári egyenjogúság marxi—lenini politikáját folytatja a hazánkban élő nemzeti kisebbségek irányában. A magyar nép és a nemzeti kisebbségek között a tőkés-földbirtokos uralom idején felszított gyűlölködést népi hazánk különböző nemzetiségű egyenjogú polgárainak fejlődő barátsága váltotta fel. A német kisebbséggel szemben a felszabadulást követő első években a demokratikus fejlődés érdekében megszorítások voltak, de ezek a szocialista fejlődés során megszűntek. Most német ajkú polgáraink a magyar dolgozókkal és más nemzetiségűekkel együtt építik a szocialista Magyarországot. Hatástalanná váltak azok a kísérletek is, amelyek a délszláv kisebbség állampolgári hűségének megingatását célozták.

Pártunk és kormányzatunk gondoskodott és ezután is gon-

doskodni fog róla, hogy a nemzetiségek anyanyelvű kultúrájukat ápolják és egész népünk kultúráját ezzel is gazdagítsák: gyermekeik az általános és középiskolákban is saját anyanyelvükön tanulhassanak; a nemzetiségek tagjai társadalmi és állami életünkben a magyarokkal egyenlően vegyenek részt.

35. Az elmúlt évtized alatt a tőkés és földesúri osztályokat felszámoltuk. A volt kizsákmányolók egy része beilleszkedett társadalmunkba, tiszteletben tartja törvényeinket, más része ma is ellenségesen áll a rendszerrel szemben. A volt városi és falusi kizsákmányoló osztályok ellenséges, a törvényes rendünkkel szembeszegülő tagjaival szemben éberen védelmezni kell dolgozó népünk érdekeit, meg kell akadályoznunk népellenes tevékenységüket. Népi államunk viszont mindazokat, akik beilleszkednek társadalmi rendünkbe, megtartják törvényeinket, egyenjogú állampolgárokként védi.

36. Népünk alkotó tevékenységének irányítására és védelmére a dolgozók érdekeit szolgáló erős, központilag irányított és a tömegek által támogatott államhatalomra van szükség.

A néphatalom szervei: az országgyűlés, az Elnöki Tanács, az államhatalom helyi szervei, a tanácsok megállták helyüket az ellenforradalom ellen, a konszolidációért folytatott harcban. Bebizonyosodott, hogy a tanácsi rendszer jól szolgálja a nép ügyét és elnyerte a tömegek bizalmát. Szocialista fejlődésünk jelenlegi szakaszán államunk fejlődésének fő jellemvonása: a szocialista demokratizmus erősödése. Ez megkívánja az országgyűléstől kezdve a községi tanácsokig a néphatalmi szervek fokozottabb aktivitását és munkájuk színvonalának emelését; a tanácsok hatáskörének és tömegszervezeti szerepének további növelését; mindenekelőtt a szocializmus ügyét támogató dolgozó tömegek még tevékenyebb közreműködését a néphatalmi szervek munkájában, a gazdasági és kulturális ügyek intézésében.

Párt- és állami szerveink a néptömegek bevonásával harcoljanak a társadalmi tulajdon fokozottabb védelméért, a szocialista törvényesség további erősítéséért és küzdjenek a bürokrácia minden formája ellen. Támaszkodjanak ebben a népi ellenőrzés új, fejlődő rendszerére.

A munkásosztály hatalmát megtestesítő, erős népi állam a dolgozók szervezett erejével védelmezi a nép, a szocializmus érdekeit minden belső és külső ellenséggel szemben. A népi állam politikai elnyomó szerepe elsősorban a volt kizsákmányoló osztályok tagjainak magatartásától, a nemzetközi helyzet alakulásától függően növekszik vagy csökken; gazdasági és kulturális szervező szerepe viszont mindjobban növekszik és nélkülözhetetlen feltétele a szocialista fejlődésnek.

Ennek megfelelően a jövőben is tovább erősítjük és fejlesztjük népköztársaságunkat, a proletárdiktatúra államát, annak szerveit és intézményeit, amelyek a szocializmus építését szolgálják, a nép hatalmát, békéjét és biztonságát védelmezik.

VI.

A SZOCIALISTA ÉPÍTÉS NEMZETKÖZI FELTÉTELEI

37. Szocialista építőmunkánk nemzetközi feltételei kedvezőek. A második világháború befejezése óta történelmi jelentőségű változások mentek végbe a nemzetközi erőviszonyokban a szocializmus erői javára. A béke erői nagyobbak a háború erőinél. Az erőpolitika tarthatatlanná vált, az imperialisták különböző háborús provokációi kudarccal végződtek.

Korunk legfőbb jellemvonása a szocialista világrendszer kialakulása és gyors fejlődése. E világrendszer első és leghatalmasabb államának pártja, a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXI. kongresszusa kidolgozta a kommunizmus építése gigantikus hétéves tervét és a szovjet nép már ennek megvalósításán dolgozik.

Most ünneplik a világ haladó erői a nagy kínai forradalom győzelmének tizedik évfordulóját. A népi Kína 10 év alatt a világ egyik nagyhatalmává nőtt. Gyors ütemben fejlődnek a népi demokratikus országok, a szabadság évei alatt megsokszorozták termelőerőiket, növelték népeik anyagi és kulturális színvonalát. Kialakult és megbonthatatlanná vált a szocialista tábor egysége. A szocializmus nemcsak eszmeileg legyőzhetetlen: az egységes és összeforrott szocialista tábor, az emberiség e nagy reménysége olyan legyőzhetetlen erővé vált, amelynek döntő szerepe van abban, hogy egy új világháború elkerülése ma már reális lehetőség, és egyre nagyobb teret hódít a békés egymás mellett élés, a békés verseny gondolata.

A szocialista világrendszer létrejöttével a proletár internacionalizmus értelme kibővül és kiterjed nemcsak a nemzetközi proletariátus összefogására, a nemzetközi burzsoáziával szemben, hanem az államközti kapcsolatok rendszerére is, azokban az országokban, ahol a proletariátus hatalomra került. A szocialista államok összefogása, a szocialista tábor létrejötte történelmi szükségszerűség. A szocialista tábor országaiban azonos a társadalmi és gazdasági rend, közös az uralkodó ideológia, s ez országok népeinek közösek céljaik is.

A szocialista országok kapcsolatait a proletár nemzetköziség eszméi szabályozzák. E kapcsolatok a békés egymás mellett élés elveinek betartásán messze túlmennek; a szocialista országok közötti új típusú kapcsolatok lényege az egymásnak minden téren

nyújtott kölcsönös testvéri segítség. A gazdasági, politikai és kulturális együttműködés eredményeképpen minden szocialista ország maximálisan kihasználhatja a szocialista rendszer előnyeit. Az uj típusú kapcsolatoknak ez a rendszere teszi lehetővé, hogy minden ország meggyorsítsa fejlődését, s a szocialista tábor országai történelmileg együtt jussanak el a kommunizmusba. Népköztársaságunk külpolitikájának sarkalatos eleme a szocialista tábor erősítése, a varsói szerződéshez való hűség.

38. A világ kommunista pártjai nagy történelmi feladatot vállaltak magukra, amikor a szocializmusért, a demokráciáért és a békéért folyó harc élére álltak, szembeszálltak a reakció támadásával, védelmezik a demokratikus szabadságjogokat.

Nagy harcokat vívnak azok a testvérpártok, kommunisták, akik kapitalista országokban élnek. A legutóbbi időben több tőkés országban romlott a munkásosztály helyzete, ami az osztályharc éleződéséhez vezetett. Néhány ország burzsoáziája a személyi diktatúrával kísérletezik, s felidézi a neofasizmus veszélyét. E kísérletekkel szemben nagy sztrájkmozgalmak bontakoznak ki, s erősödik a munkásosztály gazdasági és politikai harca. A munkásosztálynak megvan a lehetősége és ereje arra, hogy megakadályozza a fasizmus újjászületésére irányuló próbálkozásokat. Pártunk a proletár internacionalizmus elvei alapján szolidáris a nemzetközi munkásosztály harcaival és a nemzetközi kommunista mozgalom egységét szolgálja.

A revizionisták az elmúlt időszakban támadást indítottak a nemzetközi kommunista mozgalom egysége és a szocialista tábor ellen. A kommunista pártok visszaverték e támadást, megőrizték és tovább erősítették egységüket. A revizionizmus ebben a harcban súlyos ideológiai és politikai vereséget szenvedett és elszigetelődött. A revizionizmus elleni eszmei küzdelemben a forradalmi nemzetközi munkásmozgalom megerősödött.

39. A világ különböző részein: Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában a népek, nemzetek egész sora vívja imperialistaellenes, nemzeti forradalmi harcát szabadságáért, függetlenségéért. A mi pártunk tagjai és az egész felszabadult magyar nép mélységesen együttérez az Algériában, Közép-Afrikában és az imperialisták ellen másutt harcoló népekkel. Győzelmük biztos, mert harcukat nemcsak nemzeti függetlenségük kivívásáért, hanem az egyetemes emberi haladásért is folytatják.

A szocialista világrendszer állandó erősödésével egy időben tovább mélyült a kapitalista világ általános válsága. Az imperializmus egyre szűkebb területre szorul vissza, nagy vereségeket

szenvedett Ázsiában és recseg-ropog az egész világon az imperialisták népeket elnyomo, nyomorba dontő gyarmati rendszere.

40. Hazánk kormányzó pártja, a Magyar Szocialista Munkáspárt támogat minden olyan kezdeményezést, mely a béke megvédését és a népek közötti barátság fejlodesét szolgálja Békében akarunk elni, és fejleszteni kívánjuk kapcsolatainkat a kapitalista országokkal is, a bekés egyuttelés és a kolcsönös előnyök alapján. Támogatjuk a Szovjetuniónak az általános és teljes leszerelésre, a Szovjetunionak és más szocialista országoknak az atom- és hidrogénfegyverek eltiltására, atommentes ovezetek letesitésére irányuló javaslatait. Népunk évszazadokon keresztul szenvedett a német hódító torekvésektól. Ezért fenyegető veszélynek tekinti a Német Szovetségi Köztársaság remilitarizálását, hadseregének atomfegyverzettel való ellátását, hidegháborús politikáját s tiltakozik ellene. A magyar nép a német kérdés békés rendezését, a német békeszerződés megkotését, demokratikus, békeszerető Németország megteremtését kívánja. Őszinte barátságban él és mélyen szolidáris az európai béke, biztonság és társadalmi haladás szempontjából különleges jelentőségú, most tízéves Német Demokratikus Koztársasággal.

41. Az erőviszonyok megváltozása és a néptömegek szembefordulása a háborús politikával, a Szovjetunió és a szocialista tábor következetes békepolitikája áttöri a hidegháború frontját és a tárgyalások útjára kényszeríti az imperialistákat. A kapitalista országokban is egyre nagyobb dolgozó tömegek — s hatásukra a józanabb polgári politikusok — fordulnak szembe a háborús politikával. A hadiipari termelésen milliárdokat kereső imperialistáknak azonban jelentős anyagi és politikai érdekuk fűződik a nemzetkozi feszultség fenntartásához. Ezért a különböző imperialista provokációk elhárítása, a hidegháborús légkör felszámolása további nagy erőfeszítéseket követel. A Magyar Népköztársaság mint a hatalmas szocialista tábor tagja, megbonthatatlan egységben a többi szocialista országgal védelmezi az ország függetlenségét, népünk békés épitőmunkáját, kiveszi részét a két világrendszer békés versenyéből és kitartóan kuzd a két rendszer békés egymás mellett éléséért.

*

Az ország népe s a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom várakozással tekint pártunk, a Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusa elé. A Központi Bizottság bízik abban, hogy a kongresszus megfelel történelmi feladatának.

A Központi Bizottság ezen irányelvekben összefoglalta a párt történelmi küzdelme és a közelmúlt évek néhány legfontosabb harci tapasztalatát. Megjelölte azokat a reális és elérhető célokat,

amelyek közelebb viszik népünket a szocializmus teljes győzelméhez.

Bizonyosak vagyunk abban, hogy a megjelölt célokat hamarabb is megvalósíthatjuk és azoknál többet is elérhetünk, ha a párt és a nép még jobban összeforr.

Még bátrabban támaszkodjunk a tömegekre, a tömegek még szorosabban tömörüljenek a párt köré, munkásosztályunk, parasztságunk, értelmiségünk állítsa nagy nemzetközi céljaink szolgálatába egész tudását, tehetségét, szorgalmát.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának irányelvei gazdasági feladatainkról és a második ötéves terv előkészítéséről

A felszabadulás óta történelmi jelentőségű változások mentek végbe népgazdaságunkban. Munkásosztályunknak, dolgozó parasztságunknak, értelmiségünknek, egész dolgozó népünknek a párt irányításával végzett lelkes munkája, a felszabadító Szovjetunióval és a többi szocialista országgal való gyümölcsöző, testvéri együttműködés kiemelkedő eredményeket hozott népgazdaságunk fejlesztésében.

A súlyos háborús károkat szenvedett, a nácik és nyilas csatlósaik által kifosztott népgazdaságot alig négy év alatt helyreállítottuk. A mezőgazdaságban nő és erősödik a szocialista tulajdon. Iparunk termelésének értéke az 1938. évinek mintegy három és félszerese. Az ipar szerkezete átalakult. Az iparon belül jelentékenyen nőtt a nehézipar súlya és emelkedett az ipar műszaki színvonala. Növekedett — bár nem kielégítő módon — a mezőgazdaság termelése is. A gazdálkodás belterjesebbé vált.

Az 1945 óta eltelt évek erőfeszítése, a népgazdaság minden ágában eszközölt jelentős beruházások meghozták gyümölcsüket. Megszűnt a munkanélkuliség, a múlté lett a létbizonytalanság, alapjában véve megszűnt az embernek ember által való kizsákmányolása. Lényegesen javult a dolgozók anyagi helyzete, jelentősen emelkedett a lakosság fogyasztása, szociális és kulturális ellátottsága.

A népgazdaság fejlődését megakasztotta és visszavetette az

1956. évi ellenforradalom. A párt vezetésével, dolgozó népünk áldozatos munkájával és a szocialista tábor országainak segítségével úrrá lettünk az ellenforradalom okozta nehézségeken. Elkerültük a gazdasági bomlást, helyreállítottuk a népgazdaság egyensúlyát, nagyrészt kijavítottuk a korábbi gazdaságpolitikai hibákat, és ezzel megteremtettük a további felemelkedés szilárd alapjait.

Sikeresen hajtjuk végre hároméves tervünket. 1958-ban, a hároméves terv első évében, az előirányzott 7 százalék helyett 12 százalékkal emelkedett az ipari termelés. A termelés fejlődése következtében már 1958-ban egészségesen alakult külkereskedelmünk és az ország nemzetközi fizetési helyzete. 1959 első felében is 3 százalékkal túlteljesítettük az ipari termelési tervet. Meggyorsult a mezőgazdaság szocialista átalakulása. A termelőszövetkezetek földterülete ma már meghaladja az ország szántóterületének egyharmadát, az egész szocialista szektor részaránya pedig a szántóterület 50 százalékát.

A legutóbbi három év gazdasági sikereiből megállapítható, hogy tanultunk eredményeinkből és hibáinkból, s jól hasznosítottuk a népgazdaság fejlődésének tapasztalatait. A hozott intézkedések eredményesen szolgálják népünk anyagi és kulturális felemelkedését. A párt következetesen érvényesíti azt az elvet, hogy a szocializmus építése során a termelés növekedésének és a munka termelékenysége fokozódásának a dolgozó nép életszínvonalának emelkedését kell eredményeznie. A mennyiségi eredmények növelése mellett fokozott figyelmet szentelünk a gazdaságosságnak, a termelékenység emelésének és az önköltség csökkentésének. Javítottuk a gazdasági vezetést, helyesebben alkalmazzuk az anyagi érdekeltség elvét és jobban megbecsüljük az értelmiség alkotó munkáját. Intézkedéseink növelték egész dolgozó népünk alkotókészségét.

A hároméves terv során eddig elért eredmények azt mutatják, hogy megvannak a szocializmus gyorsabb építésének feltételei. A párt Központi Bizottságának ez évi márciusi határozata nyomán kibontakozott kongresszusi verseny tapasztalatai is bizonyítják, hogy a dolgozó tömegek képesek feltárni a népgazdaságban rejlő, a gazdaság fejlődésének és az életszínvonal emelésének meggyorsításában hasznosítható hatalmas tartalékokat.

Gazdasági téren most közvetlenül az a feladat áll előttünk, hogy a kongresszusi verseny lendületét tovább fokozva az év végére biztosítsuk a Központi Bizottság márciusi határozatában kitűzött célok elérését. Még nagy erőfeszítéseket kell tennünk, hogy 1959 végére ne csak a termelés mennyisége, hanem a munka termelékenysége és az önköltség is az 1960-ra tervezett színvonalon alakuljon.

A jövőben is változatlanul szem előtt kell tartanunk, hogy a termelés mennyiségi fokozására és a termelési tervek túlteljesítésére ott törekedjünk, ahol a termeléshez szükséges anyag és energia csakúgy, mint a termékek értékesítése biztosítva van.

A hároméves terv következő, befejező évében különösen ügyelnünk kell arra, hogy az ideihez képest haladást érjünk el népgazdaságunk minőségi mutatóiban: hogy emeljük a munka termelékenységét az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt, hogy csökkentsük termékeink önköltségét, emeljük a termékek minőségi színvonalát és bővítsük választékukat.

A párt, minden szervezete, valamennyi kommunista feladatait a gazdasági munka területén összefoglalják a Központi Bizottság irányelvei a párt VII. kongresszusára. Ezek szerint:

„Befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását, meggyorsítjuk a szocializmus építését hazánkban.

A hároméves terv túlteljesítésével teremtsünk magasabb indulási alapot új ötéves tervünkhöz. Készítsük el új ötéves tervünket, amnek megvalósításával érjük el, hogy az ország ipari termelése az 1958 végéig elért színvonalhoz képest 1965 végére legalább 65—70 százalékkal, a mezőgazdasági termelés az 1954—1958. évek átlagához viszonyítva 30—32 százalékkal növekedjék. A termelés növelését az iparban elsősorban a termelékenység 37—40 százalékos emelésével érjük el. A nemzeti jövedelmet legalább másfélszeresére növeljük és annak helyes elosztásával is biztosítjuk a termelőerők gyorsabb fejlesztését, az egy főre eső reáljövedelemnek legalább 26—29 százalékkal, a lakosság fogyasztási alapjának pedig 40—45 százalékkal való emelését.

Meg kell teremteni minden szükséges feltételét annak, hogy a még egyénileg dolgozó parasztokat meggyőzve, velük együttműködve a következő években befejezzük a mezőgazdaság szocialista átszervezését.

A szocializmus alapjainak teljes lerakásával és lendületesebb építésével közelebb hozzuk azt a napot, amikor a szocialista társadalmi rend teljes győzelmet arat hazánkban. Megteremtjük a dolgozó nép anyagi és kulturális színvonala további és állandó emelésének, a népi hatalom további erősödésének, nemzeti függetlenségünk védelmének, hazánk felvirágoztatásának biztos alapjait. Ez lesz népünk újabb hozzájárulása a béke védelméhez és a szocialista társadalmi rend győzelméhez a két világrendszer közötti békés versenyben.”

Ezeket az irányelveket követve, a népgazdaság fejlesztése során a következő alapvető feladatokat kell megoldani:

1. Iparunk fejlesztésénél arra kell törekednünk, hogy erőforrásainkat az ország nyersanyagellátásának további javítására, magas képesítésű munkát igénylő, a nemzetközi munkameg-

osztásba beilleszkedő, modern technikai eljárásokkal előállított, kiváló minőségű, korszerű és keresett termékek gyártására összpontosítsuk. Irányozza elő a terv, elsősorban a termelés műszaki színvonalának jelentős emelése alapján, a munka termelékenységének az eddiginél gyorsabb növekedését. Mindennek lényegesen meg kell javítania a termelés gazdaságosságát.

2. Biztosítva a mezőgazdaság számára a korszerű nagyüzemi gazdálkodáshoz szükséges építkezéseket, erő- és munkagépeket, üzemanyagokat, műtrágyát, növényvédő- és gyomirtószereket, győzelemre juttatva a szocialista nagyüzemi szervezeti formákat és termelési szerkezetet, jelentékenyen növelni kell mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés hozamait.

3. Változatlanul pontosan eleget kell tennünk nemzetközi fizetési és áruszállítási kötelezettségeinknek. Az egyenjogúság és kölcsönös előnyök elve alapján minden országgal tovább kell szélesíteni a kereskedelmi kapcsolatokat. A nem szocialista országokkal folytatott kereskedelmünkben fokozzuk forgalmunkat, különösen a gyarmati sorból felszabadult és nemzeti függetlenségük megszilárdításáért küzdő országokkal. Minden irányban fejleszteni és erősíteni kell a testvéri szocialista országokhoz fűződő kapcsolatainkat.

4. A tervszerű gazdálkodás és a honvédelem szükségletei megkövetelik, hogy növeljük anyag-, deviza- és egyéb tartalékainkat.

5. A második ötéves terv éveiben fokozott mértékben kell arra törekedni, hogy a termelés bővítését elsősorban ne új üzemek építésével érjük el, hanem a meglevők legjobb kihasználásával, szükség esetén bővítésével, a meglevő kapacitások gazdaságosabb kihasználásával, a termelési folyamatok korszerűsítésével, a legkorszerűbb gyártási technológiák alkalmazásával és a gyártmányok műszaki-gazdasági jellemzőinek jelentős javításával. Ezért javítani, tökéletesíteni kell a vezetés módszereit és szervezetét, különösen a beruházások tervezésében és kivitelezésében, valamint a termelőberendezések és termelési folyamatok korszerűsítésében, ahol ma még komoly hibák vannak.

6. A szocializmus gyorsabb építése, a technika általános fejlesztése követelményeinek megfelelően jelentősen növelni kell a megfelelő képzettségű és szaktudású munkások és műszaki vezetők számát, állandóan emelni kell szaktudásukat, hozzáértésüket.

A második ötéves terv kidolgozásához kedvezőek a feltételek. Társadalmunk termelőerői fejlettebbek, mint eddig bármikor, nagyot fejlődött népünk alkotóképessége, s jelentősek az elmúlt

évek tervezési tapasztalatai is. Kiterjedtebb és megalapozottabb a szocialista országok gazdasági együttműködése, s tovább erősödtek a számunkra különösen fontos gazdasági kapcsolatok a Szovjetunióval és a többi baráti szocialista országgal. A második ötéves terv legfőbb céljai a következők:

I.

AZ IPAR ÉS A KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

A második ötéves tervben tovább kell folytatni az ország szocialista iparosítását. Ez biztosítja a jövőben is az újonnan munkába lépő és a mezőgazdaságban felszabaduló munkaerő foglalkoztatását, az ipari és mezőgazdasági termelés terjedelmének és műszaki színvonalának szakadatlan emelkedését, és a dolgozók jólétének állandó növelését.

A szocialista iparosítás alapvető követelménye a termelés növelése és a műszaki színvonal emelése. A technikai színvonal emelését nemcsak nagyösszegű beruházásokkal érhetjük el, hanem az egész iparban fel kell használni erre a célra a mindenütt meglevő lehetőségeket, az ésszerűsítést, a kisebb beruházásokat, a felújítást. Az iparfejlesztésnek azt kell eredményeznie, hogy az eddiginél gyorsabban növekedjék a munka termelékenysége, jelentősen csökkenjen a termelési költség, az anyag- és energiaigény, javuljon a termékek minősége és fokozódjék exportképességük.

A szocialista országok közötti nemzetközi munkamegosztás, szakosítás nagymértékben elősegíti termékeink gazdaságos gyártását, a gépesítést, az automatizálást és a technológia fejlesztését.

A kutatások és a gyártmányfejlesztés összehangolásával és koncentrálásával és a szocialista országokkal való műszaki és tudományos együttműködés hatékonyabbá tételével rövid idő alatt megszüntethetjük az egyes területeken fennálló lemaradásunkat és biztosítani tudjuk, hogy a folyó kutatások valóban a jövő termelésének tökéletesítését szolgálják.

Folytatni kell a nehéz testi munka, valamint az egészségre ártalmas munkafolyamatok gépesítéssel való kiküszöbölését, ügyelve rá, hogy növekedjék a munka termelékenysége.

Az egész iparban fontos feladat a termelőberendezések műszerekkel való mind jobb ellátása, ami előkészíti az átmenetet a termelési folyamatok későbbi részleges vagy teljes automatizálására.

Az ipari termelés 65—70 százalékos emelkedésén belül a termelési eszközök termelésében legalább 70—75 százalékos, a fo-

gyasztási cikkek termelésében 45—50 százalékos emelkedést kell tervezni.

Az állami nagyipar mellett növeljük a helyi ipar és a szövetkezetek termelését is. A magánkisipar számára továbbra is biztosítani kell annak lehetőségét, hogy a szocialista helyi ipar kiegészítéseként folytathassa a lakosság jobb ellátását szolgáló hasznos tevékenységét.

Az ipari termelésnek a tervidőszakra előirányzott növekedését nagyobb részben a munka termelékenységének növekedésével és csak kisebb részben a munkaerő létszámnövelésével kell elérni, mert csak így biztosítható a dolgozók életszínvonalának megfelelő emelkedése. Ennek megfelelően az ipari munka termelékenysége hét év alatt legalább 37—40 százalékkal emelkedjék, ugyanakkor a termelési költségek színvonala legalább 12—14 százalékkal csökkenjen.

Az ipar egyes ágazatainak fejlődését a második ötéves tervben az alábbiak szerint kell meghatározni:

A) NEHÉZIPAR

1. Energiahordozók termelése

Növeljük a szén, de nagyobb mértékben a gazdaságosabb energiahordozók, a kőolaj és a földgáz termelését és felhasználását.

A *széntermelést* 1965-re 27—29 millió tonnára kell emelni. Az egyes szénfajták termelésénél, előkészítésénél és elosztásánál figyelembe kell venni a szénfogyasztók minőségi igényeit és területi elhelyezkedését. Az egyes szénbányászati munkákat folyamatosan gépesíteni kell, így a termelt szén felrakását 1965-re az 1958. évinek négyszeresére, 40—45 százalékos arányban.

A hazai *kőolaj* termelését 1965-re 1,7—1,8 millió tonnára kell emelni, tehát 1958-hoz képest meg kell kétszerezni. A kőolaj hazai felhasználásának kiterjesztésénél nagy segítséget nyújtanak a Szovjetunióból érkező kőolajszállítások. Ehhez megépítjük az olajszállító csővezeték magyar részét.

A gyorsan növekvő üzemanyagszükséglet kielégítésére új kőolajfeldolgozó üzemek építését kell megkezdeni. 1965 végéig több mint kétmillió tonnával növeljük az ország kőolajfeldolgozó kapacitását.

Az ipari úton nyert *gáz* mennyiségének növelésén kívül az üzemek és háztartások céljait szolgáló hazai földgáz termelését az 1958. évi 105 millió köbméterről az utóbbi időben feltárt alföldi földgázvagyonra támaszkodva 1965-re mintegy háromszorosára

kell növelni. A gázt részben az Alföld egyes vidékei energiaellátásának megjavítására használjuk fel.

2. Villamosenergia-termelés

A folyamatban lévő erőműépítkezések befejezésével és új erőművek létesítésével 860—870 ezer kw új villamosenergia-teljesítőképességet kell üzembe helyezni, ami az erőművi kapacitást hét év alatt mintegy 65 százalékkal emeli.

A termelés energiaellátásának és a lakosság igényei kielégítésének biztosítására 1965-ben, 1958-hoz képest, az importot is számítva, 72—75 százalékkal kell növelni a rendelkezésre álló villamosenergia mennyiségét.

A második ötéves tervben modern erőművek építésével, kedvező telepítéssel és gazdaságos energiafelhasználást előmozdító beruházásokkal el kell érni a villamosenergia-termelés és hasznosítás nagyobb arányú megjavítását.

Az erőművi fejlesztést az eddiginél korszerűbb, jobb hatásfokú gépi berendezéssel, automatizálással kell megvalósítani.

3. Vegyipar

Népgazdaságunk fejlődésének egyik kulcskérdése a vegyipar gyors és nagyarányú fejlesztése. A mezőgazdasági hozamok fokozásához műtrágya és egyéb vegyszerek szükségesek, a gyógyszerek iránti hazai és külföldi igény gyorsan nő, az ipar és építőipar növekvő mértékben igényel és használ fel vegyianyagokat. A vegyipar lehetőséget nyújt a nyersanyagok legkorszerűbb színvonalon álló, magas termelékenységű ipari feldolgozására, illetőleg kevésbé értékes anyagokból igen sokoldalúan felhasználható szintetikus anyagok előállítására.

A vegyipari termelést 1958-hoz viszonyítva, 1965-re mindezek figyelembe vételével, az ipar átlagos fejlesztését jelentékenyen meghaladó mértékben, kétszeresére kell emelni.

A *nitrogénműtrágya* termelését, 1958-hoz viszonyítva, 4—5-szörösére kell növelni. A hatóanyagban 82 000 tonna kapacitású Tiszapalkonyai Műtrágyagyár felépítésén kívül kétszeresére kell bővíteni a Borsodi Vegyikombinát nitrogénműtrágya-gyárának kapacitását. A tervidőszak utolsó évére a szuperfoszfát termelését 1958-hoz viszonyítva 200 000 tonnáról 650 000 tonnára kell emelni.

A *műanyagok* gyártásának fokozására 10 000 tonna kapacitású polietiléngyár létesítését kell megkezdeni. Be kell fejezni az évi 6000 tonna kapacitású PVC-üzem építését és újabb 10 000 tonna kapacitású PVC-üzemet kell létesíteni.

Hazai *műszáltermelésünk* jelentős fokozására egy 3300 tonna kapacitású szintetikusszál-termelő üzemet kell felépíteni.

Korszerűbb gyártási eljárással és új gyár építésével kell foglalkozni a kénsavtermelést. Korszerűsítjük gyógyszergyáraink és kétszeresére emeljük termelésüket. Fejlesztjük a gumigyártó ipart.

4. Építőipar és építőanyagipar

A növekvő építési feladatok megvalósítása megköveteli, hogy az országos építőipar termelését 1958-hoz viszonyítva legalább 75 százalékkal emeljük. Az építési szervezet és irányítás tökéletesítésével, a korszerű építési anyagok és technológia bevezetésével csökkenteni kell az építési időtartamot és az építkezések költségét.

Az ötéves tervidőszakban újfajta falazóanyagok termelésével és felhasználásával lényegesen változtatni kell a jelenlegi építési módon. Az új falazóanyagok gyártásához nagymértékben kell felhasználni ipari hulladékanyagokat, elsősorban a habosított kohósalakot és az erőművi pernyét. A fejlesztés fő iránya falazóanyagokban a középblokk legyen. Jelentősen ki kell terjeszteni a kisebb súlyú kézi falazóblokkok gyártását és felhasználását is. Az ötéves tervidőszakban a kulonféle falazóblokkok alkalmazásával kell építeni a közepületek és az állami lakóházak mintegy 40 százalékát.

A könnyű *falazóanyagok,* a feszített kivitelű vasbetonszerkezetek és a műanyag-padló alkalmazásával az építmények — főként lakó- és középuletek — fajlagos súlyának jelentős csokkentését kell elérni.

A korszerű, előregyártott *vasbetonelemek* termelését 1965-re 2,5—3-szorosára kell emelni.

Az új építési anyagok alkalmazása, az új építési technológia, valamint az építőipar számára biztosított jelentős gépi beruházás eredményeképpen az állami nagyuzemi építőiparban a termelés növekedésének mintegy 65—70 százalékát a munkatermelékenység fokozásával kell biztosítani.

Biztosítani kell, hogy a vaskohászati üzemek a kívánt minőségben és műszaki feltételek mellett szállítsák az építőipar és az építőanyagipar számára a szükséges acélt. Ennek segítségével a betonacél fajlagos felhasználásában az 1965. évre a jelenlegi műszaki szinvonalon alapuló szukségelethez képest fokozatosan mintegy 24—28 százalékos csokkentést kell elérni.

Az építőanyagipar termelését az 1965. évre 1958-hoz viszonyítva mintegy 85 százalékkal kell novelni. Az építőanyagipar korszerű gyártási ágainak továbbfejlesztése és az építkezések növekvő terjedelme által megkövetelt nagy mennyiségű cement biztosítására az 1958. évi 1,3 millió tonna cementtermelést az 1965. évre 2,2—2,4 millió tonnára szükséges felemelni. Ezt részint a

folyamatban levő üzembővítések befejezésével, részint a váci cementgyár megépítésével kell elérni.

5. Vas- és fémkohászat

A kohászati termelést elsősorban a korszerűbb, értékesebb kohászati termékekből kell növelni, hogy az minőségben és választékban jobban kielégítse a korszerű gépgyártás és gépi megmunkálás követelményeit. Be kell fejezni a Dunai Vasmű meleg- és hideghengerművének építését. A finom hengereltacél- és betonacél-szükséglet kielégítése céljából Ózdon új finomhenger- és drótsort kell üzembe állítani.

A *vaskohászat* termelőberendezéseinek fejlesztése alapján 1965-re a következőket kell előirányozni:

A nyersvastermelésben új nagyolvasztók építése nélkül, a meglevő kohók térfogatnövelő átépítésével és az ércdarabosítás fokozásával az 1958. évi 1,1 millió tonnáról 1,6 millió tonnára kell növelni a termelést. Üzembe kell helyezni a rudabányai ércdúsítót. Fokozni kell a vastermelésben a hazai kohókoksz felhasználását s ehhez hét év alatt 335 000 tonnáról mintegy 640 000 tonnára kell emelni a kohókoksz-termelést.

Acéltermelésünket a martinkemencék teljesítőképességének emelésével, a termelési folyamatok korszerűsítésével az 1958. évi 1,6 millió tonnáról legalább 2,4 millió tonnára kell fokozni. A tervidőszakban meg kell oldani a folyamatos acélöntési technológia nagyüzemi bevezetését és ezzel csökkenteni kell a különböző kohászati gyártmányokhoz szükséges fajlagos acélmennyiséget.

A hazai *ércbányászat* által kitermelt ólomércek és a cinkérc eddiginél gazdaságosabb feldolgozásával és új létesítmények megvalósításával színesfém-kohászatunk termelését hét év alatt 50—52 százalékkal emeljük.

Folytatni kell hazánkban a feltárt uránérc lelőhelyeinek kiaknázását és meg kell tenni az előkészületeket az uránérc későbbi hazai ipari feldolgozásához.

A *timföldtermelést* 1958-hoz képest mintegy másfélszeresére kell emelni. Az alumínium gyártását a meglevő üzemek intenzívebb kihasználásával 35—40 százalék növekedéssel kell előirányozni.

6. Gépipar, vas- és fémfeldolgozás

Figyelembe véve a gépipar feladatait a többi iparág termelésének és a közlekedés teljesítményének növekedésében és műszaki fejlesztésében, mezőgazdaságunk gépesítésében, a lakosságnak fogyasztási cikkekkel való ellátásában és külkereskedelmünk fej-

lesztésében, a gépipar termelését 1958-hoz képest 1965-re 82—86 százalékkal kell emelni.

A gépipar ötéves tervének kidolgozása során ki kell alakítani a termelés gazdaságosabb, a nemzetközi szocialista együttműködés lehetőségeihez jobban igazodó szerkezetét. El kell hagyni a gazdaságilag előnytelen termékek gyártását, ha azoknak külföldről való beszerzése a népgazdaság számára előnyösebb. A termelésnek a szocialista táboron belüli szakosítása lehetőséget ad a termékek gyártásának magas műszaki színvonalú, gazdaságos előállítására.

A gépiparban az erőforrásokat elsősorban a híradástechnikai cikkek, műszerek, erősáramu villamosgépek és dieselmotorok, valamint a vegyipari és élelmiszeripari gépek gyártásának fejlesztésére kell összpontosítani

A *híradástechnikában* a fő célkitűzések: a vákuumtechnikának, a hírközlés korszerű eszközeinek, valamint az elektroakusztikai berendezéseknek fejlesztése.

A *műszergyártásban* elsősorban a villamos, orvosi és elektronikus műszerek, komplett laboratóriumi és kórházi felszerelések, a nukleáris technika egyes műszerei, a sorozatban gyártott geofizikai műszerek termelését kell novelni.

Villamosgépgyártásunk elégítse ki a hazai és az exportszükségletet transzformátorokban és villamos készülékekben, továbbá új, egységes motorsorozat kialakításával középméretű villamos motorokban. A kismotorgyártást fejlesszuk meglevő termelőterületének jobb kihasználásával a korszerű követelményeknek megfelelő színvonalra.

Nagy fejlődést kell elérni egyes magas műszaki színvonalon álló *vegyipari és élelmiszeripari gépek és berendezések* gyártásában. Nagy figyelmet kell fordítani a hűtőberendezések, valamint a malomipari berendezések gyártására.

Az univerzális jellegű *szerszámgépek* gyártásáról fokozottabb mértékben kell áttérni a bonyolultabb, speciális szerszámgépek, célgépek, gépsorok gyártására. Az univerzális gépek közül elsősorban a nagy termelékenységű és nagy pontosságú gépeket kell gyártani.

A *járműiparban* a motorkocsik és motorvonatok, a korszerű közép és nagy teljesítőképességű dieselmozdony-gyártás kapacitását kell bővíteni.

A gépipari termelés szerkezetének javításával, a gépek súlyának csökkentésével, valamint anyagtakarékos fémmegmunkálási eljárások — korszerű öntési technológiák, kovácsolás, sajtolás —, továbbá fém helyett megfelelő műanyagok alkalmazásával el kell érni, hogy öt év alatt a hengereltacél-felhasználás a gépiparban mintegy 15 százalékkal csökkenjen.

B) KÖNNYŰ- ÉS ÉLELMISZERIPAR

1. Textil- és cipőipar

A textil- és cipőipar termelését a lakosság várható igényeihez alkalmazkodva, 1958-hoz viszonyítva, legalább 32 százalékkal kell emelni. A termelés mennyiségi növekedése mellett javítani kell a választékot, a termékek minőségét és kivitelezését.

A termelés növelését legnagyobb részben a meglevő üzemek korszerűsítésével, nagyteljesítményű új gépek beállításával, az uzemterületek gazdaságosabb kihasználásával kell elérni.

A *pamutfonodákban* magasabb műszaki színvonalat jelentő eljárások bevezetése és új orsók üzembehelyezése révén a fonókapacitás 28—30 százalékos emelkedését kell elérni. A meglevő uzemek korszerútlen gépeinek kicserélésével a pamutszövödék kapacitását 26—28 százalékkal kell emelni az automata szövőszékek arányának 5 százalékról 35—40 százalékra való fokozása mellett.

A *gyapjúipari* fésűsfonodákban a korszerűtlen, nagy helyigényű gépek kicserélésével a meglevő üzemterületen mintegy 42—44 százalékos kapacitásnövekedést kell biztosítani.

A *konfekció- és a cipőiparban* a technológiai folyamatok és szervezési formák korszerűsítésével, a gépesítés továbbfejlesztésével kell a kapacitást tovább növelni.

2. Papír-, fa- és bútoripar

A második ötéves tervben a celluloz- és papírgyártás hazai nyersanyagbázisra épülő nagyarányú fejlesztését kell előirányozni. A papíripar hazai nyersanyagbázisának kiszélesítésére fokozni kell a nyárfatelepítést. Ezenkívül fel kell használni cellulózgyártásra a szalmát, a nádat és más hazai, magas cellulóztartalmú növényeket is.

Cellulóztermelésünk a Dunai Szalmacellulózgyár megépítése és a Csepeli Cellulózgyár folyamatban levő bővítése után 1965-ben több mint háromszorosát érje el az 1958. évi termelésnek és új nagyteljesítményű papírgépek uzembehelyezésével csaknem megkétszerezzuk papírtermelésunket.

A *nyomdaipar* termelésének mintegy 75 százalékos emelését kell előirányozni. A nyomdaipar termelési kapacitását a meglevő üzemek korszerűsítése útján kell növelni.

Hazai nyersanyagbázison tovább kell fejleszteni a *farostlemezipart*. Bővíteni kell a Mohácsi Farostlemezgyárat. A farost-, forgács- és pozdorjalemez termelésének növelésével jelentős faimportmegtakarítást kell elérni.

A *bútorgyártást* 1965-re az 1958. évihez viszonyítva több mint

kétszeresére kell emelni. A hazai bútorlemez- és furnérgyártás növelésével el kell érni, hogy a bútorgyártáshoz felhasznált anyagok legalább 80 százaléka hazai származású legyen. Félautomata és automata gépek beállításával a gépi munka részarányát az 1958. évi körulbelul 25 százalékkal szemben a bútoriparban 50—60 százalékra kell emelni.

3. Élelmiszeripar

Az élelmiszeripar termelését 1958-hoz képest, a mezőgazdasági termelés jelentős novekedése alapján, a lakosság és a külkereskedelem fokozódó igényeinek kielégítésére legalább 36—40 százalékkal kell emelni.

Az átlagosnál nagyobb mértékben kell növelni a tejipar, a baromfifeldolgozó ipar, a húsipar, valamint a cukoripar és konzervipar termelését. A fontosabb termékek kozul a cukor gyártását az 1958. évinek 155—160 százalékára, a nyershústermelést 150—155 százalékára kell emelni. A fogyasztási tej termelését mintegy 60 százalékkal, a vajgyártást 26—28 százalékkal, a szalámigyártást 55—60 százalékkal, a gyumolcskonzervek termelését mintegy 50 százalékkal, a főzelékkonzervek termelését csaknem 100 százalékkal kell emelni.

Korszerúsíteni kell a tejgyűjtő- és tejipari hálózatot, a sütőüzemek egy részét, bővíteni a tejfeldolgozó kapacitást. Közelebb kell vinni a termekek feldolgozását a termelőkhoz. A rekonstrukció során lényeges építkezések nélkul, új gépek uzembe állításával korszerűsíteni kell a termelési folyamatokat, számos uzemben gépesíteni kell az anyagmozgatást. Elő kell irányozni tobb új gyár, köztük egy új cukorgyár építésének megkezdését, új mosóporgyár létesítését, tobb mint 30 kenyérgyár, illetve sutőuzem felállítását és a hűtőházi kapacitás lényeges bővítését. Novelni kell az ipar raktárteruletét és az élelmiszeripari termékek szállítására szolgáló hűtővagonok és hűtő-tehergépkocsik számát. A konzerviparban fokozni kell a háztartások számára a félkészételek, gyermekélelmiszerek gyártását.

C) SZÁLLÍTÁS ÉS HÍRKÖZLÉS

Az ipari és mezőgazdasági termelés, a bel- és külkereskedelmi forgalom, továbbá az életszínvonal emelkedése szukségessé teszi, hogy a második ötéves terv időszakára mintegy 40—50 százalékkal több áru és 35—38 százalékkal tobb utas szállítását irányozzuk elő. Hazai közlekedésünkben — a vasút elsőbbségének megtartása mellett — fokozni kell a tehergépkocsi és az autóbuszközlekedés, a nemzetkozi forgalomban pedig a vízi- és légi közlekedés részesedését.

A vasúti közlekedésben folytatni kell a villamos- és dieselvontatás fejlesztését. A diesel- és elektromos vontatás együttes részesedését az 1958. évi 11 százalékról 1965-ben 38—40 százalékra kell emelni. A villamosított vonalak hosszát a legnagyobb forgalmú vonalakon mintegy 300 km-rel kell növelni. A tolatás négyötöd részét 1965-ben dieselmozdonyokkal kell végezni. Mindezzel 1965-ben 1,3 millió tonna szenet kell megtakarítani.

A második ötéves tervben a gépkocsiközlekedést mintegy 80 000—85 000 teher- és személyautó, több mint 5000 autóbusz beszerzésével kell fejleszteni. A gépkocsipark nagyarányú növekedése fontos feladattá teszi a közúti hálózat fejlesztését. Öt év alatt mintegy 5000 km-rel kell növelni az autóbuszközlekedésre megfelelő pormentes utak hosszát.

A hírközlés területén a második ötéves terv során el kell érni, hogy az ország egész területét besugározzuk televíziós és ultrarövid hullámú rádióműsorral, valamennyi szomszédos ország irányába kiépítsük a távbeszélésre és televíziós műsorátvételre alkalmas mikrohullámú összeköttetéseket.

II.

A MEZŐGAZDASÁG FEJLESZTÉSE

A mezőgazdaságnak ki kell elégítenie a hazai élelmiszerfogyasztás növekvő szükségleteit, biztosítania kell az ipar jobb ellátását mezőgazdasági eredetű nyersanyagokkal és nagymértékben hozzá kell járulnia az export növeléséhez. E feladatok megoldása céljából tovább folytatjuk a mezőgazdasági termelés szerkezetének belterjes irányú átalakítását, a területegységen termelt érték állandó növelését. Az életszínvonal emelése és a nemzetközi piacokon való versenyképesség biztosítása megkoveteli, hogy a termelés fejlesztése gazdaságos legyen és együtt járjon a munka termelékenysége növelésével és az önköltség csökkentésével.

A tervben a mezőgazdaság termelését az 1954—58-as évek átlagához képest az 1961—65. évekre mintegy 30—32 százalékkal magasabban kell előirányozni. A mezőgazdasági termelés fejlesztésén belül az állattenyésztés gyorsabb utemű novekedését kell célul kitűzni.

A termelés fő célkitűzései a következők legyenek:

1. A növénytermesztésben a fő feladat a lakosság kenyér- és lisztellátásának biztosítása, a növekvő állattenyésztés takarmányszükségletének megteremtése és az ipari növények, valamint a kertészeti termékek termelésének fokozása.

A kenyérgabona hozamának emelését a nagyhozamú fajták terjesztésével kell elérni, hogy a jelenleginél kisebb területről biztosíthassuk az ország szükségleteit.

A takarmánynövények közül az egységnyi területről a legtöbb tápértéket adó kukorcia, és silókukorica, őszi árpa és fehérjében gazdag huvelyes növények vetésteruletét kell növelni. A második ötéves terv végére a nagyobb és jobb minőségű termést hozó fajták vetőmagját kell szélesebb körben elterjeszteni, általánossá kell tenni a hibrid kukorica-vetőmag használatát.

A mezőgazdaság általános színvonala szempontjából is kedvező cukorrépatermesztést a jelenleginél nagyobb arányúvá kell fejleszteni.

Alapvető változást kell elérni a korszerű nagyuzemi növénytermesztési módszerek alkalmazásában; a gépi mélyművelésben, a talajerő-visszapótlás korszerűsítésében, a növényápolásban és a növényvédelemben a jelenleginél lényegesen nagyobb mértékben kell alkalmazni a tudomány legujabb eredményeit

Fokozni kell a talajjavítási munkákat. Öt év alatt mintegy 600 ezer kat hold gyenge termőképességű talaj megjavítását kell előirányozni, ugyancsak intezkedeseket kell tenni a szél- és vízkárok csökkentésére

A műtrágyaipar számottevő fejlesztésével el kell érni, hogy az egy kat. hold szántó-, kert- és szőlőteruletre jutó műtrágya mennyisége 1965-ben mintegy 140—150 kg-ra emelkedjék, szemben az 1958. évi 46 kg-mal.

A növényvédelem korszerű módszereit kell alkalmazni a növényi kártevők és a növénybetegségek ellen. 1965-ben mintegy 1,5 millió kat hold szántóteruleten kell vegyszeres gyomirtást végezni.

Tovább kell fejleszteni az ontozéses gazdálkodást elsősorban a meglevő öntözőtelepek és berendezések eddiginél lényegesen jobb kihasználásával. A Keleti-főcsatorna mellékágainak kiépítésével biztosítani kell a csatorna megfelelő hasznosítását. El kell érni, hogy a jelenleg öntözés alatt álló területet elsősorban a helyi adottságoknak megfelelő, egyszerű, olcsó megoldásokkal, jelentős társadalmi munkával kell növelni.

A városok és ipari települések egyenletes ellátásának biztosítására tovább kell növelni a zöldségfélék, főleg a korai zöldségek termelését

Fejleszteni kell a hazai adottságok kozott igen jó eredményeket adó takarmány- és konyhakerti mag-termesztést, valamint a gyógynövények és kertészeti növények termesztését.

A nagyüzemi gyumolcsösök területének további növelésével, gondosabb és szakszerűbb ápolással a gyumolcstermelést 5 év alatt mintegy 20 százalékkal kell növelni. A szőlő- és bortermelés fokozását elsősorban kioregedett szőlők felújítása és a hiányzó tőkék pótlása útján kell megvalósítani A felújítással a minőségi bor- és a csemegeszőlő-fajták arányát kell novelni.

A zöldség-, gyümölcs-, szőlő- és borárutermelés növelése és a minőség megjavítása céljából növelni kell a tároló-, csomagolóhelyek és a hozzájuk tartozó berendezések, eszközök kapacitását.

2. Az állattenyésztésben alapvető célkitűzés a hozamok erőteljes növelése. 1961—65-re a vágóállattermelést 30—33 százalékkal, a tejtermelést 50—55 százalékkal, a tojástermelést 45—50 százalékkal, a gyapjútermelést pedig 50—55 százalékkal kell 1954—1958-hoz képest növelni.

A nagyüzemi szarvasmarha-tenyésztés fejlesztésével, a takarmányozás és a gondozás további megjavításával el kell érni, hogy a tervidőszak végére a tehenenkénti évi tejhozam mintegy 2700 liter, az állami gazdaságokban 3500—4000 liter legyen.

A hústermelés gazdaságosságának fokozása végett a sertésállományon belül tovább kell növelni a hússertésfajták arányát.

A mezőgazdasági melléktermékek értékesítése és a könnyűipar nyersanyagszükségletének fokozott biztosítása céljából 30—35 százalékkal kell növelni a juhállományt. Szocialista nagyüzemeinknek nagymértékben fokozniuk kell a baromfihús és tojás árutermelését.

Növelni kell az állati eredetű fehérjetakarmányok, valamint a húsliszt, a halliszt, a fölözött tej, valamint az antibiotikumok felhasználását.

3. A második ötéves terv időszakában növekvő mennyiségben kell korszerű gépekkel ellátni a mezőgazdaságot. Országosan 1965-ben 1 kat. hold szántóterületen legalább háromszor annyi gépi munkát végezzenek, mint 1958-ban.

A traktorállományt mintegy két és félszeresére, 62—63 ezer darabra kell növelni, a munkagépeket pedig olyan mértékben kell biztosítani, hogy az állami gazdaságokban és termelőszövetkezetekben 1965-re a gabonafélék, továbbá a legfontosabb szálastakarmányok betakarítása nagyobbrészt, a kapásnövények közül pedig a kukorica, burgonya vetésének és ápolásának jelentős része géppel történjék. Növelni kell a cukorrépa és burgonyaszedés gépesítését is.

4. A második ötéves terv időszakában a lakosság élelemiszerszükségletének kielégítése és a mezőgazdasági kivitel növelése céljából fokozni kell az árutermelést. 1965-ig 1958-hoz képest mintegy 45—50 százalékkal kell emelkednie a mezőgazdasági termékek felvásárlásának. Fenn kell tartani a jelenleg érvényben levő felvásárlási rendszert, biztosítva a mezőgazdasági termelők anyagi érdekeltségét.

Ki kell terjeszteni a termelési és értékesítési szerződések rendszerét.

5. Tovább kell fejleszteni az erdőművelésben már elért eredményeket. A második ötéves terv időszakában különösen az ifjúság társadalmi munkáját is igénybevéve, összesen mintegy 170—180 ezer kat. hold új erdőtelepítést és fásítást kell végezni.

A fakitermelést az 1958. évihez képest 1965-re 6—7 százalékkal kell emelni. Ezt elsősorban a gyengébb minőségű sarjerdők és főleg a cserállományok kitermelésének növelése révén érjék el. Az állami erdőkben az iparifa kitermelést 1965-re 1958-hoz képes 35—37 százalékkal kell emelni.

6. A mezőgazdasági termelés biztonsága és továbbfejlesztése, valamint a lakosság élet- és vagyonbiztonsága fokozására tovább kell fokozni az árvízvédelmi művek védőképességét és növelni kell a belvízvédelmi művek vízlevezető képességét, hogy tovább rövidüljön a belvizek levezetésének időtartama. A folyamszabályozásban és a kis vízfolyások rendezésében is előrehaladást kell elérni.

7. Az egyénileg dolgozó parasztság anyagi érdekeltségét termelése fejlesztésében biztosítani kell a második ötéves terv időszakában is. Az egyéni gazdaságok fokozzák árutermelésüket, járuljanak hozzá a lakosság jobb ellátásához. Termékeik átvételét az állam szerződéses termeltetés és felvásárlás útján biztosítja.

A termelés gyors és nagy arányú növelését azonban csak a kisparcellák nagyuzembe való egyesítésével érhetjük el, mert csak ez teszi lehetővé a modern technika és tudomány alkalmazását a mezőgazdaságban. A dolgozó parasztság anyagi felemelkedésének útja epp ezért a szocialista mezőgazdasági termelőszovetkezet. Második ötéves tervunk egyik legfontosabb feladata a termelőszovetkezetek uralkodóvá tétele a mezőgazdaságban, politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdításuk, közös gazdaságaik állandó erősítése és uzemszervezésük javítása.

A mezőgazdaság gépesítése a szocialista átszervezés befejezéséig alapvetően a gépállomási hálózaton keresztul történjek. A gépállomások elégítsék ki körzetuk gépi munka és gepjavítás iránti igényeit, de novekvő mértékben kell lehetővé tenni a termelőszövetkezetek számára is a gépvásárlást.

Állami gazdaságaink elégítsék ki a termelőszövetkezetek minőségi vetőmag- és tenyészállat-szukségletét és segítsék a szövetkezeteket nagyüzemi gazdálkodásuk kialakításában és megszilárdításában. Bátor kezdeményezéssel hozzanak létre és honosítsanak meg nagyhozamú növény- és állatfajtákat, érjenek el jelentős előrehaladást a példaszerű mezőgazdasági nagyuzemek megszervezésében.

III.

BERUHÁZÁS, TERÜLETI FEJLESZTÉS

A második ötéves terv időszakában — 1959. évi árakon számítva — az állami erőforrásokból 170—175 milliárd forintot, mintegy másfélszer annyit, mint a megelőző öt évben, szövetkezeti, vállalati és egyéb erőforrásokból mintegy 30 milliárd forintot, összesen mintegy 200—205 milliárd forintot kell beruházni.

Az állami eszközökből termelő célokra 130—132 milliárd forintot, lakásépítésre, szociális, kulturális és egyéb nem termelő célokra 37—38 milliárd forintot kell előirányozni. Megfelelő tartalékot kell képezni a népgazdaságunk fejlődése folyamán fellépő új szükségletek kielégítésére.

Az ipar fejlesztésére mintegy 80 milliárd forintot, a mezőgazdaság fejlesztésére a termelőszövetkezeteknek nyújtott hosszúlejáratú hitelekkel együtt 37—39 milliárd forintot, a közlekedés fejlesztésére mintegy 22 milliárd forintot kell előirányozni.

A tervidőszakban épülő új ipari létesítményeink jelentős részét az alapanyagok és a villamos energia előállításának növelésére irányozzuk elő. A feldolgozó iparokban kevesebb építkezést igénylő és gyorsan megvalósítható beruházásokkal főként a meglevő üzemeket kell korszerűsíteni, újjáalakítani és bővíteni. Ennek megfelelően a második ötéves terv időszakában körülbelül 85 milliárd forintot fordítsunk gépek, szállítóeszközök és technológiai berendezések beszerzésére 70—75 százalékkal többet, mint a megelőző öt évben.

Tovább kell javítani a beruházások gazdasági és műszaki előkészítését. A beruházási eszközök koncentrálása és a megkezdett beruházások tervszerű üzembe helyezése végett csak olyan mértékben lehet elkezdeni az új beruházásokat, hogy ne szenvedjen késedelmet a már megkezdett beruházások előírt ütemű végrehajtása.

Az új beruházásokra fordított összegeken kívül öt év alatt mintegy 40 milliárd forintot kell biztosítani állóalapok rendszeres és tervszerű felújítására. A felújításoknak nemcsak az állóalapok megóvását, üzemképességét, hanem az avult technika fokozottabb korszerűsítését is szolgálniok kell. Ezért a felújítási munkáknál is fokozottan mérlegelni kell a gazdaságosságot.

A beruházásoknak a második ötéves tervben elő kell segíteniök a termelőerők, ezen belül pedig elsősorban az ipar arányosabb területi elhelyezését. A második ötéves tervben növelni kell a vidéken levő ipar részarányát. Az ipar területi elhelyezésénél célul kell kitűzni, hogy vegyipari, gépipari, könnyűipari és élelmiszeripari üzemek létesítésével növekedjék a tervidőszak alatt az iparilag elmaradottabb vidéken, elsősorban az Alföldön foglalkoztatott

munkások részaránya. Miskolc, Győr, Pécs, Debrecen és Szeged nagyipari centrummá való fejlesztésén kívül elő kell mozdítani a lakosság növekvő foglalkoztatását a kisebb városok ipari fejlesztése útján is.

A főváros ipari termelésének bővítését nem új üzemek letelepítésével, hanem a meglevők olyan korszerűsítésével és átalakításával kell tervezni, hogy az elegendő legyen a főváros természetes szaporodásából eredő, illetve az itt jelentkező munkaerő foglalkoztatására.

Az Erzsébet-híd újjáépítését az eredetileg tervezettnél előbb, már 1964-ben be kell fejezni. A földalatti vasút építését folytatni kell úgy, hogy az a harmadik ötéves terv időszakában üzembe helyezhető legyen.

IV.

ÉLETSZÍNVONAL, KULTÚRA, TUDOMÁNY

1. A Központi Bizottság kongresszusi irányelveinek megfelelően az ötéves terv végére, az 1957—1959. év átlagához képest, legalább 26—29 százalékkal kell növelni a munkások és alkalmazottak egy főre eső reáljövedelmét. Ugyanebben a mértékben kell emelni az egy keresőre jutó reálbért, valamint a parasztság egy főre jutó reáljövedelmét. A reáljövedelem növekedését elsősorban béremeléssel és árleszállítással kell biztosítani.

A bérek emelését fel kell használni a bérrendszer további tökéletesítésére és a fennálló béraránytalanságok fokozatos javítására. Az átlagosnál nagyobb mértékben kell emelni a magasabb szakképzettséget igénylő, a nagyobb felelősséggel járó munkát és a különösen nehéz vagy az egészségre ártalmas munkát végző dolgozók bérét. Ezután is külön figyelmet kell fordítani a nagycsaládos dolgozók és a munkából kiöregedettek anyagi helyzetének javítására. Ezért a tervidőszak folyamán további intézkedéseket kell tenni a családi pótlékok és a nyugdíjak emelésére.

2. A párt a legközelebbi évek egyik legfontosabb feladatának tartja a lakáshelyzet gyökeres megjavítását. Azért a nem termelési célokat szolgáló beruházások közt feltétlen elsőbbséget kell biztosítani a lakásépítésnek. Az iskolák kivételével minimálisra kell csökkenteni a középületek építését. Öt év alatt állami erőből, valamint állami támogatással és a lakosság megtakarításaiból a 15 éves lakásépítési terv részeként mintegy 250 000 lakást kell építeni. Ez idő alatt 5 milliárd forintot kell fordítani a lakóházak tatarozására és karbantartására.

Az új lakások többségét ipari településeken, főleg pedig a városokban kell felépíteni. Meg kell gyorsítani az állami erőből történő lakásépítkezést. A lakások többsége a két- és többgyer-

mekes családok igényeinek megfelelően két és három lakóhelyiségből álljon. Az állami erőből épülő lakásokat általában közművesítéssel, nagyrészt gáz bevezetésével, mintegy 40—45 százalékot pedig beépített konyhabútorral és szekrénnyel kell megépíteni.

3. A lakosság fogyasztási alapja hét év alatt legalább 40—45 százalékkal emelkedjék. Biztosítani kell, hogy a dolgozók növekvő pénzjövedelmükből elegendő mennyiségben, megfelelő minőségben és választékban vásárolhassák meg a kívánt árukat. Ezért tovább kell javítani a lakosságnak élelmiszerekkel és iparcikkekkel való ellátását. A kereskedelem 1965-ben mintegy 45 százalékkal több árut hozzon forgalomba, mint 1958-ban. A várható kereslet szerint tovább kell növelni az iparcikkek, ezen belül pedig a tartós fogyasztási cikkek arányát.

Lehetővé kell tenni, hogy 1965-re, 1958-hoz képest húsból 44 kg-ról 52 kg-ra, tejből és tejtermékekből (tejre átszámítva) 130 literről 182 literre, tojásból 137 darabról 162 darabra, cukorból 26 kg-ról 31 kg-ra emelkedjék az egy főre eső évi fogyasztás.

Az életszínvonal emelkedésével egyidejűleg biztosítani kell, hogy mind bőségesebben, ízlésesebben, választékosabban elégítsük ki dolgozó népünk ruházkodási igényeit. Számolni kell az egy főre jutó évi fogyasztás növekedésével, pamutszövetekből 36—38, gyapjúszövetekből 34—36, cipőből 42—44 százalékkal.

Lényegesen növelni kell a forgalomba kerülő különböző személyi közlekedési eszközök mennyiségét. Öt év alatt 800 000 kerékpárt, 300 000 különféle motorkerékpárt és 39 000 személyautót kell a vásárolni kívánó magánszemélyek rendelkezésére bocsátani.

Jelentősen fokozni kell a termelést és a behozatalt a nők háztartási munkáját megkönnyítő műszaki cikkekből. Az ötéves terv folyamán mintegy 100 000 padlókefélőt, 120 000 porszívó gépet, 150 000 villamos hűtőszekrényt és 460 000 mosógépet kell a lakosság rendelkezésére bocsátani.

A kulturális fejlődés előmozdítására az öt év alatt 450 000 televíziós készüléket kell a lakosság számára biztosítani, a televíziós adás hatósugarának az egész országra való kiterjesztése mellett.

Az állami kereskedelem öt év alatt több mint 9,5 milliárd forint értékű bútort hozzon forgalomba, 80 százalékkal többet, mint az előző öt (1956—60) évben.

Fejleszteni kell a kereskedelem kulturáltságát. Fokozni kell a kereskedelem gépi ellátottságát, főleg hűtőgéppel. Folytatni kell a gyorsabb, kényelmesebb kiszolgálást nyújtó és egyúttal kevesebb anyagi eszközt és munkaerőt igénylő eladási formák nagyobb utemű fejlesztését. Megfelelő uzlethálózattal kell ellátni az új lakó-

telepeket és fejleszteni kell különösen a nagyobb városok munkáslakta kerületeinek kereskedelmi hálózatát.

Fejleszteni kell a közétkeztetés hálózatát, javítani kell az ételek minőségét és széles körben el kell terjeszteni az olcsó, egyszerű étkezési formákat. Jobban ki kell használni a közétkeztetés meglevő konyhai és éttermi hálózatát. Fokozni kell a konzervek, a korszerűen csomagolt hidegkonyhai és féligkész készítmények értékesítését.

Jelentős további eredményeket kell elérni a lakosság kényelmét szolgáló, a család életkörülményeit javító szolgáltatások, a mosás, a vegytisztítás, a javítás rendszerének kiszélesítésében.

4. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy egyes egészségre ártalmas munkaterületeken, a hő- és hidegártalmakkal, fertőző és sugárártalmakkal járó munkakörökben a fejlettebb technika és technológia alkalmazásával egészségesebb munkafeltételeket teremtsünk. Ezeken a területeken a bérek csökkentése nélkül tovább kell folytatni a hároméves tervben megkezdett munkaidőcsökkentést, a 36—42 órás munkahétre való áttérést.

5. A második ötéves terv időszakában jelentős beruházásokat kell előirányozni a városok jobb vízellátására. Mintegy 20 város víz- és csatornahálózatát kell bővíteni, illetve megépíteni olyan városokban, ahol eddig semmiféle közműves ivóvízellátás nem volt.

6. A második ötéves tervidőszak végére be kell fejezni a falvak villamosítását; hazánk minden falujába jusson el a villanyfény.

7. Tovább kell javítani a lakosság egészségügyi ellátását. A mezőgazdaság szocialista átszervezésével a társadalombiztosításban részesülők száma a jelenlegi 7,3 millió főről 9,5 millió főre fog emelkedni, azaz országunk majdnem egész lakosságára kiterjed. Több új kórházat kell építeni és öt év alatt összesen 10 000-rel kell növelni a gyógyintézeti ágyak számát. A betegellátás jelentős javítása végett a körzeti orvosi állások számát mintegy 10 százalékkal, a szakorvosi óraszámokat csaknem 25 százalékkal kell növelni. Növelni kell az ipari munkásság üzemorvosi ellátását. Az egészségügyi személyzet létszámának növelésével, a betegek gyógyszer- és élelmiszerellátásának emelésével magasabb színvonalra kell emelni a kórházakban és gyógyintézetekben a betegápolást.

Tovább kell fejleszteni az anya- és csecsemővédelmet. A dolgozó anyák helyzetének megkönnyítésére, gyermekeik nevelésének segítésére növelni kell az óvodák számát és befogadóképességét. A bölcsőde- és óvodahálózat kiszélesítése céljából az állami erőkön kívül igénybe kell venni társadalmi erőforrásokat is.

Fokozni kell a társadalom gondoskodását az idős, munkaképes-

telen dolgozókról és a gyermekekről. Mintegy 3000 új szociális otthoni férőhelyet kell létesíteni az egyedülálló, idős emberek elhelyezésére. Nagy gondot kell fordítani az elhagyott, családi nevelésben nem részesülő fiatalkorúak nevelésére. Létesíteni kell mintegy 3500 új gyermekotthoni férőhelyet és javítani kell a gyermekotthonokban az ellátást.

8. A dolgozó nép kulturális igényeinek és a gazdasági élet követelményeinek megfelelően tovább kell emelni dolgozó népünk szaktudását és általános műveltségét. A műszaki fejlődés és a mezőgazdasági nagyüzemi termelés szükségessé teszi az ipari, építőipari és a mezőgazdasági tanulóképzés fejlesztését, egyes újabb szakmákban a szakemberképzés megindítását, a lányok szakmatanulási lehetőségeinek kiterjesztését. Kulonleges jelentősége van a mezőgazdasági szakmunkásképzés fejlesztésének. Szaktanfolyamok, ismeretterjesztő előadások, a szakkonyvkiadás jelentős bővítése útján kell gondoskodni a munkásság szaktudásának állandó emeléséről, ami feltétele a termelés műszaki színvonala emelésének.

Az ötéves terv során jelentősen emelkedik a különböző iskolatípusokban tanulók száma. A növekvő feladatok figyelembevételével öt év alatt mintegy 4800-zal kell emelni az általános és középiskolai osztálytermek számát. A középiskolákat úgy kell fejleszteni, hogy tanulóik száma a jelenlegi 137 000-ről több mint 170 000-re emelkedjék. Annyi fiatalt kell különböző technikumokban oktatni, hogy a népgazdaság növekvő szükségletét megfelelő számú és szakmai színvonalú technikussal ki tudjuk elégíteni. A népgazdaság szükségleteinek figyelembe vételével mintegy 30—35 százalékkal kell növelni a Műszaki Egyetemre, és csaknem 50 százalékkal a pedagógus intézményekbe való felvételeket. A gyakorlati oktatás fejlesztése céljából javítani kell az egyetemeknek korszerű gépekkel, műszerekkel való ellátottságát.

A felnőtt dolgozók továbbtanulásának előmozdítására minden iskolatípusban jelentősen növelni kell a levelező, illetve esti tagozatok hallgatóinak létszámát.

Az egyetemi és főiskolai oktatás fejlesztése céljából be kell fejezni a Veszprémi Vegyipari Egyetem, és folytatni kell a Budapesti Műszaki Egyetem, valamint a Miskolci Nehézipari Egyetem építését.

9. A tervidőszakban a szervezetileg erősen tagolt kutatóhálózat munkáját egységesen meghatározott feladatokra kell összpontosítani. A második ötéves terv fő kutatási feladatainak kijelölésénél nagyobb mértékben kell támaszkodni a kutatási munka szocialista táboron belüli nemzetközi szakosításának előnyeire.

A második ötéves terv kutató munkájának fő irányaiként a következőket kell kitűzni:

Az alapkutatások közül mindenekelőtt a fizikai és kémiai alapkutatásokat kell bővíteni és továbbfejleszteni. A fizikai alapkutatás területén különös figyelmet kell fordítani a magenergia békés felhasználására, a szilárd testek fizikájára, és a félvezetők szerkezetének és sajátosságainak kutatására. A kémiai alapkutatás bővítésével kell megteremteni mind a vegyipar egyes ágai és technológiai folyamatai továbbfejlesztésének elméleti alapjait. A matematikai alapkutatások fejlesztésénél szem előtt kell tartani azok eredményeinek a termelés irányításában, az automatizálásban, a tervezésben és egyéb gazdasági problémák megoldásában való felhasználását. A biológiai alapkutatások járuljanak hozzá mind az orvostudományi, mind a mezőgazdaságtudományi kutatás fellendítéséhez.

Az egészségügyi helyzet további javítására folytatni kell a legelterjedtebb népbetegségek, valamint a csecsemő- és újszülötthalandóság megelőzésére vonatkozó kutatásokat. A munkaegészségugy terén az ipari és mezőgazdasági munkák egészségi ártalmának megelőzését kell előtérbe helyezni.

A műszaki tudományos kutatásokat elsősorban olyan kérdések megoldására kell irányítani, amelyek a nemzetközi munkamegosztás alapján Magyarország közeli és távoli termelési feladataival fuggnek össze.

Fokozni kell a geológiai kutatásokat új szén-, ásvány-, olaj-, földgáz-, érc- és egyéb ásványi nyersanyaglelőhelyek felderítése céljából.

Kutatásokat kell folytatni az energiahordozó anyagokkal való leghatékonyabb gazdálkodásra.

A vegyiparban fokozni kell az értékes nyersanyagbázist jelentő szén-, olaj- és gázkészletek vegyipari anyagokká történő feldolgozására vonatkozó kutatásokat.

Folytatni kell a gyógyszerek és antibiotikumok kémiájának és ipari előállításának kutatásait.

A műanyagok és műszálak előállításának és a népgazdaság nyersanyagbázisának fejlesztése céljából bővíteni kell a műanyagkutatást. A tudományos kutatás is járuljon hozzá a termelés és feldolgozás technológiájának fejlesztéséhez.

Az ipar műszaki színvonalának emelésére tanulmányozni kell a termelési folyamatok technológiájának modernizálását, s tudományosan fel kell dolgozni az automatizált termelési módszereket és folyamatokat.

Biztosítani kell az építkezések nagyipari módszereinek megvalósításához szükséges új építőanyagok, szerkezeti elemek előállításának és gyártásának kutatását.

A mezőgazdasági termelés hatékonyságának fokozására foly-

tatni kell a talaj termelékenységének növelésére irányuló talajtani, talajbiológiai és agrokémiai kutatásokat. A növényi termékek terén a kenyérgabona-, a zöldség-, szőlő- és gyümölcstermelés tudományos kérdéseinek megoldása egész mezőgazdaságunk továbbfejlődésének igen fontos feltétele. Az állati termékekkel kapcsolatban a hús-, tej- és tojástermeléssel, valamint az élelmiszerek tartósításával összefüggő kutatásokat kell végezni.

Lényegesen fokozni kell a népgazdasági fejlődés elméleti és gyakorlati kérdéseinek marxista közgazdasági kutatását, különös figyelemmel a tervezés tökéletesítésére, a munka termelékenysége növelésére, a szocialista mezőgazdaság fejlesztésére és a szocialista nemzetközi munkamegosztás magasabb színvonalra emelésére.

*

Hazánk gazdasági fejlődésének üteme a legközelebbi években nagymértékben függ attól, mennyire tudjuk megjavítani a tervezés, irányítás, általában a vezetés színvonalát.

A gazdasági vezetésnek számolnia kell a munkásosztály és a műszaki értelmiség körében egyre terjedő és fejlődő szocialista öntudattal, építeni kell a dolgozó tömegeknek a szocialista haza és a szocializmus ügye iránti szeretetére és lelkesedésére, de ugyanakkor nem szabad szem elől téveszteníe a gazdasági építés egyetlen területén sem a személyes érdekeltség alapvető fontosságát, a társadalom érdekét szolgáló egyéni anyagi ösztönzés folytonos tökéletesítését. Az anyagi érdekeltség elvét a mainál hatékonyabban alkalmazni kell a műszaki fejlesztés hathatósabb segítésére, az újítómozgalom fellendítésére, az építkezések és általában a beruházások kivitelezésének olcsóbbítására és meggyorsítására.

Sikereink csak akkor lehetnek teljesek, ha a ma még gyakorta megtalálható, fegyelmezetlenségből, kényelemszeretetből, hozzá nem értésből és hiányos felkészültségből fakadó pazarlást, veszteséget megszüntetjük és fegyelmezett munkát biztosítunk a népgazdaság minden területén.

A második ötéves terv kidolgozásáig még több mint egy év áll rendelkezésünkre. Minden pártszervezet, minden kommunista, minden magyar dolgozó tekintse hazafias kötelességének a tartalékok lelkiismeretes feltárását, hogy tovább gyorsíthassuk a népgazdaság fejlődését. Dolgozó népunk boldogulása, jólétben való gyarapodása nem csupán a feladatokat kijelölő népgazdasági terven múlik, hanem mindenekelőtt az azt végrehajtó alkotó emberen. A párt számít a fejlődésünket előrelendítő hatalmas erők, a kommunisták, a Kommunista Ifjúsági Szövetség és a kétmilliós szakszervezeti tagság odaadó támogatására és arra, hogy dolgozó népünk tudása legjavát nyújtva, munkálkodik majd a második ötéves terv céljainak megvalósításán, a szocialista társadalom felépítésén.

NEMZETKÖZI SZEMLE

Ausztria semlegessége és a hidegháború

Nemrégiben egy amerikai tábornok, aki a második világháború utolsó szakaszában az olaszországi csapatok parancsnoka volt, névszerint Mark Clark, sajnálatát fejezte ki amiatt, hogy 1945-ben Bécset és Prágát nem amerikai, hanem szovjet csapatok szabadították fel. A tábornok, aki a háború utáni első időkben Ausztria amerikai főbiztosa volt, ottani tevékenysége során is mindig azt vallotta, hogy Ausztriának a „Kelet elleni hídfő" szerepét kell betöltenie. Sohasem hagyott kétséget afelől, hogy Ausztriát nemcsak a szocialistaellenes propaganda központjává akarja tenni, hanem a „hídfő" kifejezést katonai értelemben fogja fel.

Kétségtelen, hogy Mark Clark tábornok nem áll egyedül ezzel a felfogással. A NATO vezérkari hadászai máig sem tudják kiheverni, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban állomásozó rohamosztagokat, és az olaszországi amerikai utánpótlási támaszpontokat nemcsak az Alpok hegylánca választja el egymástól, hanem Ausztria semlegessége is, s hogy ily módon a Brenneren átvezető észak—déli összekötő vonal nem a NATO-vezérkarok rendelkezési körébe tartozik. Így nagyon is komoly veszélyeket rejtett magában az a körülmény, hogy az amerikaiak a tavalyi keleti válságok idején igénybe vették Ausztria légi terét, hogy csapatokat szállítsanak Nyugat-Németországból Törökországba, és más közép-keleti országokba.

Rakétatámaszpontoknak olasz földön való felállítása — ami ellen Jugoszlávia tiltakozott, de Ausztria nem — kétségtelen kísérlet arra, hogy Ausztria semlegességét áttörjék. Joggal bírálták az osztrák közvéleményben, hogy ebben a súlyos kérdésben a hivatalos körök hallgattak.

Nagy nemzetközi jelentősége van tehát annak, hogy Ausztria milyen álláspontot foglal el a nemzetközi események alakulásában, de kiváltképpen az agresszív militarista körök katonai-stratégiai terveivel kapcsolatban, amelyek a legvilágosabban a NATO-ban jutnak kifejezésre.

Akad itt bőven ellentmondás és ellentét, amelyek részletes vizsgálata megkönnyíti Ausztria problémájának megértését.

Vegyük például a mai nemzetközi feszültség kulcskérdését, az atomfegyverkezést. Ismeretes, hogy az 1957. évi választásokon a szocialista elnökjelölt győzelme szempontjából döntő jelentősége volt dr. Schärf, a jelenlegi elnök ama kijelentésének, hogy síkra száll majd az atomfegyverek be-

tiltása mellett, és hogy megválasztása után ebben a kérdésben megfelelő formában a többi ország államfőihez fordul. Erre a lépésre ugyan nem került sor, de a keleti és nyugati tudósoknak az ausztriai Kitzbühelben tartott 3. Pugwashkonferenciája, s az ehhez kapcsolódó bécsi tömegtüntetés, amelyen a világ legtekintélyesebb atomtudósai emelkedtek szólásra, dr. Schärf kezdeményezésére vezethető vissza, aki ezzel legalább részben beváltotta a választási kampányban tett ígéretét. De ellentétben áll ezzel az osztrák hadsereg tevékenysége, amelynek főparancsnoka névleg a szövetségi elnök, s amely legutóbbi hadgyakorlatát a katonáknak az atomháborúhoz való „szoktatása" jegyében folytatta le.

Az osztrák politikában léptennyomon találkozunk ilyen ellentmondásokkal. Ellentmondás van az általánosan elismert semlegességi elv és ama tény között, hogy Ausztria semlegessége földrajzi helyzeténél fogva lényegesen más követelményeket támaszt, mint például Svájcé, amelyet kizárólag kapitalista országok vesznek körül. Említeni is felesleges, hogy ez a körülmény az 1956 októberi magyarországi ellenforradalom idején különösen nehéz helyzet elé állította Ausztriát.

Világos, hogy a semlegességnek a kapitalista és a szocialista világ határán megvannak a maga sajátos problémái. Kiderult, hogy az októberi események idején a semlegesség (s itt nem is az a döntő, hogy akkoriban kellő erővel védelmezték-e, avagy — mint valójában történt — ezt nem tették meg) döntő mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a magyarországi ellenforradalmi felkelés nem robbantott ki súlyos nemzetközi konfliktust, amelybe okvetlenül Ausztria is belesodródott volna.

Feltehető, hogy éppen ennek felismerése gyarapította azokat az erőket, amelyek Ausztria semlegességének lényegét az összes országokkal való baráti kapcsolatok fenntartásában és megszilárdításában látják. Ha azonban szemügyre vesszük az osztrák kormány gyakorlati politikáját, azt tapasztaljuk, hogy minduntalan ismét azok az erők kerekednek felül, amelyek — bár nem mondanak le a semlegesség-nyújtotta előnyökről — a nyugatnémet agresszív körök roknszenvének megnyerésével szeretnék ezt összekapcsolni. Egyik példa erre a „Szudétanémet Nap" megrendezésének engedélyezése Bécsben az osztrák kormány képviselőinek részvételével, és az, hogy dr. Lodgeman, a szudétanémet revansizmus vezére mellett, ugyanarról a szónoki emelvényről beszédet mondottak.

Mi a magyarázata ennek az ellentmondásos magatartásnak?

E kérdés megválaszolásának kulcsát Ausztriának a nyugatnémet és az amerikai tőkével való kapcsolatában kell keresni, nem pedig Ausztriának valamennyi szomszéd állam iránti rokonszenvében vagy ellenszenvében.

Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell bizonyos történelmi tényekre. Amikor Ausztriát 1938-ban megfosztották önállóságától, bizonyos fokig katonai eszközökkel betetőzték azt, amit már egy évtized folyamán előkészítettek: az osztrák gazdaság kulcspozícióinak a német tőke által való átvételét. A következő években a német imperializmus nagy hév-

vel látott hozzá, hogy Ausztria természeti kincseit a fegyverkezés céljaira kiaknázza.

Az osztrák vízierőművek kiépítése a nyugatnémet ipar felé való orientálódással kezdődött. Voralbergben hatalmas erőműveket építettek, melyeknek fogyasztója a ruhr-vidéki és a rajna-vidéki nehézipar. Linz, a dunai forgalmat az észak—déli forgalommal összekötő csomópont, olyan nagy ipari üzemek bázisa lett, mint a Hermann Göring Konszern Kohó-művei (ma VOEST), a Nitrogénművek, és a közelben fekvő ranshofeni Alumíniumgyár. A ruhr-vidéki tőke 1938 után átvette az amerikaiaktól és az angoloktól az osztrák ásványolaj kiaknázásának koncesszióját A gépipar és a repülőgépipar számos üzemét a háború idején a bombázás által veszélyeztetett nyugatnémet ipari városokból az Alpok völgyeibe „telepítették át". Ebből adódott, hogy a német annexió és a háború folytán Ausztriára nagyobb ipari potenciál maradt, mint amekkorával a háború előtt rendelkezett, s hogy *a német és az osztrák tőke különösen szoros összefonódása* a háború és az annexió kísérő jelensége volt.

A Marshall-terv és az Európai Újjáépítési Program (ERP) révén Ausztriában ismét üzembe helyezték az ipar jelentős részét. Lehetőség nyílt tehát arra, hogy az amerikai tőkével Ausztriában jelentős beruházásokat eszközöljenek, az osztrák tőkések pedig saját profitjaiknak kisebb részét fordítsák beruházásokra, mint a kapitalista viszonyok között szokásos. De míg a nyugatnémet tőke a potsdami szerződés rendelkezései és később az államszerződés révén egy időre elesett attól, hogy Ausztriában ismét elfoglalja régi pozícióit, az ERP-hitelek magukkal hozták az amerikai tőke szüntelen beáramlását Ausztriába. Az ERP-akció rendelkezései szerint az Egyesült Államok kormánya fenntartja magának a jogot, hogy a visszafizetett ERP-hitelek összegei felett rendelkezzék. Bár az ERP-akciót „ajándéknak" tüntetik fel, mint-hogy az eredeti dollár-összegek csakugyan nem az Egyesült Államoknak fizetendők vissza; az osztrák adósnak mindenkor az ERP-alapba kell visszafizetnie e hiteleket, amely eszköz az amerikaiak kezében az osztrák gazdasági élet tartós ellenőrzésére.

Hogy az amerikai tőke ezáltal milyen kényszerítő eszközhöz jutott, az különösen az idei év elején mutatkozott meg, amikor az ERP-hiteleket azzal az indokolással zárolták, hogy csak az osztrák ásványolajra vonatkozó amerikai követelések kielégítése után lehet szó ismét hitelek folyósításáról. Az osztrák kormány semmiféle ellenállást nem tanúsított ezzel a zsarolással szemben, mint ahogy az államszerződésben az egykori német vagyon teljes átvételére kapott lehetőséget sem merítette ki. Ellenkezőleg, az államszerződés előírásainál jóval nagyobb teret nyújtott a német tőkének Ausztriában.

Míg az amerikaiak az ERP-pénz rugójával tudnak szüntelenül nyomást gyakorolni, a német tőkéseknek más eszközeik vannak: a behozatali korlátozások feloldása arra vezetett, hogy az osztrák piacot elárasztották a nyugatnémet iparcikkek.

Ausztriának van ugyan jelentős villamossági ipara, mindazonáltal például háztartási gépekben

— amelyek iránt Ausztriában komoly kereslet mutatkozik — alig versenyképes a nyugatnémet iparral szemben. Hasonló a helyzet a járműiparban és más iparágakban is. Ennek következtében a Német Szövetségi Köztársasággal való külkereskedelem mérlege súlyosan deficites, s ezt a deficitet sem az áramszolgáltatás, sem a nagy idegenforgalom nem tudja ellensúlyozni. A nyugatnémetek ausztriai követelései ily módon kitűnő eszközül szolgálnak engedmények kicsikarására. Mindenek előtt arra törekednek, hogy helyreállítsák a német tőkével való szoros összefonódást, amely 1938 előtt fennállott. S ez nemcsak a magántőkés gazdasági szektorra vonatkozik, hanem az államosított ipar jelentős részeire is.

Nemrég jelent meg az „Ausztria gazdasági fejlődésének előmozdítására alakult tanulmányi csoport" emlékirata, amelyből néhány adatot közlünk a fentiek megmagyarázására: Az Ausztria által importált gördülő anyag 90 százaléka Nyugat-Németországból származik; a behozott mezőgazdasági gépek 80 százaléka; a fémipari termékek 76 százaléka; az automobilok 70 százaléka és így tovább. Míg 1952-ben a Nyugat-Németországból való behozatal értéke az összbehozatal 21,6 százalékát tette, 1959-ben a statisztikába foglalt első negyedév adatai már 42 százalékról szólnak.

A külkereskedelemben megnövekedett részaránya még távolról sem méri ki a nyugatnémet tőke behatolását Ausztriába. A fent említett forrásból származnak a következő számok: Ausztriában a nyugatnémet beruházásokat, amelyek az 1952—56-ig terjedő öt esztendőben 15,3 millió nyugatnémet márkát tettek ki, a következő két esztendőre 25,2 millióval irányozzák elő.

Ha hozzátesszük, hogy a bonni kormánnyal 1957-ben megkötött egyezmény alapján a nyugatnémet tőkések kárpótlás címén kerek 3 milliárd schilling értékű osztrák vagyont kapnak (a számítások a vagyontételeket nem tényleges értékükkel, hanem a jóval alacsonyabb 1948-as értékkel vették fel) — fogalmat kaphatunk arról, mily hatalmas anyagi eszközökkel rendelkezik Nyugat-Németország a mindössze 7 millió lakosú Ausztriában.

Az államosított üzemek — amelyekhez Ausztriában a bányászat, az olajtermelés és feldolgozás nagy része, a kohászat, az elektromos- és gépipar nagy része tartozik — sincsenek a nyugatnémet tőke behatolása ellen biztosítva. Sőt ellenkezőleg: az egyezmények sűrű hálózata fonja össze például az államosított elektromosipart, a nyugatnémet Siemens-konszernnel, az osztrák Petrokémiát a nyugatnémet Bayer-csoporttal stb.

Nyugatnémet vállalkozók egyre sűrűbben alakítanak fiók-vállalatokat osztrák földön, kivált a fogyasztási cikkek terén, a vegyi- és gyógyszeriparban, de a kereskedelemben is. Bécs legnagyobb áruházai egy düsseldorfi konszern tulajdonában vannak és egész sor vegyes vállalat alakul, melyek az osztrák munkaerő olcsóságából többletprofitot termelnek a nyugatnémet tőkések számára. Az osztrák vízierőművekben már a második világháború előtt kiépített pozíciókat most a nyugatnémet tőkések ki-

használják. Indokoltan beszél tehát az említett emlékirat arról, hogy *az osztrák gazdasági élet mindinkább idegen kézre kerül*, ami Ausztria gazdasági vezetőinek cselekvési és döntési szabadságát egyre jobban korlátozza.

Az osztrák koalíciós kormány külpolitikájának hasonulása a bonni felfogásokhoz és tervekhez tehát szilárd anyagi alapokon nyugszik, ami nagyon komoly és súlyos tény. Ez a külpolitikai orientáció jut kifejezésre a bécsi kormány magatartásában az úgynevezett integrációs tervekkel kapcsolatban. A bécsi kormány ismételten és határozottan az európai integráció hívének mondotta magát. Egy parlamenti vitában, 1957 decemberében, egy akkori kommunista képviselő, Ernst Fischer ezt mondotta: „Ausztria bekapcsolódása a szabad kereskedelmi övezetbe csak még jobban megkönnyítené a nyugatnémet tőke számára pozíciók szerzését országunkban, és a gazdasági nyomás gyakorlását, amelyet Ausztriában kifejt." Egy évvel később ugyanez a parlamenti szónok kijelentette: „Az európai nagytőke egynémely csoportja sokkal kevésbé ragaszkodik a szabad kereskedelmi övezethez, mint Ausztria rövidlátó politikusai."

Ausztriában az úgynevezett gazdasági nagytér politikusai azzal érvelnek, hogy Ausztria, mint mondják, túl kicsi, semhogy önálló gazdasági politikája legyen. Csak nagy térben fejtheti ki gazdasági erőit, ami végső soron nem más, mint az európai gazdasági közösség. Ez pedig az osztrák tőkések jó részének nem tetszik.

Ezzel magyarázható, hogy a két uralkodó párton belül is nézet-ellentétek vannak ezekben a kérdésekben, amelyeket csak azzal tudnak elnyomni, hogy minduntalan hangoztatják: az integrációs politika ellenzői a Nyugat közös ügyét veszélyeztetik. Néha még titkos kommunista propagandának is nevezik az integráció-ellenes fellépéseket.

Tudott dolog, hogy az osztrák ipar nagymértékben a kiviteltől függ, de a szocialista országokba való exportot erősen korlátozza az, hogy a hazai piacot az amerikai—nyugatnémet áruk uralják. Az osztrák tőkések azt remélik, hogy Nyugat-Németországgal kooperálva több esélyük van arra, hogy behatoljanak a kapitalista piacokra és az úgynevezett gyengén fejlett országok piacaira.

Ezek a tények részben megmagyarázzák, hogy a bonni kormánynak Ausztriával szemben támasztott messzemenő követelései miért találkoznak oly gyenge ellenállással, s miért engednek az osztrákok az ausztriai ásványolajjal kapcsolatos amerikai igényeknek is.

Az elmondottakból könnyű megérteni, hogy az osztrák burzsoázián belül különböző ellentétes tendenciák jelentkeznek, amelyeknek megvan a maguk politikai vetülete. Az osztrák sajátosságok folytán ezek az ellentétek mindenekelőtt a Néppárton belüli vitákban jutnak kifejezésre.

Felvetődik a kérdés; hogyan viszonyul a munkásság ehhez a fejlődéshez? Az 1950 óta szinte megszakítás nélkül tartó konjunktúra azt eredményezte, hogy az ipar ma több munkást és alkalmazottat foglalkoztat, mint

valaha. Másrészt figyelembe kell venni, hogy a mezőgazdaság nagyarányú gépesítése jelentős munkaerőt szabadít fel, hogy az építőipar gépesítése folytán is az építőipari segédmunkások tízezreinek kellett más munkát keresniök. Mindazonáltal a munkanélkülieknek átlagos száma, az idényjellegű téli munkanélküliségtől eltekintve, jóval kisebb, mint ami a kapitalista viszonyok között „normálisnak" számít. A konjunktúra módot adott arra, hogy sok családban nemcsak a férj, hanem a feleség is kereső foglalkozást űzzön, hogy sok munkás túlórázással még külön jövedelemre tegyen szert. Minthogy a fogyasztás szempontjából nem az egyes keresők alapbére a mérvadó, hanem a „családi jövedelem" minden mellékkeresettel együtt — jelentős eltérés mutatkozik egyrészt a statisztikák, másrészt a munkás családi költségvetése között. A statisztika azt mutatja, hogy a bérek elmaradnak az árszínvonal mögött, a családi budzsé viszont nő, mert mindenki dolgozik és többet, mint a normál munkaidő. A valóságos uzsorakamatokra történő részletvásárlások gyakran a napi fogyasztás csökkenésére és különösen az élelmezés romlására vezetnek. A munkások és alkalmazottak jelentős része erősen eladósodott, főképp háztartási gépek, motorkerékpár vagy gépkocsi vásárlása folytán.

Ez persze nem valamennyi munkáskategóriára vonatkozik. Vannak olyan munkásrétegek is, különösen a textiliparban, a konfekcióiparban és a kereskedelemben, amelyek már túljutottak a konjunktúra „csodáján". A 35 éven felüli nőknek, ha a kereskedelemben, vagy az irodában elvesztik munkájukat, már csak kevés reményük van arra, hogy új állást találjanak. A munkanélküli segélypénztáraknál sok idősebb munkás és alkalmazott is látható, akik szintén nem tudnak már elhelyezkedni, jóllehet még évekig várhatnak az öregségi járadékra.

Az osztrák munkásokra azonban általában mégis az a felfogás jellemző, hogy a konjunktúrának köszönhetik jelenlegi helyzetüket. Így elég könnyű őket visszatartani a határozott fellépéstől, a harctól, azzal az érvvel, hogy ez „veszélyeztetheti a konjunktúrát". A munkásság széles körei azt szeretnék, hogy ha fennmaradnának a mai körülmények, mégha azok nem is elégítik ki teljesen a munkások minden kívánságát. Ez a konzervatív hangulat lehetővé teszi a burzsoáziának, hogy sok kérdésben a munkásosztály komolyabb ellenállása nélkül érvényesítse akaratát. Ez aztán a jobboldali szocialista vezetőségnek is módot ad arra, hogy a burzsoáziával való együttműködést politikai szükségszerűségnek tüntesse fel, és vívmányként emlegesse azt, hogy az ipari vállalkozók és a szakszervezeti szövetség „paritásos bizottsága" dönt a bérkérdésekben.

Az 1959. évi választásokon az Osztrák Szocialista Párt 1945 óta első ízben kapott több szavazatot, mint az Osztrák Néppárt, az újfasiszta „Szabadság Párt" pedig három mandátumot nyert el az Osztrák Néppárttól.

A kommunisták, akiknek eddig három mandátumuk volt, kiváltak a parlamentből. Ez részben abból fakadt, hogy kerek 50 000 szavazatot vesztettek, de főképpen abból, hogy a választási

törvény családrendelkezései folytán a kommunista jelöltekre szavazó 143 000 választó elvesztette parlamenti képviseletét, míg az Osztrák Néppárt 143 000 szavazatára 5 mandátum jutott. Ez, mint az Osztrák Kommunista Párt közvetlenül a választások után kiadott nyilatkozatában hangsúlyozta, komoly hátrány az egész munkásosztály szempontjából, hiszen érdekeit igazán csak a kommunista képviselők védik. A kommunistáknak a parlamentből való kiválása azt jelenti, hogy a döntő világpolitikai kérdésekben, és kiváltképpen akkor, amikor Ausztria semlegességének védelméről és a nyugatnémet tőke ausztriai behatolási kísérleteinek visszaveréséről van szó, a döntő lépéseket sokkal inkább a nép háta mögött fogják megtenni, mintha a kommunisták a parlament szónoki emelvényéről szembeszállhatnának az Ausztriát és dolgozó népét fenyegető veszedelemmel.

A kormányalakítás körüli tárgyalások azt mutatták, hogy az Osztrák Szocialista Párt kész messzemenő engedményeket tenni régi koalíciós partnerének. Raab, az Osztrák Néppárt elnöke felajánlotta a szocialistáknak a pénzügyminisztériumi tárcát, amit ezek el is fogadtak. De a gyáriparosok szövetsége ezt nyilvánosan megvétózta és elég leplezetlenul azzal fenyegetőzött, hogy beszünteti a Néppárt támogatását, ha Kamitz nem marad pénzügyminiszter. A nagytőkések érvényesíteni tudtak akaratukat mind a Néppárt, mind a Szocialista párt vezetőségében: a szocialisták lemondtak a pénzügyminiszter posztjáról. Viszonzásul két dologgal kárpótolták őket: az osztrák külpolitika eddigi vezetőjét, Figlt, aki a semlegesség hívének számít, a nemzetgyűlés elnökének reprezentatív állásába helyezték át. Helyét a Szocialista Párt részéről dr. Kreisky, az Európa-politika lelkes hive, Brandt, a nyugat-berlini polgármester közeli barátja foglalhatta el. Továbbá a Szocialista Párt elnöke, Pittermann lett az államosított ipar vezetője.

Összefoglalólag azt lehet mondani, hogy a harmadik Raab-kormányban a szocialisták több pozíciót kaptak, mint az előzőekben. De ha tekintetbe vesszük, hogy a kormányban és az úgynevezett koalíciós bizottságban egyaránt egyhangú döntéseket kell hozni, akkor világos, hogy semmiféle „hatalmi eltolódásról" nincs szó.

A választások után az Osztrák Néppártban vita indult a választási veszteségek okainak felderítésére és olyan hangok is hallatszottak, hogy Raabnak le kellene mondania, mert már „túl öreg". Persze, nem a kor, más okok játszanak itt szerepet: Raab az az osztrák politikus, aki az államszerződést aláírta, aki a Szovjetunióval való együttélés híve. Nem egyszer kifejezte, hogy ellensége mindenféle „európai" kalandnak. Raab azoknak az osztrák tőkéseknek a képviselője, akik féltik az osztrák gazdaságot Nyugat-Németország terjeszkedésétől. Azoknak az embere Raab, akik hajlamosak a Kelettel való kapcsolatok kiépítésére. Ezzel szemben a Raab helyére javasolt „fiatal" jelölt, a 70 esztendős dr. Gorbacher, a Nyugat-Németországgal való szoros kapcsolat élharcosa.

Az Osztrák Néppártban még folyik a vita. Közben a katolikus szervezetek elérték, hogy mind-

két kormánypárt hajlandó a Vatikán messzemenő kívánságainak eleget tenni az iskolák és a családi jog területén. Az általános iskolai pedagógusok képzése már most is túlnyomóan a katolikus magánintézetek kezében van. Most a katolikus rendek kezén levő általános iskoláknak állami támogatást készulnek adni, sőt arról is szó van, hogy Salzburgban katolikus „magán" egyetem létesüliön, melynek különleges feladata „kelet-szakértők" kiképzése lenne.

A kormány szocialista miniszterei mindezt nem kifogásolják. Úgy látszik, azonban, hogy azok a nézeteltérések, amelyek a Néppártban kimutathatóan különböző tőkés érdekeket tukröznek, a Szocialista Pártra is kihatnak. Így például Pittermann alkancellár, a Szocialista Párt elnöke az utóbbi időben kétszer is óvta az osztrák gazdasági vezetőket az „európai integrációs tervektől", ami azt bizonyítja, hogy a Szocialista Pártban is megoszlanak a nézetek és érzelmek az integrációt és az ezzel kapcsolatos hidegháborút illetően.

Nemrég zajlott le az Osztrák Szakszervezeti Szövetség kongresszusa, amely azon fáradozott, hogy a tőkés vállalkozókkal közös gazdasági koncepciót dolgozzon ki. Míg a munkásosztály egyre nyomatékosabban követeli, hogy a növekvő drágasággal szemben akciókat szervezzenek, a Szakszervezeti Szövetség az osztályegyüttműködés egyik vezető teoretikusát, Fritz Sternberget kérte fel, hogy a kongresszuson a „második ipari forradalomról" tartson beszámolót. A Szakszervezeti Kongresszus megnyitására megjelentek a nagytőkések képviselői Bécs érsekének kíséretében, ami azt volt hivatva demonstrálni, hogy az osztályharc már a múlté.

Így hát a mai Ausztriában éles ellentét van a munkásosztály harci lehetőségei és a tényleges helyzet között. A burzsoázia hatalmi pozíciói a nyugatnémet nyomás alatt erősen meggyengültek, amit a munkásosztály kihasználhatna helyzetének megjavítására. De a reformista vezetők az osztályegyuttműködés elvével minden harci eszközről lemondanak és maguk segítik elő az osztrák és nyugatnémet tőkés jövedelmek emelkedését.

Az osztrák koalíciós politika gyakorlatához tartozik, hogy Ausztriát és az osztrák népet a nemzetközi eseményektől elszigeteljék. Ez kiváltképpen megmutatkozott a bécsi Világifjúsági Találkozó idején.

Az Osztrák Szocialista Párt kiszolgáltatta magát koalíciós partnerének, annak kezébe adta a nyomós érveket. Az Osztrák Szocialista Párt antikommunizmusával megfosztotta magát a leghatásosabb fegyvertől a Katolikus Néppárttal folytatott vitájában. Évek óta azt próbálja elhitetni, hogy a kommunizmus ellen az igazi védőbástya az Osztrák Szocialista Párt, nem pedig a Néppárt, amelynek a Szocialista Párt minduntalan a „kelet erőivel" való „paktálást" veti a szemére. Az Osztrák Szocialista Párt jobboldali vezetősége nagy buzgalommal igyekszik bebizonyítani, hogy antikommunistább a Néppártnál. Ebben gyakran oly messze elmegy, hogy felmerul a probléma: milyen mértékben lehet antikommunista anélkül,

hogy a munkások szemében megszűnne szocialista párt lenni.

A harmadik Raab-kormány megalakulásakor világosan kiderült, hogy az Osztrák Szocialista Párt kész háttérbe szorítani a munkások követeléseit, amikor a Néppárt bizonyos igényeiről van szó.

A kormányalakítási politikai viták során sok ellentét került napvilágra. Világosan megmutatkozott például (különösen a VII. Világifjúsági Találkozóval szemben tanúsított magatartásában), hogy mindkét kormánypártban ellentétek vannak az Ausztriára nézve oly előnyös semlegességi politikai képviselői és a hidegháború hívei között. A koalíciós sajtó magatartása bizalmatlanabbá teszi a tömegeket, amelyek kételkednek a semlegességi politika őszinteségében.

Mindazonáltal kétségtelen, hogy a lakosság tudatában van a semlegesség előnyeinek, s hogy minden más politika erős ellenállásba ütközne mindkét kormánypárt egyszerű tagjai sorában és a békét óhajtó tömegekben.

Fritz Glaubauf

Keralai tanulságok

Az indiai központi kormány alkotmányellenes és diktatórikus intézkedéssel feloszlatta a keralai kommunista kormányt. Ezzel megszűnt a világtörténelem első olyan kommunista kormányának működése, amely burzsoá államban, a burzsoá parlamenti rendszer segítségével, szavazati többség alapján került natalomra

A keralai kormány feloszlatása azonban legkevésbé sem jelenti a „kerala kísérlet" csődjét, sikertelenségét — lényegében még befejeződését sem. Inkább az indiai burzsoázia kapkodásának és gyengeségének jele, s annak, hogy az indiai burzsoázia uralkodó szárnyában az utóbbi időben ismét a reakciós, antikommunista erők kerültek előtérbe

A KOMMUNISTÁK PROGRAMJA: KÖVETKEZETESEN VÉGREHAJTANI A POLGÁRI DEMOKRATIKUS REFORMOKAT

A keralai kommunista kormány 1957-ben nehéz körülmények között vette át hivatalát.[1] Az első indiai kommunista helyi kormánynak abban az államban kellett bebizonyítania rátermettségét és vezetési képességét, amelyben már megbukott a kongresszus párti, majd a jobboldali szocialista kormány is, amelyet esztendők óta *„probléma-állam"*-nak nevez a politikai köznyelv, éppen ezernyi, majdnem megoldhatatlannak látszó problémája miatt. A helyzet bonyolultságát csak fokozza az a körülmény, hogy a kommunista kormány kezét alapvetően megköti a központi kormány számtalan rendelkezése, nem egyszer gáncsoskodása. *„Olyan rendszer keretei között kell dolgoznunk*

[1] Kerala — mint ezt egyebként a Társadalmi Szemle 1957. 7—8. számában megjelent „Kommunista kormány — burzsoá államban" c. cikke is megírta — az indiai államszövetség délnyugati partvidékén elterülő legkisebb állama. Magyarország felének kisebb területén 13 és fél millió ember lakik. Nyersanyagokban viszonylag gazdag, de iparral nem rendelkező, elképesztően szegény ország. India többi részéhez képest itt a legnagyobb az írni-olvasni tudók száma.

— mondotta főminiszteri (miniszterelnöki) székfoglaló beszédében Nambudiripad elvtárs, az Indiai Kommunista Párt Politikai Bizottságának tagja —, *amelyben számtalan rendszabály és eljárás nem kedvünkre való.*"

A reakció szinte a kormány beiktatása utáni első pillanatban megkezdte tevékenységét a kormány helyzetének aláásására. A kerala'ai kormányzó (aki helyi viszonylatban a köztársasági elnöknek megfelelő funkciót tölt be), felhasználta a választási eredmény kihirdetése és a kormány hivatalba lépése közötti néhány napot — amíg az alkotmány értelmében ő képviseli a végrehajtó hatalmat is —, hogy egyrészt néhány kisebbfajta rendelkezéssel borsot törjön a hivatalba lépő kormány orra alá (egyes kinevezésekkel, fizetésmegállapításokkal), másrészt nyilvánosan kifejtette azt a véleményét, hogy az új kormány hat hónapot sem fog hivatalban tölteni. Végül „egyéni beszélgetésre" magához kérette az öt kormánypárti függet'en képviselőt, s igyekezett őket őket rávenni, vonják meg támogatásukat a kommunista kormánytól. Ez utóbbi próbálkozások veszedelmes voltát mutatja, hogy elegendő lett volna két képviselő visszalépése a KP támogatásától — s a kormány kisebbségbe kerül.

A kommunista kormány azonban, mint ismeretes, megalakult, az indiai alkotmánynak megfe'elően, a reakció minden mesterkedése ellenére.

Az, hogy Keralában kommunista kormány került hatalomra, valójában nem jelentett semmiféle társadalmi változást az állam berendezkedésében. Hiszen a keralai kormány lényegében az indiai burzsoá-kongresszusi kormány helyi szerve, s alá van vetve a polgári demokratikus indiai alkotmány elveinek, amelyek még az angol imperializmus elleni függetlenségi harc tüzében alakultak ki, s ennek megfelelően nem egy kérdésben radikálishaladó álláspontot képviselnek. Míg azonban az alapvető jogok közé iktatja például a „kizsákmányolástól való mentesség"-et, elismeri a termelőeszközök magántulajdonának jogát is. S bár egyes gazdasági szektorok államosítását India keresztülvitte, ez egyrészt teljes kártalanítással, másrészt rendkívül felemásan, kivételekkel, s a bel- és külföldi nagytőke jogainak szinte korlátlan fenntartásával jart együtt. A kártalanítással való földreformra elvben lehetőséget ad, de nem tartja azt feltétlen vegrehajtandónak. Így azután az indiai alkotmány egyrészt többre ad lehetőséget, mint amennyit a függetlenség kivívása után hatalomra került indiai nemzeti burzsoázia végre kíván hajtani, másrészt kifejezetten burzsoá alkotmány, s csupán a feudális-koloniális rendhez viszonyítva jelent előrehaladást.

Ennek megfelelően *a keralai kommunista kormány programja sem lehetett egyéb polgári demokratikus programnál*, amely ugyan az adott lehetőségekhez képest a legdemokratikusabb program, mégis legfeljebb kiindulási alapja, objektív bázisa egy majdani szocialista építésnek. A keralai program törekvés annak a végrehajtására, amit az alkotmányt kidolgozó Kongresszus Párt, az indiai központi kormány s az indiai államok eddig minden esetben kongresszista helyi kormányai

eddig legfeljebb csak ígértek, de soha nem akartak végrehajtani.

A keralai kormányra így az a történelmi feladat hárult, hogy egy burzsoá államban következetesen végre próbáljon hajtani egy radikális burzsoá programot.

Egyhamar kiderült azonban, hogy az indiai burzsoázia jelentős része, s pártjának, a Kongresszus Pártnak vezetősége *hallani sem akar saját programja következetes végrehajtásáról.*

Mégis, az alkotmány kötöttségei, a szüntelen harc, a rendkívül fonák helyzet ellenére (amelyben a kommunista kormánynak a burzsoáziával *szemben* kellett megvédelmeznie a *burzsoá* reformokat) a keralai kormány rövid 28 hónapos működése alatt a tömegek aktív támogatásával jelentős reformot hajtott végre s ezzel tovább növelte népszerűségét. Ezt bizonyította többek között a kormány működésének tizenharmadik hónapjában megtartott pótválasztás Devicolam körzetben.[2]

[2] A választás perdöntő volt, mert e mandátum elvesztése a kommunista többség elvesztését hozta volna magával. (A 65 kommunista képviselő egyike a parlamenti szabályok szerint „speaker", s így szavazásra nem jogosult, — valójában tehát a 64 : 62 arány 63 : 63-ra alakult volna át, ennek az egy mandátumnak elvesztése esetén.) A pótválasztási kampány során a szomszéd Madrasz állam legtekintélyesebb kongresszista vezetői, az egész keralai Kongresszus Párt, a két szocialista párt, a katolikus és muzulmán reakció a fanatikus hindu és nacionalista bandák, földesurak és ültetvényesek és minden elképzelhető reakciós erő megmozdult a kommunista jelölt, egy Punnoose nevű keralai ültetvényen dolgozó munkásasszony ellen. A kommunista párt jelöltje azonban elsöprő győzelmet aratott, s lényegesen több szavazatot kapott, mint egy évvel azelőtt; amikor egyébként ugyancsak ő kapta a többséget, s csak ellenzéki petíció miatt került sor új választásra.

28 HÓNAP MÉRLEGE

A keralai kommunista kormány növekvő népszerűségét tetteinek köszönhette.

Mezőgazdasági téren először is eltiltotta a parasztok elűzetését az általuk művelt földről, illetve az általuk a rendelet kiadásakor lakott helyről. Ennek különös jelentőségét az adja, hogy mivel a keralai — s általában az indiai — földbirtokrendszer alapja a bérleti szerződés, az indiai földesúr korlátlanul él azzal a jogával, hogy bérlőit cserélgesse, régi bérlőinek felmondjon és kitegye a bérelt földről. Ennek következtében aratások után (s Indiában sokhelyt évenként kétszer, sőt háromszor is aratnak) száz- és százezrek válnak kóborló, munka nélküli hajléktalanokká. A bérletben dolgozó parasztok túlnyomó része a földesúr birtokán álló kalyibában lakik, s így bérlete megszűnése egyben a fedél elvesztését is jelenti, — s az országutakon ilyenkor megindul a népvándorlás-áradat más vidékek és a nagyvárosok felé. Ezért a keralai kormány első intézkedése alapvető jelentőségű volt a földmunkásság, a bérlő parasztok életének biztonsága szempontjából. A későbbiek során a kormány felosztotta az egykori maharadzsatulajdonból állami tulajdonba átment földeket és erdőket, s éppen a kormány erőszakos eltávolítása előtti napokban fogadta el a keralai parlament az új földreformtörvényt. Ennek értelmében az évenként két termést adó földek felső birtokhatára, ötszemélyes család esetén, 6 hektár, minden további családtagra négy tized hektár kiegészítéssel, maximálisan 10 hektárig. Minden földbirtok ezen felüli részét a szegény

és földtelen parasztok között kell kiosztani. A földbirtokosok kártalanításként a föld forgalmi értékének felét kapják. Egyben szabályozta a törvény a bérleti díjakat is, aminek az előbb említett körulmények között szinte a földreformmal felérő fontossága van.

Hogy a törvény jogos, az alkotmány szellemében való, senki sem vonhatta kétségbe. Ratifikálta a köztársasági elnök, s jogosságát elismerte Nehru is. A keralai parlamenti ellenzék mégis tiltakozott, — a földbirtokosok teljes kártalanítását követelte, s javasolta, hogy az elkobzott földeket adják kommunális tulajdonba. Ugyancsak tiltakozott az az ellenzék a bérlők kiűzési tilalma ellen is.

A kommunista kormány enyhítette az eladósodott parasztok helyzetét, csökkentve a birtokosokkal szemben fennállott adósságukat. Rendezte a mezőgazdasági és egyéb munkások minimális bérét. Intézkedett a kormány a *szövetkezeti mozgalomnak* új területekre való kiterjesztéséről. Így jelentősebb termelőszövetkezetek alakultak, többek között a háziipari jellegű kókuszfeldolgozó iparban, s a halászatban. A *munkaviszályok* rendezésének új módszereit is kidolgozták, háromtagú döntőbizottságok létrehozásával, a munkások, a munkáltatók és a kormányzat képviselőiből.

Iparosítási tervet kezdett kidolgozni a kormány, amelynek első lépéseként hozzáláttak a keralai vízienergia-források sokoldalú kihasználásának előkészítéséhez.

A keralai állami költségvetés volt az első deficitmentes költségvetés Indiában. A bevételi forrásokat elsősorban a nagy vagyonok és jelentős vállalatok *fokozott megadóztatásával* növelték.

A közigazgatás terén is életbeléptettek számos új intézkedést. A kormány már hivatalbalépése első napjaiban leszállította saját fizetését, s rövid néhány nap mulva jelentősen felemelte az alacsonyfizetésű közigazgatási tisztviselők s a helyi, kommunális alkalmazottak bérét. További közigazgatási reformokat készítettek elő a hagyományos helyi közigazgatás hatáskörének növelésére, a lakosság és a közigazgatás együttműködésének kifejlesztésére, a korrupció kiirtására stb.

Elvben leszögezték, hogy a *rendőrség* feladata nem a nép elnyomása, hanem jogainak védelme, s megtiltották, hogy a rendőrség munkás-tüntetéseket feloszlasson vagy megzavarjon.

Végül jelentős lépések történtek a *közoktatás* terén. Keralában 11 000 iskolából mintegy 7 000 magánkézben van, s ezeknek is jelentős része a szélsőségesen reakciós katolikus klérus kezében, amely így, az iskolák révén igyekszik befolyást gyakorolni a hindu és a muzulmán vallású lakosságra is. Számos további magániskola különböző felső kasztoké s azokba kizárólag e kasztokba tartozó gyermekek járhatnak. Ezek az iskolák tehát fenntartották azt a társadalmi tagoltságot, amelyet elvben az indiai alkotmány sem ismer már el. A magániskolák rendszerének természetes következménye volt a tanszemélyzet kizsákmányolása, valamint az, hogy számos tanító személyi, családi kapcsolatok vagy éppen állás-vásárlás révén jutott funkciójához, jóllehet semmiféle szakmai előfeltételnek nem felelt meg.

A keralai kormány egyik első intézkedése volt a 67 000 tanító

fizetésének felemelése több mint kétszeresére. Ezzel egyidóben bevezette, hogy még a magániskolák tanszemélyzetének fizetését is az állam folyósítsa. Felulvizsgálta a pedagógusok szakképzettségét és szankciókat hozott azon iskolák ellen, ahol nép- és alkotmányellenes szellemben folyik a tanítás. Ilyen esetekben — teljes kártalanítás mellett — ideiglenesen államosíthatja az oktatási rend ellen vétő iskolákat. Megkezdte a tananyag egységesítését és reformálását, s — először Indiában — bevezette a kötelező és ingyenes közoktatást. Eltiltotta a testi fenyítést és megszervezte a tanulók iskolai étkeztetését. Hatályon kívül helyezte azt a gyakorlatot, hogy az „érinthetetlenek" kasztjához tartozók nem taníthatnak. A kommunista kormány fennállása két esztendeje alatt sokszáz új, alsófokú iskolán kívül 18 technikumot, 9 politechnikai tanintézetet és három mérnök- és egy orvos-képző főiskolát szervezett.

Harcot indított az India-szerte súlyos problémákat, nem egy helyen éhinséget előidéző *élelmiszerspekuláció ellen*. A rizs-árak szabályozása céljából 500 rizs-eladó helyet létesített, ahol a családok, létszámuknak megfelelő mennyiségben, a fogyasztók bizottsága által ellenőrzött árakon vásárolhatták meg rizsszükségletüket.

Ez, röviden és csak felületesen, a keralai kommunista kormány 28 havi tevékenységének mérlege. Intézkedései közül egyetlen egy sincs, amely ne felelne meg teljes egészében az indiai alkotmány betűjének és szellemének. Ennek ellenkezőjét bizonyítani egyébként semmiféle reakciós törekvésnek sem sikerült. Nem egy keralai rendelkezés, így az iskolareform is, az ellenzék tiltakozásának eredményeként, megjárta a legfelsőbb indiai alkotmányjogi és törvénykezési fórumokat. Még a legfelsőbb bíróság s az állam politikai vezetői sem találtak törvényes kifogásolási lehetőséget a kormány rendelkezéseiben, a parlament többségi döntéseiben, sőt, nem egyszer kénytelenek voltak nyíltan is elismerni azok alkotmányosságát.

A REAKCIÓ POLGÁRHÁBORÚRA KÉSZÜL

A reakció mégis több, mint két esztendőn keresztül szűnni nem akaró, és egyre élesebb támadásokat szervezett a keralai kormány és annak minden tevékenysége ellen.

A keralai kormány tényked'se az egész indiai reakciót mélyen nyugtalanította. S nem is csak önmagában a földosztás, vagy a magániskolázás korlátozása, — ez bizonyos értelemben a keralai burzsoázia és reakció „helyi" ügye lett volna, — hanem az a tény, hogy a keralai kormány „mintakormánnyá", a kerala'i állam pedig az egykor „probléma állam"-ból „minta-állammá" alakult át. A kommunista párt népszerűségét országszerte nagymértékben megnövelték a keralai sikerek, s a keralai kormánynak a tömegek szemében szakadatlanul növekvő tekintélye. Munkások és kézműiparosok, parasztok és tanítók, munkanélküliek és alsóbb kasztbeliek sorsuk jobbrafordulását India-szerte mind a „keralai példa" követésétől várták. Egyre valószínűbbnek tűnt, hogy a következő — 1961-ben esedékes — országos választásokon talán még két államban várható a kommunista többség

kialakulása, és ennek révén kommunista kormany alakulasa.

Az indiai reakciót tehát az egyes keralai intézkedesek egesz Indiara ható, agitatív ereje es hatalmas propaganda-értéke riasztotta. Az egyes rendeletek, intézkedesek ellen harcuk inkább csak urugy volt, *a kormányt akarták megdonteni.* Mar a keralai kormány tevekenysegének első esztendeje utan Nair elvtars, az Indiai Kommunista Párt keralai bizottságának fótitkára felhivta a kozvelemeny figyelmét, hogy a reakció Kerala'ában második Spanyolorszagot, véres polgárhaborút keszit elo. Egyre inkább napirendre kerultek a gyilkos merényletek kommunista aktívák és funkcionáriusok, munkásvezetők, vezető állami tisztviselők ellen. Felszitották a vallási szenvedelyeket. Megkisérelték bezarni az iskolákat. Nem egy helyen felgyújtották azokat. Megtámadtak pedagógusokat es diakokat Összetortek autóbuszokat és gőzhajokat. Támadasokat szerveztek kormányrendeletek ellen. Számos helyen szabotálták a vetést, a mezőgazdasági munkat, hogy éhinséget idézzenek elő A bankok bejelentették, hogy nem jegyeznek államfejlesztési kolcsönt.

A keralai kormánnyal szemben ellenzékbe kerult pártok, elsősorban a Kongresszus Párt, illetve annak keralai szervezete volt a legaktívabb. A tagságot szabotázsra, törvénytelen cselekedetekre szólitották fel. Jellemző például Panampally Govinda Menon, Travancore-Cochin állam egykori kongresszusparti miniszterelnökének (tehát bizonyos értelemben Nambudiripad elvtárs elődjének) és a keralai Kongresszus Párt egyik jelenlegi vezetőjének következő felhívása a keralai katolikus egyház hivatalos lapja a *Dipika* 1959. június 15-i számában

„Ha a tisztviselők végrehajtják annak a kommunista kormánynak a rendelkezéseit, amelynek tagjai tegnapig csavargók voltak és holnap ismét azok lesznek, akkor majd felelniök kell és számot adniok. A mi felszabadító harcunk titeket is felszabadít. Ha tüzet nyittok ránk azzal, hogy engedelmeskedtek a kommunisták utasításainak, holnap bosszút állunk rajtatok. Van elég emberünk, akinek van annyi hatalma, hogy leszámoljon veletek. Felszabadító harcunk egész India felszabadító harca, s a Kongresszus egész Indián kell hogy uralkodjék."

Mannam, tekintélyes földbirtokos, felhívásaban még tovább ment: *„Célunk, hogy megdontsük a kommunista kormányt! Ha a kommunista miniszterek nem mondanak le, vágjuk le füluket és orrukat."* S a katolikus egyház egyik papja nyilvánosan igy prédikált: *„Keresztyének, ontsátok véreteket a hit védelmében!"*

A katolikus egyház röplapokat is adott ki, amelyekben többek között azt akarta elhitetni a lakossággal, hogy a Szovjetunióban minden 54 éven feluli embert megolnek, a nők köztulajdonba kerultek stb — egyszóval e'okerult a lomtárból az osszes, régi, leiáratott kommunistaellenes rágalom.

A féktelen kormanyellenes és polgárháborús uszitás odáig fajult, hogy a reakció Keralában többhelyt verekedéseket, utcai harcokat provokált, amelyek az utóbbi időben néhány halálos és

több sebesült áldozatot követeltek.

A kormányellenes kampányt a központi indiai kormány és a Kongresszus Párt országos vezetősége egyáltalán nem igyekezett fékezni. Ellenkezőleg, Nehru többnyire jelentőségteljes hallgatással, leánya, Indira Gandhi, a Kongresszus Párt új elnöke pedig aktív állásfoglalással arra bátorította a Kongresszus Párt keralai vezetőit, hogy nyíltan vállaljanak vezető szerepet a keralai kormány elleni akciókban. S amikor Nambudiripad elvtárs felszólította az ellenzéki pártokat pártközi tárgyalásokra, hogy a helyzet megoldásának kulcsát megtalálják, R. Shankar, a Kongresszus Párt keralai elnöke, mint valami ostromló hadsereg ura, kijelentette, hogy *„a kommunista kormánnyal csak lemondásának részleteiről vagyunk hajlandók tárgyalni"*.

A Pradja Szocialista Párt keralai vezetősége, amely a 127 tagú keralai parlamentben 9 mandátummal rendelkezik, 1959. július elején felszólította tagjait a parlament és a kormányzati bizottságok bojkottálására. Mint a Times of India ekkor írta, ez volt *„az első lépés a keralai kormány megbénítására."*

Az ellenzék már nyíltan a kormány lemondását, majd a lemondás után új választások kiírását követelte. A Nambudiripad-kormány azonban visszautasította ezeket a törvénytelen követeléseket.

AZ INDIAI KORMÁNY ALKOTMÁNYELLENES DÖNTÉSE

Mivel azonban a reakció minden nyílt erőszakos kísérlete megtört a kormányt támogató tömegek szilárdságán, s a kommunista kormányt sem sikerült megfélemlítéssel helye elhagyására bírni, az indiai központi kormány, illetve a köztársasági elnök, részletesebb indokolás nélkül, az alkotmány 356. paragrafusára[3] hivatkozva, 1959. július 31-én beszüntette a keralai kormány működését.

A kormányt tehát csak az alkotmányosság mezébe öltöztetett alkotmányellenes lépéssel tudta helyéről eltávolítani a reakció, amelynek soraiban összefogott a Kongresszus Párt vezetősége, a legfelsőbb kasztok, a katolikus klérus, a földbirtokosok, a szocialisták, a muzulmán fanatikusok stb. A széles reakciós szövetség ellenére a harc az utolsó pillanatig vereségre volt kárhoztatva, — csak az összindiai kormánynak hatalmi közbelépése tette lehetővé a kommunista kormány eltávolítását. Ez a döntés mélységes felháborodást váltott ki az indiai tömegekben, még jelentős polgári, sőt jobboldali körökben is, s megdöbbentette a világ haladó közvéleményét.

A nagy tekintélyű idős Rajagopalachari, egykori indiai főkormányzó, egy Kongresszus-ellenes és egyben kommunistaellenes új párt vezetője, aki a nemzetközi békemozgalom-

[3] Az alkotmány 356. paragrafusa szerint a központi kormány felosztathatja valamely állam kormányát *„in case of failure of constitutional machinery of states"*, azaz *ha valamely állam alkotmányos szervezetének működése lehetetlenné vált.* Ezt a paragrafust az eddigi indiai gyakorlatban úgy értelmezték, hogy amennyiben a helyi kormány elveszti az alkotmányos működéséhez szükséges helyi parlamenti többségét, a központi szervek ideiglenes elnöki uralmat vezetnek be, megszüntetve ezzel a kisebbségbe került kormány tevékenységét. A keralai beavatkozással első ízben szüntették meg egy olyan kormány működését, amelynek *megvolt az alkotmányos parlamenti többsége*, és teljesen egységes és működőképes volt fennállása utolsó pillanatáig.

nak is ismert harcosa volt, kijelentette például: *„Egymillió szavazat hatalomba helyezhet egy pártot, de 20 000 ember, akinek ez a döntés nem tetszik, olyan helyzetet teremthet az ezúttal is használt módszerekkel, amelyben semmiféle kormány nem működhet rút erőszak alkalmazása nélkül."* S nem a kommunisták, hanem a Jana Sangh nevű antikommunista indiai párt vezetői vetették a kongresszus és a kormány szemére, amely „kerala erőszak"-ról panaszkodott, hogy India függetlensége idején 10 év alatt a kongresszusi kormány vezenyletére 936 esetben dordult el rendőrsortűz, s ennek 4789 halalos áldozata volt.

Az indiai burzsoazianak mindig tomegeket leszerelő jelszava volt az „eroszakmentesseg" A keralai kormány feloszlatását megelőzően provokációkkal, verekedésekkel igyekeztek a keralai kormányt a nyílt harc felvételére, a polgárhaborúba kényszeríteni. Jóllehet ez nem sikerult, egyes helyeken osszecsapásokra kerult sor, — s az indiai burzsoázia világgá kurtolte híreit a „kommunisták eroszakosságá"-ról

A célzatosságot azonban sok egyéb mellett lélepleztek például a keralai kormány feloszlatását követő napok nyugat-bengaliai, kalkuttai eseményei is [4]

[4] A szélsőségesen jobboldali kongresszista B C Roy fokormanyzosaga alatti Nyugat-Bengáliában szuntelen probléma az élelmiszer-ellatás A szamtalan ehsegfuntetes egyike legutobb, eppen egy honappal a keralai kormany feloszlatasa után zajlott le A kongresszista helyi kormány kiméletlenul jart el a tuntetőkkel szemben A brutális rendőrtámadásoknak 39 halott és 671 sebesult aldozata volt, s 12 485 embert zártak bortonbe az „erőszakmentes" helyi hatosagok Ebben az esetben azonban a kozponti kormánynak esze ágában sem volt beavatkoznia, jóllehet ilyen javaslatok az indiai parlamentben elhangzottak.

BÉKÉS ÚTON A SZOCIALIZMUS FELÉ?

A keralai kommunista kísérlet, legalább is átmenetileg, az indiai kozponti kormány elfogult, erőszakos es jogellenes fellépése kovetkeztében, véget ért. Az indiai polgari demokrácia nem tűrte a polgári demokratikus reformok megvalósulását és radikálisan kozbelépett, amikor a parlamentáris rendszer eredményeként *először tortek meg a Kongresszus Párt kormányzati monopóliumát,* és az egyik indiai államban nempolgári kormány kerult hatalomra. Az indiai polgári demokrácia így kerult szembe saját, hirdetett elveivel.

Az Indiai Kommunista Párt legutóbbi kongresszusán, 1958 áprilisában, Amritsarban, szervezeti szabályzatának bevezető részében leszogezte, hogy *„az IKP arra torekszik, hogy a teljes demokráciát és a szocializmust békés úton érje el".* Megállapításait a pártkongresszus, mint a határozat szovege is hangsúlyozta, nagyrészt *a keralai kormány tapasztalataira alapította.*

Nem indokolatlanul merul fel hát most, a keralai kommunista kormany feloszlatása utan a kérdés, nem cáfolják-e meg a fejlemények az amritsari tételeket, s helyes volt-e az IKP akkori állásfoglalása?

Keralában rovidesen új választásokra kerul sor, s komoly lehetősege van annak is, hogy a keralai kommunisták a szövetkezett foldesúri-klerikális-kasztreakció ellenuk folyó féktelen agitációja ellenére — ismét meghódítják a tobbséget, és esetleg még meg is erősodve kerulnek ki a választásból. Ez természetesen más államok következő választásaira is

kihatna. Egyelőre tehát még a közeljövőben sincs kizárva egy ismételt parlamentáris kormányrajutás lehetősége.

Másrészt azonban egy „keralai" jellegű győzelem önmagában eddig sem jelentett többet, mint legfeljebb kezdeti lépést, egy *későbbi szocialista építés lehetőségének objektív bázisát*. Töméntelen harcnak kell azonban még megelőznie azt, míg a szocializmus építése ténylegesen akár csak el is kezdődhetne Indiában. A keralai 28 hónap csak egy kis fejezet volt e nagy harcok történetében. S a központi kormány döntése is erősítően hathat. Szélesítheti a keralai kormány demokratikus reformjai híveinek frontját éppen azért, mert ismét lelepleződött a Nehru-kormány egy antidemokratikus lépése. Nyilvánvalóan megszilárdítja a kommunista aktívákat, kiölve minden téves illúziót, amely a „*békés* út" tézisét teljesen *harcmentes* útnak képzelte volna. S aki a keralai kísérletből azt a következtetést vonta volna le, hogy a szocializmus békés úton való elérésére Keralában *döntő* lépés történt, az alaposan tévedett.

Egyébként az IKP vezetése minden ezzel kapcsolatos ábrándnak, illúzióval szemben már a kongresszus idején is felvette a harcot. „*A Kommunista Párt tudja*, — írta az IKP főtitkára Ajoy Gosh elvtárs az amritsari kongresszus napjaiban, — *hogy az alapvető társadalmi átalakulásért vívott harc nem csupán az uralkodó osztály ezen vagy más képviselője, vagy akár ezen vagy azon pártja elleni harc. Olyan küzdelem ez, amely elkerülhetetlenül folyik az uralkodó osztályok erőteljes és központosított államhatalma ellen, egy olyan hatalom ellen, amelynek az osztályuralom fenntartása a rendeltetése. Ennek következtében a hatalomnak a dolgozók által való meghódítása megköveteli ennek az államhatalomnak egy új államhatalom által való felváltását. A tömegek harca a népi demokráciáért és a szocializmusért ezért elkerülhetetlenül elkeseredett és éles harc lesz.*"

Az amritsari határozat a szocializmus békés úton való eléréséről, tehát nem az indiai erőszakmentesség elvének valami maradványa, — amely elvet különben az indiai burzsoázia legkevésbé sem tesz magáévá. Ennek az elvnek az elfogadása a KP részéről súlyos illúzió lenne a burzsoázia ellenállását illetően. Azonban nem is valami taktikai fogásról van szó, mint sokan állították, amikor az IKP a szocializmus békés úton való eléréséről beszélt, — hanem arról, hogy az IKP véleménye szerint *kialakulhatnak olyan körülmények*, amelyek közt ki lehet védeni az uralkodó burzsoáziának az olyan törekvéseit, hogy polgárháborúba kényszeritse a tömeget.

Indiában is rendkívül megnőttek és tovább nőhetnek a *tömegakcióknak, tömegnyomás alkalmazásának lehetőségei*, beleértve a tömegakaratnak szavazatok útján való érvényesítését. Végül bizonyos esetekben és egyes széles néptömegeket érintő alapvető, nemzeti kérdésekben fokozott lehetőség nyílhat *széles frontok kialakítására a szocializmus* építése objektív bázisa megteremtésének elősegítésére.

Mint láttuk, a keralai kommunista kormány elleni döntés

sem jött létre az indiai nemzeti burzsoázia egyöntetű helyeslésével. Ebben a kérdésben is megoszlott a burzsoázia, jelentős része ingadozott és egy része nyíltan helytelenítette is Nehruék állásfoglalását.

Az amritsari kommunista kongresszus eleve megállapította, hogy a keralai választási győzelem újabb harcok kiinduló pontja lesz. *„A keralai kísérlet* — mondotta az amritsari kongresszus politikai határozata — *megmutatta, hogy a szavazó urna ítéletét a népi erők mellett nem föltétlenül veszik figyelembe az ősi jogok birtokosai. Tömegakcióval kell azt megvédenünk!"*

Az, hogy a keralai kormány az országos, sőt lényegében nemzetközi támadások pergőtüzében is 28 hónapon át helyt tudott állni s keresztül tudott vinni számtalan haladó reformot, a keralai KP szilárdságának, keménységének, a tömegek harckészségének tulajdonítható.

A keralai kormány most nincs uralmon, s a valószínűleg jövő év elejére kiírandó rendkívüli választásokig nem is lesz az államnak kormánya. A választás már most komoly fejfájást okoz az indiai reakciónak, s a keralai ellenzéknek. Hiszen a reakció Keralában még akkor is elvesztett egy nagy jelentőségű csatát, ha netalán sikerülne a KP-t huzamosabb időre kibuktatnia a kormányzásból, amire egyébként a keralai ellenzéki koalíciónak csak mérsékelt reménye van. Felmerül a reakció számára egy sor súlyos probléma: visszacsinálja-e az iskolareformot, amely ellen annakidején harcot hirdetett? Akkor a tanítók ismét az iskola gazdájától kapják fizetésüket s az múlhatatlanul csökkeni fog. A tanítók támogatását ebben az esetben a KP még fokozottabban elnyeri Keralában is, s megerősödik hatása közöttük India-szerte. S mit tegyenek a földreformmal? Hagyják meg a földesúri földeket? Vagy vegyék most már tudomásul a meghirdetett és törvénnyé vált földreformot? S a bérleti díjakat emeljék fel újra? Engedjék elűzni a parasztokat a bérelt földről? Egyik esetben a földesúri réteget bontják meg, és vesztik el legalább egy részének szövetségét. A másik esetben pedig szinte intézményesen biztosítják, hogy a földnélküli és kisparasztok (s ez Kerala számban legnagyobb rétege) élesen szembekerüljenek velük. És így van ez a keralai kormány működésének két esztendeje alatt hozott szinte valamennyi intézkedéssel.

A KP elgondolásait tehát igazolta a gyakorlat, s még akkor is megnyert egy csatát, ha pillanatnyilag nincs vagy nem kerülne újra kormányra. India Kommunista Pártja megerősödve került ki a keralai ütközetből. A reakció pedig nagyon is pyrrhusi győzelmet, kétesértékű dicsőséget aratott nyíltan alkotmánysértő és antidemokratikus döntésével.

Kende István

KRITIKA ÉS KÖNYVISMERTETÉS

Molnár Erik: A jelenkori kapitalizmus néhány gazdasági problémája

A kapitalizmus hanyatló, pusztulásra ítélt társadalmi rendszer, amely létének utolsó szakaszát éli. A jelenkori kapitalizmus gazdasági problémáinak vizsgálatához tehát szervesen hozzátartozik annak elemzése, hogy a tőkés rendszer miként fog letűnni a történelem színpadáról. Ez korunk egyik legizgalmasabb kérdése. A szóban forgó munka tárgya tehát érdekfeszítő, szerzője tapasztalt marxista kutató, így az olvasó jogos várakozással veszi kezébe Molnár Erik új könyvét. A tanulmány ugyan csak néhány gazdasági probléma megvizsgálását ígéri, de ezek megvilágítása is nagyon kívánatos, hiszen a jelenkori kapitalizmus tanulmányozása tekintetében igen sok a teendő.

A szerző abból indul ki, hogy a jelenkori kapitalizmus gazdasági problémái két vezető tőkés ország, az Egyesült Államok és Anglia helyzetének alapján tanulmányozhatók. „Ez a két ország együttesen ma a kapitalista világ (gyár)-ipari termelésének körülbelül 60 százalékát állítja elő és így legújabb fejlődésük egymagában is alkalmas általános érvényű következtetések levonására." (6. old.) Ez az álláspont azonban ennyire általánosítva nem fogadható el. Vannak a jelenkori kapitalizmusnak olyan jelenségei, amelyeket csak e két ország gazdasági történetének és gazdasági helyzetének vizsgálatával nem lehet kellőképpen megvilágítani, amelyek csak szélesebb összefüggések feltárásával magyarázhatók meg. A könyv egyes fejezetei ugyan kitérnek világgazdasági összefüggésekre is, de éppen olyan fontos kérdések esetében, mint az abszolút elnyomorodás törvénye, a válságok fejlődése, a tőkés rendszer általános válságának problémája — a két ország keretein túlmenő átfogó elemzés vagy hiányzik, vagy nem kielégítő, ami a szerzőnek abból az alapvető módszerbeli tételéből folyik, hogy az Egyesült Államok és Anglia fejlődése „egymagában is alkalmas általános érvényű következtetések levonására".

A vizsgálat módszerét illetően nagyon helyes Molnár Eriknek az az álláspontja, hogy a jelen megértéséhez feltétlenül szükséges a múlt ismerete. A mű arányai azonban túlságosan eltolódnak a történelem felé, a könyvnek csaknem fele gazdaságtörténet. Ez gazdagítja a munka tartalmát, annál is inkább, mert a gazdaságtörténeti részek nagy forrásanyag felhasználásával készültek, de fogyatékosságuk az, hogy a nagy szorgalommal gyűjtött statisztikai adatokat nem egy helyen enciklopédiák módjára tömörítik. A szövegbe iktatott rengeteg szám pedig nagyon megnehezíti a könyv olvasását.

A történeti részek legtöbbször

100 évre, vagy még ennél is távolabbi időre nyúlnak vissza. Egyes helyeken a múlt szorosan kapcsolódik a jelenhez és ezek a könyvnek a legsikerültebb részei, ahol Molnár Erik, a történész, teljes mértékben értékesíti a történeti módszert a jelenkori gazdasági folyamatok megértéséhez. De nem egy esetben nem tűnik ki elég élesen a múlt összefüggése a jelennel, ahol az olvasó nem látja, hogy a messzire való visszanyúlás miért volt szükséges. Különösen feltűnő ez a munkának a túltermelési válságokkal foglalkozó részében, amire a továbbiakban még visszatérek.

A módszert illető fenti megjegyzések után rátérek a tanulmány legfontosabb, vitatható részeire és ezek közül is először a legtöbb kételyt támasztó, a kapitalizmus gazdasági törvényeiről szóló fejezetre.

Az utóbbi években sok szó esett a marxista irodalomban a gazdasági törvényekről. Ennek döntő oka a revizionizmus és a dogmatizmus leleplezésének szüksége. A revizionisták ugyanis meghamisítják a gazdasági törvények marxi értelmezését abból a célból, hogy a munkásosztálynak a burzsoázia ellen vívott harcát gyengítsék, hogy letérítsék a munkásosztályt a proletárforradalom útjáról. Eltorzítják a törvények értelmezését akkor is, amikor választ kell adni arra a kérdésre, hogy a kapitalizmusban végbemenő változások hogyan és milyen mértékig módosítják a gazdasági törvények érvényesülését. Foglalkozni kell a törvények helyes értelmezésével azért is, mert a revizionisták be akarják bizonyítani azt, hogy a törvények alkalmazásának lehetősége a szocializmus építése során és a szocialista gazdaság vezetésében csak nagyon korlátolt értékű, pedig a törvényeket alkalmaznunk kell, éspedig úgy, hogy minél termékenyebb legyen az új világrendszer felépítésére irányuló munka. A másik oldalon pedig vissza kell utasítani a törvényekre vonatkozó merev, dogmatikus felfogást, amely ugyancsak lehetetlenné teszi a törvények helyes alkalmazását és megakadályozza annak felismerését, hogy a törvények adott, konkrét helyzetben miként érvényesülnek.

Mindezt csak azért soroltam fel, hogy hangsúlyozzam a gazdasági törvények helyes értelmezésének fontosságát. A továbbiakban a törvényeket illetően csak a szerzőnek olyan állításaira térek ki, amelyek helyességét kétlem.

Marx azt a célt tűzte maga elé, hogy „feltárja a modern társadalom gazdasági mozgásának törvényeit". A tárgy rendkívül bonyolultságára való tekintettel leegyszerűsített, absztrakt kapitalizmust vizsgál meg és ebből a vizsgálatból vonja le következtetéseit, állapítja meg a gazdasági törvényeket, amelyek a konkrét kapitalizmusra is érvényesek. Az utóbbi keretében módosulnak a törvények érvényesülésének feltételei. „Az elméletben azonban feltesszük — írja Marx —, hogy a tőkés termelési mód törvényei a maguk tisztaságában érvényesülnek. A valóságban ez mindig csak megközelítően van így;" (Tőke, III. köt. Szikra 1951. 211. old.) A valóságban az egyes törvények ellen ható befolyások is érvényesulnek, amelyek az általános törvény hatását keresztezik és ellensúlyozzák, s azt csak

tendencia-jellegűvé teszik..." (Tőke, III. kot. Szikra 1951, 270. old.)

A Tőkében egyik igen fontos absztrakció az, hogy a kapitalista gazdaság atomisztikus szerkezetű, vagyis a tőkés társadalom nem ismeri az egyének — az egyik oldalon a tőkések, a másik oldalon a munkások — tervszerű együttműkodését. Marx az atomisztikus szerkezeten alapuló gazdasági törvényeket a kapitalizmus természetadta, elementáris törvényeinek nevezi. Marx nem beszél a törvények egy másik csoportjáról.

Molnár Erik viszont az említett törvényektől élesen megkülönbözteti azokat a törvényeket, amelyek az egyének — munkások és tőkések — együttműködése jegyében születtek. (Ilyen együttműködés a munkásság szervezett osztályharca, a tőkés monopólium, az állami monopolkapitalizmus.) Ez a megkülönböztetés azonban jogosulatlan. Először azért, mert az együttműködés folytán a kapitalizmus atomisztikus szerkezete módosul ugyan, de meg nem szűnik. Másodszor azért, mert minden gazdasági törvény alapját a termelési viszonyok alkotják, az utóbbiak módosulnak ugyan a tőkés rendszer fejlődése folyamán is, de lényegüket illetően változatlanok maradnak. Harmadszor pedig az összes törvények megegyeznek abban, hogy — Marx szavaival élve — „vas-szükségszerűséggel megvalósuló és érvényesülő tendenciák". A gazdasági törvények összességének kettészakítása tehát nem indokolt és szerintem helytelen.

Molnár Erik szerint a kapitalizmusnak vannak az „atomisztikus szerkezeten alapuló" törvényei és az „atomisztikus szerkezeten kívülálló" torvenyei. Molnár Erik nemcsak e kettéosztással téved, hanem ezt a tévedést tetézi, mert a törvények második csoportját varázslatos erővel ruházza fel, azzal az erővel, hogy ezek hatálytalaníthatják az első csoportba tartozó torvényeket.

A torvények érvényesulésének feltételei a fejlődés során változnak; változnak a kapitalista rendszeren belul is. A feltételek csekély változása is idéz elő bizonyos változást valamely törvény érvényesulésében. A feltételek lényeges változása esetén egy-egy torvény érvényesulése eltunhet. „Az Általános profitráta sullyedését — amint a Tőké-ben olvassuk (Tőke III. köt. 277. old.) — ellentétes hatások gátolják, lassítják és részben ellensúlyozzák. A törvényt nem szuntetik meg, de hatását gyengítik... A törvény így csak mint tendencia hat, amelynek hatása csak bizonyos körulmények között és hosszú időszakok folyamán lep döntően előtérbe."

Minthogy a törvények tendenciaszerűen érvényesulnek, ebben már benne van, hogy a törvények érvényesulését vele szembenálló ellentétes tendenciák feltartóztathatják meglassíthatják, legyengíthetik, módosíthatják, sőt időről időre tartósan meg is szüntethetik. Molnár Erik azonban legyőzésről, érvénytelenítésről, hatálytalanításról beszél. Az ember azt várná, hogy ezeket az állításokat bőségesen tényekkel támasztja alá, de csak két példát említ, amelyek közül az egyik nem egészen vág, a másik pedig nem helytálló.* Az olvasót a dialektikára való hivatkozás nem győzi meg, az érdekelné például, hogy a Tőké-ben feltárt törvé-

nyek közül egy évszázad mit tudott hatálytalanítani.

Molnár Eriknek az a megállapítása, hogy „a kapitalizmus egyik alapvető, de atomisztikus szerkezetén kívülálló törvénye, az osztályharc törvénye — a fejlődés meghatározott fokán — legyőzheti egyik elementáris, természeti törvényét, az elnyomorodás törvényét" nemcsak hibás, hanem azt a veszélyt is magában rejti, hogy másvalaki erre azt kérdi, hogy akkor a válság elementáris törvényét az állami monopolkapitalizmus tervszerű beavatkozása miért ne győzhetné le. Ezért Molnár Erik továbbmenő következtetések legyengítése végett a kapitalizmus gazdasági törvényéről szóló fejezet befejező részében kijelenti: „Ez a befolyásolás a kapitalizmus alapján történik, és így semmiképpen sem érvényteleníthetí azokat a törvényeket, amelyek a kapitalizmus lényegéhez. fogalmához tartoznak: a termelés atomisztikus szerkezetének, a tőkés magántulajdonnak és a társadalmi termelésnek a versenynek és az árutermelésnek, a kizsákmányolásnak és a profittermelésnek stb. törvényeit". Ezzel egyet is lehetne érteni, kivéve a stb-t, mert ki mondja meg azt, hogy mi foglaltatik az stb-ben? Mi ennek az objektív mércéje? Vajon például az abszolút elnyomorodás törvénye hozzátartozik-e a kapitalizmus lényegéhez?

Marx az abszolút elnyomorodás törvényét nem úgy értette, hogy minden időben és minden országban a munkásosztály szüntelen abszolút elnyomorodása megy végbe, hiszen a Tőké-ben kifejtette, hogy ezt a folyamatot a munkásság osztályharca gyengítheti, sőt meg is állíthatja. A Bolsevik Párt első programjában pedig Lenin azt írta: „A válságok és az ipari pangás időszakai még jobban tönkreteszik a kistermelőket, még jobban növelik a bérmunka függését a tőkétől, még gyorsabban vezetnek a munkásosztály helyzetének viszonylagos, olykor pedig abszolút rosszabbodására." Amikor 1918-ban a pártprogram felülvizsgálására kerül sor, Lenin nem javasolta e megállapítás megváltoztatását.

Mi ebben a kérdésben Molnár Erik felfogása? A könyv első fejezetében generálisan az egész kapitalizmusra vonatkoztatva azt állapítja meg, hogy le lehet győzni az elnyomorodás törvényét; „az emberek, a munkások törvényszerű cselekvése érvényteleníti, vagy érvénytelenítheti" (21. old.) ezt a törvényt. A könyv egyéb helyein már óvatosabban fogalmaz, már csak azt állítja, hogy „a vezető tőkés országok munkásosztálya nem nyomorodott el" (433. old.). „Az elnyomorodás törvényével tehát szembekerül az osztályharc törvénye s a tényleges fejlődést a két ellentmondó törvény kölcsönhatása határozza meg." (433. old.) A tanulmány-

* A két példa közül az egyik a munkanap meghosszabbítása, ami csak addig érvényesül, amíg a profit növelését eredményezi, mihelyt azonban a profit jobban növekszik a munkanap megrövidítése révén, a tőkés feladja a munkanap meghosszabbítására való törekvését. Itt tehát nincs szó valamely törvény legyőzéséről. A másik az abszolút elnyomorodás törvényének hatálytalanítása, ami azért nem helytálló példa, mert az a jelenség, hogy ennek a törvénynek érvényesülését egyes országokban ellentétes tendenciák feltartoztatják, még nem azt jelenti, hogy a törvény egyszer és mindenkorra hatályon kívül volna helyezve.

nak ebben a részében nem vonja kétségbe azt sem, hogy „egyes ipari ciklusokon belül a válság és depresszió szakaszában az elnyomorodás törvénye kerekedik felül."

A szerző elsősorban a reálbérvizsgálatok alapján jut ahhoz a megállapításhoz, hogy az Egyesült Államokban és Angliában nem következett be a munkásosztály abszolút elnyomorodása, bár maga is elismeri, hogy „a reálbér-számítások — a létfenntartási költség-index többé-kevésbé önkényes összeállítása következtében — nem túlságosan megbízhatók". (191. old.) Ehhez járul még, hogy ezek a reálbérszámítások többnyire a tanult munkások és nem az egész munkásság helyzetének alakulását mutatják. A reálbér önmagában még nem mértéke az életszínvonalnak és nem mérői ennek a tömegfogyasztásra vonatkozó adatok sem, amelyekre kitér a szerző.

„Ha a (reális) munkabér *emelkedik* — ceteris paribus — nem lehet abszolút elnyomorodásról beszélni." (191. old.) A ceteris paribus, a változatlan körülmények esete azonban legtöbbször nem áll fenn. Először is megnövekedett a megélhetés bizonytalansága, igen nagy a munkanélküliség veszélye, nehéz az idősebb munkások elhelyezkedése (az Egyesült Államokban a 40 éven felüli munkásokat csak csökkentett bérrel foglalkoztatják), megnőtt a munka intenzitása, — hogy csak a legfontosabb, az életszínvonalat lefelé húzó változásokat említsük.

Minden esetre Molnár Eriknek igen komoly érdeme a munkásosztály anyagi helyzete változásának konkrét történeti vizsgálata, amivel hozzájárult az abszolút elnyomorodás törvénye dogmatikus értelmezésének megcáfolásához. De nem szabad a másik végletbe esni.

Az Egyesült Államokban és Angliában különleges történeti viszonyok közt alakult a bérhelyzet és éppen ezért e két országban végbement fejlődés alapján nem lehet olyan általánosításhoz jutni, hogy az abszolút elnyomorodás törvénye az egész tőkés világra érvényteleníthető. Az abszolút elnyomorodás törvényének „hatálytalanítása" ezt jelentené. A vezető tőkés országokban is felüti fejét időről időre az abszolút elnyomorodás jelensége. Nemcsak a háborúk időszakára hivatkozom, hanem a békebeli állapotokra is és ezt illetően magának a szerzőnek egyik megállapítására. Az Egyesült Államokban például az 1929-es évet követő válság idején „az *egész* gyáripari munkásosztály reálbére — ide számítva tehát a munkanélkülieket is — több mint 40 százalékkal csökkent. Ez annyit jelent, hogy a reálbér — a bérátlagot számítva — az alá a színvonal alá esett, amelyen 1850-ben állott, tehát 80 év nyeresége semmivé vált." (253. old.)

Ha hosszabb történeti időszakot tekintve meg is állapítható, hogy több fejlett tőkés országban a munkásosztály nem nyomorodott el, ebből nem következik, hogy az abszolút elnyomorodás törvénye hatályon kívül volna helyezve, de nem következik az sem, hogy a kapitalizmus keretei között hatályon kívül helyezhető. Amíg a tőkés rendszer fennáll, ezt a törvényt általánosan hatályon kívül helyezni nem lehet, noha az osztályharc törvénye, mint ellentétes tendencia

forrása, az abszolút elnyomorodás törvényének hatását letompíthatja, sot fel is függesztheti (vagyis Molnár Eriktol eltérően — 17. oldal — a munkásság szervezett osztályharcát ellentétes tendencia forrásának tekintem). Hogy ez a torvény örokre és mindenutt megszűnjék, ahhoz a tőkés rendszer megdontése szukséges.

„Az abszolút elnyomorodásra is érvényes az, amit a túltermelési válságról mondottunk. Ez sem csak gazdasági, hanem egyúttal politikai jelenség is. Politikai jelentősége abban áll, hogy végszükséget teremtve, a munkásosztályt a forradalom útjára *kényszeriti*. Ezért, ha arról van szó, hogy az elnyomorodás bekövetkezett, vagy bekövetkezik-e, a fogalom politikai tartalmát is szem előtt kell tartani" — olvassuk a könyv 190. oldalán. A válságoknak is, az abszolút elnyomorodásnak is van forradalmasító hatásuk. De sem a válságnak, sem az abszolút elnyomorodásnak nem az az ismérve, hogy ez a hatás bekövetkezett-e. A gazdasági helyzet, az emberi tudat és a politikai cselekvés között nem ilyen sima az összefüggés.

Molnár Erik egy rövid félmondatban elismeri, hogy „a túltermelési válság gazdasági jelenség, jelentősége a forradalmi munkásmozgalom szempontjából politikai következményeiben áll" — írja a 145. oldalon. Ez így helyes, de egyes helyeken a szerző beleesik abba az elgondolásba, hogy a politikai tényező dönti el, hogy van-e válság, vagy nincs. „Azt a kérdést, hogy a *mostani* visszaesés valódi válsággá mélyül-e, amely megrázza az amerikai monopolkapitalizmust és ezen tul a világkapitalizmus rendszeret... ma meg nem lehet eldonteni." (431. old.) Az 1957—58-as amerikai valsagról van itt szó, amelyrol Molnár Erik szerint 1958 első felében csak azt lehet mondani, hogy visszaesés, amely majd csak akkor minősithető válságnak, ha megrázza az amerikai monopolkapitalizmust. Vagyis, hogy válságról van-e szó, vagy sem, annak politikai kritériuma van. Nem lehet egyetérteni olyan elgondolással, hogy az Egyesult Államokban az 1957—58-as visszaesést azért lehet válságnak minősíteni, mert a Demokrata Párt nagy győzelmet aratott az 1958 novemberi választáson a Köztársasági Párttal szemben. A túltermelési válság gazdasági kategória amelynek gazdasági jellemzői vannak.

Az említett felfogásból erednek Molnár Erik további következtetései. Szerinte az Egyesült Államokban 1937—38-ban nem volt válság, csak „a depresszió válságszerű elmélyulásáról" lehet beszélni (169. old.). „A második világháborút követő évtizedet az ipari termelés tartós fellendülése jellemzi. A fellendulést azonban két ízben is — 1948-ról 1949-re és 1953-ról 1954-re — megszakította a termelés visszaesése... A két visszaesés az amerikai kapitalizmus politikai életében semmiféle zavart nem okozott. Nem erősítette a forradalmi munkásmozgalmat,.. Nem válságról volt tehát szó, hanem a »termelés szabálytalan ingadozásáról«" (169—171. old.). A gazdasági helyzet 1957—58-as romlásáról tudjuk, hogy forradalmasító hatása nem volt.

És mi történt Angliában? „Válság a 30-as évek óta itt sem volt" (389. old.). Molnár Erik az „itt sem" szavakkal azt juttatja kifejezésre, hogy ott sem, vagyis az Egyesült Államokban sem.

Egyetértek azzal, hogy az Egyesült Államokban sem az 1948—49-es, sem az 1953—54-es visszaesés nem volt általános túltermelési válság, de 1937—38-ban túltermelési válság volt az Egyesült Államokban is és Angliában is. Az biztos, hogy ez a válság lényegesen különbözött minden megelőzőtől, tt. minden válság lefolyása az adott történeti körülményektől függ. Ami pedig az 1957—58-as amerikai visszaesést illeti, a termelés csökkenése, a munkanélküliek létszámának jelentős emelkedése, a beruházások összeszűkülése, a kivitel süllyedése és sok más tényező — mind a túltermelési válságot bizonyította már 1958 első negyedében, tekintet nélkül arra, hogy volt-e forradalmasító hatásuk vagy sem.

Molnár Erik gondolatmenetéből az tunik ki, hogy a gazdasági válságot alapjában véve politikai kategóriának tekinti. Mi az eredmény? Az, hogy az 1930-as évek óta — tehát közel 30 esztendő óta — sem az Egyesült Államokban, sem Angliában (de még más tőkés országokat is fel lehetne sorolni) nem volt túltermelési válság. Talán ezzel a felfogással magyarázható, hogy a második világháború időszakát a szerző teljesen átugorja, a második világháború utáni ipari ciklus alakulását pedig Angliára nézve 9 sorban (160. old), az Egyesült Államokra nézve pedig nem egész másfél oldalon (170—171. old.) intézi el. (Igaz, hogy az utolsó fejezetben az Egyesült Államokra nézve más összefüggésben visszatér a kérdésre.) Az első világháborút megelőző korszakra nézve igen érdekes és a későbbi válságokkal való összehasonlításhoz jól felhasználható adatokat ad a könyv (154. és 165. old.). Sajnos ezek 1907-tel záródnak és nincs folytatásuk. Molnár Eriknek a válságokról szóló elgondolásával összhangban napjainkig nem is folytathatók, hiába állnak rendelkezésünkre az adatok. A válságokat ismertető táblázat ugyanis nem egyszerűen adatok felsorolása, hanem a ciklus menetére vonatkozó állásfoglalás is. Már a bevezetőben említettem, hogy a történeti anyag egy része nem eléggé kapcsolódik a jelenkor problémáihoz; a gazdasági válságról szóló fejezetben ez az összekapcsolás egész feltűnő módon hiányzik.

A válságok kérdésével összefüggésben felveti Molnár Erik az állami monopolkapitalizmus (vagy az ő terminológiája szerint monopolista államkapitalizmus* szerepének kérdését.

* Molnár Erik szerint a „monopolista államkapitalizmus" helyes, „az állami monopolkapitalizmus" pedig rossz kifejezés (jegyzete I/18., 438 oldal) E kifejezéseknek mas-mas az értelmük Az a kérdés, hogy mit akarunk mondani, azt-e, hogy monopolkapitalizmusról van szó, amely szolgalatába allí'otta az államot, vagy azt akarjuk mondani, hogy államkapitalizmusról van szó, amelyen monopoliumok uralkodnak (Lehet ugyanis államkapitalizmus is, amely nem a monopoliumok uralma alatt áll. Vannak felszabadult gyarmati országok, ahol államkapitalizmus van kialakulóban, de az állam nem a monopoliumok állama A szocialista országokban az átmeneti időszakban fennállhat államkapitalista szektor.)

A monopolkápitalizmus meghatározás a társadalmi és gazdasági rendszer jellegét, az államkapitalizmus a gazdaságnak egy részét, egyik formáját jelöli meg. A monopolkapitalizmus tehát más és szélesebb fogalom, mint az államkapitalizmus. A szóbanforgó kifejezéssel a gazdasági rendszert kívánjuk megjelölni azzal a kiegészítéssel, hogy ebbe a gazdasági rendszerbe az állam is be van fogva. Ha ezt akarjuk, akkor az állami monopolkapitalizmus kifejezés helyes, bár a magyar nyelv szempontjából nem kifogástalan és Lenin fogalmazásának sem pontos fordítása.

Lenin 1917 őszén azt írta, hogy a háború gigantikus módon meggyorsította a kapitalizmus fejlődését és „a monopolisztikus kapitalizmust állam-monopolisztikussá (gosszudarsztvenno - monopolisztičeszkij) változtatta". (Lenin Művei XIII. kötet, 395. old. oroszul.) Kérdés tehát, hogy a lenini formulát akarjuk-e megtartani, vagy azt akarjuk kifejezni, amit Molnár Erik ajánl. Helyes volna, ha megszoknánk az eredeti lenini kifejezés használatát.

„Rendelkezik-e a monopolista államkapitalizmus olyan eszközökkel, melyek segítségével nemcsak a válságfolyamat meggyorsulásának és elmélyülésének, hanem egyáltalában a túltermelési válságoknak elejét tudja venni — vagy, pozitív formában kifejezve, képes-e a monopolista államkapitalizmus a kapitalista újratermelést, bár ide-oda hullámzó, de válságmentes és alapjában emelkedő folyamattá átalakítani?" (412. old.) E kérdésre határozott választ nem kapunk. A szerző lehetségesnek tartja, hogy a monopolista államkapitalizmus ezt el tudja érni, erre vall a következő megjegyzése: „De ha a kapitalista országoknak sikerülne is hosszabb időn át — kisebb-nagyobb visszaesések mellett — biztosítani a válságmentes fejlődést és — legalább nagyjában — a teljes foglalkoztatottságot, ez nem fogja a kapitalizmust a pusztulástól megmenteni." (435. old.) Eszerint lehetséges válságmentes kapitalizmus, vagy legalábbis nem zárható ki a lehetősége. Véleményem szerint kizárható, mert az állami intervencionizmus a tőkés újratermelés folyamatában jelentkező ellentmondásokat fokozza és végső soron a válságokat nem letompítja, hanem súlyosbítja, és az ellentmondások kiéleződésének körvonalai láthatók is (pl. a termelőkapacitások kihasználásának romlása, a vásárlóerőnek a hitel — és az állami kiadások — bővítéséből származó későbbi csökkenése, a mesterségesen magasan tartott árszínvonal túltermelésre ösztönző hatása.) Éppen ez teszi jogosulttá a válságmentes fejlődés lehetőségének kizárását.

„Az államkapitalizmus két alapvető formában jelenik meg. — olvassuk a 363. oldalon — Az egyik a kapitalista állam által fenntartott gazdasági üzemek a másik a kapitalista állam szabályozó beavatkozása a gazdasági életbe." Ez igaz, de a kettéosztás nem egészen pontos. Mert például az állami bankszervezet gazdasági üzem is, de ugyanakkor a szabályozó beavatkozás szerve is. Egyébként az állami üzemek a legfejlettebb tőkés országokban nem teszik az állami monopolkapitalizmus legdöntőbb alkotórészét. Hiszen az Egyesült Államokban például a második világháborút követő években — miközben az állami monopolka-

pitalizmus jelentősen erősödött — az állami tulajdonban levő üzemek tömegét erőteljesen csökkentették. Angliában a gazdaságnak olyan döntő ágát, mint a vas és acélipar, reprivatizálták és hasonló folyamatot figyelhetünk meg Nyugat-Németországban és Ausztriában is.

Még egy nagyobb kérdéscsoporttal kívánok foglalkozni, amely tekintetében nézetem eltér a Molnár Erikétől: ez a tőkés rendszer általános válságának kérdése. A nézeteltérés közöttünk abban áll, hogy Molnár Erik szerint az általános válságnak, mint politikai folyamatnak csak visszahatása van a kapitalizmus gazdasági életére, szerintem pedig a tőkés rendszer általános válságára a politikai és gazdasági vonások egyaránt jellemzőek és visszahatásai kölcsönösek. A kapitalizmus általános válságának legdöntőbb vonása a két rendszer fennállása és harca, ami politikai, de egyszersmind gazdasági tényező is.

Molnár Erik vitába száll a kapitalizmus válságának „gazdasági elméletével". Az állandósult tömeg-munkanélküliség Molnár Erik szerint nem jellemző az általános válság korszakára, mert „a második világháborút követő évtizedet a vezető kapitalista országokban általánosságban már nem jellemzi az állandósult tömeg munkanélküliség". (365—366. old.) Ehhez a megállapításhoz azonban hozzá kell fűzni a következőket: a tömeg-munkanélküliséget előidéző gazdasági törvények tendenciálisan hatnak és ha a második világháború után a tömegmunkanélküliség különböző okoknál fogva nem volt olyan méretű a fejlett kapitalista országokban, mint a két világháború között, ebből nem következik, hogy nem működnek ilyen irányú hatóerők, hogy a tömeg-munkanélküliség tendenciája nem áll fenn és nem fog megint fokozottabb mértékben felszínre törni, tehát Molnár Eriknek a tömeg munkanélküliségre vonatkozó érve az általános válság ún. „gazdasági elméletével" szemben nem helytálló. A szerző könyvének egy másik helyén (434. o.) önmagát cáfolja meg. „A jövő fejlődését huzamosabb időn át tekintve, a kapitalizmusban érvényesül a lassuló tőkefelhalmozás és a gyorsuló technikai fejlődés törvénye. Következésképpen törvényszerűen gyengül annak a tényezőnek ereje, amely a munkaerő-kereslet növelésének irányába hat, és törvényszerűen nő annak a tényezőnek ereje, amely a munkaerő-kereslet csökkenésének irányában hat." Ez annyit jelent, hogy a kapitalizmusban olyan alapvető és törvényszerű erők működnek, amelyek tendenciájuk szerint egyre növekvő munkanélküliséget idéznek elő." Tehát igenis a tömeg-munkanélküliség a tőkés rendszer általános válságának egyik döntő tényezője, a termelőerők és a termelési viszonyok ellentmondásának egyik fontos megjelenési formája.

Ugyanez vonatkozik a termelési kapacitások krónikus kihasználatlanságára is. Az utóbbit Molnár Erik is elismeri: „A termelési apparátus nagyfokú kihasználatlansága ugyan a háborút követő évtizedet is jellemezte." (366. o.) Ehhez azonban hozzáfűzi a következőket: „De ez egymagában csak a termelést drágítja. Ezzel ugyan rosszabbodnak a munkások életfeltételei, de magát a munkásságot ez a helyzet

közvetlenül nem forradalmasítja, mint az állandósult tömeg munkanélkülieség." (366. o.) De hát érv ez azzal a felfogással szemben, hogy a tőkés rendszer általános válságának a termelőkapacitások krónikus kihasználatlansága tagadhatatlan jelensége, ami megint a termelőerők és a termelési viszonyok ellentmondásából következik?

Hogyan áll Molnár Erik szerint az imperialista országokra nézve a nyersanyagok beszerzésének és az eladási piacok kérdése? Bizonyos nyersanyagforrásokért, elsősorban a kőolajért harc folyik, de a szerző szerint nem ez a jellemző. „Láttuk, hogy a fő kapitalista országok gazdálkodása ma nem küzd a nyersanyag- és élelmiszerforrások elégtelenségével. Ellenkezőleg, a kapitalista világgazdaságot ma az jellemzi, hogy a fejletlen országok küzdenek nyersanyag- és élelmiszerforrásaik — viszonylagos — bőségével, amennyiben nem képesek nyersanyagaikat és élelmiszereiket a vezető kapitalista országok piacán a számukra szükséges mértékben elhelyezni." (366. o.) Ebből az olvasó csak ahhoz a következtetéshez juthat, hogy az imperialista országoknak a nyersanyagforrásokért folytatott harca egészben inkább tompult, semmint erősödött. Az a tény, hogy a fejletlen országok nem tudják eladni nyersanyagaikat, nincs ellentmondásban azzal, hogy az imperialista országok egymás között éles harcot folytatnak az olcsó nyersanyag-forrásokért, amelyek felett a monopolisztikus uralmat mindegyik a maga számára igyekszik biztosítani.

És mi van az eladási piacokkal? „...a kapitalizmus általános válságát, illetve annak mostani, világháború utáni szakaszát gazdasági szempontból a piacok szukulésével jellemezni, nyilvánvalóan nem lehet." (368. o.) De nem erről van szó. A kérdés úgy hangzik, hogy bővültek-e a piacok (belsők és külsők) olyan mértékben, amilyen mértékben a termelőerők növekedtek. Erre egyértelműen azt lehet válaszolni, hogy nem bővültek. Ebből származik a piac problémának kiéleződése és ez a jellemző a tőkés rendszer általános válságára. Ha a szerző elgondolása a nyersanyagok megszerzése és az eladási piacok tekintetében helyes volna, ebben az esetben felmerül a kérdés, hogy mi a gazdasági alapjuk azoknak a fokozódó ellentéteknek, amelyek az Egyesült Államok, Anglia, Nyugat-Németország Franciaország között — keresztül és kasul — mutatkoznak.

„A kapitalizmus általános válságának gazdasági elmélete szerint a tőkés újratermelési folyamat feltételei a kapitalizmus általános válságának korszakában egyre rosszabbodnak." (368. old.) Ezt Molnár Erik tagadja. De vajon a piac és a termelőerők ellentmondása nem éleződik? Az állami intervencionizmus fokozódó szükséges nem a termelési folyamat feltételeinek romlásából ered? A szocialista világrendszer léte talán javítja a tőkés újratermelési folyamat feltételeit?

Molnár Erik nemcsak tagadja azt, hogy a tőkés újratermelési folyamat feltételei rosszabbodnának, hanem azt állítja, hogy „ez a felfogás hasonlóságot mutat azokkal az elméletekkel, amelyek szerint a kapitalizmus gazdasági gépezete az abban működő tör-

vényszerű tendenciák következtében előbb-utóbb megbénul." (368. old.) Annak a megállapításnak, hogy a tőkés újratermelési folyamat feltételei romlanak, semmi köze nincs a kapitalizmus automatikus összeomlásáról szóló felfogásokhoz, de igenis ebben adva van a gazdasági alapja annak, hogy az osztályharc a tőkés világban egyre élesebben fog jelentkezni, ami azt eredményezi, hogy lépésről lépésre Földünk lakosságának nagyobb része szabadul meg a tőkés kizsákmányolás rendszerétől.

Az eddig említettek a könyv legfontosabb vitatható problémái. Nem lehet feladatom, hogy részletkérdésekre is kitérjek. A jelentős nézeteltérések ellenére el kell ismernünk a munka komoly érdemeit. A szerző, bár célkitűzéseit korlátozza, mégis rendkívül nagy feladatot tűzött maga elé. Óriási anyagot gyűjtött össze — s ezt a marxista elmélet alkalmazásával — hozzáfűzhetem, bátor alkalmazásával — dolgozta fel. Ahol új problémákkal találkozik, nem kerüli meg azokat, hanem szembenéz velük. A történeti anyag alapján több, régebben ismert törvényszerűséget alátámaszt és számos új megállapításhoz jut el. Csak néhány példát említek a sok közül. Molnár Erik kimutatja, hogy az utolsó 100 esztendő első felében az életszínvonal emelkedése Angliában és az Egyesült Államokban gyorsabb volt, mint ennek az időszaknak a második felében. Azt állítja, hogy az egyenlőtlen fejlődés törvénye a fejletlen országok javára az utóbbi évtizedben nem érvényesült. A legutóbbi négy évtizedben a fejlett tőkés országok gyáripari beviteli piaca igen gyorsan terjedt ki, a fejletlen országok nyerstermék-exportjának volumene viszont a korábbinál lassabban növekedett, „... legalábbis jelenleg — a tőkeexport szerepe a tőkés világpiacon kisebb, mint azelőtt"; a gyarmati extraprofit szerepe megváltozott azáltal, hogy a monopóliumok sajátítják ki a maguk részére. A példákat lehetne tovább sorolni. Lehetséges, hogy a megállapítások között tévesek is vannak, ez azonban nem csökkenti a szerzőnek azt az érdemét, hogy ahol az elemzésbe belebocsátkozik, ott le is vonja a következtetést. Kár, hogy a jelenkori kapitalizmus és különösen a második világháborút követő időszak problémáiban nem tudott olyan beható kutatással elmerülni, mint ahogyan ezt a történeti anyagnál, a múlt feltárása tekintetében teszi.

Már rámutattam arra, hogy a könyv igen értékes anyagot szolgáltat az elnyomorodás törvénye dogmatikus értelmezésének megcáfolásához. E kérdéssel összefüggésben Molnár Erik nemcsak Marx és Lenin megjegyzéseire hivatkozik, hanem terjedelmes ténybeli anyag alapján elemzi az életszínvonal alakulását Angliában és az Egyesült Államokban.

A munka egyik alapvető célkitűzése a dogmatikus módszerek és a dogmatikus álláspontok visszaverése. Ez a törekvés elismerést érdemel. A hiba azonban ott van, hogy nemcsak nem folytat kétfrontos harcot, hanem a dogmatizmus ellen vívott harc hevében elvi tévedésekbe esik. E tévedések nem elszigeteltek, hanem összefüggő láncolatot alkotnak.

A könyv bevezető részében ideológiai és filozófiai alapot te-

remt a további következtetések számára. Elméletileg kidolgozza, hogy miként lehet az elementáris törvényeket hatálytalanítani. Ilyen módon szembeállítja az atomisztikus kapitalizmust a szervezett, a tervezett kapitalizmussal és ezzel nagyon sikamlós talajra jut.

A szerzőnek a gazdasági törvényekről vallott felfogásában gyökeredzik az a szerintem téves tétel, hogy az abszolút elnyomorodás törvénye hatályon kívül helyezhető. A vezető tőkés országok munkássága nem nyomorodott el, mert az osztályharc törvénye legyőzte az elnyomorodás törvényét.

A válság törvényének a könyvben végrehajtott módosítása — vagyis a válság gazdasági tartalmának lebecsülése és politikai következményeinek előtérbe állítása — eredményezi azt a bizonyítási kísérletet, hogy vannak tőkés országok, ahol a 30-as évek óta nem volt válság.

A munkásosztály életszínvonalára, a túltermelési válságra vonatkozó fejezetekben a kapitalizmus jelenlegi helyzetét illetően viszonylag kedvező kép bontakozik ki. Ezt a képet csak erősíti a tőkefelhalmozásról, a technikai fejlődésről, a termelés fejlődéséről, a külkereskedelemről adott elemzés. A tőkés rendszer általános válsága a szerző megítélése szerint ezekben a vonatkozásokban eddig nem hozott a kapitalizmus számára negatív változásokat. Az általános válság „gazdasági elmélete" Molnár Erik szerint nem érvényes: nincs állandósult tömeg-munkanélküliség; a termelőkapacitások kihasználtsága nem romlott; a nyersanyagokért és az eladási piacokért folyó harc nem éleződött, hanem inkább tompult; a tőkés újratermelési folyamat feltételei nem rosszabbodtak. Az olvasó mindebből nem azt érzi, hogy a kapitalizmus pusztulásra ítélt társadalmi rendszer. Ellenkezőleg, a könyv olvasójában az a benyomás támad, hogy a tőkés rendszer helyzete nem is olyan rossz. Elhomályosul az a tény, hogy a kapitalizmus helyzete ma sokkal labilisabb, mint a két világháború között volt, amikor a munkanélküliség nagyobb és az életszínvonal a fejlett tőkés országokban alacsonyabb volt.

Találkoztam olyan olvasókkal — marxistákkal, akik jóindulatúan olvasták a könyvet —, akik azt a véleményüket juttatták kifejezésre, hogy az elmondottak után érthetetlenné válik a szocialista forradalom szükségessége. Mit mondhatnak akkor azok, akik rosszindulatúan, az ellenség szemével olvassák a könyvet?

Molnár Erik érzi is, hogy az említett kérdés felmerül és a könyv legvégén igyekszik erre a kérdésre választ adni. De nem a termelőerők és a termelési viszonyok konfliktusából, s az ebből származó belső és külső ellentmondásokból indul ki. Ennek ellenére is sokkal meggyőzőbb volna ez a magyarázat, ha a szerző a mai kapitalizmus problémáit az általános válsággal való összefüggésükbe illesztette volna bele.

Nem az volt a célom, hogy a közel 480 oldalas könyv tartalmát részletesen ismertessem. Részben ez is oka annak, hogy a könyv értékes vonásai nem jutnak ebben az írásban kellőképpen kifejezésre. De ez folyik a dolog természetéből is. Amikor vitatható kérdés bőven akad, ak-

ker az ember elsősorban ezeket köti csokorba. A hiányosságok ellenére kívánatos, hogy Molnár Erik könyvét minél többen olvassák, mert a könyv sok ténybeli ismeretet közvetít, gondolkodásra ösztönöz, az elméleti problémák átgondolására késztet. Csak kritikusan kell olvasni és ehhez kíván segítséget nyújtani ez az ismertetés.

HÁY LÁSZLÓ

A nemzetközi marxista folyóirat — az ideológiai harc fontos fegyvere

1957 novemberében a kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletén kiadott nyilatkozat összegezte és általánosította a nemzetközi kommunista mozgalom tapasztalatait, és egyben felhívta a figyelmet a marxista—leninista ideológiai munka jelentőségére a kommunista és munkáspártok tevékenységében. Hangsúlyozta, hogy a kommunista pártok elsőrendű fontosságú feladata a tömegek fokozottabb marxista—leninista nevelése, a burzsoá ideológia elleni harc, a szocializmus és a kommunista mozgalom ellen irányuló imperialista propaganda hazugságainak és rágalmainak leleplezése, a szocializmus, a béke és a népek barátsága eszméjének érthető és meggyőző formában történő propagandája. Különösen fontos a revizionizmus és a dogmatizmus leküzdése a kommunista és munkáspártok soraiban. Mindezeknek a feladatoknak a megoldása fokozottabb mértékben szükségessé teszi a kommunista és munkáspártok tapasztalatainak ismertetését, az elméleti munka fokozását, a legfontosabb elméleti kérdések széleskörű megvitatását, a kommunisták sorai eszmei egységének megszilárdítását világszerte.

Ezzel a harci programmal jelent meg az elmúlt év őszén az új nemzetközi marxista folyóirat: „A béke és a szocializmus kérdései", ezeknek a feladatoknak a megvalósítását szolgálja minden azóta megjelent száma. „A béke és a szocializmus kérdései" különböző országok kommunistáinak közös ügye. Megjelentetésében közreműködik a mi pártunk is. Ahogy a szerkesztőség „Bevezetője" megállapította, a folyóirat nem utasításokat adó lap, hanem a testvéri pártok közti vélemény es tapasztalatcsere nemzetközi szószékének tekinti magát. A folyóirat elősegíti minden ország kommunistáinak tájékozódását más kommunista pártok tapasztalatairól, véleményéről, hogy figyelemmel követhessék a nemzetközi kommunista mozgalom időszerű problémáit, és egyben ismertethessék saját harcaik és munkájuk tapasztalatait.

A magyar kommunisták az elmúlt esztendőkben különösen megtanulhatták, hogy a szocializmusért folytatott harc egy országban elválaszthatatlan ennek a harcnak nemzetközi jellegétől, hogy a kommunista és munkáspártok tevékenységét átható marxista—leninista elmélet valóban nemzetközi elmélet, amelynek

tisztaságáért harcolni valamennyi ország kommunistáinak közös feladata. Nem véletlen, hogy a revizionizmus a burzsoázia ügynökeként elsősorban a nemzetközi kommunista mozgalom eszmei egysége ellen támad, ezt az egységet akarja megbontani, éket verve a kommunisták sorai közé. Nekünk módunk volt, főleg az 1956-os ellenforradalommal kapcsolatban, saját bőrünkön tapasztalni az ilyen revizionista aknamunka veszélyes következményeit és egyben meggyőződhettünk arról is, milyen felbecsülhetetlen jelentőségű a magyar munkásosztály harca szempontjából a nemzetközi kommunista mozgalom egysége. Ez a nemzetközi egység és eszmei szilárdság fontos szerepet játszott abban, hogy pártunk sikeresen visszaverte az ellenforradalmi támadást, viszonylag rövid idő alatt konszolidálta az ország gazdasági és politikai életét, és leküzdve a korábbi hibákat eredményesen vezeti a szocializmus építését hazánkban. Éppen ezért a nemzetközi méretekben folyó harc minden egyes szakasza szívügye a magyar kommunistáknak is.

* * *

„A béke és a szocializmus kérdései" egy esztendő alatt nagy munkát végzett a maga elé tűzött feladatok megvalósítása érdekében. A folyóirat kommunista eszmeiségtől áthatott cikkei magas elméleti színvonalon tárgyalják a nemzetközi kommunista mozgalom, a marxista—leninista elmélet időszerű kérdéseit. Szerzői között megtaláljuk a nemzetközi kommunista mozgalom legjobb harcosait, a kommunista és munkáspártok vezetőit (J. Duclos, W. Ulbricht, A. Novotny, T. Zsivkov, Max Reimann, Tim Buck stb.), akik cikkeikben általánosítják mindenekelőtt saját pártjuk, és a nemzetközi munkásmozgalom tapasztalatait, jelentősen hozzájárulva ezzel a marxista—leninista gondolkodás alkotó továbbfejlesztéséhez. „A béke és a szocializmus kérdései" hasábjain jelent meg Kádár elvtárs nagy jelentőségű cikke is: „A magyarországi osztályharc tapasztalataiból", amely elmélyült elemzését adja a magyarországi osztályharc — elsősorban az 1956-os ellenforradalom tanulságainak. A folyóirat cikkeit kivétel nélkül áthatja a burzsoá ideológia és a revizionizmus elleni harc szelleme. Egyes cikkek közvetlenül az antimarxista nézetekkel folytatott polémiában születtek, a különböző antimarxista nézetek leleplezését és megdöntését szolgálják. A burzsoá nézetekkel szemben folytatott következetes ideológiai harc nagyszerű példája volt többek között Jugyin akadémikus válasza Nehru marxizmus elleni polémiájára. A válasz — szembeállítva Nehru antimarxista fejtegetésével, amelyet a folyóirat ugyancsak leközölt — a marxizmus igazának tényekkel alátámasztott bemutatásával, érvelésének világos logikájával, harcos lendületével hatással volt olyanokra is, akik egyébként nem mentesek a Nehru által képviselt antimarxista nézetektől. A folyóiratban megjelent írások jelentős hányada foglalkozik a mai revizionizmus különböző megnyilvánulásainak leleplezésével és bírálatával (pl. Glezerman, Ukraincev: A szocializmus és az állam; Osztrovityanov, Cseprakov: Az állammonopolista

kapitalizmus a revizionizmus görbe tükrében; V. Koucky: Számoljunk le az államról és a szocialista építésben betöltött szerepéről való revizionista nézetekkel; Fogarasi Béla: Lukács György filozófiai koncepciójáról; Skrlant: A revizionista „szocializmus" és a jugoszláv valóság stb.). Ezek a cikkek általában nemcsak megvédelmezték a marxista—leninista tanítások tisztaságát, de egyben alkotóan alkalmazzák is azokat korunk időszerű kérdéseire. Mindez jelentős segítség pártunk számára is az ideológiai harcban, a hazai revizionizmus leküzdésében.

A marxista—leninista elmélet megoldandó feladatai megkövetelik az elvtársi eszmecseréket, az időszerű problémák sokoldalú megvitatását is. A nemzetközi marxista folyóirat „Eszmecsere" rovatában erre is lehetőséget nyújt. A lapban megindult viták új lendületet adnak az alkotó elméleti munkának, a marxista—leninista gondolkodás alkotó továbbfejlesztésének. Ilyen viták voltak eddig: „A gazdasági válság és a munkásosztály", „A tőkés vállalatoknál folyó kizsákmányolás jelenlegi formáiról és módszereiről", „A burzsoázia szerepe a nemzeti felszabadító mozgalomban". Remélhetjük, hogy az alkotó eszmecserék témája a jövőben tovább szélesedik és felöleli a szocializmus építésének időszerű elméleti kérdéseit is. Külön ki kell emelni még „A kommunista és munkáspártok életéből" című rovatot, amely a kommunista és munkáspártok gyakorlati tapasztalatait ismerteti. Pártmunkásaink is tanulhatnak ezekből a tapasztalatokból, felhasználhatják azokat a pártmunka színvonalának további emelése érdekében. A „Könyvekről és folyóiratokról" rovat elsősorban a nemzetközi marxista irodalomról ad áttekintést és kritikai értékelést, nagy segítséget nyújtva ezzel az ideológiai front munkásainak a tájékozódásban. A folyóirat ily módon minden eszközt és formát felhasznál feladata teljesítéséhez.

„A béke és a szocializmus kérdései"-nek egyik legjellegzetesebb vonása, hogy korunk legégetőbb kérdéseihez nagy történelmi felelősséggel, a marxizmus—leninizmus elvi alapján nyúl hozzá. Ezt mutatja a folyóirat néhány közelmúltban megjelent számának áttekintése is. A folyóirat, címének és programjának megfelelően, állandóan nagy súlyt helyez a béke és a népek közötti barátság eszméjének propagandájára, és nemcsak hangot ad a béke iránti óhajnak, de marxista tudományossággal elemzi a béke megőrzésének reális lehetőségeit, leleplezi a háborúra spekuláló, különböző reakciós agresszív köröket és bemutatja azokat az erőket, amelyek képesek megőrizni a békét. Nincs a folyóiratnak olyan száma, amely ne foglalkozott volna korunknak ezzel az égető problémájával. Ebben a szellemben emlékezett meg a folyóirat a második világháború kirobbanásának huszadik évfordulójáról is *„A népek és a háború"* közös címszóval összefoglalt cikkeiben. (Második évfolyam, 9. szám): J. *Boltyin* és G. *Gyeborin* a második világháború jellegét elemzi, *A. Nyekrics* és *V. Truhanovszkij* 1939. — a háború kirobbantásának — igazi történetét ismerteti, *Jean Dienne* „A békét nem várni kell, a békét ki kell harcolni" címmel a békemoz-

galommal foglalkozik, A. *Kuzin* professzor az atom- és hidrogénbomba kísérletek veszedelmes következményeit ismertetve a nukleáris fegyverkísérletek azonnal és örök időkre történő betiltását követeli. A „népek és a háború" témájának előtérbe helyezését nem csupán az évforduló tette időszerűvé, hanem mindenekelőtt az, hogy a háború elhárítása és a béke biztosítása ma is a népek legnagyobb gondja. A közelmúltban, nemsokkal a második világháború kirobbanásának évfordulója után Hruscsov elvtárs az ENSZ közgyűlésén fejtette ki a Szovjetunió nagy jelentőségű javaslatait a háború és a háborús veszély elhárítására. Ez a lépés is — mint ahogy a szocialista országok egész külpolitikája, a kommunista és munkáspártok egész tevékenysége — azt bizonyítja: azok a társadalmi erők, amelyek a szocializmus győzelméért harcolnak, a szocializmus erői legőszintébb és legkövetkezetesebb harcosai a békének is.

Nemzedékünk világtörténelmi változások résztvevője és tanúja. A napjainkban végbemenő történelmi változás lényege: a szocializmus erőinek megerősödése, az új, szocialista rend fölényének kibontakozása a régi, kapitalista renddel szemben. „Korunk alapvető tartalma — állapította meg a moszkvai Nyilatkozat — a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet, amely az Októberi Szocialista Forradalommal kezdődött meg." A szocializmus fölényének növekedése, erőinek gyarapodása ma már annyira nyilvánvaló, hogy ez elől a tény elől a burzsoázia ideológusai és politikusai sem tudnak kitérni, kénytelenek számolni vele és propagandamunkájukban megpróbálják meghamisítani a végbemenő történelmi folyamat lényegét. Buzgó segítőtársaknak bizonyultak ebben a törekvésben a revizionisták. „A béke és a szocializmus kérdései" nagy figyelmet szentelt ezeknek a mesterkedéseknek a leleplezésére és marxista—leninista bírálatára. *D. Cseszno kov „A revizionisták új megállapításai a proletariátus diktatúrájáról és a szocializmusba való átmenetről" c. cikke* (1959. július, második évfolyam, 7. szám.) például éles bírálat alá veszi azokat a revizionista fejtegetéseket, amelyek szerint korszakunk átmeneti jellege azt jelenti, hogy minden ország az átmeneti korszakba lépett — elmosva így a különbséget a két rendszer, a kapitalista és a szocialista országok között. E szerint tehát a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet szakaszában van a Szovjetunió is, az Egyesült Államok, Dánia, Belgium is. Kardelj ez évi oslói sajtóértekezletén egyenesen ki is jelentette, hogy a szocialista és a kapitalista országok közötti különbség csupán „elméleti, nem pedig gyakorlati kérdés", mivel a „szocialista országokban vannak kapitalista elemek és fordítva". A revizionista fejtegetésekkel ellentétben a korszak átmeneti jellege éppen abban rejlik, hogy vannak szocialista erők és országok *és* kapitalista erők és országok, korszakunk átmeneti jellege pedig „csak arról tanúskodik, hogy a szocializmusnak a kapitalizmus elen vívott harca a korszak fő tartalmává vált, hogy a szocialista országoknak a kapitalista országokkal való versenye dönti majd el ennek a küzdelemnek a

sorsát. De a korszak átmeneti jellege egyáltalán nem bizonyítja azt, hogy minden ország az átmeneti szakaszba lépett."

A szocializmusba való átmenet lényegének revizionista eltorzításában jelentős szerepet játszik a jelenkori kapitalizmus fejlődésének értékelése. Az a revizionista felfogás, mely szerint a szocializmus egységes áramlat, amely különböző formákban, különböző erővel minden országban hömpölyög (beleértve a kapitalista országokat is) arra az állítólagos „tényre" épül, hogy a jelenkori kapitalizmus gyökeresen megváltoztatta természetét. Crosland angol munkáspárti teoretikus az 1953-ban megjelent „Új fábiánus esszék"-ben azt írta: „Ma már világossá vált, hogy a kapitalizmus teljesen más rendszerré alakul át, s hogy ennek folytán jelentős mértékben elavult a róla adott hagyományos szocialista elemzés." A kapitalizmus gyökeres átalakulásáról és a „hagyományos szocialista elemzés" (értsd a kapitalizmus marxista elemzése és bírálata) elavulásáról terjesztett legenda kedvenc fegyvere nemcsak az angol munkáspárti ideológusoknak, de a reformizmus és a revizionizmus minden változatának. Ezért nagy jelentőségű, hogy „A béke és a szocializmus kérdései" rendszeresen napirenden tartja a jelenkori kapitalizmus problémáinak marxista elemzését.

A folyóirat 1959. évi 8. száma „*A monopóliumok és a nép*" összefoglaló cím alatt közli *Emile Burns*, *Mauro Scoccimarro* és *Varga Jenő* cikkeit, amelyek az állam-monopolista kapitalizmus fejlődésével kapcsolatos problémákat és a kapitalista világ különböző országaiban folyó monopolellenes mozgalom konkrét jelenségeit taglalják. Emile Burns, Nagy-Britannia Kommunista Pártja Végrehajtó Bizottságának tagja, az angol monopolkapitalizmus fejlődésének beható elemzésével cáfolja meg C. Crosland, Strachey és más labourista teoretikusok „felfedezéseit" arról, hogy „Anglia lényegében már 1951 óta nem tekinthető kapitalista országnak". A szerző az angol gazdaság konkrét adatait boncolva mutatja be, hogy az angol kapitalizmus szerkezetében és fejlődésében a háború után bekövetkezett változások egybeesnek az egész imperialista korra jellemző közös iránnyal, aminek lényege: a termelés koncentrációjának további fokozása, a tulajdonnak a finánctőke hatalmas csoportjai kezében való centralizációja, és e csoportnak az államapparátussal való összeolvadása.

Mauro Scoccimarro, az Olasz Kommunista Párt Ellenőrző Bizottságának elnöke hasonló tendenciákra mutat rá az olasz monopóliumokkal kapcsolatban: a monopolista körök Olaszországban is arra törekednek, hogy mind teljesebben egybeolvasszák az államot a monopóliumokkal, hogy az államapparátust a monopolista csoportok engedelmes eszközévé tegyék. Éppen ezért a jelenlegi helyzetben — hangoztatja Scoccimarro — a nagy tőkés monopóliumok elleni küzdelem a munkásmozgalomnak, a demokratikus és népi erők mozgalmának fő célja. Varga Jenő írásában azt mutatja be, hogy a világkapitalizmus jelenlegi problémái, az 1957-ben kitört ciklikus gazdasági világválság ténye hogyan zúzzák szét a kapitalizmus válságmentes fejlődésé-

ről szóló revizionista illúziókat. A jelenkori kapitalizmus problémáinak elemzése „A béke és a szocializmus kérdései" hasábjain tehát azt mutatja, hogy a kapitalizmus marxista—leninista elmélete nem vesztette el érvényét, ellenkezőleg, a legújabb tények fényesen igazolják a marxizmus—leninizmus tanításait a kapitalizmus természetéről, imperialista korszakának alapvető tendenciáiról.

A marxizmus—leninizmus eszméinek ragyogó diadalát jelentik a szocializmus és a kommunizmus építésének sikerei a szocialista világrendszer országaiban. A szocializmus építésének tapasztalatai egyben újabb forrása a marxista—leninista elmélet továbbfejlesztésének is. Ezeknek a tapasztalatoknak a kicserélése, elemzése és általánosítása elsőrendű feladata a kommunista és munkáspártok nemzetközi folyóiratának. Első helyen kell megemlíteni ebből a szempontból a Szovjetunió gazdag tapasztalatait. *B. Ponomarjov* az SzKP történetét tárgyaló új tankönyv megjelenése alkalmából írt cikke (*„Az SzKP tapasztalatai az egész világ kommunista mozgalmának közkincsét képezik"*. 1959. augusztus, második évfolyam 8. szám.) rámutat arra, hogy a történelmi körülmények folytán a Szovjetunió Kommunista Pártjának tapasztalatai különös jelentőséggel bírnak a nemzetközi kommunista mozgalom szempontjából. Többek között az SzKP elméleti tevékenységének és a tömegek gyakorlati irányításának köszönhető, hogy létre jött az emberiség első szocialista társadalma és hogy a szocializmus felépítéséről tapasztalatokkal ellenőrzött tudomány áll rendelkezésünkre. Annak idején Marx Anglia példáján tanulmányozhatta a kapitalizmus fejlődésének törvényszerűségeit, ma a Szovjetunió mutatja meg a többi országnak „holnapjukat". *A. Rumjancev „Milyen gazdasági feltételek szükségesek a szovjet falunak a kommunizmus felé való haladáshoz"* című cikke például olyan problémával foglalkozik, amely *egyenlőre* csak a Szovjetunióban jelentkezik, mint közvetlen gyakorlati feladat: a kommunizmusba való átmenet problémájával. Mégis a szovjet mezőgazdaság fejlődésének a cikkben tárgyalt kérdései tanulságosak valamennyi szocialista ország számára, hiszen jelenleg a szovjet mezőgazdaságban fejeződik ki legteljesebben a szocialista mezőgazdaság fölénye. Minden szocialista ország számára fontos tanulság és követendő példa: hogyan virágzik és fejlődik tovább a világ első szocialista mezőgazdasága — a szovjet mezőgazdaság, hogyan oldja meg a szovjet mezőgazdaság a továbbfejlődés belső ellentmondásait, elhárítva az útból minden akadályt, leküzdve a konzervatív erőket. A kommunizmusba való átmenet elvi kérdéseinek tisztázása jobban megvilágítja a jövőt azoknak az országoknak a számára is, ahol jelenleg még csak a szocialista mezőgazdaság megteremtésével vannak elfoglalva.

Számunkra természetesen a legközvetlenebb jelentősége azoknak a cikkeknek van, amelyek a szocializmus építésének hazánkban is napirenden lévő kérdéseivel foglalkoznak. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ennek a gyökeres társadalmi átalakulásnak a törvényszerűségei közösek a különböző országokban, ami nem

mond ellent annak, hogy a szocializmus építésének általános törvényszerűségeit minden országban a meglevő konkrét viszonyoknak, nemzeti sajátosságoknak megfelelően kell alkalmazni. A szocializmust építő országok közös feladata tehát feltárni és sokoldalúan megvilágítani a közös törvényszerűségeket a szocializmus építésében. Ennek során elsősorban azokat a revizionista támadásokat kell visszaverni, amelyek kétségbe vonják és elvetik a szocializmus építésének közös törvényszerűségeit és a revizionista elméletek segítségével hamis vágányokra akarják siklatni a szocializmus építését. Ilyen revizionista kísérleteket ver vissza a folyóirat 9. számában *A. Sattler „A szövetkezés elméletének revizionista elferdítése"* című cikkében. Ennek a kérdésnek számunkra különleges fontossága van, hiszen hazánkban jelenleg a mezőgazdaság szocialista átszervezésének időszakát éljuk, minden helytelen antimarxista nézet — ha nem talál megfelelő visszautasításra — súlyos károkat okozhat a gyakorlatban. E. Kardelj beszédével, amelyben támadást indított a szocialista országok gyakorlata ellen és kifejti revizionista felfogását a mezőgazdaság szocialista építésének útjáról, folyóiratunk — a Társadalmi Szemle — már foglalkozott és saját tapasztalataink alapján mutatta be Kardelj nézeteinek tarthatatlanságát. A. Sattler cikke az egész szocialista tábor nemzetközi tapasztalataira támaszkodva utasítja vissza Kardelj támadását a mezőgazdaság szocialista átszervezésének a szocialista országokban a lenini elveknek megfelelően kialakult gyakorlata ellen és egyben leleplezi Kardelj fejtegetéseinek revizionista jellegét. Maga a jugoszláv mezőgazdaság bizonyítja be, hogy a mezőgazdaság fejlesztésének revizionista terve nem a szocializmushoz, hanem a kisárutermelés kapitalista tendenciáinak felülkerekedéséhez vezet. Ezzel szemben a szocialista országok ma már komoly eredményeket mutatnak fel a mezőgazdaság szocialista átszervezésében. A Szovjetunió után a mezőgazdaság szocialista átszervezését befejezték, vagy befejezéséhez közelednek Kína, Bulgária, Csehszlovákia. Ezeknek az országoknak a tapasztalatai valóban nagy értékűek, érdemes azokat tanulmányoznunk és hasznosítanunk. („A béke és a szocializmus kérdései" ehhez is segítséget ad. Az 1958-as évfolyam 4. számában például Sz. Todorov cikke: „A bolgár mezőgazdaság szocialista átalakítása" a többi szocialista ország részére is tanulságos összefoglalása a bolgár kommunisták tapasztalatainak.)

A revizionista támadások egyik állandó célpontja: a demokratikus centralizmus elvének alkalmazása a szocialista építés irányításában. A demokratikus centralizmus elvét a kommunista pártok megvédelmezik mindenféle — a piac spontaneitását dicsőítő és a központi tervezés szükségességét tagadó — revizionista támadással szemben. Ugyanakkor a szocializmus építését irányító kommunista pártok állandóan tökéletesítik a gazdasági irányítás módszereit, fejlesztik a szocialista demokráciát, növelik a dolgozók aktivitását az állam és a gazdaság irányításában. *Bruno Köhler* a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának titkára például az iparigazgatás átszervezé-

sének tapasztalatait összegezi a nemzetközi folyóiratban. *„(Az iparigazgatás átszervezésének tapasztalatai Csehszlovákiában"*, második évfolyam 7. szám.) A Csehszlovák Kommunista Párt abból indult ki, hogy az ipar szervezetének és igazgatásának az a rendszere, amely a szocialista építés kezdeti időszakában alakult ki Csehszlovákiában és akkor pozitív szerepet töltött be, a termelőerők azóta elért színvonalának már nem felel meg. Az igazgatás átszervezésének előkészítése és végrehajtása során a Cs. K. P. határozottan és következetesen visszautasította a különféle árnyalatú revizionisták elméleteit, akik egyre jobban eltávolodtak a népgazdaság szervezésének és irányításának szocialista elveitől. A párt arra törekedett, hogy a demokratikus centralizmus elvétől vezérelve egyrészt a központi szervek tevékenységét a fő gazdasági-politikai kérdések megoldására összpontosítsa, másrészt meg kiszélesítse a vállalatok jogeit, s megteremtse annak feltételeit, hogy a dolgozók nagy tömegei közvetlenül részt vegyenek a gazdaság irányításában. A gazdasági vezetés módszereinek es formáinak tökéletesítése hazánkban is fontos feltétele a szocializmus eredményes építésének. Természetesen nem másolhatjuk le mechanikusan mindazokat a formákat és módszereket, amelyek egy másik szocialista országban — például Csehszlovákiában — kialakultak. Az irányítás módszereinek és formáinak további tökéletesítéséhez saját helyzetünk, konkrét adottságaink gondos számbavételére, eddigi tapasztalataink általánosítására van szükség. Ehhez a munkához azonban a szocialista országokban közösen kipróbált és a gyakorlat által igazolt alapelvek nélkülözhetetlen vezérfonalat adnak. Megkönnyíti a munkát és ösztönzést ad a helyes megoldás kereséséhez az, hogy tanulmányozhatjuk más országok példáján is, hogyan alkalmazzák alkotó módon a szocialista gazdaság vezetésének általános elveit.

A marxista—leninista elmélet alkotó továbbfejlesztéséhez nemcsak a szocializmust építő országok tapasztalatai járulnak hozzá, hanem valamennyi kommunista és munkáspárt, köztük a kapitalista országokban, a függetlenségükért harcoló gyarmati vagy volt-gyarmati országokban dolgozó kommunista pártok is.

A marxista—leninista gondolkodás állandóan gazdagszik, magába szívja a legkülönbözőbb országokban szerzett tapasztalatokat, tanulságokat. Az elmélet gazdagodásához nagymértékben hozzájárult, hogy az elmúlt években megerősödött és új lendületet kapott a különböző kommunista pártok — köztük a kapitalista, a gyarmati vagy félgyarmati országok kommunista pártjainak — ideológiai munkája. Erről számol be „A béke és szocia'izmus kérdései" hasábjain többek között *Aidit elvtárs*, az Indonéz Kommunista Párt főtitkára is. (*„Az Indonéz Kommunista Párt ideológiai munkájának tapasztalataiból"*. 2. évfolyam 7. szám.)

Aidit elvtárs rámutat arra, hogy régebben a párt ideológiai munkájában hiányzott az elmélet és a gyakorlat egysége, a párttagok az elméletet a gyakorlattól elszakítva tanulmányozták és nem tanulták meg az indonéz forradalom gyakorlatát az elmélet szemszögéből vizsgálni. A párt iskoláin és tanfolyamain a poli-

tikai tantárgyak előadói beszéltek a külföldi forradalmak tapasztalatairól, de egyetlen szóval sem érintették magának az indonéz forradalomnak a tapasztalatait. Aidit elvtárs ezt olyan kerékpárhoz hasonlította, amelynek két kereke különböző irányban forog. A párt azóta erőfeszítéseket tett ennek a helyzetnek a felszámolására. 1951 óta a kommunisták alaposabban foglalkoztak az elmúlt idők hazai eseményeinek értékelésével, elemezték az elkövetett hibákat és levonták a tanulságokat a jövőre nézve. Az Indonéz Kommunista Párt vezető káderei kezdték behatóbban tanulmányozni és a forradalmi munkával összekapcsolni az elméletet, igyekeztek megoldani az indonéz nép előtt álló problémákat. Így tisztázták az indonéz forradalom stratégiájának és taktikájának legfontosabb kérdéseit a marxizmus—leninizmus alapelveinek és módszereinek, a gyarmati forradalmakról szóló lenini tanításnak a fényében.

Hasonló folyamatot figyelhetünk meg más kommunista pártok életében is. Ez „A béke és szocializmus kérdései"-ben is tükröződik, például a *burzsoáziának a nemzeti felszabadító mozgalomban játszott szerepéről folyó vitában.* (Második évfolyam 8. és 9. szám.) A nemzeti burzsoázia szerepének értékelése a felszabadító mozgalmak egyik legbonyolultabb kérdése, melynek megoldásától függ a kommunista pártok stratégiája és taktikája a nemzeti felszabadító mozgalmakban. A kérdés bonyolultságát az okozza, hogy a nemzeti burzsoázia helyzete és magatartása rendkívül ellentmondásos. Egyrészt mint olyan osztály, amely maga is szenved az imperializmustól és a feudális viszonyoktól, részt vesz a nemzeti felszabadító mozgalomban, az antiimperialista és antifeudális harcokban, másrészt mint kizsákmányoló osztály tart a feltörekvő dolgozó tömegektől; a harcban következetlen, ingadozik, hajlamos az árulásra stb. A nemzeti burzsoáziának ez a sajátos ellentmondásos jellege határozza meg a munkásosztály, a kommunista párt viszonyát a burzsoáziához. A nemzeti burzsoázia szerepének helytelen értékelése súlyos hibákhoz vezethet a gyakorlati politikában. Ezek a hibák mind baloldali szektásságban, mind pedig jobboldali opportunizmusban megnyilvánulhatnak. Baloldali szektás hiba, ha eltúlozzák a nemzeti burzsoázia megalkuvó jellegét, lebecsülik imperialistaellenes és antifeudális érdekeinek erejét és ennek következtében a proletariátus vezetői elhanyagolják a nemzeti burzsoáziával való szövetséget, a nemzeti burzsoáziát is magábanfoglaló egységfront építését. Ilyen hibák például Iránban, 1945—1953 között, súlyos károkat okoztak a nemzeti felszabadító harcnak. Ezzel szemben jobboldali opportunista hiba az, ha túlértékelik a nemzeti burzsoázia forradalmi jellegét, megfeledkeznek arról, hogy megalkuvásra mennyire hajlamos és így a proletariátus vezetői arra törekednek, hogy minden áron fenntartsák az egységet a nemzeti burzsoáziával, lemondva a proletariátus önálló, következetesen forradalmi politikájáról. Ilyen hibákat követtek el 1938 után a chilei kommunisták, amikor — egyébként helyesen — támogatták a Népfrontot, de eközben nem harcoltak kellő erővel a proletariátus hegemóniájáért, káros kompromisszumokat kötöttek, hogy

„ne okozzanak nehézségeket a kormánynak." Ilyen hibák egy rövid időre Indonéziában is jelentkeztek 1945 után, amikor a kommunista párt túlbecsülte a nemzeti burzsoázia haladó szerepét és a párt a burzsoáziával egyesülve elvesztette önállóságát, a burzsoázia uszályába került, átengedve neki a forradalom vezetését.

Mint „A béke és szocializmus kérdései" hasábjain meginduló vita is mutatja, a kommunista pártok egyre inkább megtanulják — nem utolsó sorban saját tapasztalataik alapján — helyesen ismerni fel a nemzeti burzsoázia kettős arculatát és figyelembe venni azt saját politikájuk kialakításában. A hozzászólók arra is rámutatnak, hogy a nemzeti burzsoázia fogalmát és szerepét nem lehet valamiféle egységes séma alapján meghatározni egyforma érvénnyel valamennyi gyarmati és félgyarmati ország számára. Figyelembe kell venni a különböző országok sajátosságait, gazdasági helyzetét, a kapitalizmus fejlettségi fokát, a nemzeti burzsoázia és a proletariátus erejét, a történelmi tradíciókat, stb. Ebben a vonatkozásban nagy különbségek vannak a különböző ázsiai, afrikai, dél-amerikai országok között. A kommunista pártok magas marxista—leninista felkészültségét, ideológiai színvonalát mutatja, hogy gondosan számbaveszik ezeket a körülményeket is és politikájukat a marxizmus—leninizmus alkotó alkalmazására építik.

A kapitalista országok munkásmozgalmának, a nemzeti felszabadító mozgalmaknak az időszerű problémái más természetűek, mint a szocializmus építésének problémái. A velük foglalkozó cikkeknek látszólag nincs közvetlen jelentőségük a mi gyakorlatunk és ideológiai munkánk számára. A valóságban azonban ezek a kérdések is fontos helyet kell, hogy elfoglaljanak ideológiai munkánkban, a párttagság marxista—leninista nevelésében, a proletár internacionalizmus szellemének erősítésében, az egész dolgozó magyar nép ilyen szellemben történő nevelésében. Ehhez nyújt segítséget „A béke és a szocializmus kérdései" az említett cikkeivel is.

Az említett példák távolról sem merítik ki azokat a prolémákat, amelyeknek a folyóirat a nemzetközi kommunista mozgalom tapasztalatai alapján sokoldalú marxista megvilágítását adja. Ezek a példák csupán fogalmat adnak a folyóirat által folytatott ideológiai harcról, az érintett témák sokoldalúságáról és időszerűségéről. De ez a rövid tallózás a folyóirat legutóbbi számaiban is szemléltetően mutatja: milyen hasznos ideológiai fegyverrel gazdagodott valamennyi ország kommunista pártja a nemzetközi marxista folyóirat megjelenésével. „A béke és a szocializmus kérdései"-nek megjelenése fontos tényező a Magyar Szocialista Munkáspárt ideológiai munkájának tökéletesítése szempontjából is, olyan fegyver, amelyet a magyar kommunisták eredményesen használhatnak, — és kell is, hogy használjanak.

Wirth Ádám

JEGYZETEK KÖNYVEKRŐL

Tanulmányok a Horthy-korszak államáról és jogáról

(Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának kiadványai: Közgazdasági és Jogi kiadó, Budapest, 1958.)

A magyar állam- és jogtörténetírás a Horthy korszak államának és jogának tudományos igényű feldolgozásával eddig igen gyéren foglalkozott. A kötet megjelenése ezt az adósságot részben törleszti.

A könyv hat tanulmányból áll: a Horthy-korszak államformája és jogrendszere (Samu M.); a képviselőház fasizálódásának egyes jelenségei (Barabás A.); a Horthy-rendszer felsőháza (Takács I.); a területi önkormányzatok (Szatmári L.); testületi önkormányzatok (Pécsváradi J.); a tőkés monopóliumok jogi szabályozása és a kartell-jog alkotás (Horváth—Prandler); mezőgazdasági földtulajdonviszonyok jogi szabályozása (Nagy L.); a horthysta büntetőjog (Pintér J.); magánalkalmazottak munkaviszonyainak jogi szabályozása (Sápi V.); a Horthy-rezsim kapcsolatai a fasiszta államokkal a második világháború előkészítése időszakában (Nándori P.).

A tanulmánykötet behatóan elemzi a Horthy-korszak állam- és kormányformáját, a „királynélküli királyság" fasiszta államrendszerét, amely jogi kereteiben megtartott egyes polgári demokratikus formákat is. Értékes rész a könyvben e korszak jogi ideológiájának bírálata s elemzése, és e jogi ideológia korabeli haladó polgári és kommunista kritikájának ismertetése. Az államfői hatáskör kiterjesztésének (Horthy dinasztikus törekvéseinek), a képviselőház működésének, a választási rendszer fasizálódásának folyamatát jól dokumentálja a kötet. Behatóan foglalkozik a felsőházak szerepével a polgári parlamentekben, különösen a horthysta felsőházzal, ebben a fasiszta korporációs elemek felhasználásával. A szerzők rámutatnak arra, hogy a városi és községi önkormányzatoknál a régi félfeudális polgári szervezeti formák megtartásával egyidejűleg hogyan szűkült az önkormányzatok osztálybázisa, hogyan csökkent a választott szervek szerepe a kinevezett kormányhivatalokkal szemben, hogyan erősödött a kormányhatósági felügyelet, és ezzel együtt végül hogyan szüntek meg e szervek ténylegesen mint burzsoá jogkormányzatok is.

A mezőgazdasági földtulajdoni viszonyok jogi szabályozását a nagybirtok elszánt védelme jellemezte. A kötet rámutat az úgynevezett „gazdavédelmi jogszabályok" lényegére is, amelyeknek kettős funkciója volt: megmenteni az eladósodott közép- és nagybirtokot, és függőségi helyzetet teremteni az amúgy is bizonytalan létű kisparaszt és az egyre fasizálódó államhatalom között.

A bíróságok és a büntetőjog fasizálódásának elemeit mutatja ki a kötet egyik tanulmánya. Értékes a munkaviszonyok jogi szabályozásának korabeli jogszabály- és levéltári anyaggal dokumentált elemzése is. A zárótanulmány tanulságos módon mutatja be, hogy a revíziós külpolitika hogyan vezetett az állami szuverénitás elveszéséhez, a második világháború pusztításához.

A kötet elméleti gazdagságával, alapos dokumentációjával nagyon alkalmas arra, hogy szakmai vonatkozásain túl a pártpropagandában, a pártiskolákon haszonnal forgassák.

Dr. B. S.

Dr. Seres Imre:

A föld tulajdonjoga a magyar mezőgazdasági termelőszövetkezetben

(Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1958.)

A mezőgazdaság szocialista átszervezése forradalmi változást jelent a földtulajdon viszonyok tekintetében is. Ennek a változásnak számos olyan oldala van, amely új problémát vet fel a szocialista jogtudomány előtt. Egyik ilyen probléma megoldására vállalkozott könyvében Seres Imre.

A könyv első fejezete a mezőgazdaság szocialista átszervezésének elvi kérdéseit tárgyalja a földmagántulajdon körülményei között. Részletesen ismerteti és taglalja azokat a módszereket, amelyek alapján a népi demokráciákban a termelőszövetkezeti mozgalom sikeres előrehaladásával együtt másmás jogi úton, de egyaránt megindul a földtulajdon társadalmasodása. Egyes népi demokráciák gyakorlata alapján felveti a szövetkezeti földtulajdon, mint a föld társadalmasítását megkönnyítő egyik közbeeső átmeneti fokozat elismerésének gondolatát. A szerző ezzel kapcsolatos fejtegetése már eddig is élénk és hasznos vitát váltott ki.

A második fejezetben Seres Imre a magyar mezőgazdasági termelőszövetkezetek közös földjeinek tulajdonjogi helyzetét elemzi. Értékes fejtegetést tartalmaz ez a rész arról, hogyan alakul át a termelőszövetkezetben a belépő tagok által bevitt földek magántulajdoni tartalma. A föld-bevitellel ugyanis — azzal egyidőben, hogy a föld továbbra is a szövetkezeti tag tulajdonában marad — megtörténik a birtoklási és a használati jog társadalmasítása, a korábbi tulajdonos elveszti egyéni birtoklási jogát, és ezt most már a termelőszövetkezet gyakorolja. Továbbra is megilleti viszont a földtulajdonost a földjáradékhoz való jog, a halál esetére szóló rendelkezés joga, valamint a kilépés esetén csereingatlan juttatásához való jog. A továbbiakban, miután részletesen ismerteti és bírálja a magyar és a külföldi szocialista jogirodalomban a termelőszövetkezetekbe bevitt földek tulajdonjogi helyzetére vonatkozóan kifejtett nézeteket, arra az álláspontra jut, hogy e földek tulajdonjogi helyzetét *a szövetkezett földmagántulajdon* fogalmával lehetne leginkább megvilágítani. Ez a fogalom kifejezi, hogy a földmagántulajdon a termelőszövetkezetbe való bekerülés útján társadalmasodik.

A harmadik fejezet a háztáji porta és a portához nem tartozó háztáji gazdaság célját szolgáló földterületek tulajdonjogi helyzetével foglalkozik.

Seres Imre könyvének sikere van a mezőgazdaság szocialista átszervezésével foglalkozó szakemberek között. Érdemes tanulmányozniok ezt a könyvet pártmunkásaink is. A könyv nagy érdeme, hogy tartalma szoros kapcsolatban áll a gyakorlati élettel. A gyakorlat élet jelenségeit azonban nemcsak leírja, hanem — mint azt a tudomány művelőitől elvárjuk — elemzi, azokból általánosít, s az egyes jelenségek összefüggéseit, lényegét igen mély alapossággal feltárja.

Dr. Sárándi I.

Dr. Nagy László:

A termelőszövetkezeti tagok háztáji gazdasága a népi demokráciában

(Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959.)

A könyv igen aktuális és fontos témával foglalkozik. A háztáji gazdaság problémája érdekli nemcsak a közgazdászokat és jogászokat, hanem a termelőszövetkezeti vezetőket, a szövetkezeti mozgalomban dolgozó pártaktivistákat is.

A szerző a könyv első fejezetében a háztáji gazdaság szükségességét, lényegét és funkcióit tárgyalja. Megállapításainak, elemzésének nagy gyakorlati jelentősége van, mert napjainkban kétirányú káros tendencia is tapasztalható: vagy túlfejlesztik a háztáji gazdaságot, vagy burkoltan a háztáji gazdaság megszüntetésére törekednek. Mindkettő, kedvezőtlenül befolyásolja a szövetkezetek megerősödését, a szövetkezeti mozgalom sikeres előrehaladását.

A második fejezet a háztáji gazdaság keletkezése kapcsán részletesen foglalkozik a szovjet kolhozportával, s megállapítja: a szovjet példa alkotó módon való alkalmazása nem merülhet ki a kolhozporta jogi formájának mechanikus lemásolásában, a háztáji gazdaságok jogi szerkezetét nálunk is a parasztoknál meglevő, s törvényeinkben már régebben szabályozást nyert formák igénybevételével kell kialakítani. Így például nem volt helyes a háztáji gazdaság vagyontárgyaira a házastársi közös vagyon és különvagyon elvét megszüntetni. Rámutat arra is, hogy a mi viszonyaink között a paraszti és városi családok jogállása között nincs különbség — a paraszti nagycsalád immár egy évszázad óta a múlté — nincs értelme tehát külön sajátos paraszti családjogot formálni.

A harmadik fejezetben a szerző a háztáji gazdaságok által használt földek tulajdonjogi helyzetét tárgyalja. Magyarországon a háztáji földek két nagy csoportja jött létre: az állandósított, rendszerint a belterületen és *személyi tulajdonban* levő föld (amelynek nagysága átlag 400—800 négyszögöl) és a *használaton* alapuló vetésforgós háztáji föld — mint kiegészítő — függetlenül, hogy a tag azt saját tulajdon, vagy juttatás címén használja.

A negyedik fejezetben Nagy László a háztáji gazdaság túlfejlesztésének problémáit boncolgatja, s a termelőszövetkezeti tagok részéről megnyilvánuló túlfejlesztési tendencia egyik okát a háztáji földterület és az alapszabály által engedélyezett állatállomány nagysága közötti ellentmondásban jelöli meg. Határozottan állást foglal a túlfejlesztés ellen, mivel a rendszeres árutermelés a magántulajdonosi ösztön erősödésén keresztül előbb-utóbb spekulatív tendenciákhoz, illetőleg a közös gazdaság elhanyagolásához vezet.

Az ötödik fejezet a háztáji gazdaságban található vagyontárgyakkal, az utolsó fejezet pedig a háztáji gazdaság megszűnésével és az abból való kiválással foglalkozik.

A szerző a háztáji gazdaság problémáját sokrétűen, marxista módon elemzi. Amikor a termelőszövetkezet-építés gyakorlati kérdéseit veszi vizsgálat alá, nem elégszik meg az állásfoglalások puszta kritikai szemléletével és ismertetésével, hanem a törvényhozás felé konkrét javaslatokat is tesz. A könyv igen értékes külföldi dokumentációs anyagot tartalmaz.

Dr. Németi L.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK

KOSSUTH

Kassai Géza: Magyar történelmi sorsfordulói

Szecsődi László: Az ellentmondás fejlődése és megoldása 171 old.

George S. Wheeler: Az Amerikai Egyesült Államok mezőgazdasága 398 old.

A marxista filozófia alapjai 788 old.

Politikai gazdaságtan tankönyv 808 old.

Tárgymutató a Tőke három kötetéhez 129 old

Boross Pál: Merre tart Nyugatnémetország? 331 old

Miao Csu-huang: A Kínai Kommunista Párt rövid története 245 old.

GONDOLAT

Komlós Aladár: A magyar költészet Petőfitől Adyig 522 old.

V. I. Szwigyerszkij: Tér és idő 163 old.

Todor Pavlov: A dialektikus materialista filozófia és a szaktudományok 161 old

Viktor Rozov: Boldogság merre vagy? 90 old

Leopold Infeld: Eirstein művei és hatása korunkra 24 old.

I. D. Papanyin: Üszó jégtáblán 281 old.

Barabás Tibor: Egy nép nevelői 227 old.

Halász Előd: Thomas Mann 103 old.

Bajomi Lázár Endre: Rabelais 91 old.

J. Thorwald: A sebészek évszázada 437 old.

Egyfelvonásosok 14. sz. 110 old.

Kárpáti János: D. Scarlatti 210 old.

Várnai Péter: Schütz 185 old.

Erich Kästner: Mikor én kisfiú voltam 201 old.

Kende István: Gyöngyfűzér isten nyakán (Indonézia)

Pernye András: Puccini 233 old.

Realizmus és modernizmus (Szovjet irodalomtudósok válogatott tanulmányai) 348 old

Pietro Aretino: Válogatott írásai 264 old.

Ronald L. Meek: Tanulmányok a munkaértékelmélet ről 263 old.

Jókai Mór: A kőszívű ember fiai (Játékszín 15. sz.) 116 old.

Földrajzi zsebkönyv XI. évfolyam 230 old.

KÖZGAZDASÁGI ÉS JOGI

Beruházások gazdasági hatékonysága 263 old.

AKADÉMIAI

A Magyar Tanácsköztársaság állama és joga 319 old.

Léderer Emma: A feudalizmus kialakulása Magyarországon 208 old.

Erdei Ferenc: Mezőgazdaság és szövetkezet 382 old.

SZÉPIRODALMI

Szentiványi Kálmán: Az előénekes 309 old.

Illés Béla: Szivárvány 110 old.

Heltai Jenő: Bolcsek könyve 333 old.

Tömörkény István: Öreg regruták 487 old.

Thury Zsuzsa: A jó fiú I., II. 477, 454 old.

István Mariann: Emberséggel 79 old.

Pilinszky János: Harmadnapon 112 old.

Mesterházi Lajos: Pár lépés a határ I., II. 198, 232 old.

Ivo Andrics: Ellátkozott udvar 240 old.

Ady Endre: A tűz csilhol ja 287 old.

E. A. Poe: Az aranybogár 261 old.

Leonhard Frank: Jézus tanítványai 232 old.

Balla Károly: Miska 132 old.

Lukáccs László: Leejtett furulya 307 old.

Barta Sándor: Pánik a városban 567 old.

Móricz Zsigmond: Tanulmányok, cikkek 662 old.

Babits Mihály: Halálfiai I., II. 324, 327 old.

MAGVETŐ

Gelléri Andor Endre: Varázsló segítség 246 old.

Herman Ottó: Természeti képek 373 old.

Harlemi árnyak (észak-amerikai néger költők) 82 old.

Fernenyik Zsigmond: Bolhacirkusz 333 old.

Román György: Szürke ház 634 old.

Szabolcsi Miklós: Költészet és népszerűség 266 old.

Francois Villon: A nagytestamentom 282 old

Pap Károly: A nyolcadik stáció 230 old.

Hernádi Gyula: A péntek lépcsőin 146 old.
Bárány Tamás: Üzött vad 201 old.
Karinthy Frigyes: Humoreszkek 373 old.
Goda Gábor: Családi kor 302 old.
Ladányi Mihály: Az út kezdete 69 old.
Hamvas H. Sándor: Éjszakában 263 old.
Tóth Sándor: Gerinctörés 132 old.

EURÓPA

Po úrfi és a tigris (burmai népmesék) 128 old.
Bénli—Bári, A macska (török népmesék) 162 old.
Premcsand: Az áldozati tehén 356 old
Franz Fühmann: Bajtarsak 141 old.
Katherine Mansfield: Az öbölben 231 old.
Jean Richard Bloch: ... és társa 370 old.
James Alridge: A vadász 234 old
Schiller: Stuart Mária 178 old.
Capek: Az anya 90 old.
Lao Sö: Fekete Li és Fehér Li 123 old.
Indridi G. Thorsteinsson: A 79-es sofőr 125 old
Rhys Davies: A mama kedvence 138 old.
Csü Jüan: Száműzetés 62 old.
Olbracht: Átok völgye 392 old.
Erwin Strittmatter: A csodatévők 450 old.

TÁNCSICS

V. G. Boriszov: Rádióamatőrök iskolája 237 old.
Békét a világnak (Irodalmi Színpad) 88 old.
Csuka Zoltán: Piros pünkösd Pécsett 80 old.
Halldor Laxness: Éjszakai lány 215 old.
Jane Walsh: Szélmalomharc 165 old.
Jankovich Ferenc: Téli szivárvány 275 old.

ZRÍNYI

Ladislav Ptácek: A második őrség 588 old.

KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP

Éri István: Nagyvázsony 68 old.
Farkas Zoltán: Egry József (1883—1951) 24 old. 49 kép
Bánátné Szűcs Margit: A Quattrocento építészete 51 old.
Radocsay Dénes: Magyarországi reneszánsz művészet 51 old.

TANKÖNYVKIADÓ

Pestalozzi: Válogatott művei I., II. 451, 483 old.
Neveléspolitikai dokumentumok az ellenforradalmi rendszer időszakából 1919—1931. 471 old.

E SZÁM SZERZŐI: **ANTOS ISTVÁN**, pénzügyminiszter; **LUGOSSY JENŐ**, az MSZMP K. B. Tudományos és Kulturális Osztályának alosztályvezetője; **SÁNTA ILONA**, a Társadalmi Szemle munkatársa; **DARABOS IVÁN**, a Zala megyei pártbizottság első titkára; **AN ZHI-WEN**, a Kínai Népköztársaság Állami Tervbizottságának alelnöke; **HERMANN MATERN**, a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága Politikai Irodájának tagja; **FRITZ GLAUBAUF**, újságíró (Bécs): **KENDE ISTVÁN**, újságíró; **HÁY LÁSZLÓ**, a Marx Károly Közgazdasági Egyetem rektora; **WIRTH ÁDÁM**, a Társadalmi Szemle munkatársa.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Fehér Lajos, Friss István, Háy László, Kállai Gyula (főszerkesztő), **Kiss Károly, Komját Irén** (felelős szerkesztő), **Molnár Erik, Nemes Dezső, Németh Károly, Orbán László, Szigeti József, Szirmai István.**

TARTALOMJEGYZÉK

ANTOS ISTVÁN: Gazdaságpolitika és gazdasági irányítás az ellenforradalom után — — — — — — — — — — — — — 1
LUGOSSY JENŐ: Köznevelésünk néhány időszerű problémája — — 19
SÁNTA ILONA: A munkásosztály vezetőszerepének néhány elvi kérdése — — — — — — — — — — — — — — — 32
DARABOS IVÁN: A pártmunka stílusáról (Zala megyei tapasztalatok) 48
AN ZHI-WEN: A gazdasági építés hatalmas eredményei Kínában — 61
HERMANN MATERN: A párt utat és célt mutat — — — — — 73

DOKUMENTUMOK

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának irányelvei a párt VII. kongresszusára — — — — — — — — — — 82
Az MSZMP Központi Bizottságának irányelvei gazdasági feladatainkról és a második ötéves terv előkészítéséről — — — — — 112

NEMZETKÖZI SZEMLE

Ausztria semlegessége és a hidegháború (FRITZ GLAUBAUF) — — 135
Keralai tanulságok (KENDE ISTVÁN) — — — — — — — — — 143

KRITIKA ÉS KÖNYVISMERTETÉS

HÁY LÁSZLÓ: MOLNÁR ERIK: A modern kapitalizmus néhány problémája — — — — — — — — — — — — — — — 159
WIRTH ÁDÁM: A nemzetközi marxista folyóirat — az ideológiai harc fontos fegyvere — — — — — — — — — — — — — 165

JEGYZETEK KÖNYVEKRŐL

СОДЕРЖАНИЕ

ИШТВАН АНТОШ: Экономическая политика и хозяйственное управление после контрреволюции. — — — — — — — — — — —

ЕНЕ ЛУГОШИ: Актуальные проблемы общественного образования — 19

ИЛОНА ШАНТА. О некоторых принципиальных вопросах руководящей роли рабочего класса — — — — — — — — — — — — 32

ИВАН ДАРАБОШ. О стиле партийной работы. (Опыт Залайской области — — — — — — — — — — — — — — — — 48

АН-ЗИ-ВЕН Огромные успехи экономического строительства в Китае 61

ГЕРМАН МАТЕРН: Партия наметит путь и цель — — — — — 73

ДОКУМЕНТЫ

Директивы Ц. К. Венгерской Социалистической Рабочей Партии по VII-му съезду партии — — — — — — — — — — — — 82

Директивы Ц. К Венгерской Социалистической Рабочей Партии по экономическим задачам и к подготовке второго пятилетнего плана 112

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОБЗОР

Нейтралитет Австрии и холодная война (ФРИЦ ГЛАУБАУФ) — — 135

Урок Кералы (ИШТВАН КЕНДЕ) — — — — — — — — — 143

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

ЛАСЛО ХАЙ. Эрик Молнар: Некоторые проблемы современного капитализма — — — — — — — — — — — — — — — 159

АДАМ ВИРТ: Международный марксисткий журнал — важное оружие идеологической борбы — — — — — — — — — — — — 165

ЗАМЕТКИ О КНИГАХ

INHALT

ISTVÁN ANTOS: Wirtschaftspolitik und Wirtschaftsführung nach der Konterrevolution — — — — — — — — — — — — 1
JENŐ LUGOSSY: Aktuelle Fragen der Volksbildung — — — — 19
ILONA SÁNTA: Prinzipielle Fragen der Führerrolle der Arbeiterklasse — — — — — — — — — — — — — — 32
IVÁN DARABOS: Über den Arbeitsstil in der Partei (Aus Erfahrungen der Parteiarbeit im Komitat Zala) — — — — — — — 48
AN ZHI-WEN: Die grandiosen Erfolge des wirtschaftlichen Aufbaus in China — — — — — — — — — — — — — 61
HERMANN MATERN: Die Partei weist Weg und Ziel — — — — 73

DOKUMENTE

Direktiven des Z. K. der Ungarischen Sozialistischen Arbeiter-Partei zu ihrem VII.-ten Kongress — — — — — — — — — — 82
Direktiven des Z. K. der Ungarischen Sozialistischen Arbeiter-Partei über die wirtschaftlichen Aufgaben und zur Ausarbeitung des zweiten Fünfjahrplanes — — — — — — — — — — — 112

INTERNATIONALE RUNDSCHAU

Die Neutralität Österreichs und der kalte Krieg (FRITZ GLAUBAUF) 135
Die Lehren von Kerala (ISTVÁN KENDE) — — — — — — — 143

BUCHBESPRECHUNGEN

LÁSZLÓ HÁY—ERIK MOLNÁR: Probleme des modernen kapitalismus 159
ÁDÁM WIRTH: Die internationale marxistische Zeitschrift — eine wichtige Waffe des ideologischen Kampfes — — — — — — 165

ANMERKUNGEN ÜBER NEUERSCHEINUNGEN

SOMMAIRE

ISTVÁN ANTOS: Politique économique et direction de l'économie après la contrerévolution — — — — — — — — — — — 1
JENŐ LUGOSSY: Problèmes actuels de l'éducation nationale — — 19
ILONA SÁNTA: La classe ouvrière — guide de la société. — Questions de principe — — — — — — — — — — — — — — 32
IVÁN DARABOS: Sur le style du travail de parti. — Ce que nous enseignent les expériences dans le comitat de Zala — — — — 48
AN ZHI-WEN: Réalisations grandioses de construction économique en Chine — — — — — — — — — — — — — — — 61
HERMANN MATERN: Le parti indique la voie et le but — — — 73

DOCUMENTS

Les principes directeurs du C. C. du Parti Ouvrier Socialiste Hongrois pour son VII. ème Congrès — — — — — — — — — — — 82
Les principes directeurs du C. C. du Parti Ouvrier Socialiste Hongrois concernants les tâches économiques et l'élaboration du deuxième plan quinquennal — — — — — — — — — — — — 112

REVUES INTERNATIONALES

La neutralité de l'Autriche et la guerre froide (FRITZ GLÁBAUF) 135
Leçons de Kerala (ISTVÁN KENDE) — — — — — — — — — 143

COMPTS-RENDUS

LÁSZLÓ HÁY—ERIK MOLNÁR: Problèmes du capitalisme moderne 159
ÁDÁM WIRTH: La revue internationale — arme importante de la lutte idéologique — — — — — — — — — — — — 165

NOTES SUR QUELQUES LIVRES RÉCENTS

CONTENTS

ISTVÁN ANTOS: Economic policy and economic management after the counter-revolution — 1
JENŐ LUGOSSY: Some timely problems of our public education — 19
ILONA SÁNTA: Basic questions concerning the leading role of the working class — 32
IVAN DARABOS: On style of party work (Experiences in the Zala County) — 48
AN SHI-WEN: The immense success of economic construction in China 61
HERMANN MATERN: The party points the way and the aims — 73

DOCUMENTS

Theses of the Central Committee of the Hungarian Socialist Workers' Party for its 7th congress — 82
Theses of the Central Committee of the Hungarian Socialist Workers' Party concerning the economic tasks and drafting the Second Five Year Plan — 112

INTERNATIONAL REVIEW

The neutrality of Austria and the Cold War (FRITZ GLAUBAUF) — 135
The lessons of Kerala (ISTVÁN KENDE) — 143

BOOK REVIEW

LÁSZLÓ HÁY: Some problems of modern capitalism by ERIK MOLNÁR — 159
ADAM WIRTH: The International Marxist Monthly — an important weapon of the ideological struggle — 165

NOTES ON NEW PUBLICATIONS

TÖBB ÉVES FARMER MÚLTRA TEKINT VISSZA
George S. Wheeler,

aki gazdag dokumentumanyag és statisztika alapján
írta meg

Az Amerikai Egyesült Államok mezőgazdasága

című könyvét

☆

400 oldal **34,— Ft**

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

MOST JELENT MEG!

Az év egyik legszebb politikai kiadványa!

Képek az SZKP XXI. kongresszusáról

Díszes kivitelű, gyönyörű album, mintegy száz kongresszusi felvétellel, a világ csaknem valamennyi kommunista és munkáspártja vezetőjének arcképével, valamint Hruscsov elvtárs beszámolójának a nemzetközi helyzetről szóló részével és zárszavával.

144 oldal Ára egészvászon kötésben, műnyomó papíron: 50,— Ft

☆

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ